ความจริงมี **หนึ่ง :**
สอง ศูนย์ (เป็น) **แปด**

วารสาร
โพธิยาลัย
๘๐

วิสาขบูชา ๒๕๖๙

ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๘๐ เดือนพฤษภาคม - กันยายน ๒๕๖๙

วิสาขบูชาประกาศชัย

๑ ประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน
วาระกาล มหัศจรรย์ มาบรรจบ
พระพุทธเจ้า แจ่มจ้า น่าเคารพ
ทรงค้นพบ สัจธรรม ชี้นำทาง

๒ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนวิสาขะ
ธรรมะ แจ่มแจ้ง แสงสว่าง
บำบัดโง่งมงาย ทุกนายนาง
เสริมสร้าง ปัญญา พาพ้นทุกข์

๓ วันวิสาขบูชา ทรงคว้าชัย
หลังต่อสู้ ภายใน อย่างสนุก
มารพ่ายแพ้ แผ่ขยาย มาหลายยุค
ล้มแล้วลุก ด้วยธรรมะ ชนะมาร

๔ วันวิสาขบูชา แจ่มชัดตรัสรู้
กำเนิดผู้สูงสุด พุทธพ้นผ่าน
ประสูติ จนถึง ปรินิพพาน
เกิดเพื่อการ ดับสนิท อวิชชา

๕ ประสูติคือ เกิดทางจิต สถิตอยู่
ตรัสรู้ คือดับพลัน แห่งตัณหา
เป็นขณะเดียวกันนั่นแหละนา
งามสง่า ฉับพลัน ดุจจันทร์เพ็ญ

๖ ทรงส่องโลก โศกเศร้า สูญสิ้น
แล้วดวงจินต์ หดหู่ ก็รู้เห็น
วิสาขะ สิบห้าค่ำ คลายลำเค็ญ
สงบเย็น เป็นอยู่ ด้วยปัญญา

๗ หกปีก่อน ตรัสรู้ ผู้ทรงฤทธิ์
เดินทางผิด ให้เห็น เป็นปัญหา
เมื่อปรับแก้ แน่ชัด มัชฌิมา
ก็กลับมา ถูกทาง สว่างธรรม

๘ เป็นบทเรียน สอนสั่ง ผู้พลั้งพลาด
ย่อมสามารถ ก้าวใหม่ ไม่ถลำ
ผิดที่เกิด กับตน เป็นผลกรรม
นั้นอาจทำ ถูกทาง ก้าวย่างเท้า

๙ เส้นทาง สายใหม่ สดใสกว่า
วิสาขบูชา มิงมงาย ทางสายเก่า
ทิ้งสุดโต่ง สองทาง จิตว่างเบา
พระพุทธเจ้า ชี้แจง แจ่มแจ้งใจ

๑๐ พระพุทธองค์ สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์
ผู้หมดความ มืดมิด แห่งยุคสมัย
วันวิสาขบูชา มาช่วย เอื้ออวยชัย
จิตเลื่อนไหล ไกลลิบ สู่นิพพาน

พ.กิ่งโพธิ์

ถวายเป็นทิพยพยาน

◎ เพื่อนพึ่ง “ภา” ยามยากจากวันนี้
จะไม่มีวันนั้นหรือวันไหน
มาจากฟ้าคืนสู่ฟ้าสุดอาลัย
ถอดหัวใจทูลถวายไม่วายเว้น

◎ ก็รู้ว่าอนิจจังไปทั้งนั้น
ยังโหยหายังหวนหันยังอยากเห็น
จะพากเพียรเพิ่มพูนบุญบำเพ็ญ
ถวายเป็นทิพยพยานนิรันดร์เอย ฯ๑๑

พลเรือตรี ทองย้อย แสงสินชัย

บทถวายพระกุศล

วชิรกิตฺติยาภาราชธีตาปตฺติทานคาถา

(หนฺท มยํ วชิรกิตฺติยาภาราชธีตาปตฺติทานคาถาโย ภณาม เส)

วชิรกิตฺติยาภา ยา
จกฺกิวํสสฺส ทายาทา
สิริโสภคฺคสมฺปุณฺณา
อตฺถาย รฏฺฐวาสีนํ
วลฺลภา จกฺกิราชูนํ
อิทานิ ราชปุตฺตี สา
รตนตฺตยานุภาเวน
ติทเส นิพฺภยา โหตุ
เทวกญฺญา ว โมทนฺตี
ยํ ปุญฺญํ กริตํ รญฺญา
ราชูนํ ปูริตํ ทฬฺหํ
ตํ ตสฺสา ผลสมฺปนฺนํ
โอสถํ วิย ทิพฺพนฺตํ
โย ธมฺโม นรเทวานํ
ชีวิโตปายปชฺโชโต
โส โลกานมลงฺกาโร
สมนฺตโต ปริกฺขาโร
ราชาทิปุญฺญกามานํ
อปฺปมตฺตา จ ภูมินฺทา
เอเตน สจฺจวชฺเชน

ราชธีตา นเรนฺทิรา
ทสมินฺทปิยงฺกุรา
นีติสตฺถวิจกฺขณา
สพฺพกิจฺจานการิกา
ทยฺยานํ ปิยขตฺติยา
สมฺปตฺตา ชีวิตกฺขยํ
กตปุญฺญาน เตชสา
นิทฺทุกฺขา นิรุปทฺทวา
สุขิตา เทวมณฺฑเล
ราชธีตุ วิภาวิตํ
ทยฺยานญฺจ ปวตฺติตํ
โหตุ ตํ สุขมาวหํ
หิตวาหวิราชิตํ
สมฺมาสมฺพุทฺธเทสิโต
ปทีโป อิว โชตโก
สตฺตานํ โสตมาคโต
สพฺพงฺเค โหตุ ปูริโต
ปญฺญาย ปากโฏ ตถา
ธมฺมฏฺฐา โหนฺตุ ทยฺยิกา
ปตฺติสฺสา โหตุ สพฺพทาติ ฯ

๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๙
ตสฺสา มตทิวเส โกวิทมหาเถเรน ปุน วิโสธิตา
อริยญาณภิกฺขุนา รจิตา อรุณราชวรารามภิกขูหิ จ กตา.

บทถวายพระกุศล

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา

(เชิญเราทั้งหลาย มาสาธยายคาถาถวายพระกุศล สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา เถิด)

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ผู้ทรงเป็นหน่อเนื้อแห่งจักรีบรมวงศ์ ทรงเป็นพระธิดาเป็นที่รักยิ่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ ทรงพระสิริโสภาคย์ ทรงพระปรีชาในนิติศาสตร์ ทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจทั้งปวงเพื่อประโยชน์แห่งพสกนิกรผู้อยู่ในแว่นแคว้น ทรงเป็นที่โปรดปรานของพระประยูรญาติจักรีวงศ์ ทรงเป็นที่รักของปวงชนชาวไทย บัดนี้ พระองค์สิ้นพระชนม์แล้ว

ด้วยเดชานุภาพแห่งพระศรีรัตนตรัย ด้วยเดชแห่งบุญที่ข้าพเจ้าทั้งหลายได้บำเพ็ญมาแล้ว ขอพระองค์ จงทรงนิราศภัย ไร้ทุกข์ ไม่มีอุปัททวะขัดขวาง ในทิพยวิมาน ทรงพระเกษมสำราญในเทพนิกาย เหมือนนางเทพกัญญา พระราชกุศลใด ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงบำเพ็ญแล้ว พระกุศลที่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา ฯ ทรงเจริญแล้วส่วนพระองค์ และที่พระบรมวงศานุวงศ์ ทรงบำเพ็ญแล้ว พร้อมทั้งบุญที่ปวงชนชาวไทยได้พร้อมใจกันบำเพ็ญให้เป็นไปแล้ว ขอพระราชกุศล พระกุศล พร้อมทั้งบุญนั้น จงรวมเป็นผลอันพรั่งพร้อม อำนวยสุข เกษมสำราญ พร่างพราวด้วยหิตานุหิตประโยชน์ ประดุจทิพยโอสถ แด่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภาฯ พระองค์นั้น

พระธรรมใด ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ทวยเทพและหมู่มนุษย์ เป็นเครื่องส่องอุบายเลี้ยงชีวิต เหมือนประทีปส่องทาง ขอพระธรรมนั้น จงเป็นประดุจเครื่องตกแต่งชีวิตของชาวโลก จงมาสู่คลองแห่งโสตะของสัตว์ทั้งหลาย สถิตคุ้มครองในสรรพางค์กาย เรียงรายล้อมรอบเป็นเครื่องป้องกันอันตรายแก่สัตว์ทั้งหลาย และจงปรากฏแก่ปัญญาของผู้ต้องการบุญ มีพระราชาเป็นต้น ขอพระขัตติยราชเจ้าแผ่นดิน พระบรมวงศานุวงศ์ และปวงชนชาวไทย จงไม่ประมาท ตั้งมั่นในธรรมคือหลักความจริงและสิ่งดีงาม ด้วยการกล่าวคำสัตย์นั้น ของพระกุศล จงสำเร็จแก่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา พระองค์นั้นด้วยเทอญ.

พระพรหมวัชรเมธี (สมเกียรติ โกวิโท ป.ธ.๙) ตรวจแก้
พระเมธีวชิรกวี (นพพร อริยญาโณ ป.ธ.๙) ประพันธ์ คณะสงฆ์วัดอรุณราชวราราม จัดทำ
เนื่องในวันสิ้นพระชนม์ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๙.

“คืออาภาแห่งห้วงนภาผืน”

กับอ้อมกอดอัยยิกาที่พาพัก
เห็นประจักษ์แจ่มจ้าเวหาหน
จันทร์เจ้าเปรียบเทียบอ้างกลางกมล
แห่งหมู่ชนชื่นชิดนิมิตมี

โสภาแสงแจ้งอร่ามงามประโยชน์
ทุเลาโทษสลายเข็ญเช่นสักขี
ประโลมไทยภัยถึงก็ทันที
อาภาศรีเสด็จดับซึ่งสรรพภัย

หมอกอยุติธรรมเห็นคล้ำครึ้ม
โศกซบซึมทรงสิทธิ์วินิจฉัย
สิทธิ์สตรีที่ระทมระทดใจ
ส่องนำไว้แสงพิสุทธิ์ยุติธรรม

งามเจ้าหญิงยิ่งยศนักกฎหมาย
โชติช่วงฉายคลายสะอื้นในคืนค่ำ
ได้ยลแสงก็ดั่งแจ้งจากจองจำ
จากเงื่อนงำปมมืดกมลคน

อนาถหนาทารกตระหนกร้อง
ยื่นตระกองอ้อมหัตถ์เปลื้องขัดสน
ได้บันดาลด้านชอบทรงปลอบชน
เพียงดั่งดลผองพสกอุ่นอกไอ

รำจวนจิตมิถุนาฟ้าหม่นหมอก
อยากเอ่ยบอกเมฆเอ๋ยเคยไสว
ที่บังบดโปรดปลดเปลื้องประเทืองใจ
คืนสุกใสส่องแสงแจ้งฤดี

ก็ได้แต่แลการกอปรกรณียกิจ
แม้นนิมิตนภากาศสะอาดศรี
ก็ชื่นชัดขัตติยาพระนารี
สถิตย์ชี้ชอบเพ็ญเด่นนภางค์

กับอ้อมกอดอัยยิกาที่พาพัก
เห็นประจักษ์หมอกหมองค่อยส่องสาง
เยี่ยมโพยมโลมโลกก็โศกจาง
ทรงกลดกลางนภาเพ็ญ ... เห็น “องค์ภา”

พระมหาวิสุทธิ ฐานากโร

เปิดเล่ม

วารสารโพธิยาลัย ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๘๐ ประจำเดือนพฤษภาคม-กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๙ เป็นฉบับที่ทำพิเศษอีกครั้งหนึ่งเนื่องในวันวิสาขบูชา นับเป็นครั้งที่ ๑๒ ที่เราจัดทำฉบับพิเศษเช่นนี้ เนื่องจากพุทธศาสนิกชนทั้งหลายในโลกนี้ถือว่า วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญที่สุดของพวกเรา จนกระทั่งองค์การยูเนสโกได้ยกย่องให้วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญของโลก

ตลอดระยะเวลา ๑๑ ปีที่ผ่านมา เราได้จัดทำฉบับพิเศษโดยได้บรรจงคัดเลือกเรื่องที่หาอ่านได้ยาก ไม่มีความซ้ำซ้อนกันเลย ดังนั้น วารสารโพธิยาลัยฉบับวิสาขบูชาจึงเป็นที่รวบรวมเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า และวันวิสาขบูชาไว้อย่างละเอียดพิสดาร เหมาะแก่การเก็บสะสมไว้เป็นที่ระลึก ในฉบับนี้ เรื่องแรกที่อยากแนะนำให้อ่านคือ **พุทธคุณ ๙** ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ปยุตฺโต) ด้วยวิธีการอธิบายความตามนัยแห่งพุทธธรรม นับเป็นโอกาสอันดีที่วารสารได้ตีพิมพ์เรื่องนี้ แต่เนื่องจากเนื้อหามีความยาวมาก จึงต้องแบ่งเป็น ๒ ตอน นับเป็นการอธิบายความเกี่ยวกับพุทธคุณ ๙ ที่เป็นอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งมีความน่าสนใจและให้แง่มุมที่แปลกใหม่

สำหรับเรื่องประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาที่เรานำเสนอในเล่มนี้ เป็นสารคดีเรื่องยาว **ตักกสิลาจากยุคพุทธกาลถึงปัจจุบัน** โดยพระครูศรีพุทธิบัณฑิต (ผศ.ดร. พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ) จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพุทธสถานในประเทศอินเดียและประเทศใกล้เคียง ท่านได้ทำสารคดีเกี่ยวกับแดนพุทธภูมิมากกว่า ๒๐๐ ตอน เรื่องเมืองตักกสิลานี้เป็นเรื่องน่ารู้เป็นอย่างยิ่ง เพราะมีกล่าวถึงไว้ตั้งแต่สมัยพุทธกาลว่าเป็นศูนย์รวมวิชาความรู้ที่โด่งดังที่สุดในชมพูทวีปเป็นเวลายาวนาน เป็นแหล่งสรรพวิทยาการที่มีการกล่าวถึงอยู่เสมอยาวนานจนถึงยุคพระยามิลินท์โต้วาทีกับพระนาคเสน จนกระทั่งเป็นคัมภีร์ที่มีชื่อเสียงเล่มหนึ่งที่ชื่อว่า ปัญหาพระยามิลินท์ หรือมิลินทปัญหา แม้จนปัจจุบันตักกสิลาก็ยังมีร่อยรอยอารยธรรมพุทธศาสนาหลงเหลืออยู่ ซึ่งท่านจะอ่านได้จากบทความเรื่องนี้ ที่จะมีในฉบับนี้ และอีกหลายตอนต่อไป

ในระหว่างที่จัดทำวารสารโพธิยาลัยฉบับวิสาขบูชานี้ วันที่ ๑๑ มิถุนายน สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร สิ้นพระชนม์ นำความวิปโยคโศกเศร้าเสียใจมาสู่มหาประชาชนชาวไทยทั้งปวง วารสารโพธิยาลัยขอถวายความอาลัยอย่างสุดซึ้งไว้ ณ โอกาสนี้ พร้อมกันนี้ด้วยความซาบซึ้งในพระราชกรณียกิจมากมายที่ทรงคุณค่าต่อปวงชนชาวไทยและต่อชาวโลก ที่เราจะจัดทำเพื่อถวายความอาลัยในฉบับหน้า

เนื่องในวาระที่พระพรหมพัชรญาณมุนี ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ที่ สมเด็จพระมหาพัชรญาณมุนี (ชยสาโร ฌอน ชิเวอร์ตัน) จึงได้เชิญสัมโมทนียกถาของท่านเรื่อง **ละเมียดวินัย ละไมธรรมะ** ที่แสดงแก่ลูกศิษย์ผู้มาร่วมมุทิตาสักการะในมงคลวโรกาสครั้งนี้ พร้อมด้วยพระธรรมเทศนาเรื่อง อุดมการณ์ชาวพุทธ ที่แสดงไว้เมื่อวันที่ ๑

มีนาคม ๒๕๖๙ ด้วย

ผู้ที่ชอบผลงานของพระมหากีรติ ธีรปัญโญ ฉบับนี้ท่านเขียนเรื่อง **อริยสัจสี่ที่ตัวเลข** เรื่องชวนฉงนที่ซ่อนปริศนาธรรมชวนให้ขบคิด

ขอแนะนำนักเขียนใหม่คือ พระครูเมธังกร (ปณต คุณวฑฺโฒ) จากวัดญาณเวศกวัน ท่านเป็นนักเผยแผ่ผู้มีชื่อเสียงของวัดญาณเวศกวัน มีผลงานปรากฏทางสื่อมาแล้วมากมาย อยากเชิญชวนให้อ่านบทความเรื่อง **อาสาฬหบูชา เสมือนเป็นวันครู** แล้วจะรู้ว่าไม่ธรรมดา

สำหรับผู้สนใจในการปฏิบัติภาวนา เชิญอ่านคอลัมน์*แนะนำสถานปฏิบัติธรรม: ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย* และ *สตรีในรอยธรรม : คุณแม่ ดร.สิริ กรินชัย*

เนื่องจากฉบับนี้เป็นฉบับขึ้นปีที่ ๑๒ ในโลกของการทำหนังสือไม่ใช่เรื่องง่ายเลย แต่ **โพธิยาลัย** ก็ยืนหยัดอย่างมั่นคงสืบต่อมาได้ บรรณาธิการจึงได้เขียนสนทนากับผู้อ่านอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่เคยเขียนมาแล้วเมื่อครบสิบปี เป็นความในใจของคณะผู้จัดทำที่อยากจะบอกแก่ผู้อ่านว่า **โพธิยาลัย** คือชีวิตและจิตใจของพวกเรา ขอเชิญอ่านที่ท้ายเล่ม

คณะผู้จัดทำ

วารสารโพธิยาลัย จัดพิมพ์ด้วยปัจจัยบริจาคของท่านผู้มีจิตศรัทธา แจกเป็นธรรมทาน หากท่านไม่ได้ใช้วารสารนี้แล้ว โปรดบริจาคไปตามห้องสมุด เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางปัญญาแก่ท่านผู้สนใจใฝ่ธรรมต่อไป ขออนุโมทนา

สารบัญ

๑. ถวายเป็นทิพยพยาน *พลเรือตรี ทองย้อย แสงสินชัย*.....๑
๒. บทถวายพระกุศล : สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภาฯ *พระพรหมวัชรเมธี / พระเมธีวชิรกวี*.....๒
๓. คืออาภาแห่งห้วงนภาผืน *พระมหาวิสุทธิ ฐานากโร*.....๓
๔. ธรรมบรรยาย : ถอดรหัสอุดมการณ์ “วัดจากแดง” *พระราชวัชรบัณฑิต (ประนอม ธมฺมลงกาโร)*.....๗
๕. ธรรมบรรยาย : พุทธคุณ ๙ (ตอนที่ ๑) *สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ปยุตฺโต)*.....๑๒
๖. ธรรมเทศนา : สภากถา ว่าด้วยองค์การที่ประชุม *พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)*.....๓๘
๗. วิสาขบูชา วันสำคัญสากล *พลเรือตรี ทองย้อย แสงสินชัย*.....๔๙
๘. ธรรมบรรยาย : อุดมการณ์ชาวพุทธ *สมเด็จพระมหาพัชรญาณมุนี (ชยสาโร)*.....๕๓
๙. ประวัติศาสตร์พุทธศาสนา : ตักกสิลา จากยุคพุทธกาลถึงปัจจุบัน ตอนที่ ๑ *พระครูศรีพุทธิบัณฑิต, ผศ.ดร.*.....๖๑
๑๐. บทสรรเสริญพระพุทธเจ้า : ประวัติทวัตติงสมหาปุริสลักขณะ *พระคันธสาราภิวงศ์*.....๖๘
๑๑. ธรรมบรรยาย : โพธิปักขิยธรรม ตอนที่ ๖ - โพชฌงค์ ๗ *พระคันธสาราภิวงศ์*.....๗๓
๑๒. ธรรมทัศนะ : ประโยชน์ที่ควรได้จากพุทธศาสนา *พระไพศาล วิสาโล*.....๘๒
๑๓. ธรรมเทศนา : อาสาฬหบูชา เสมือนเป็นวันครู *พระครูเมธังกร (ปณต คุณวฑฺโฒ)*.....๘๙
๑๔. ธรรมทัศนะ : อริยสัจสี่ที่ตัวเลข *พระมหากีรติ ธีรปัญโญ*.....๙๙
๑๕. อันเนื่องมาจากมุทิตาสักการะ : ละเมียดวินัย ละไมธรรมะ *สมเด็จพระมหาพัชรญาณมุนี*.....๑๐๖
๑๖. แนะนำสถานปฏิบัติธรรม : ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย บ้านแห่งธรรมของเยาวชนและครอบครัว *อรชร ตั้งวงษ์เจริญ*.....๑๑๐
๑๗. สตรีในรอยธรรม : คุณแม่ ดร.สิริ กรินชัย คุณแม่ทางธรรมที่มอบแสงสว่างแก่ลูกโยคี *พุทธสาวิกา*.....๑๑๖
๑๘. วิเคราะห์เจาะลึกศัพท์บาลี : ขนมกุมมาสคืออะไร *ปาฬิปาโมกข์*.....๑๒๑
๑๙. ในกระแสข่าว : เสาอโศก, “วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร” นครศรีธรรมราช ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก *กองบก.*.....๑๒๔
๒๐. ในกระแสข่าว : บันทึก ธรรมาสน์ปาติโมกข์ อีกหนึ่งรางวัลพิเศษของสามเณรตฤณ *กองบก*.....๑๒๖
๒๑. คนปลูกต้นไม้ : ทำเกษตรอย่างไรไม่จน? *ทอง ธรรมดา*.....๑๒๘
๒๒. ท่องไปในโลกบาลีไวยากรณ์ : ประวัติปทรูปสิทธิ ตอนที่ ๓ *พระคันธสาราภิวงศ์*.....๑๓๓
๒๓. วรรณคดีบาลี : สุรัสสตีนิติ ตอนที่ ๑๑ คาถา ๖๑-๖๕ *แลดีปัณฑิตะ ประพันธ์ พระคันธสาราภิวงศ์ แปล*.....๑๓๖
๒๔. สนทนาภาษาบาลี : สนทนาภาษาพระพุทธเจ้า ตอนที่ ๓๔ *นายธรรมดา*.....๑๓๗
๒๕. รัตนาวลี : ประทีปธรรมแห่งบาลี ตอนที่ ๒๔ *ปาฬิปาโมกข์*.....๑๔๐
๒๖. คำพระ-คำไทย : สังเวช, สังเวชนียสถาน *สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)*.....๑๔๒
๒๗. ใต้ฟ้าวัดจากแดง : เมื่อพลังอาสาสมัครนานาชาติ ร่วมเปลี่ยนขยะให้เป็นคุณค่า *กองบก*.....๑๔๗
๒๗. ๑๒ ปีวารสารโพธิยาลัย *บก. พนิตา อังจันทรเพ็ญ*.....๑๔๘

ประธานผู้ก่อตั้ง : พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก **อัคคมหาบัณฑิต** **บรรณาธิการอำนวยการ :** พระราชวัชรบัณฑิต (ประนอม ธมฺมาลงฺกาโร) **บรรณาธิการบริหาร :** พนิตา อังจันทรเพ็ญ panitaang@gmail.com **รองบรรณาธิการ :** พระมหากีรติ ธีรปญฺโญ **ผู้ช่วยบรรณาธิการ :** อุดมพร สิรสุทธิ **ประสานงาน :** พระครูประคุณสรกิจ (การุณย์ กุสลนนฺโท) pk.krun21@gmail.com **กองบรรณาธิการ :** กอง บ.ก.จิตอาสา **สำนักงาน :** วัดจากแดง ๑๖ หมู่ ๖ ซ.เพชรหึงษ์ ๑๐ ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐ โทรศัพท์ ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒ **พิมพ์ครั้งที่ ๑ :** กันยายน ๒๕๖๙ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม **ภาพปก :** ChatGPT Guided by Papancai **เครดิตภาพประกอบ :** ธีรปญฺโญ กลุ่มเพื่อนธรรมเพื่อนทำ และขอขอบคุณเจ้าของภาพจาก Internet ทุกท่าน **ศิลปกรรม :** สหมิตรกรุ๊ปทีม **อุปถัมภ์อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ :** คุณพัชรพิมล ยังประภากร ประธานกรรมการ ‘สุวิมล’ **จัดพิมพ์ :** สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง โทร. ๐๒-๙๐๓-๘๒๕๗-๙

ถอดรหัสอุดมการณ์ “วัดจากแดง” จากเป้าหมายสู่พันธกิจเพื่อพระศาสนาและสังคม

พระราชวัชรบัณฑิต (ประนอม ธมฺมาลงฺกาโร)

วัดจากแดงขับเคลื่อนศาสนกิจอย่างมีทิศทาง ผ่านเข็มทิศนำทาง ๔ ด้านหลัก ที่ผสานทั้งประโยชน์ตน (การบรรลุธรรม) และประโยชน์ท่าน (การช่วยเหลือสังคม) ไว้อย่างลงตัว ดังนี้

๑. เป้าหมายหลัก ความสุขสามระดับของชาวพุทธ วัดจากแดงมุ่งเน้นให้พุทธศาสนิกชนสามารถรู้หน้าที่และทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีความสุขในชาติปัจจุบัน พร้อมทั้งสร้างเสบียงบุญเพื่อความสุขในชาติหน้า (สัมปรายภพ) และมีเป้าหมายสูงสุดคือ การนำพาพุทธบริษัทเข้าถึง **โลกุตรธรรม ๙** อันได้แก่ มรรค ๔ ผล ๔ และพระนิพพาน ๑ ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางสูงสุดของชาวพุทธทุกคน

๒. วัตถุประสงค์ การสร้าง “พระมีชีวิต” และยกระดับชาวพุทธมุ่งเน้นการสร้างศาสนทายาทให้เป็น “พระมีชีวิต ที่พูดได้” สามารถแสดงธรรมได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ และแตกฉาน ตามแนวทางพระไตรปิฎก พร้อมทั้งยกระดับภูมิธรรมของชาวพุทธตามลำดับขั้น

สุตพุทธะ พัฒนาจากพุทธตามทะเบียนบ้านสู่ผู้มีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมอย่างแท้จริง

สาวกพุทธะ พัฒนาต่อยอดสู่ผู้บรรลุธรรมขั้นพระโสดาบันจนถึงพระอนาคามี

อนุพุทธะ เป้าหมายสูงสุดคือ การปฏิบัติตนเพื่อบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์สืบต่อไป

๓. วิสัยทัศน์ มองการณ์ไกลผ่าน “สถาบันโพธิยาลัย” ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีทั้งจุดเสื่อม และจุดเจริญ วัดจากแดงได้เท่าทันสถานการณ์และนำหลักพุทธธรรมมาใช้อย่างต่อเนื่อง โดยการก่อตั้ง “สถาบันโพธิยาลัย” เพื่อสร้างบุคลากรคุณภาพใน ๓ ด้านสำคัญ คือ ด้านปริยัติ (ความรู้) ด้านปฏิบัติ (การฝึกฝนจิต) และด้านสังคมสงเคราะห์ เพื่อเข้ามาดูแลสิ่งแวดล้อม รวมถึงช่วยเหลือผู้คนในยามเกิดภัยพิบัติต่างๆ ของโลก

๔. พันธกิจ เครือข่ายความร่วมมือขับเคลื่อนสังคมเพื่อให้อุดมการณ์เกิดขึ้นจริง วัดจากแดงได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ร่วมกับภาคีเครือข่าย ทั้งวัด โรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในและต่างประเทศ โดยร่วมกันขับเคลื่อนงานรอบด้าน อาทิ การผลิตตำราเรียน การบรรยายธรรมและสอนกรรมฐาน การอบรมเยาวชน การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย (ชีวาภิบาล) ตลอดจนการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

สรุป ขอบข่ายงานของวัดจากแดงจึงไม่ใช่เพียงแค่การเผยแผ่ศาสนาในวงแคบ แต่เป็นการสร้างคน ยกระดับจิตใจ และขยายวงกว้างไปสู่งานพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมโลกอย่างแท้จริง

หลักสูตร สัทธัมมาลังการะ

การศึกษาพระไตรปิฎกในหลักสูตรสัทธัมมาลังการะ ซึ่งจัดโดยพระราชวัชรบัณฑิต ที่วัดจากแดง มีประเด็นที่น่าสนใจอะไรบ้าง และที่สำคัญส่งเสริมการเรียนการสอนพระไตรปิฎกได้อย่างไร นอกจากนั้น จะสนองพระราชประสงค์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชปุจฉาถามว่า จะส่งเสริมการเรียนบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ได้อย่างไร

หลักสูตร **“สัทธัมมาลังการะ” (Saddhammālaṅkāra)** ที่จัดขึ้นโดย **พระราชวัชรบัณฑิต** (ประนอม ธมฺมาลงฺกาโร) เจ้าอาวาสวัดจากแดง จ.สมุทรปราการ ถือเป็นหนึ่งในนวัตกรรมการศึกษาพระปริยัติธรรมที่น่าจับตามองอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน หลักสูตรนี้ไม่เพียงแต่พลิกโฉมวิธีการเรียนบาลีให้มีความสุขและจับต้องได้เท่านั้น แต่ยังตอบรับกับ “พระราชปุจฉา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการสืบทอดและเผยแผ่พระไตรปิฎกอย่างแท้จริง โดยมีประเด็นที่น่าสนใจและแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ดังนี้

๑.๑. ประเด็นที่น่าสนใจของหลักสูตรสัทธัมมาลังการะ

จุดเด่นของหลักสูตรนี้คือ “การทลายกำแพง” การเรียนภาษาบาลีแบบดั้งเดิม ที่มักเน้นการท่องจำเพื่อสอบ โดยเปลี่ยนมาเป็น “บาลีเพื่อการใช้งานจริง”

เรียนแบบบูรณาการ (Interdisciplinary) นำคัมภีร์ดั้งเดิมอย่าง กัจจายนะ หรือโมคคัลลานะ มาย่อย เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต และการตีความพระไตรปิฎกโดยตรง ทำให้นักเรียนเห็นว่าไวยากรณ์ที่เรียนนำไปใช้อ่านพุทธพจน์ได้อย่างไร

เป็นมิตรและเข้าถึงง่าย ปรับบรรยากาศการเรียนไม่ให้เครียด มีการใช้เทคโนโลยี สื่อการสอนสมัยใหม่ และการอุปมาอุปไมยที่เข้าใจง่าย ทำให้ผู้เรียน (ทั้งพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์) รู้สึกว่าบาลีไม่ใช่เรื่องไกลตัว

เน้นการคิดวิเคราะห์ (Analytical Learning) ไม่ใช่แค่แปลตามแบบ (แปลโดยพยัญชนะ) แต่ฝึกให้ผู้เรียนเข้าใจ “โครงสร้าง” และ “เจตนารมณ์” ของภาษา เพื่อให้เห็นอรรถรสและธรรมะที่ซ่อนอยู่ใต้ตัวอักษร

๑.๒. การส่งเสริมการเรียนการสอนพระไตรปิฎก

หลักสูตรนี้เข้ามาอุดรอยรั่วของการศึกษาบาลีแบบเดิม โดยเน้นการ “เรียนบาลีเพื่อเปิดพระไตรปิฎก” ไม่ใช่เรียนเพื่อสอบไล่ได้ชั้น

ประโยคอย่างเดียว

เปลี่ยนจาก “จำ” เป็น “เข้าใจโครงสร้าง” เมื่อผู้เรียนเข้าใจรากศัพท์ (ธาตุ) และปัจจัย รวมถึงการประกอบวิภัตติอย่างทะลุปรุโปร่ง จะทำให้พวกเขาสามารถ “แกะรอย” คำศัพท์ที่ไม่เคยเจอในพระไตรปิฎกได้ด้วยตัวเอง เปิดกว้างให้คฤหัสถ์ ส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจได้เข้าถึงภาษาพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นการขยายฐานผู้รักษาพระพุทธศาสนาให้กว้างขึ้น ไม่จำกัดอยู่แค่ในวงการสงฆ์

สร้างศาสนทายาทเชิงลึก มุ่งผลิตบุคลากรที่สามารถทำหน้าที่เป็นวิทยากร เผยแผ่ และทำงานวิจัยเปรียบเทียบพระไตรปิฎกบาลีกับฉบับแปลต่างๆ ได้อย่างแม่นยำ

๑.๓. การสนองพระราชประสงค์ใน “พระราชปุจฉา”

ในหลวงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชปุจฉาสำคัญว่า **“จะส่งเสริมการเรียนบาลีอย่างไร ให้เข้าถึงพระไตรปิฎก”** หลักสูตรสัทธรรมมาลังการะของวัดจากแดง ได้ตอบสนองพระราชประสงค์นี้ใน ๓ มิติหลัก

มิติที่ ๑ บาลีคือ “กุญแจ” ไม่ใช่ “เป้าหมาย”

การเรียนบาลีตามแนวทางของพระราชวัชรบัณฑิต เน้นย้ำเสมอว่า ภาษาบาลีคือ **กุญแจ** (Tool) ที่มีไว้เพื่อเปิดประตูสู่ห้องมหาสมบัติคือ **พระไตรปิฎก** (Target)

หลักสูตรนี้จึงสอนให้ผู้เรียน “เดินเข้าหาพระไตรปิฎกตั้งแต่วันแรก” ไม่ต้องรอให้สอบได้เปรียญธรรมสูงๆ แล้วค่อยเริ่มอ่าน พระราชปุจฉาที่ทรงอยากให้คนเข้าถึงพระไตรปิฎก จึงสัมฤทธิ์ผลตั้งแต่วิธีคิดของหลักสูตร

มิติที่ ๒ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ต้องเชื่อมโยงกัน

การเรียนบาลีที่วัดจากแดงไม่ได้จบที่ห้องเรียน แต่มีการนำธรรมะจากพระไตรปิฎกที่แปลร่วมกัน มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติกรรมฐานและการดำเนินชีวิตประจำวัน (เช่น โครงการสิ่งแวดล้อมและการแยกขยะของวัดจากแดง ที่นำหลักธรรมเรื่องความไม่ประมาทและความสัปปายะมาปรับใช้) ทำให้เห็นว่าภาษาบาลีในพระไตรปิฎกจับต้องได้และกินอิ่มนอนอุ่นในชีวิตจริง

มิติที่ ๓ การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem)

วัดจากแดงสร้างเครื่องมือสนับสนุน เช่น การทำพจนานุกรม คัมภีร์อ้างอิง และคลิปการสอนย้อนหลังออนไลน์ สิ่งนี้สนองพระราชประสงค์ในการ “ส่งเสริม” ให้การเรียนบาลีแพร่หลายไปสู่วงกว้าง ใครที่อยากเรียนเพื่อเข้าถึงพระไตรปิฎกก็สามารถเข้าถึงองค์ความรู้นี้ได้ฟรีจากทุกที่ในโลก

กล่าวโดยสรุป หลักสูตร **สัทธัมมาลังการะ** ของพระราชวัชรบัณฑิต คือสะพานเชื่อมที่ทำให้พระราชปุจฉาของในหลวงกลายเป็นความจริงที่จับต้องได้ เปลี่ยนภาษาบาลีที่เคยถูกมองว่ายากและแห้งแล้ง ให้กลายเป็นภาษาที่มีชีวิต และเป็นแผนที่นำทางให้พุทธบริษัทเข้าถึงหัวใจของพระไตรปิฎกได้อย่างแท้จริง

การเรียนบาลีไวยากรณ์ที่วัดจากแดง เมื่อมีการเรียนแล้ว แปลโดยพยัญชนะ แปลโดยอรรถ แล้วมีการแยกธาตุแยกปัจจัย หาองค์ธรรมคือสภาวธรรมจากพระอภิธรรมปิฎก มาประกอบกับภาษา เพื่อให้เข้าถึงสภาวธรรมต่างๆ ซึ่งการเรียนด้วยวิธีการนี้ ส่งเสริมให้ได้เกิดปัญญา ๓ ระดับอย่างไรบ้าง คือ

ปัญญาระดับที่ ๑ ที่เรียกว่า **สุตมยปัญญา** ปัญญาจากการศึกษาค้นคว้าอ่านเข้าใจ ปัญญาระดับที่ ๒ ที่เรียกว่า **จินตามยปัญญา** จากการวิเคราะห์แยกแยะเปรียบเทียบ น้อมเข้ามาสู่ขันธ์ของตัวเราเองได้ เห็นสภาวะ เห็นสภาวธรรมอย่างชัดเจน ส่วนปัญญาที่ ๓ คือสร้างปัญญาที่เกิดจากภายในจิตใจของเรา ที่เรียกว่า**ภาวนามยปัญญา** ปัญญาที่สามารถเอาชนะกิเลสที่เกิดในใจตัวเราเองได้ ซึ่งการศึกษาวิธีการนี้ ช่วยให้ กระบวนการสร้างปัญญา ๓ ระดับนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร ในหลักสูตรสัทธัมมาลังการะ

วิธีการเรียนภาษาบาลีควบคู่กับการค้นหา **“องค์ธรรม”** (สภาวธรรม) จากพระอภิธรรมปิฎกตามแนวทางของหลักสูตรสัทธัมมาลังการะ วัดจากแดง ไม่ใช่เพียงแค่การเรียนภาษาศาสตร์เพื่อความรู้ทางทฤษฎี แต่เป็น “กระบวนการเจริญปัญญา” ที่ถอดรหัสจากพยัญชนะเข้าสู่ใจอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

เมื่อนำวิธีเรียนแบบ “แปลโดยพยัญชนะ/อรรถ + แยกธาตุปัจจัย + จับองค์ธรรม” มาจับเข้ากับ ปัญญา ๓ ระดับ จะเห็นกระบวนการขับเคลื่อนที่ชัดเจนดังนี้

ระดับที่ ๑: สุตมยปัญญา (ปัญญาจากการฟัง/ศึกษา)

เกิดจาก: การแปลโดยพยัญชนะ แปลโดยอรรถ และการจำแนกโครงสร้างไวยากรณ์

ในขั้นแรก ผู้เรียนจะสร้างสุตมยปัญญาให้รอบรู้และแม่นยำ ผ่านกระบวนการทางภาษา:

การแปลโดยพยัญชนะ ทำให้เข้าใจความหมาย “ตรงตัว” ของคำศัพท์อย่างไม่ผิดเพี้ยน รู้ว่าคำไหนเป็นประธาน คำไหนเป็นกริยา (ด้วยอำนาจวิภัตติ) เป็นการวางรากฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง (Right Data)

การแปลโดยอรรถ ทำให้เข้าใจความหมาย “โดยใจความ” ที่สละสลวย เห็นภาพรวมของเนื้อหาในพระไตรปิฎก

การถอดรหัสคำศัพท์ เมื่อผู้เรียนเห็นคำศัพท์ แล้วอ่านเข้าใจ ค้นคว้าเทียบเคียงคัมภีร์อรรถกถาและฎีกา ความรู้ที่ได้จากการ “คัดลอก จำ ทรงจำ และเข้าใจความหมายเบื้องต้น” ทั้งหมดนี้ คืองานของสุตมยปัญญา ซึ่งเป็นบันไดขั้นแรกที่มั่นคง ป้องกันไม่ให้คิดเอาเองตามใจชอบ

ระดับที่ ๒: จินตามยปัญญา (ปัญญาจากการคิด/วิเคราะห์)

เกิดจาก: การแยกธาตุแยกปัจจัย + การหาองค์ธรรม (สภาวธรรมจากพระอภิธรรม)

นี่คือจุดเด่นที่สุดของหลักสูตรนี้ และเป็นจุดที่บาลีทั่วไปมักก้าวไปไม่ถึง แต่ที่วัดจากแดงใช้เครื่องมือนี้กระตุ้นจินตามยปัญญาอย่างรุนแรง:

การแยกธาตุและปัจจัย การสลายคำศัพท์ (เช่น คำว่า **โลโภ** แยกเป็น **ลุภฺ** ธาตุ + **ณ** ปัจจัย) ทำให้ผู้เรียนเห็นว่า “คำศัพท์ไม่มีอยู่จริง” มันเกิดจากการปรุงแต่งของส่วนประกอบย่อยๆ ชวนให้คิดพิจารณาถึงความไม่เที่ยงและการเกิดขึ้นเนื่องด้วยปัจจัย (อิทัปปัจจยตา)

การหาองค์ธรรมในพระอภิธรรม เมื่อแปลคำว่า โลโภ เสร็จ ไม่ได้จบแค่แปลว่า “ความโลภ” แต่ต้องโยงไปหาองค์ธรรมในอภิธรรมว่า คือ โลภเจตสิก ที่เกิดร่วมกับ โลภมูลจิต ๘ ดวง

น้อมเข้ามาสู่ขันธ์ ๕ ของตนเอง ผู้เรียนจะเริ่มวิเคราะห์ว่า “อ๋อ โลภเจตสิกนี้ จัดเป็นสังขารขันธ์ ตัวที่เป็นสภาพรู้อารมณ์คือนาม ส่วนอาการที่กำลังอยากได้ในใจเราตอนนี้ ก็คือสภาพของเจตสิกดวงนี้นั่นเอง”

กระบวนการนี้ทำให้ผู้เรียนเกิดการ “โยนิโสมนสิการ” (การคิดอย่างถูกวิธี) วิเคราะห์ แยกแยะ

เปรียบเทียบ จนสภาวธรรมนั้นแจ่มแจ้งในสมอง เปลี่ยนจากเรื่องในคัมภีร์มาเป็นเรื่องบนเนื้อบนตัวของเราเอง

ระดับที่ ๓: ภาวนามยปัญญา (ปัญญาจากการอบรมจิต/เห็นแจ้ง)

เกิดจาก: การเผชิญหน้ากับกิเลสด้วยความรู้เท่าทัน (การประยุกต์สู่การปฏิบัติ)

เมื่อจินตามยปัญญาทำงานจนเห็นสภาวธรรมเชื่อมโยงกับขันธ์ ๕ ของตัวเองอย่างชัดเจนบ่อยเข้า จิตจะยกระดับขึ้นสู่ภาวนามยปัญญาในขณะที่ปฏิบัติหรือเผชิญโลกจริง:

เห็นสภาวะตามความเป็นจริง (ยถาภูตญาณทัสสนะ) เมื่อนึกถึงคำบาลีและองค์ธรรมที่เคยเรียน ในขณะที่กิเลส (เช่น ความโกรธ หรือโทสเจตสิก) เกิดขึ้นในใจ สติจะระลึกรู้ทันทีว่า “นี่คือโทสมูลจิต กำลังทำงาน สภาพนี้ไม่ใช่ตัวเรา ไม่ใช่ของเรา มันเป็นเพียงนามธรรมชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นเพราะมีปัจจัย แล้วก็ต้องดับไป”

เอาชนะกิเลสในใจ ปัญญาที่เกิดจากการเห็นไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ของเจตสิกที่แยกแยะมาอย่างดีจากห้องเรียน จะทำหน้าที่ตัดความยึดมั่นถือมั่น จิตจะปล่อยวางจากกิเลสนั้นได้ชั่วคราว (ตทังคปหาน) และหากอบรมเนืองๆ ก็จะพัฒนาไปสู่การปหานกิเลสอย่างเด็ดขาด

การเรียนบาลีแบบนี้จึงไม่ใช่การเรียนภาษาตาย (Dead Language) แต่เป็นการเรียน “ภาษาแห่งชีวิต” ที่เปลี่ยนทุกตัวอักษรในพระไตรปิฎกให้กลายเป็นเครื่องมือขัดเกลาจิตใจ เป็นการเรียนบาลีเพื่อการบรรลุธรรมอย่างแท้จริงตามที่โบราณาจารย์ท่านตั้งใจไว้

การเรียนการสอนบาลีไวยากรณ์และพระอภิธรรมตามแนวทางของพระราชวัชรบัณฑิต (วัดจากแดง) ถือเป็นแบบอย่างที่งดงามในการรักษาอายุพระพุทธศาสนาอย่างถูกทาง คือเริ่มจากพยัญชนะที่ถูกต้อง (ปริยัติ) นำไปสู่การเห็นสภาวธรรมในใจ (ปฏิบัติ) เพื่อผลคือความบริสุทธิ์หลุดพ้น (ปฏิเวธ)

พุทธคุณ ๙ ตอนที่ ๑

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ปยุตฺโต)

พุทธคุณ บทที่ ๑
อรหัง

(บรรยายในช่วงวันที่ ๒๖ ตุลาคม - ๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๘)

ขอเจริญพร วันก่อนนี้ ที่บ้านโยมหมออาตมภาพได้พูดเกี่ยวกับพุทธคุณบท "**สุคโต**" ซึ่งเกี่ยวกับการเดินทาง หรือเป็นการจาริกของพระพุทธเจ้า เนื่องด้วยโอกาสที่โยมหมอจะเดินทางไป ต่างประเทศ หลังจากนั้น โยมคุณหญิงได้ปรารภในทำนองที่ว่า ถ้าพูดเรื่องพุทธคุณต่อคงจะดีเหมือนกัน อาตมภาพจึงไปพิจารณานำเรื่องพุทธคุณนี้มาพูดต่อ

วันก่อนที่พูดบท **สุคโต** นั้น เป็นบทที่ ๔ ทีนี้เมื่อจะพูดในเหตุการณ์ทั่วไป หรือตามปกติอย่างนี้ ควรต้องพูดไปตามลำดับ จึงกลายเป็นว่าต้องย้อนกลับมาข้อที่ ๑

พุทธคุณข้อที่ ๑ นั้น คือบทว่า "**อรหำ**" ที่แปลว่าเป็นพระอรหันต์

คำว่า พระอรหันต์ นั้น ไม่ได้ใช้เฉพาะพระพุทธเจ้าเท่านั้น แต่ใช้กับพระสาวกของพระองค์ที่ได้บรรลุมรรคผลขั้นสุดท้ายเช่นเดียวกัน

ด้วย เรียกกันว่า พระอรหันต์ แต่เป็น *อรหันตสาวก* ไม่ใช่*อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า*

ความแตกต่างมีเพียงว่า สำหรับพระพุทธเจ้า เราเรียกว่า พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า สำหรับพระสาวก เรียกว่า พระอรหันตสาวก แต่โดยสาระก็เป็นผู้ที่บรรลุมรรคผลสูงสุดเช่นเดียวกัน

การกล่าวถึงพุทธคุณต่างๆ นั้น เป็นเครื่องเจริญศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ทำให้มองเห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงมีพระคุณความดีพิเศษอย่างไร นอกจากเจริญศรัทธาแล้ว จะได้มีความเข้าใจพระพุทธศาสนามากขึ้น ให้รู้เข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เนื่องอยู่กับพระคุณเหล่านั้น

เมื่อเกิดความรู้ความเข้าใจแล้ว จะได้น้อมเข้ามาในตน คือพยายามที่จะสร้างคุณความดีหรือคุณสมบัติเหล่านั้นให้มีขึ้นด้วย โดยประพฤติปฏิบัติตามพระพุทธปฏิปทาหรือพระจริยวัตรของพระองค์ พระคุณของพระองค์มีอย่างไร เราก็พยายามปฏิบัติให้ได้ตามนั้น

แต่พระคุณของพระพุทธเจ้านั้น บางด้านอาจเหมาะสำหรับพระภิกษุสงฆ์ที่จะดำเนินตาม บางด้านเหมาะสำหรับทุกๆ คน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ คือทั้งชาววัดและชาวบ้าน จะต้องพิจารณาเลือกเอา นำเอาไปปฏิบัติให้เหมาะกับการดำเนินชีวิตของตน

วันนี้ จะพูดถึงพุทธคุณบทว่า **อรหำ** นั้น

อรหำ หรือพระอรหันต์ ท่านว่ามีความหมายถึง ๔ หรือ ๕ ประการด้วยกัน แล้วแต่จะพิจารณาตามต้นศัพท์ คือ คำว่า “อรหันต์" นั้น แยกศัพท์ออกไปได้หลายอย่าง

ประการที่ ๑. ท่านว่า "อรหันต์" มาจากคำว่า "**อารก**" (อาระกะ) แปลว่า ไกล พระพุทธเจ้าได้พระนามว่าเป็นพระอรหันต์ เพราะว่าเป็นผู้ไกล

ไกลอะไร อย่างไร คือ ไกลจากกิเลสทั้งหลาย ห่างไกลจากกิเลส กิเลสไม่ได้มาเกลือกกลั้วใกล้ชิดพระองค์เลย ห่างไกลมาก คือหลุดพ้นไปแล้วนั่นเอง การหลุดพ้นจากกิเลสคือไปอยู่ไกลกิเลส กิเลสเข้าไม่ถึงพระองค์

กิเลสเป็นสิ่งเศร้าหมอง ทำให้เดือดร้อนวุ่นวาย ถ้าเข้าไปอยู่ในบุคคลใด ก็ทำให้เกิดความเร่าร้อน เกิดความวุ่นวายภายใน แล้วจะระบายความเดือดร้อนวุ่นวายนั้นออกมาภายนอก ให้พลอยเดือดร้อนไปด้วย เรียกว่า เร่าร้อนทั้งภายใน วุ่นวายทั้งภายนอก

แต่ตรงข้าม ถ้าใครห่างไกลกิเลส กิเลสไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่มีกิเลสมารบกวน ก็จะมีความโปร่งโล่งบริสุทธิ์ จิตใจก็สดชื่นรื่นรมย์ ใจคอสบาย มีความผ่องใสเบิกบานอยู่ได้ตลอดเวลา ไม่มีความโลภ ใจก็ไม่วุ่นวายด้วยความโลภนั้น ไม่มีความโกรธหรือไม่มีโทสะ ใจก็ไม่วุ่นวายเพราะโทสะนั้น ไม่มีโมหะ ไม่มีความหลง ใจก็ไม่วุ่นวายด้วยความหลงนั้น ก็ผ่องใส เมื่อผ่องใส ก็เบิกบาน เมื่อเบิกบาน ก็มีความสุข เรียกว่ารื่นรมย์

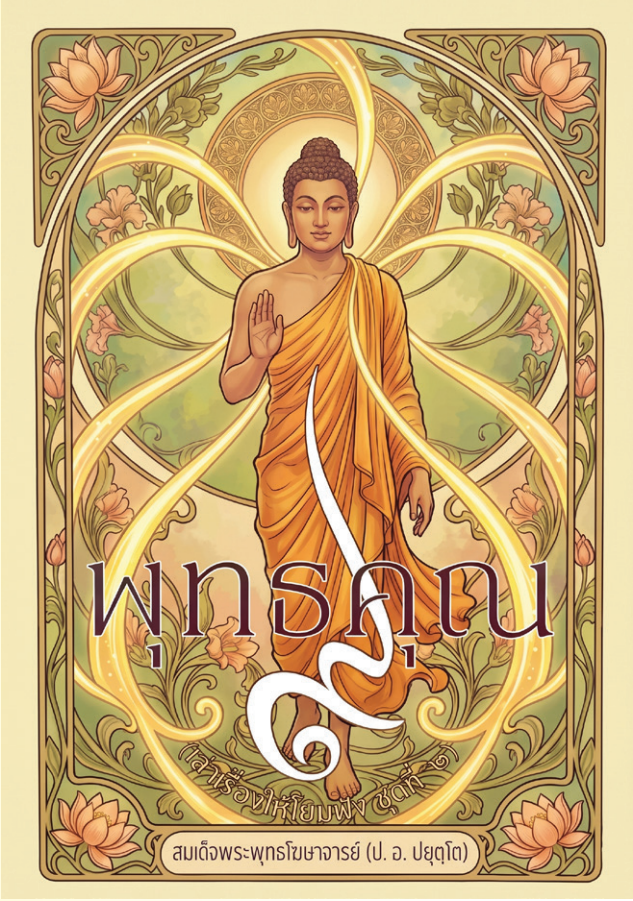
รื่นรมย์ภายในตัวเองแล้ว ไปเกี่ยวข้องกับคนอื่นใกล้ชิดก็ตาม ไกลก็ตาม ก็พลอยให้เขาเกิดความรื่นรมย์ไปด้วย เป็นรมณีย์ไปทั่ว เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสพระคาถาบทหนึ่งว่า

คาเม วา ยทิ วารญฺเญ นินฺเน วา ยทิ วา ถเล
ยตฺถ อรหนฺโต วิหรนฺติ ตำ ภูมิ รามเณยฺยกำ ฯ

แปลว่า: ไม่ว่าบ้าน ไม่ว่าป่า ไม่ว่าที่ลุ่ม หรือที่ดอน ท่านผู้ไกลกิเลสอยู่ที่ไหน ที่นั้นไซร้ คือถิ่นสถานอันรมณีย์

นี่คือบอกว่า พระพุทธเจ้า หรือว่าพระสาวกผู้หมดกิเลสแล้วจะไปอยู่ในป่า หรือที่ไหนๆ ที่นั้นรื่นรมย์ ใครเข้าไป ก็สบายใจ โล่งใจ ไม่ต้องหวาดระแวงภัย

แต่ตรงข้าม ถ้าโจรร้ายผู้เต็มไปด้วยกิเลสไป

อยู่ในป่านั้น คนที่จะเข้าป่า ก็เต็มไปด้วยความหวาดระแวงภัย มีแต่ความกลัว เดินไปแต่ละย่างก้าว ไม่มีความสุขเลย นี่คือลักษณะที่ตรงกันข้าม เพราะฉะนั้น จิตใจที่มีกิเลสหรือไม่มีกิเลสนี้แหละเป็นตัวสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะทำให้เกิดความรื่นรมย์

ถึงแม้สถานที่ภายนอกจะไม่รื่นรมย์นัก ยังมีสิ่งรบกวนหรือความไม่สงบอยู่บ้าง แต่ถ้าจิตใจคนรักษาไว้ได้ ก็ยังมีความรื่นรมย์อยู่

แม้ว่าสถานที่จะน่ารื่นรมย์ แต่ถ้าใจคนไม่มีความรื่นรมย์ ไม่สะอาดบริสุทธิ์ เต็มไปด้วยกิเลสเร่าร้อนอย่างที่ว่า หรือถ้าเรายังหวาดกลัวต่อภัยอันตรายจากโจรผู้ร้าย เป็นต้น ไม่ว่าจะไปที่ไหนแม้แต่เป็นสวนที่ร่มรื่น ความรื่นรมย์ก็หมดไปทันที

เพราะฉะนั้น ความรื่นรมย์นี้มาจากความไม่มีกิเลส หรือ ห่างไกลกิเลสก่อนอื่น ถ้ามีความรื่นรมย์ทั้งภายในใจ และสถานที่ภายนอกก็รื่นรมย์ด้วย นั่นก็คือความรื่นรมย์ที่สมบูรณ์

เป็นอันว่า ในพุทธคุณบทที่ ๑ นี้ ตามความหมายที่ ๑ นั้น ท่านเน้นความหมายที่ว่า เป็นผู้ห่างไกลจากกิเลส พุทธศาสนิกชนพึงประพฤติปฏิบัติตาม คือเพียรพยายามทำใจของตนให้ห่างไกลจากกิเลส จะได้เป็นใจที่บริสุทธิ์ ผ่องใส เบิกบาน สร้างความรื่นรมย์ทั้งภายในตนเอง และความรื่นรมย์ภายนอก นี้เป็นความหมายประการที่ ๑

ประการที่ ๒. ท่านว่า "อรหันต์" นั้น มาจากคำว่า "**อริ**" แปลว่า ศัตรู + "**หต**" (หะ-ตะ) แปลว่า กำจัดแล้ว จึงแปลรวมว่า กำจัดศัตรูแล้ว

คำว่า "อรหันต์" แปลว่า ผู้กำจัดศัตรูได้แล้ว ศัตรูคืออะไร ศัตรูนั้น ก็คือกิเลสนั่นแหละ กิเลสนั้นเป็นศัตรูของเรา มันคอยเบียดเบียนล้างผลาญเรา ทำให้เราเสียหายและไม่มีความสุข กิเลสอาศัยอยู่ในใจของเรา ใครมีใจที่กิเลสอาศัยอยู่ ก็เท่ากับว่ามีโจรผู้ร้ายหรือศัตรูอาศัยอยู่ในตัว มันจะทำร้ายตัวให้ไม่มีความสุข จะทำให้ตัวต้องเดือดร้อนวุ่นวายด้วยประการต่างๆ เรื่อยไป

สำหรับพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ได้กำจัดศัตรูที่แอบแฝงอยู่ในพระทัยหมดแล้ว คือทำกิเลสให้หมดสิ้นไป ตัณหา มานะ ทิฏฐิหมดสิ้นไป โลภะ โทสะ โมหะ และกิเลสทั้งหลาย ที่เป็นบริวารทั้งหมดทั้งสิ้น พระองค์กำจัดได้หมดแล้ว จึงไม่มีศัตรูที่จะเข้ามาครอบงำห้ำหั่นพระองค์ได้ นี้เป็นความหมายอย่างหนึ่งที่ทำให้พระองค์ได้ดำเนินพระชนม์ชีพอย่างผู้บริสุทธิ์ เป็นอิสระ

ที่ว่าเป็นอิสระ เพราะไม่มีศัตรูมาคอยเฝ้าทำร้าย ไม่มีศัตรูมาสั่งบังคับให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ หรือมาประทุษร้าย จึงเป็นอิสระภายในตัว

ปลอดโปร่งตลอดเวลา นี้เป็นความหมายประการที่ ๒.

ต่อไป *ประการที่ ๓.* อรหันต์ มาจากคำว่า "**อร**" (อะ-ระ) แปลว่า กำ + "**หต**" (หะ-ตะ) แปลว่า หักแล้ว จึงแปลรวมว่า หักกำแล้ว

"กำ" ในที่นี้หมายถึง กำ ที่แปลว่า ซี่ของล้อรถ อย่างที่เห็นได้ในล้อรถ ล้อเกวียน ในสมัยโบราณ ขอให้นึกถึงล้อเกวียนว่ามีส่วนประกอบอะไรบ้าง อย่างแรกอยู่ตรงกลาง ลักษณะกลมๆ เรียกว่า "ดุม" วงขอบนอกสุดเรียกว่า "กง" และที่เป็นซี่ต่อระหว่างดุมกับกงนั้น เรียกว่า "กำ"

กำนี้เป็นตัวต่อระหว่างดุมกับกง ทำให้ล้อหมุนไปได้ ถ้าไม่มีกำ หรือซี่ไม้ที่ต่อระหว่างดุมกับกงแล้ว ล้อรถก็หมุนไม่ได้ กลายเป็นล้อรถที่ไม่มีความหมาย หรือไม่เป็นล้อต่อไป

ทีนี้ พระพุทธเจ้านั้นได้ทรงหักกำ คือซี่ของล้อรถอย่างที่กล่าวนั้นแล้ว ล้อที่หมุนไปในที่นี้หมายถึง ล้อแห่งสังสารวัฏ เป็นวงจรของกิเลส-กรรม-วิบาก เรียกว่า "สังสารจักร" คือกงล้อแห่งสังสารวัฏ

อธิบายว่า มนุษย์เรานี้ **สังสาร** หรือ **สงสาร** คือวนเวียนว่ายไปในสภาพชีวิตต่างๆ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ว่ายวนไป ไม่ต้องพูดยาวไกล เอาแค่ในชีวิตปัจจุบันนี้ มนุษย์ทั้งหลายก็เวียนว่ายวนอยู่ในวงจรของความทุกข์ ความเดือดร้อน มีกิเลส แล้วก็ทำกรรม ทำกรรมแล้วก็ได้รับผลต่างๆ ประสบสภาพที่เรียกว่าเป็นวงจรอันนี้เรื่อยไป เรียกว่าเวียนว่ายอยู่ในวงจรของกิเลสและความทุกข์

สำหรับพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ได้หักกำ คือซี่ของวงล้อแห่งสังสารวัฏนี้แล้ว ในระยะยาว พระองค์ไม่เกิด แก่ เจ็บ ตาย ต่อไปอีก แม้แต่ในปัจจุบันนี้ พระองค์ก็ไม่เวียนว่ายอยู่ในวงจรของกิเลสและความทุกข์

สำหรับพุทธศาสนิกชน ถ้าเรารู้ทันกิเลส เมื่อมีกิเลสเกิดขึ้นในใจ นั่นแสดงว่า เรามีตัวสำคัญเป็นซี่กำของกงล้อที่จะพาเราให้หมุนไปในสังสารวัฏ คือจะเวียนว่ายไปในวงจรของกิเลสและความทุกข์ ถ้าเรารู้ทันกิเลสนั้น รีบกำจัดมันออกไปเสีย คือกำจัดซี่กำของวงล้อนั้น พอซี่กำนั้นหัก ก็ไม่ต้องหมุนวงล้อ วงจรก็จะขาดสะบั้นลง ไม่หมุนเวียนไปในวงจรของกิเลสและความทุกข์อีกต่อไป

เพราะฉะนั้น ความหมายของพุทธคุณข้อนี้สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน เมื่อใดมีกิเลสเกิดขึ้นในใจ ก็ให้เรารู้ทัน พอรู้ทันแล้วก็กำจัดมันออกไปเสีย ไม่ให้เกิดไม่ให้เจริญต่อไป การหมุนเวียน หรือวงจรที่จะเป็นไปในกิเลสและความทุกข์ก็จะจบสิ้นลง เราก็จะอยู่ด้วยจิตใจที่เป็นอิสระเบิกบานผ่องใสทันที พุทธคุณบทนี้นำมาใช้ในความหมายง่ายๆ ได้ดังที่กล่าวมานี้

ความหมายต่อไป *ประการที่ ๔.* อรหันต์ ท่านว่ามาจากศัพท์ว่า "**อรห**" (อะระหะ) ซึ่งแปลว่า ผู้ควร ควรอย่างไร? ท่านว่า ควรแก่ปัจจัยทั้งหลาย หรือควรแก่การบูชาทั้งหลายที่ชาวโลกได้กระทำต่อพระองค์ คือ ชาวโลกได้พบพระพุทธเจ้าแล้ว มีความเลื่อมใสศรัทธา จึงนำเอาเครื่องสักการะนำเอาปัจจัย ๔ มาถวาย พระพุทธเจ้าเป็นผู้บริสุทธิ์ ทรงพระคุณมากมาย จึงเป็นผู้สมควรแก่การบูชาและสิ่งของปัจจัย ๔ เหล่านั้น ไม่เหมือนกับเหล่าบุคคลผู้ไม่บริสุทธิ์แท้จริง ที่ว่า เมื่อคนเขากราบไหว้บูชา ก็เป็นผู้ไม่สมควรแก่การบูชาเช่นนั้น แต่พระพุทธเจ้าเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่มีกิเลส เป็นผู้มีคุณธรรมแท้จริง จึงเป็นผู้ควรแก่การสักการะบูชา

ความหมายข้อนี้สำคัญมาก ท่านกล่าวสอนไว้มุ่งให้เป็นข้อพิเศษสำหรับพระภิกษุทั้งหลาย จะได้เตือนใจตนเอง ให้มองเห็นว่าในการที่จะได้

รับสิ่งของปัจจัย ๔ จากญาติโยมถวาย แล้วนำมาฉันนำมาบริโภคนั้น การบริโภคนั้น มีความหมายหลายอย่างต่างกันไป ท่านแยกการบริโภคของพระสงฆ์ออกไปเป็น ๔ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑. เรียกว่า **สามิบริโภค** บริโภคอย่างเป็นเจ้าของ คือ ถ้าได้ปัจจัย ๔ มา ก็ฉันในฐานเป็นเจ้าของ

ประเภทที่ ๒. **ทายัชชบริโภค** บริโภคอย่างเป็นทายาท

ประเภทที่ ๓. **อิณบริโภค** บริโภคอย่างเป็นหนี้

ประเภทที่ ๔. **ไถยบริโภค** บริโภคอย่างเป็นโจรขโมย หรือลักของเขากิน

๔ ประเภทนี้ขออธิบายความหมายเพิ่มเติม คือ

ประเภทที่ ๑. **สามิบริโภค** บริโภคอย่างเป็นเจ้าของ ในข้อนี้ถ้าจะให้ความหมายสมบูรณ์ ผู้บริโภคต้องเป็นพระอรหันต์ อธิบายว่า การที่ญาติโยมนำของมาถวายนั้น เขาย่อมมุ่งหมายจะถวายแก่ผู้บริสุทธิ์ ถ้าเป็นผู้หมดกิเลสแล้ว ก็ยิ่งดี ผู้ที่บริสุทธิ์แท้จริง เป็นผู้สมควรแก่การที่จะได้รับของที่เขาถวาย คือพระอรหันต์ เมื่อเขาถวายด้วยตั้งใจมอบให้แก่ท่านผู้บริสุทธิ์ ผู้ที่มีคุณสมบัติอย่างนั้นแท้จริง ก็นับว่าเป็นเจ้าของของที่เขาถวายนั้นจริง ผู้บริโภคจึงบริโภคอย่างเป็นเจ้าของได้แท้จริง

ตามความหมายอีกนัยหนึ่ง **สามิบริโภค** คือ บริโภคอย่างเป็นเจ้าเป็นนาย หมายความว่า ไม่เป็นทาสกิเลสแล้ว เมื่อตัวท่านไม่เป็นทาสของกิเลส ท่านจึงบริโภคอย่างเป็นเจ้านาย นี้คือการบริโภคอย่างที่ ๑ ที่ใช้สำหรับพระอรหันต์ผู้ทรงคุณธรรมสูงสุด

ประเภทที่ ๒. **ทายัชชบริโภค** คือ บริโภคอย่างเป็นทายาท หรือเป็นของมรดก อธิบายว่าของที่ประชาชนถวายแก่พระสงฆ์นั้นความจริงก็คือ เขาระลึกถึงพระพุทธเจ้า เขาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า นั่นแหละ จึงมาถวายแก่พระสงฆ์ ดังนั้น พระสงฆ์ผู้มีคุณสมบัติที่นับได้ว่าเป็นทายาทหรือเป็นโอรสของพระพุทธเจ้า จึงสมควรบริโภคของที่ญาติโยมนำมาถวายด้วยจิตใจที่เลื่อมใสในพระรัตนตรัยนั้น เหมือนกับเป็นทายาทมาบริโภคของของพ่อแม่

พระสงฆ์ที่จะมีคุณสมบัติสมเป็นทายาทนี้ ท่านว่าได้แก่พระเสขะทั้ง ๗ คือพระอริยบุคคลระดับต่ำกว่าพระอรหันต์ลงมา ซึ่งหมายถึงพระอริยบุคคลที่เหลือจากพระอรหันต์ทั้งหมด ท่านเหล่านี้เป็นทายาทของพระพุทธเจ้า ถ้าได้รับของเขามาบริโภคแล้ว แล้วฉัน ก็จะมีความหมายว่าเป็นผู้บริโภคอย่างเป็นทายาท

แม้ไม่เป็นพระอริยบุคคล แต่เป็นพระปุถุชนที่มีความประพฤติดี ดำรงอยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา กำลังฝึกฝนตน เพื่อจะเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม ท่านสงเคราะห์คือจัดให้ว่าเป็นทายาทของพระพุทธเจ้าได้ เมื่อฉันของที่เขานำมาถวาย จึงถือเป็นการบริโภคอย่างเป็นทายาท เป็นลูกหลานของพระพุทธเจ้า

ต่อไป *ประเภทที่ ๓.* เรียกว่า **อิณบริโภค** บริโภคอย่างเป็นหนี้ อันนี้คือ พระปุถุชนทั้งหลายผู้บริโภคของที่ญาติโยมมาถวายด้วยความเลื่อมใส เมื่อเขาถวายแล้ว พระจะฉัน ก็ต้องฉันให้บริสุทธิ์ การฉันที่บริสุทธิ์ คือฉันด้วยความรู้เท่าทัน ด้วยการพิจารณาว่าของนี้ควรฉันเพื่ออะไร เพื่อดำรงชีวิตรักษาร่างกายให้เป็นอยู่ เป็นไปได้ จะได้มีกำลังที่จะประพฤติปฏิบัติบำเพ็ญสมณธรรม เป็นต้น ถ้าฉันด้วยความรู้ตระหนัก เข้าใจ ด้วยการพิจารณาอย่างนี้ การฉันของพระองค์นั้น ก็บริสุทธิ์

แต่ถ้าฉันด้วยเห็นแก่เอร็ดอร่อย เป็นต้น หรือใช้ของโดยไม่ได้คำนึงถึงว่าญาติโยมนำมาถวาย

โดยมีความมุ่งหมายอะไร อย่างไร ในทางที่เป็นคุณ ท่านว่าการบริโภคไปเท่ากับเป็นการก่อหนี้ไว้ อย่างที่โบราณว่า ถ้าบริโภคแบบก่อหนี้อย่างนี้ เมื่อสิ้นชีวิตแล้ว ก็จะไปเป็นควายให้ชาวบ้านใช้ นี่คนไทยว่ากันมาแต่โบราณ

เพราะฉะนั้น ท่านจึงสอนพระสงฆ์ให้คอยเตือนตนเองว่า ถ้ายังเป็นปุถุชนอยู่ ต้องฉันอาหารด้วยมีปัญญาพิจารณา ฉันด้วยสติที่นึกได้ทันความจริง โดยตระหนักรู้ว่า ฉันเพื่อยังชีพให้เป็นไปที่จะได้ทำกิจหน้าที่ของตน จะได้บำเพ็ญสมณธรรม ประพฤติปฏิบัติการทั้งหลายให้ถูกต้องเป็นไปด้วยดี นี้เป็นประเภทที่ ๓.

ต่อไป *ประเภทที่ ๔.* เรียกว่า **ไถยบริโภค** แปลว่า บริโภคอย่างเป็นของที่ขโมยเขามา ข้อนี้สำหรับกรณีที่เป็นพระทุศีล ไม่มีคุณสมบัติ ไม่มีคุณธรรม คือเป็นพระที่ไม่ดีนั้นเอง พระที่ประพฤตินอกรีตนอกรอย ฉันของที่โยมถวายด้วยความเลื่อมใสต่อพระรัตนตรัย โดยมีเจตจำนงที่จะให้แก่ผู้บริสุทธิ์ เมื่อฉันอาหารนั้นไป พระองค์นั้นก็ฉันอย่างเป็นขโมย เป็นการฉันที่ถือว่าต่ำทรามที่สุด ไม่ดีไม่งามเลย เพราะฉะนั้น การดำรงตนเป็นพระภิกษุที่ดี จึงไม่ใช่เป็นสิ่งที่ง่ายนัก การที่จะก้าวหน้าไปในพระธรรมวินัย จึงต้องประพฤติปฏิบัติให้ถูกหลัก

ทีนี้ สำหรับพระพุทธเจ้านั้น พระองค์เป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นผู้มีพระคุณสูงสุด พรั่งพร้อมด้วยพระเมตตา มีพระมหากรุณาธิคุณ กับทั้งพระปัญญาคุณ และพระวิสุทธิคุณ เพราะฉะนั้น พระองค์จึงเป็นผู้สมควรแก่การบูชา และสมควรแก่ปัจจัย ๔ ที่พุทธศาสนิกชนและชาวโลกทั้งหลายนำมาน้อมถวาย

อันนี้เป็นความหมายข้อ ๔ ที่ว่า ชื่อว่าเป็นพระอรหันต์เพราะเป็นผู้สมควรแก่การบูชา และควรแก่ปัจจัย ๔ เป็นต้น ที่เขานำมาถวาย

ความหมาย*ประการที่ ๕.* อรหันต์ มาจากคำว่า "**รห**" (ระ-หะ) **รห** แปลว่า ที่ลี้ลับ **อรห** (อะ-ระ-หะ) จึงแปลว่า เป็นผู้ไม่มีสถานที่ลี้ลับในการที่จะแอบจะหนีไปทำความชั่ว หมายความว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้บริสุทธิ์แท้จริง ตรงไปตรงมา เปิดเผย

พระพุทธเจ้าปรากฏพระองค์แก่ชาวโลก หรือประกาศพระองค์ว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติ มีความดีงามอย่างไร พระองค์ก็เป็นเช่นนั้น ทั้งในที่ลับและในที่เปิดเผย ไม่เหมือนกับบุคคลบางประเภทที่ประพฤติตนเสมือนว่าเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งคุณธรรม แสดงอาการปรากฏภายนอกเป็นผู้ที่ดีงาม แต่เมื่อถึงสถานที่ลี้ลับ กลับกระทำความชั่ว พระพุทธเจ้าไม่กระทำเช่นนั้น แต่ทรงเป็นผู้มีความดีงามสม่ำเสมอโดยตลอด ทั้งในที่เร้นลับและในที่เปิดเผย เพราะฉะนั้นพระองค์จึงได้พระนามว่าเป็นพระอรหันต์

พระอรหันต์มีความหมายดังที่ได้กล่าวมานี้ ๕ ประการด้วยกัน ซึ่งคิดว่าคงเป็นประโยชน์ในการที่จะนำมาพิจารณาให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระองค์บ้าง หรือให้เกิดความเข้าใจในคำสอนของพระองค์บ้าง ตลอดจนให้มีการนำมาเป็นแบบอย่างในการที่จะประพฤติปฏิบัติ โดยน้อมเข้ามาไว้ในใจในตัวของตนเอง

อรหันต์ ถือเป็นพระคุณส่วนที่เกี่ยวกับความบริสุทธิ์ แสดงถึงความบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ที่หมดกิเลส ไม่มีบาป เป็นต้น

วันนี้ อาตมภาพนำความหมายของพุทธคุณข้อที่ ๑ มาแสดงแก่โยม คิดว่ายาวพอสมควรแล้ว หวังว่าจะได้ประโยชน์ ขออนุโมทนาเพียงเท่านี้

พุทธคุณ บทที่ ๒

สัมมาสัมพุทโธ

(บรรยายในช่วงวันที่ ๒๖ ตุลาคม - ๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๘)

ขอเจริญพร เมื่อวานนี้ อาตมภาพได้พูดถึงพุทธคุณข้อที่ ๑ คือข้อ **อรหำ** ซึ่งแปลว่า พระอรหันต์

คำว่า **อรหันต์** นั้น เป็นคำที่ใช้ได้ทั่วไป มิใช่เฉพาะพระพุทธเจ้าเท่านั้น เพราะฉะนั้น จึงมีการแยกว่า อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า กับ อรหันตสาวก ถ้าเป็นพระพุทธเจ้า เรียกว่าพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ถ้าเป็นพระอรหันต์องค์อื่น เช่น พระสารีบุตร พระมหาโมคคัลลานะ เรียกเป็นพระอรหันตสาวก

จะเห็นว่า คำที่ทำให้ต่างกัน คือคำว่า สัมมาสัมพุทธะ กับคำว่า สาวก

สาวก แปลว่า ผู้ฟังตาม คือเป็นลูกศิษย์ ส่วน **สัมมาสัมพุทธะ** หรือ สัมมาสัมพุทธเจ้า คือคำที่หมายถึงพระพุทธเจ้า ที่เป็นพระศาสดา คำที่แสดงถึงความแตกต่าง คือคำว่า สัมมาสัมพุทธะ

สัมมาสัมพุทธะ เป็นพุทธคุณบทที่ ๒ อย่างที่เราสวดกันว่า **อรหำ สมฺมาสมฺพุทฺโธ** เพราะฉะนั้น พุทธคุณบทที่ ๒ นี้ ที่กำลังจะพูดในวันนี้ คือบทที่แสดงถึงความเป็นพระพุทธเจ้าที่แท้จริง

เมื่อวานนี้เป็นการกล่าวถึงพุทธคุณ บทที่เป็นคุณสมบัติเหมือนๆ กัน สำหรับพระอรหันต์องค์อื่นๆ ด้วย

พระพุทธเจ้าเคยตรัสแสดงความแตกต่างไว้ระหว่างพระองค์กับพระอรหันต์องค์อื่นๆ ที่เป็นสาวก ซึ่งอาตมภาพเคยพูดครั้งหนึ่งแล้ว แต่จะนำมาทบทวน

พระอรหันต์นั้นมีหลากหลาย โดยมีความสามารถไม่เหมือนกัน มีคุณสมบัติพิเศษต่างกัน พระอรหันต์ที่ถือได้ว่าเป็นระดับสามัญ หรือเป็นมาตรฐาน ได้แก่ท่านที่เรียกว่า **พระปัญญาวิมุต**

ซึ่งหลุดพ้นด้วยปัญญาล้วนๆ มีสมาธิเพียงแค่ใช้เป็นฐาน สำหรับการเจริญปัญญาเท่านั้น ไม่มีคุณสมบัติพิเศษอย่างอื่น

พระอรหันต์ที่มีคุณสมบัติพิเศษ คือ นอกจากมีปัญญากำจัดกิเลสได้หลุดพ้นแล้ว ยังมีสมาธิที่มีกำลังแข็งกล้ามาก คือได้ฌานระดับสูงๆ จนกระทั่งเป็นผู้มีความสามารถทำอะไรๆ ได้เป็นพิเศษ เช่น ที่เรียกว่ามีฤทธิ์ มีหูทิพย์ ตาทิพย์ เรียกว่าเป็นผู้ทรงอภิญญาบ้าง ทรงไตรวิชชาบ้าง เป็นต้น พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ แต่ไม่ทรงถือเป็นมาตรฐาน

พระพุทธเจ้าเคยตรัสไว้ถึงความแตกต่างระหว่างพระองค์กับพระอรหันต์ระดับสามัญที่เรียกว่าพระปัญญาวิมุต

พระองค์ตรัสว่า พระปัญญาวิมุตนั้นเป็นผู้ที่หลุดพ้นแล้วเพราะไม่ยึดติดถือมั่นในขันธ์ทั้ง ๕ ส่วนพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เป็นผู้หลุดพ้นเพราะไม่ยึดติดถือมั่นขันธ์ ๕ เช่นเดียวกัน

แล้วอะไรเล่าเป็นข้อแตกต่าง ที่ทำให้พระองค์มีความเป็นพิเศษออกไป

พระพุทธเจ้าได้ตรัสเฉลยต่อไปว่า พระองค์คือพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น เป็นผู้ยังมรรคา หรือทางที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้น เป็นผู้ประกาศให้ประชุมชนได้รู้จักมรรคา คือทางปฏิบัตินี้ และเป็นผู้ฉลาดในทาง เป็นผู้เชี่ยวชาญชำนาญในทางนั้น ส่วนพระอรหันต์ปัญญาวิมุต เป็นผู้ดำเนินตามมรรค หรือดำเนินมรรคา เป็นผู้เข้ามาสมทบในภายหลัง เป็นสาวก นี่คือข้อแตกต่าง

เป็นอันว่า พระพุทธเจ้านั้น มีฐานะเป็นผู้ประกาศทาง เป็นผู้ชี้ทาง หรือเป็นผู้ค้นพบ นี่คือข้อแตกต่าง

ทีนี้ การที่จะเป็นผู้ค้นพบได้ และบอกได้ประกาศได้ นี่แหละ คือความสามารถพิเศษ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีปัญญาเยี่ยมยอดจริงๆ คุณสมบัตินี้จึงมาอยู่ในข้อที่ ๒ คือข้อว่า **สัมมาสัมพุทโธ**

พุทธคุณบทที่ ๒ คือ สัมมาสัมพุทโธ นั้น แปลตามศัพท์ว่า ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ หรือผู้ตรัสรู้เองโดยถูกต้องสมบูรณ์ หมายความว่า ไม่มีครูอาจารย์สั่งสอน และเมื่อตรัสรู้แล้ว ก็ออกมาสอนผู้อื่นได้

บางท่านอาจจะแย้งว่า พระพุทธเจ้าตั้งแต่พระองค์ประสูติมา ก็มีครูนี่ เช่น ตอนที่เป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ยังทรงพระเยาว์อยู่ ก็ได้ทรงเล่าเรียนศึกษากับครู ที่ชื่อว่า วิศวามิตร และหลังจากนั้นมาแม้แต่ออกผนวชแล้ว ยังได้ไปเรียนในสำนักของอาฬารดาบส กาลามโคตร และอุทกดาบส รามบุตร จะว่าไม่มีครูได้อย่างไร

เฉลยได้ว่า สำหรับสิ่งที่รู้แล้วทำให้เป็นพระพุทธเจ้านั่นแหละที่ไม่มีครู

เจ้าชายสิทธัตถะอาจจะมีครู แต่พระพุทธเจ้าไม่มีครู ไม่มีคนตรัสรู้ก่อนพระองค์ ถ้ามีคนสอนให้พระองค์เป็นพระพุทธเจ้าได้ อย่างนั้นเรียกว่ามีครู แต่พระองค์ตรัสรู้ธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้าเอง เพราะฉะนั้น ความเป็นพระพุทธเจ้านี่ ไม่มีครู จึงเรียกพระองค์ว่า ได้ตรัสรู้เองโดยชอบ คือโดยถ่องแท้ถ้วนทั่ว

การตรัสรู้เองโดยชอบนั้น เป็นลักษณะของการค้นพบ คือ ค้นพบความจริง ที่มีอยู่แล้ว แต่ยังไม่มีใครรู้ พระองค์มีปัญญาสูงสุด คือได้ฝึกอบรมปัญญามา จนกระทั่งรู้ได้ ลักษณะที่พระองค์ได้รู้นี้ เราเรียกง่ายๆ ว่า การค้นพบ (อภิสมัย)

เรื่องนี้ต่างจากลัทธิศาสนาทั้งหลาย ในลัทธิศาสนาต่างๆ เขาอ้างว่า พระศาสดาได้รับการดลบันดาลใจจากเทพเจ้า หรือว่าพระผู้เป็นเจ้ามาสำแดงพระองค์ มาไขความรู้ให้ มาบอกแจ้งให้ แต่พระพุทธเจ้าทรงประกาศว่า พระองค์ได้ฝึก

อบรมพัฒนาพระปัญญาของพระองค์ตลอดมา จนกระทั่งมีปัญญาความรู้แจ่มแจ้งสูงสุด และได้ค้นพบสัจธรรมด้วยพระองค์เอง

ตามที่ว่านี้ สัจธรรมนั้น ว่าที่จริง เป็นสิ่งที่มีอยู่ ดำรงอยู่ตามธรรมดา ถ้าใครมีปัญญา ได้ฝึกอบรมสร้างสมพัฒนาจนสมบูรณ์แล้ว ก็จะรู้เข้าใจและค้นพบธรรมนั้นเอง และเมื่อนั้น ผู้นั้นก็จะเป็นพระพุทธเจ้า นี่คือลักษณะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

อุปฺปาทา วา ภิกฺขเว ตถาคตานํ, อนุปฺปาทา วา ตถาคตานํ...

ตถาคตทั้งหลาย จะอุบัติขึ้นหรือไม่ก็ตาม สภาวะที่เป็นธรรมนั้น ก็คงอยู่เป็นธรรมดา

อย่างเช่นในไตรลักษณ์ ที่ว่า

สังขารทั้งปวง ไม่เที่ยง (**อนิจฺจา**)

สังขารทั้งปวง คงทนอยู่ไม่ได้ (**ทุกฺขา**)

ธรรมทั้งปวง ไม่เป็น ไม่มีอัตตา (**อนตฺตา**)

สภาวะเหล่านี้ พระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้นมาหรือไม่ก็ตาม มันก็เป็นของมันอยู่อย่างนั้น ถึงแม้พระพุทธเจ้าไม่เกิดขึ้น สังขารก็ไม่เที่ยงของมันอยู่อย่างนั้นเอง เมื่อพระองค์เกิดขึ้น มันก็ไม่เที่ยงของมันอยู่อย่างนั้นแหละ แต่พระองค์ทรงรู้ และเพราะคนทั้งหลายไม่รู้ว่ามันเป็นอย่างนั้นทั้งๆ ที่สิ่งทั้งหลายเป็นอย่างนั้น พระองค์จึงทรงนำมาประกาศสั่งสอนให้รู้กัน ให้รู้ทันกันไปทั่วๆ

หลักธรรมที่พระองค์ค้นพบที่สำคัญๆ อันแตกต่างจากลัทธิอื่นๆ อย่างเรื่องไตรลักษณ์ โดยเฉพาะอนัตตานี้ และหลักธรรมสำคัญอื่นๆ อย่างเช่น ปฏิจจสมุปบาท พูดรวมๆ ว่าอริยสัจตลอดจนข้อปฏิบัติอย่างวิปัสสนานั้น เป็นธรรมพิเศษ มีเฉพาะในพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งสำหรับค้นพบ ซึ่งทำให้เป็นพระพุทธเจ้า

เป็นอันว่า นี่คือลักษณะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้แก่ความมีปัญญาพิเศษที่ได้ฝึกอบรมพัฒนามาอย่างดี จนกระทั่งรู้แจ้งสภาวะความเป็นจริงที่มีอยู่ตามธรรมดา ซึ่งคนอื่นทั้งหลายไม่รู้ไม่เข้าใจ เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว ก็ทรงนำเอาธรรมเหล่านี้มาสั่งสอน

ทีนี้ สิ่งหนึ่งที่แสดงถึงพระปัญญาความสามารถพิเศษที่มาค้นพบความรู้จริงอันนี้ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษ คือการไม่ติดอยู่ในสิ่งทั้งหลายที่คนอื่นพากันติดอยู่ และเพราะเหตุที่ไม่ติดนี้เอง จึงทำให้สามารถตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้

ความติดนั้น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความหลับใหล คือคนจำนวนมากหลับใหลอยู่กับสิ่งที่เคยรู้เคยอบรมกันมา แต่พระพุทธเจ้าทรงตื่นขึ้นมาจากความหลับนั้น

เขาหลับกันอย่างไร เช่นว่า ในสมัยก่อนสืบกันมา คนมีปัญญา คือปัญญาในระดับที่ใช้กันทั่วไปของคนที่ไม่ว่าจะเป็นปราชญ์หรือเป็นคนสามัญ ซึ่งมีกันเป็นอันมาก คือปัญญาที่จะเล่าเรียนศึกษาทำมาหาเลี้ยงชีพต่างๆ เขาสอนกันมาให้ขยันหมั่นเพียร และรู้จักใช้ปัญญาในการที่จะแสวงหาทรัพย์ สามารถตั้งตัวตั้งหลักฐานแล้วมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย ด้วยวัตถุเครื่องบำรุงบำเรอปรนเปรอต่างๆ

พระพุทธเจ้าได้พ้นขึ้นไปเหนือความสามารถขั้นนี้ คือพระองค์มีความพรั่งพร้อมทางวัตถุที่เรียกว่ากามสุข แต่พระองค์ไม่ติดอยู่กับกามสุขนั้น ทรงมีพระปัญญาตื่นขึ้นจากความหลับด้านนี้แล้วทรงค้นพบภาวะที่สูงขึ้นไป

พร้อมกันนั้น พระพุทธเจ้าก็ได้ทรงพ้นขึ้นไปเหนือพวกนักบวชสมัยโบราณ ที่สละทรัพย์สมบัติออกไปอยู่ป่า พากันประพฤติตัวเป็นฤๅษีชีไพรไปบำเพ็ญตบะทรมานตนด้วยประการต่างๆ ซึ่งมีมากมาย ดังที่ได้เคยยกตัวอย่างมาแล้ว เช่น

ไปอดอาหาร กลั้นลมหายใจ นอนในกลางแดด ลงอาบน้ำในฤดูหนาว แม้กระทั่งนอนบนหนาม ยืนขาเดียวบนพื้นดินบ้าง งอขาเหนี่ยวกิ่งไม้ห้อยศีรษะลงมาบ้าง พวกนักตบะเหล่านี้ก็สั่งสอนบำเพ็ญพรตกันมา โดยถือกันว่ามีปัญญานั่นแหละ ล้วนได้ชื่อว่าเป็นนักปราชญ์ ได้สมาธิลึกล้ำ ได้ฌานชั้นสูงกันเยอะ แต่พระพุทธเจ้าทรงมองเห็นว่า การถือพรตบำเพ็ญตบะเหล่านั้น ไม่ใช่ทางที่ถูกต้อง พระองค์ทรงทราบเหนือกว่านั้น จึงไม่ติด เรียกว่า เป็นผู้ตื่นจากความหลับใหลในเรื่องพวกนี้

อีกด้านหนึ่ง อย่างที่พวกพราหมณ์ ซึ่งเป็นชนชั้นในวรรณะสูงที่ถือตัวว่าเลิศที่สุด เป็นผู้รู้ เป็นนักปราชญ์ เป็นนักวิชาการยอดเยี่ยมในสมัยนั้น ถือกันมา เขาสอนให้นับถือว่า เทพเจ้าเป็นผู้ดลบันดาลสิ่งต่างๆ พระพรหมเป็นผู้สร้างโลก เป็นผู้ลิขิตชีวิต ให้บรรดามนุษย์เอาใจเทพเจ้าด้วยการบูชายัญ แต่พระพุทธเจ้าทรงรู้ความจริงแท้ที่พ้นไปจากนั้น ทรงสอนว่า ความเชื่อถือและประพฤติปฏิบัติอย่างนั้นไม่ถูกต้อง จะไปมัวเอาใจเทพเจ้าอ้อนวอนขอให้บันดาลโน่น บันดาลนี่อย่างนั้นไม่ถูกต้อง พระองค์ทรงตื่นจากความหลับใหลไม่มัวหลงหมกมุ่นอยู่ในลัทธิทฤษฎีของพวกพราหมณ์ ทรงถอนพระองค์ออกมาโดยตรัสรู้ความจริงแห่งสภาวะที่มีอยู่ตามธรรมดาในความสัมพันธ์เป็นปัจจัยแก่กันของสิ่งทั้งหลาย แล้วก็ทรงนำมาสั่งสอนให้คนอยู่ในความรู้เข้าใจที่เป็นเหตุเป็นผล

เมื่อพระพุทธเจ้ามีปัญญาที่ทำให้พระองค์เองตื่นจากความหลับแล้ว ก็ทรงนำเอาธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้นั้นมาสอนคนอื่นเรียกว่าปลุกคนอื่นให้ตื่นตามไปด้วย

คำว่า "**สัมมาสัมพุทธะ**" นั้น นอกจากแปลว่าตรัสรู้เองโดยชอบแล้ว คำว่า "พุทธะ" จะแปลว่า "ตื่น" ก็ได้

ดังนั้น ในอีกความหมายหนึ่ง "พุทธะ" จึงแปลว่า เมื่อรู้ความจริงโดยแจ่มแจ้งสมบูรณ์แล้ว พระพุทธเจ้าก็เป็นผู้ตื่น คือตื่นจากความหลับใหลอยู่ในความไม่รู้ คืออวิชชา กลายมาเป็นผู้รู้แจ่มแจ้ง ตื่นขึ้นมามีจิตใจเป็นอิสระ ไม่หลงยึดติดถือมั่นอยู่ในสิ่งที่เชื่อกันมาโดยไม่ถูกต้อง แล้วพระองค์ก็ทรงนำเอาความรู้นั้นมาสั่งสอนผู้อื่น เรียกว่าปลุกผู้อื่นให้ตื่นตามด้วย

ในการที่ทรงสั่งสอนนั้น พระพุทธเจ้าทรงนำธรรมมาจำแนกแยกแยะ สอนให้เหมาะกับบุคคลและเหตุการณ์ให้ตรงกับพื้นเพอัธยาศัยที่จะให้เขาเข้าใจได้ เพราะฉะนั้น ธรรมที่พระองค์ทรงสั่งสอนจึงมีมากมายอย่างที่เรารู้กันว่า ในพระไตรปิฎกนั้นมีการนับบอกจำนวนกันว่า ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ดูให้เห็นง่ายๆ อย่างที่ตีพิมพ์ในอักษรไทยก็มากมายถึง ๔๕ เล่ม

พระพุทธเจ้าทรงทำหน้าที่ปลุกคนทั้งหลายให้ตื่นจากความหลับใหลอย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้น ยกตัวอย่างเช่น ทรงปลุกแม้แต่พระราชา

โดยปกติ พระมหากษัตริย์ผู้ปกครองแผ่นดินย่อมนับถือตามความเชื่อถือที่มีมาแต่โบราณ อย่างในพุทธกาล มีการบูชายัญเป็นต้น ตามที่พวกพราหมณ์สั่งสอน พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนทรงปลุกให้กษัตริย์หลุดพ้น เลิกพิธีบูชายัญแบบนั้น

จะขอเล่าเหตุการณ์ครั้งหนึ่ง คือพระเจ้าแผ่นดินแคว้นโกศลพระนามว่า พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงนับถืออย่างพราหมณ์ โดยมีปุโรหิตเป็นที่ปรึกษา ราตรีหนึ่งพระองค์บรรทมหลับไป และได้ยินเสียงร้องโหยหวนน่ากลัวเป็นระยะๆ จึงตกพระทัยเป็นอันมาก กลางคืนนั้นไม่เป็นอันจะได้บรรทมหลับ เพราะความหวาดกลัว

ทรงรอจนกระทั่งสว่างแล้ว รีบปรึกษากับปุโรหิตประจำราชสำนักว่า พระองค์ได้บรรทมหลับแล้วได้ยินเสียงน่ากลัวนี้ ขอให้ทำนายทายทักว่าจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น

ปุโรหิตไม่มีความรู้จริงแต่อย่างใด ทำทีคำนวณไปคำนวณมา แล้วทำนายว่า จะมีอันตรายต่อพระชนม์ชีพของพระองค์

พระราชาจึงทรงปรึกษาว่า จะแก้ไขได้อย่างไร ปุโรหิตกราบทูลว่า จะต้องทำการบูชายัญด้วยสัตว์ชนิดต่างๆ อย่างละ ๕๐๐ ตัว ประมาณสัก ๔ หรือ ๕ ชนิด ถ้า ๔ ชนิด จะเป็น ๒,๐๐๐ ตัว ถ้า ๕ ชนิด จะเป็น ๒,๕๐๐ ตัว โดยมีโคผู้ ๕๐๐ ลูกโคผู้ ๕๐๐ ลูกโคเมีย ๕๐๐ มีแพะ มีแกะ หรือสัตว์อื่นอีกอย่างละ ๕๐๐ ตัว

พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงให้จัดการบูชายัญขึ้น โดยต้องระดมกำลังคนมากมายเพื่อเตรียมการ ตั้งแต่เอาสัตว์มาผูกมัดกับเสาหลัก เสียงร้องกันระงมไปหมด เป็นที่น่าหวั่นหวาดเสียวใจ พระสงฆ์มาบิณฑบาตในเมือง และได้เห็นเหตุการณ์นี้ จึงนำความกลับไปเล่าถวายแด่พระพุทธเจ้า และพระองค์ก็ได้ทรงรับทราบไว้

ทีนี้ ทางฝ่ายในพระราชวังนั้น พระนางมัลลิกาเทวีเป็นพุทธสาวิกาที่มีสติปัญญามาก เป็นมเหสีของพระเจ้าปเสนทิโกศล ได้ทรงเห็นว่าพระเจ้าปเสนทิโกศลจะทำการที่ไม่ถูกต้อง จึงหาทางโน้มน้าวพระทัย ขอให้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าก่อนที่จะทำพิธีบูชายัญ ในที่สุดพระเจ้าปเสนทิโกศลทรงตกลงที่จะไปเฝ้าพระพุทธองค์และได้ทรงเล่าเรื่องราวถวายแด่พระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้เห็นว่า เป็นการไม่ถูกต้องที่จะทำเช่นนั้น การที่จะต้องเอาชีวิตสัตว์จำนวนมากถึง ๒,๐๐๐ หรือ ๒,๕๐๐ ตัว มาแลกกับชีวิตของพระองค์ เพื่อให้พระองค์มีพระชนม์ชีพคงอยู่นั้น ไม่มีเหตุผลสมควรเลย พระพุทธองค์ตรัสสอนต่างๆ จนในที่สุด พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงตกลงล้มเลิกพิธีบูชายัญนั้นไป และทรงกลับมาปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง

เหตุการณ์นี้เป็นตัวอย่างที่พระพุทธเจ้าได้ทรงปลุกผู้คนให้ฟื้นขึ้นจากความหลับใหล ให้มาอยู่ในวิถีทางของความเป็นเหตุเป็นผล ให้รู้เข้าใจแจ้งในสภาวะที่เป็นความจริง ความถูกต้องดีงาม

พวกเรานี้ ถึงจะเกิดมาภายหลัง แต่ถือตนว่าเป็นพุทธสาวก ได้มีโอกาสมาเล่าเรียนคำสั่งสอนของพระองค์ ซึ่งเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างที่กล่าวแล้วว่า ธรรมของพระองค์นั้นมีมากมายเหลือเกิน พระองค์ได้ทรงสั่งสอนไว้ให้เหมาะสมกับจริตอัธยาศัยของบุคคล หรือตามที่จะมีเหตุการณ์ปรารภเกิดขึ้น

ในเมื่อพระองค์เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราผู้เป็นสาวกก็พึงพยายามดำเนินตามพระองค์ ด้วยการศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนเพื่อให้รู้แจ้งเห็นจริงสืบต่อไป ก็จะได้รับประโยชน์ตามสมควรแก่การศึกษาและการปฏิบัติ

ถาม: พระสุกขวิปัสสก เป็นพระอรหันต์ระดับใด?

ตอบ: พระสุกขวิปัสสกนับได้ว่าเป็นพระอรหันต์ระดับปัญญาวิมุตเหมือนกัน แต่เป็นปัญญาวิมุตขั้นต้นที่สุด

ถาม: แล้วปัญญาวิมุตมีกี่ระดับ?

ตอบ: ปัญญาวิมุตมี ๕ ขั้น ระดับต้นสุด คือ พระสุกขวิปัสสก ในพระบาลี ปกติท่านไม่แยกท่านเรียกรวมๆ ว่า ปัญญาวิมุตเฉยๆ แต่ในอรรถกถามาแยกออกไป เริ่มด้วยพระสุกขวิปัสสก

พระสุกขวิปัสสกนั้น แปลกันตามศัพท์ว่า ผู้เห็นแจ้งอย่างแห้งแล้ง หมายความว่ามีแต่วิปัสสนาล้วนๆ คือ เมื่อเจริญวิปัสสนา ยังไม่ได้ฌานแม้แต่ระดับเดียว เป็นพระปัญญาวิมุตระดับ

ต้นสุด มีชื่อเรียกต่างหากว่าพระสุกขวิปัสสก

ส่วนพระปัญญาวิมุตนอกนั้น เจริญสมาธิได้ฌานต่างๆ บ้าง ถึงฌาน ๔ ก็มี แต่ไม่ได้อรูปฌาน เรียกรวมๆ ว่า พระปัญญาวิมุต

พูดรวมความอีกที พระอรหันต์ที่ได้ฌานระดับต้นๆ ที่เป็นรูปฌาน เรียกว่า พระปัญญาวิมุต แยกเป็น ๔ ตามระดับของฌาน ที่ ๑ - ๒ - ๓ - ๔ ที่ท่านได้ ส่วนท่านที่ไม่ได้เลยสักฌานเดียว เรียกว่า พระสุกขวิปัสสก รวมเป็นพระปัญญาวิมุต ๕

ถาม: ไม่ได้ฌานนี่ ก็สามารถหลุดพ้นได้หรือ?

ตอบ: เจริญวิปัสสนาได้ แต่ได้สมาธิแค่ขั้นต้น คือสมาธิขั้นที่ยังไม่เป็นฌาน เรียกว่า สมาธิขั้นขณิกสมาธิ จนถึงอุปจารสมาธิ เหล่านี้ยังไม่เป็นสมาธิระดับฌาน แล้วเจริญไปจนกระทั่งถึงสุดท้ายเมื่อจะบรรลุมรรคผล จึงจะได้ฌาน ได้จิตเป็นอัปปนา จิตถึงขั้นเป็นฌาน แต่ก็แค่ระดับปฐมฌาน

ถาม: นอกจากพระอรหันต์ในกลุ่มปัญญาวิมุตแล้ว ยังมีพระอรหันต์ประเภทไหนอีกบ้าง?

ตอบ: นอกจากปัญญาวิมุตแล้ว ก็มีประเภทอุภโตภาควิมุต ซึ่งแบ่งซอยออกไปอีกเป็น ๕ ขั้น

อุภโตภาควิมุต แปลว่า ผู้ได้ทั้งปัญญาอย่างพระปัญญาวิมุตนี้ด้วย และได้ฌานสมาบัติด้วย คือได้สมาธิขั้นสูง เรียกว่าได้ทั้ง ๒ ด้าน ไม่ใช่ได้เฉพาะปัญญาอย่างเดียว

อุภโตภาควิมุตนี้ มีความสามารถต่างๆ กันอีก เป็นอุภโตภาควิมุตที่ได้เฉพาะวิชชา ๓ เรียกว่าไตรวิชชา เป็น **เตวิชชะ** กับอุภโตภาควิมุตที่ได้อภิญญา ๖ เป็น **ฉฬภิญญะ** นี่คือความแตกต่างกัน

ที่ว่านั้นหมายความว่า ในอุภโตภาควิมุตก็มีความแตกต่างแต่เรียกรวมๆ กันไว้ คือ ท่านที่มีความสามารถพิเศษในด้านสมาธิจนถึงขั้นฌานสมาบัติด้วยนี้ เรียกว่าเป็นอุภโตภาควิมุตทั้งหมดรวมกันก่อน ยังไม่แยก

เพราะฉะนั้น ถ้าพูดง่ายๆ ที่สุด พระอรหันต์ก็มี ๒ ประเภท คือ **ปัญญาวิมุต** กับ **อุภโตภาควิมุต** อันนี้เป็นหลักใหญ่ แล้วใน ๒ ฝ่ายนั้น จึงแยกซอยออกไปอีก

ถาม: ได้ฌานสมาบัติ หมายถึงได้ฌาน ๔ หรือ?

ตอบ: ได้ฌาน ๔ แล้ว ต้องรวมไปถึงอรูปฌานด้วย เป็นฌาน ๘ คือ ได้ฌาน ๘ ไม่ใช่แค่ฌาน ๔

สำหรับพระอรหันต์ที่ได้ฌาน ๘ เหล่านั้นครบ เป็นสมาบัติ ๘ ถือเป็นอุภโตภาควิมุตขั้นสูงๆ เป็นเตวิชชะ เป็นฉฬภิญญะ

ที่พูดมานี้ ยังไม่จบพุทธคุณบทว่า **สัมมาสัมพุทโธ**

ได้บอกว่า พระพุทธเจ้านั้น ทรงเป็นพระอรหันต์ ผู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนพระอรหันต์องค์อื่นๆ เช่น พระมหากัสสปะ และพระมหากัจจายนะ เป็นพระอรหันตสาวก เรียกสั้นๆ ว่าเป็นพระสาวก คือไม่ได้ตรัสรู้เอง แต่โดยได้มาสดับฟังคำตรัสสอนแสดงธรรมของพระพุทธเจ้า จึงได้ตรัสรู้ตาม จึงเป็นพระสาวก

แต่ที่นี้ ยังมีพระอรหันต์อื่นอีก ซึ่งไม่ได้เป็นสาวก แต่ก็มิใช่เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือเป็นผู้ที่ตรัสรู้ได้เอง จึงมิใช่เป็นพระสาวก แต่ก็มิได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อตรัสรู้ได้เอง ไม่เป็นพระสาวก ทำไมจึงไม่เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ ในกาลเวลายุคสมัยที่ไม่มีพระพุทธเจ้ามาแสดงธรรม เป็นไปได้ที่บางทีมีบุคคลพิเศษผู้มีปัญญาล้ำเลิศเพียรพยายามศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จนบรรลุโพธิตรัสรู้ได้ แต่เมื่อตนเองรู้แจ้งธรรมแล้ว ก็รู้เฉพาะตัว ไม่มีความสามารถที่จะสั่งสอนให้คนอื่นตรัสรู้ตามได้ บุคคลอย่างนี้ เรียกว่าเป็น**ปัจเจกสัมพุทธะ** หรือเรียกว่าเป็น**พระปัจเจกพุทธเจ้า** แปลว่าตรัสรู้จำเพาะตัวผู้เดียว

ดังว่าแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ทรงมีพระปรีชาล้ำเลิศพิเศษยิ่งนัก นอกจากตรัสรู้ได้ด้วยพระองค์เองแล้ว ยังทรงสามารถเที่ยวสั่งสอนชี้แจงแสดงธรรมแจกแจงเจาะจุดจับขยายบรรยายให้ผู้เรียนผู้ฟังมากมายรู้เข้าใจ นำไปปฏิบัติ แล้วตรัสรู้ตามได้ด้วย

มิใช่แค่ทรงสามารถในการสั่งสอนชี้แจงอธิบายให้คนอื่นทั้งหลายมากมายรู้เข้าใจตามที่มีพระประสงค์เท่านั้น ที่สำคัญใหญ่ยิ่งล้ำ ก็คือทรงสามารถจัดตั้งชุมชนเป็นสังฆะขึ้นมา โดยวางระบบชุมชน จัดระเบียบชีวิตกิจกรรมและปฏิบัติวิธานทั้งหลาย เป็น **วินัยบัญญัติ** ให้บุคคลมากมายที่แตกต่างหลากหลายมาอยู่ร่วมกัน เสมอสมานเกื้อกูลหนุนกันให้เจริญงอกงามไปด้วยกันในธรรมานุธรรมปฏิปทา แห่งไตรสิกขา ที่จะบรรลุจุดหมายตามธรรม ที่พระองค์ได้ตรัสรู้ และทรงนำมาสอนแสดงให้นั้น

สังฆะนั้น โดยพื้นฐาน เป็นชุมชนแห่งกัลยาณมิตรที่ทุกบุคคลตั้งแต่อาจารย์กับนิสิตมาอยู่ร่วมเกื้อกูลหนุนนำกันให้ก้าวหน้างอกงามขึ้นไปในธรรมวินัย แห่งการเจริญไตรสิกขา จนกระทั่งสำเร็จวิชชา เป็นอริยชน ที่เป็นคนผู้เจริญอย่างแท้จริง

ในเวลาเดียวกันนั้น สังฆะก็เป็นแหล่งที่รวบรวมเก็บรักษาสืบทอดธรรมวินัยทั้งปวงที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์พระศาสดา ได้ตรัสเทศนา และทรงบัญญัติจัดตั้งไว้ ให้ดำรงคงมีอยู่ยั่งยืนสืบไป

พร้อมกันนั้น สังฆะก็เป็นศูนย์กลางที่จะเผยแพร่แผ่ขยายอริยธรรมออกไปในสังคมใหญ่และอำนวยประโยชน์สุขแก่โลก

พระพุทธเจ้าทรงพระปรีชาชาญฉลาดทั้งในสมมติ และในปรมัตถ์ พร้อมด้วยสมมติโกศลและปรมัตถโกศล จึงทรงสามารถสื่อสารแสดงธรรมอันเป็นสภาวะ ออกมาเป็นโลกโวหารให้ชาวโลกทั่วไปรู้เข้าใจได้ประโยชน์ เข้าถึงความจริง

พร้อมกันนั้น โดยความรู้ทันชัดทั้งข้างสมมติและข้างสภาวะ ด้วยวิธีการแห่งสมมติ และบัญญัติก็ได้ทรงดำเนินการจัดตั้งวางระบบชีวิตและกิจการของหมู่ชนให้อยู่ดีมีสุขเจริญงอกงามในวิถีนิยมของสมมติ ที่สมจริงตามสภาวะ โดยพระคุณพิเศษนี้ จึงทรงเป็นสัมมาสัมพุทธะ

พุทธคุณบทที่ ๒ คือ **สัมมาสัมพุทโธ** นี้เป็นข้อที่ยิ่งใหญ่มาก จะบรรยายต่อไปก็จะยืดยาวเกินควรแก่เวลา อาตมภาพขอยุติไว้เท่านี้ก่อน ขอตั้งความปรารถนาดี ขอให้โยมทุกท่านประสบความสำเร็จ มีความก้าวหน้างอกงามในการศึกษาพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ทั่วกันทุกท่าน ขออนุโมทนา

พุทธคุณ บทที่ ๓

วิชชาจรณสัมปันโน

(บรรยายในช่วงวันที่ ๒๖ ตุลาคม - ๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๘)

วันนี้จะพูดเรื่องพุทธคุณข้อต่อไป คือข้อที่ ๓ ได้แก่ข้อว่า **วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน** แปลว่า ผู้ถึงพร้อม

เมื่อวานนี้ ได้พูดหัวข้อว่า **สมฺมาสมฺพุทฺโธ** แปลว่า ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ อันนั้น แสดงด้วยวิชชาและจรณะ คุณสมบัติว่าพระองค์ได้ค้นพบพระธรรมหรือสัจธรรมความจริงด้วยพระองค์เอง ไม่ได้ความเป็นพุทธะนี้โดยการสอนของผู้อื่น แต่ยังไม่ได้บอกชัดเจนว่าตรัสรู้ธรรมะอะไร

วันนี้ มาถึงหัวข้อ **วิชชาจรณสัมปันโน** นั้นเข้าไปในเนื้อหามากยิ่งขึ้น คือจะบอกชัดขึ้นว่าธรรมะที่ตรัสรู้นั้นเกี่ยวข้องกับอะไร

วิชชาจรณสัมปันโน ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ จะเห็นว่า มีคำอยู่ ๒ คำ คือคำว่า "วิชชา" กับคำว่า "จรณะ" **วิชชา** นั้นปกติเรามักแปลกันว่าความรู้ และ **จรณะ** แปลกันว่า ความประพฤติ **วิชชาจรณะ** จึงแปลว่า ความรู้และความประพฤติ

วิชชาจรณสัมปันโน ถ้าแปลง่ายๆ อย่างนี้ก็หมายความว่า ถึงพร้อมหรือสมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติ แล้วก็จะมีข้อสงสัยว่า ความรู้อะไร และความประพฤติอย่างไร

ถ้าไม่เอาความหมายอะไรลึกซึ้ง พูดถึงว่ามีความรู้ คือมีปัญญารู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายมากมาย และมีความประพฤติดีงาม เรียกว่าใช้ในความหมายง่ายๆ จะเห็นว่าถ้อยคำนี้บางทีเราเอามาใช้กับคนทั่วๆ ไป ก็มี คือ ไม่ต้องเป็นพระพุทธเจ้าหรอก แม้แต่คนทั่วไปนี่ก็พูดกันว่า ถ้าใครมีพร้อมทั้งความรู้และความประพฤติ ก็ถือว่าเป็นคนดี เพราะฉะนั้น วิชชาจรณสัมปันโนนี้ เมื่อแปลว่าถึงพร้อมด้วยความรู้และความประพฤติ ก็จึงเป็นคำที่สรรเสริญยกย่องคนที่นับถือกันว่าเป็นคนดีในโลกนี้ได้ทั้งหมด เพราะถ้าเรียนรู้พร้อมแล้ว

มีความประพฤติดีด้วย ก็ถือว่าเป็นคนดีครบสมบูรณ์ทุกอย่าง

แต่ความหมายที่ท่านต้องการในที่นี้ ลึกซึ้งกว่านั้น คือไม่ใช่หมายเพียงความรู้และความประพฤติทั่วๆ ไป อย่างที่ว่าเล่าเรียนหนังสือจบชั้นนั้นชั้นนี้ และมีความประพฤติดีงาม ตั้งอยู่ในศีลธรรม ทว่า ท่านมีความหมายพิเศษในทางธรรม ท่านขยายความบอกว่า วิชชานั้น สำหรับในพุทธคุณข้อนี้ หมายถึง **วิชชา ๓** ซึ่งได้แก่

๑. ปุพเพนิวาสานุสติญาณ แปลว่า ญาณเป็นเครื่องระลึกถึงขันธ์ที่เคยอยู่อาศัยในกาลก่อนได้ หมายถึง ระลึกชาติได้

๒. จุตูปปาตญาณ ญาณรู้จุติและอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย อันนี้หมายถึงการรู้ว่าสัตว์ทั้งหลายที่จุติอุบัติกันอยู่นี้ เป็นไปตามกรรม คือจะไปเกิดอย่างไร ก็แล้วแต่กรรมที่ตนทำไว้ ถ้าทำกรรมดี ก็ไปเกิดในที่ดี ทำกรรมชั่ว ก็ไปเกิดในที่ไม่ดี เป็นการมองเห็นความเป็นไปของสัตว์ทั้งหลายที่เป็นไปตามกรรมอย่างนั้น นี่เรียกว่าจุตูปปาตญาณ

๓. อาสวักขยญาณ ความรู้ที่ทำให้สิ้นอาสวะหมดกิเลส อันนี้หมายถึงความรู้ในอริยสัจ ๔ หรือถ้าพูดอย่างง่ายๆ คือได้เจริญวิปัสสนาจนรู้เห็นเข้าใจไตรลักษณ์ เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เข้าใจตลอดในอริยสัจ ทำให้กิเลสหมดสิ้นไป เป็นญาณประการที่ ๓ หรือวิชชาที่ ๓

นี่คือ *วิชชา* ที่ท่านมุ่งหมายในที่นี้ ที่ว่าพระพุทธเจ้าสมบูรณ์ด้วยวิชชานั้น คือ วิชชา ๓ ซึ่งบางทีท่านขยายความออกไปอีกว่า หมายถึงวิชชา ๘

วิชชา ๘ ก็เพิ่มไปจากวิชชา ๓ นั่นเอง แต่ในที่นี้จะไม่พูดถึงเพราะจะทำให้ฟั่นเฝือ จำยากขึ้น เพราะเพียง ๓ อย่างนี่ก็เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายอยู่แล้ว และวิชชา ๘ นั้นก็ขยายออกไปจาก ๓ นี้เอง วิชชา ๓ นี้จึงเป็นหลัก เป็นแกนกลาง แต่จะยังไม่อธิบายในวิชชา ๓ จะขอพูดเลยไปถึงจรณะก่อน

นอกจากวิชชา ๓ แล้ว พระพุทธเจ้ายังประกอบด้วยจรณะ ซึ่งมีทั้งหมด ๑๕ ประการ จรณะนั้นแปลว่า ความประพฤติก็ได้ หรือแปลว่าธรรมเครื่องดำเนินก็ได้

ที่ว่า **ประพฤติ** ก็คือ เป็นไป ที่ว่าเป็นไป ก็คือดำเนิน **จรณะ** จึงแปลว่า ธรรมเครื่องดำเนิน แล้วดำเนินอย่างไร ก็บอกว่าดำเนินให้ถึงวิชชา เพราะฉะนั้น จรณะ ก็คือธรรมเครื่องดำเนินไปให้บรรลุวิชชา พูดง่ายๆ ว่า ความประพฤติปฏิบัติที่จะให้บรรลุวิชชานั่นเอง

ตามที่ว่านี้ ก่อนจะพูดถึงวิชชา จึงควรพูดถึงจรณะก่อน เพราะจรณะเป็นตัวเหตุให้บรรลุวิชชา

จรณะนั้นมี ๑๕ ประการ เมื่อมีจรณะ ๑๕ แล้ว จะทำให้ถึงซึ่งวิชชา ๓ วิชชานั้นเป็นเรื่องความรู้ จึงอยู่ฝ่ายปัญญา ส่วนจรณะเป็นธรรมเครื่องดำเนิน จึงเป็นด้านความประพฤติ หมายเอา **ศีล** และ **สมาธิ** เพราะฉะนั้น วิชชาจรณะนี้ จึงมีทั้งศีล สมาธิ ปัญญา ครบถ้วนบริบูรณ์ จรณะ ๑๕ ที่ว่าเป็นฝ่ายศีลและสมาธินั้น มีอะไรบ้าง จะค่อยๆ นำมาชี้แจงแบบย่อๆ ดังนี้

ประการที่ ๑ ***ศีลสัมปทา*** ความถึงพร้อมด้วยศีล คือความมีศีลบริบูรณ์ ประพฤติถูกต้องเต็มในศีล ถ้าเป็นพระสงฆ์ ก็คือประพฤติตามพระบัญญัติของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า พระวินัย ซึ่งในปาติโมกข์มี ๒๒๗ ข้อ และนอกปาติโมกข์อีกมากมาย ความประพฤติให้ถูกหลักของปาติโมกข์ เคร่งครัดในสิกขาบทต่างๆ เรียกว่าสำรวมในปาติโมกข์ โดยสำรวมระวังไม่ละเมิดบัญญัติต่างๆ นี้เป็นส่วนของพระ

ทีนี้ในฝ่ายของญาติโยม ตามปกติหมาย

เอา ศีล ๕ ถ้าโยมประพฤติอยู่ในศีล ถูกต้องดี ก็เรียกได้ว่ามีศีลสัมปทาสมบูรณ์หรือถึงพร้อมด้วยศีลได้ พูดเอาความหมายที่ง่ายๆ คืออย่างนี้

ว่าโดยสาระ คือใจความของเรื่อง ***ศีลสัมปทา*** ความถึงพร้อมด้วยศีลนี้ ก็คือการวางพื้นฐานของการดำเนินชีวิตให้พร้อมดี คนเรานี้อยู่ในสังคม พระก็อยู่ในสังฆะ เมื่ออยู่ร่วมกับคนอื่นทั้งหลาย ก่อนจะทำอะไรๆ ให้สะดวกเรียบร้อยเดินหน้าไปด้วยดี ก้าวกันต่อไป หมู่คนชุมชนนั้นมีกฎเกณฑ์กติกา มีระเบียบข้อบังคับในการอยู่ร่วมกัน ทำกิจดำเนินการอะไรๆ ไปด้วยกันอย่างไร ก็ทำให้ได้ปฏิบัติให้เป็นไปด้วยดี อยู่กันได้ ไปกันดี อยู่ในวิถีชีวิตที่ไม่แปลกแยก ดำเนินในวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ เป็นการเตรียมความพร้อมให้เรียบร้อยราบรื่นไว้ก่อน นี่คือ**ศีลสัมปทา**

ประการที่ ๒ เรียกว่า ***อินทรียสังวร*** ความสำรวมอินทรีย์ คุมหรือปกครองอินทรีย์ได้ ใช้อินทรีย์เป็น

อินทรีย์ หมายถึงสิ่งที่เป็นเจ้าการในการรับรู้ต่างๆ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี้เอง เป็นอินทรีย์ที่รับภายนอก ๕ อย่าง คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ส่วนใจนั้นรับอยู่ข้างใน

สำรวม แปลว่าระมัดระวัง หรือควบคุมได้ สำรวมอินทรีย์ คือ สำรวมตา หู จมูก ลิ้น กาย พร้อมทั้งใจ มิใช่ไม่ให้ดู ไม่ให้ฟังอะไรๆ ก็มองดู รับฟังอะไรต่างๆ ไปอย่างปกตินั่นแหละ แต่เห็นได้ยิน รับเข้ามาแล้ว มีสติ ไม่ให้กิเลส ไม่ว่าจะเป็นความรักหรือความชังเข้ามาครอบงำจิตใจ เรียกว่าใจไม่เสียดุล ไม่เสียท่า และมีปัญญารู้เข้าใจ เรียกว่าสำรวม ก็คือใช้อินทรีย์เป็น

นี่คือ เมื่อตาเห็น หูได้ยิน ลิ้นรับรส เป็นต้น ไม่ปล่อยให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจ ไม่ให้ใจถูกความยินดียินร้าย ชอบหรือชัง มาชักพาลากจูงไป

แต่รักษาใจให้เป็นปกติอยู่ได้ ผ่องใสดี มีสติตั้งหลักได้ ใจอยู่กับตัว ใช้ปัญญาเรียนรู้เข้าใจ รู้ทันดีร้าย มองเห็น คุณ-โทษ จะทำให้เกิดผลดี ไม่มีโทษ ให้เป็นคุณเป็นประโยชน์ได้อย่างไร ถ้าทำได้อย่างนี้ ก็เรียกได้ว่า **สำรวมอินทรีย์**

เรื่องสำรวมอินทรีย์นี้สำคัญนัก เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้น คนเรานั้นแต่ละวันชีวิตอยู่กับอินทรีย์ที่รับรู้ ดู-ฟัง ได้เห็น ได้ยิน รู้กลิ่น รู้รส สัมผัสจับต้องอะไรต่างๆ ถ้าไม่สำรวมไม่รู้จักใช้อินทรีย์ ก็จะถูกอารมณ์ต่างๆ เข้ามากระทบกระทั่ง ถูกกิเลสเข้ามาครอบงำใจ ถูกมันลากพาไปทำอะไรๆ เกิดความทุกข์ความเสียหายเสื่อมเสียหรือเศร้าหมองไปต่างๆ แต่ถ้ารู้จักสำรวมอินทรีย์แล้ว จิตใจจะเป็นอิสระอยู่ได้ สามารถใช้สติปัญญาทำอะไรๆ ที่ถูกต้องดีงามเป็นประโยชน์

เป็นอันว่า การสำรวมอินทรีย์นี้เป็นข้อปฏิบัติขั้นต้นที่จะไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจเมื่อรับรู้อารมณ์ภายนอก และเป็นต้นทางของการเรียนรู้ การศึกษา ให้เจริญปัญญาและความดีงามยิ่งขึ้นไป

ประการที่ ๓ ***โภชเนมัตตัญญุตา*** แปลว่า ความรู้จักประมาณในการบริโภค คือการบริโภคด้วยปัญญาที่รู้ความพอดี หรือรู้จักบริโภคให้พอดี นี่ก็เป็นข้อปฏิบัติขั้นต้นที่สำคัญมาก คู่เคียงกับ

อินทรียสังวร

สำหรับพระนี่ ท่านให้ฝึกตั้งแต่เริ่มเข้ามาบวช ในสมัยโบราณนั้น ยังไม่ทันบวชเลย พอมาอยู่วัดเตรียมตัวบวช หลวงพ่อก็ให้ท่องบทสำหรับพิจารณาในเวลาใช้ปัจจัย ๔ ทุกอย่าง โดยเน้นที่การฉันอาหาร คำพิจารณานั้นเรียกกันมาง่ายๆ แบบชาวบ้าน ตามคำขึ้นต้นว่า "ปฏิสังขา-โย"

บท "ปฏิสังขา-โย" สำหรับพิจารณาอาหาร มีสาระสำคัญว่าเมื่อจะบริโภคอาหาร ให้พิจารณารู้เข้าใจว่า ที่เรารับประทานอาหาร หรือเรียกอย่างพระว่าฉันภัตตาหารนี้ ฉันเพื่ออะไร ก็คือฉันเพื่อให้ร่างกายมีกำลังมั่นคงดำรงอยู่ได้ ให้เกื้อหนุนการดำเนินชีวิตที่ดีงาม มีการศึกษาที่จะทำชีวิตให้ประเสริฐ ตลอดจนมีสุขภาพดี เป็นอยู่ผาสุก ไม่ใช่แค่จะได้เอร็ดอร่อย โก้เก๋ สนุกสนานมัวเมา

เป็นอันว่า การกินเสพบริโภคโดยมีปัญญาพิจารณารู้เข้าใจอย่างนี้ เป็นการฝึกการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ที่จะปฏิบัติจะทำอะไรๆ ให้ถูกต้องพอดี ที่จะเป็นประโยชน์ ไม่เกิดโทษ และก้าวหน้าไปในการพัฒนาชีวิต อย่างในการฉันภัตนี้ ก็ได้ทั้งรักษาสุขภาพของตนเอง และเกื้อกูลแก่การที่จะปฏิบัติก้าวหน้าต่อไป

โดยเฉพาะเป็นพระอยู่ในสงฆ์นั้น ถ้ามัวแต่เห็นแก่การได้เสพอาหารแล้ว ก็จะมุ่งแต่แสวงหาลาภ ไม่เป็นอันตั้งใจปฏิบัติธรรม ถ้าจะเป็นผู้ตั้งใจปฏิบัติธรรม ก็จะต้องไม่เห็นแก่การกินเสพรับประทานเพราะฉะนั้น ท่านจึงสอนไว้ เป็นหลักปฏิบัติสำคัญประการหนึ่ง เพื่อจะได้บำเพ็ญกิจทำหน้าที่ของตนได้เต็มที่

ประการที่ ๔ ***ชาคริยานุโยค*** แปลว่า การประกอบความเพียรเครื่องตื่นอยู่ หรือการประกอบความเพียรทำกิจของผู้ตื่น ถ้าแปลง่ายๆ ก็บอกว่า ขยันทำงานไม่เห็นแก่หลับแก่นอน คือ คนเรานี้ ถ้าเห็นแก่หลับแก่นอน ก็เป็นคนเกียจคร้าน ถ้าไม่เห็นแก่หลับแก่นอน ก็จะได้ใช้เวลาในการทำกิจทำหน้าที่ของตนได้เต็มที่

ทีนี้ สำหรับความหมายของพระนี้ ไม่ใช่แค่นั้น คือไม่ใช่แค่ว่าไม่เห็นแก่หลับแก่นอน แต่ยังมีความหมายไปถึงว่า ในเวลาที่ตื่นทำกิจอยู่นั้น ถ้ามีจิตใจขุ่นมัวเศร้าหมอง เป็นต้น ก็ยังไม่ดี ยังไม่ถูกต้อง จะต้องทำจิตใจให้ปลอดโปร่งผ่องใสด้วย คือถ้าเพียงแต่ว่าไม่เห็นแก่หลับแก่นอน แล้วก็ตื่นมาทำกิจหน้าที่ให้มากไว้ แต่ตื่นแล้วจิตใจขุ่นมัวเศร้าหมองวุ่นวายหรือเบื่อหน่ายเครียดกังวล ก็ยังใช้ไม่ได้

ทางที่ถูกคือ เมื่อตื่นอยู่นั้น ต้องชำระจิตให้ผ่องใส ปลอดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองด้วย เรียกว่าชำระจิตให้ปราศจากนิวรณ์ ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้สำหรับพระภิกษุนั้น ถึงขั้นว่า ภิกษุเพียรทำกิจของผู้ตื่น คือ:

ตอนกลางวัน จะเดิน จะนั่ง ก็ชำระจิตให้ปลอดจากนิวรณ์ (อกุศลที่กดทับจิต ปิดกั้นปัญญา)

ตอนกลางคืน *ยามแรก* จะเดิน จะนั่ง ก็ชำระจิตให้ปลอดจากนิวรณ์ *ยามกลาง* นอนสีหไสยาโดยมีสติสัมปชัญญะ หมายใจไว้ที่จะตื่น *ยามท้าย* ลุกขึ้นมาแล้ว จะเดิน จะนั่ง ก็ชำระจิตให้ปลอดจากนิวรณ์

ทีนี้ สำหรับคนทั่วๆ ไป ซึ่งไม่เคร่งครัดเต็มที่อย่างนั้น ก็จับความเอาว่า ไม่เห็นแก่นอน แต่หลับน้อย ตื่นมาก โดยมีกำหนดเวลา และเมื่อตื่นทำงานทำกิจหน้าที่อย่างขยันหมั่นเพียรอยู่นั้น ไม่ว่าจะยืน จะเดิน จะนั่ง ก็ให้มีจิตใจที่สงบโปร่งโล่ง ไม่ขุ่นมัว ไม่หม่นหมอง ไม่ซึมเศร้า ไม่เหงาหงอย ไม่หดหู่ ไม่ท้อแท้ ไม่เซื่องซึม ไม่เครียด ไม่เบื่อหน่าย ไม่ร้อนรนกระวนกระวาย

ไม่ขึ้งเคียด ไม่แค้นเคือง ไม่หงุดหงิด ไม่หวาดระแวง ไม่กังวล มีแต่ความแจ่มใสสดชื่นเบิกบานอยู่ด้วยสติตลอดเวลา

เป็นอันว่า เรื่องการตื่นอยู่นี้ ไม่ใช่ตื่นเฉยๆ แต่ว่าตื่นด้วยจิตใจที่ปลอดโปร่งผ่องใสด้วย การที่จะปลอดโปร่งผ่องใสนั้น ก็คือไม่มีกิเลสเครื่องเศร้าหมองเข้ามากดทับครอบงำ ตัวเศร้าหมองที่ครอบงำจิตใจของคนอยู่เสมอ หรือบ่อยที่สุด คือสิ่งที่เรียกว่านิวรณ์

นิวรณ์ แปลว่า สิ่งที่กีดกั้นขัดขวางจิต ปิดบังปัญญา ทำให้จิตติดขัดอ่อนแอ ไม่สามารถก้าวหน้าไปในคุณธรรมความดีงามและความรู้ แปลสั้นๆ ว่า กิเลสที่กดทับจิต ปิดกั้นปัญญา มี ๕ อย่าง คือ

๑) **กามฉันทะ** ความคิดอยากได้โน่นอยากได้นี่

๒) **พยาบาท** ความคิดร้ายขัดเคืองคนโน้นคนนี้

๓) **ถีนมิทธะ** ความหดหู่เซื่องซึม ท้อแท้ ระย่อท้อถอย และความง่วงเหงาซึมเซา

๔) **อุทธัจจกุกกุจจะ** ความฟุ้งซ่าน ความเดือดร้อนใจต่างๆ

๕) **วิจิกิจฉา** ความลังเลสงสัย คลางแคลงใจตัดสินไม่ได้

นิวรณ์เหล่านี้ เป็นตัวขวางกั้น ทำให้จิตไม่ก้าวหน้า ไม่สามารถเดินหน้าไปในความดี และปิดบังไม่ให้เกิดปัญญา คิดอะไรก็ไม่แล่นไม่โปร่ง เพราะฉะนั้น ท่านจึงให้มีสติตื่นอยู่ที่จะชำระจิตให้ผ่องใสสะอาดปราศจากนิวรณ์

ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักชาคริยานุโยค โดยมีสติตื่นอยู่ที่จะชำระจิตใจให้ผ่องใสสะอาดปราศจากนิวรณ์ดังที่ว่านี้ นอกจากทำงานทำกิจหน้าที่ได้สำเร็จผลอย่างดีแล้ว ก็จะทำงานอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ไม่ทรุดโทรม ทำงานอย่างมีความสุข และมีชีวิตที่เจริญงอกงามก้าวไปในธรรมทุกเมื่อทุกเวลาด้วย

ความสำรวมอินทรีย์ ความรู้จักประมาณในการบริโภค และการประกอบความเพียรเครื่องตื่นอยู่ สามอย่างนี้ มีศัพท์เฉพาะเรียกว่า "**อปัณณกปฏิปทา**" แปลว่า ข้อปฏิบัติที่ไม่ผิดพลาด คือเป็นการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องแน่แท้ หมายความว่า

ถ้าใครดำเนินตามหลักที่เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้น ๓ ประการนี้ ก็แน่นอนว่าจะก้าวหน้าในธรรม จะเดินหน้าไปถึงความสำเร็จของชีวิตที่ดี

ต่อจากนี้ ลึกเข้าไปข้างใน ใจมีคุณธรรมสำคัญประจำอยู่ ๗ ประการ เรียกว่า **สัทธรรม ๗** ต่อท้ายจรณะนี้ ได้แก่

๑. **ศรัทธา** ความเชื่อความมั่นใจ เป็นพุทธศาสนิกชนก็มีความมั่นใจในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เมื่อมีความมั่นใจในพระปัญญาตรัสรู้ของพระองค์ เราก็จะมั่นใจในคำสอนของพระองค์ และมั่นใจในการประพฤติปฏิบัติต่างๆ ตามมา ในความหมายอย่างง่ายๆ คือ มั่นใจในการทำความดี ถ้าไม่มั่นใจ ก็จะไม่มีกำลังใจที่จะทำ จึงขึ้นต้นเป็นข้อหนึ่งว่า มีศรัทธามั่นใจ

๒. **หิริ** ความละอายแก่ใจ ละอายต่อบาป พูดง่ายๆ ว่าอายบาป

๓. **โอตตัปปะ** ความกลัวบาป คือเกรงกลัวต่อความชั่ว โดยมองเห็นว่ามันไม่ดี จะก่อผลร้าย พอนึกถึงความชั่ว ใจไม่เอาด้วย จะเด้งหรือกระดอนออกมา ไม่ยอมทำบาป

๔. **พาหุสัจจะ** ความเป็นพหูสูต คือได้ศึกษาสดับมาก มิใช่แค่เป็นแหล่งใหญ่ของข้อมูลเรื่องราว แต่รู้เข้าใจชัดเจน สามารถชี้แจงอธิบายนำออกใช้การทำประโยชน์ได้

๕. **วิริยะ** มีความเพียร ใจสู้ เข้มแข็งแกล้วกล้า เดินหน้ามุ่งแน่วที่จะทำการคือปฏิบัติให้สำเร็จ

๖. **สติ** มีสติระลึกนึกได้ ตื่นตัวทันการ ทำได้ตามจังหวะที่จะยั้ง จะหยุด จะก้าวต่อไป ระวังไม่ให้พลาด ทันการที่จะไม่เสียโอกาสให้เป็นอยู่อย่างไม่ประมาท

๗. **ปัญญา** มีความรู้ความเข้าใจ รู้เหตุรู้ผล รู้ดีรู้ชั่ว รู้คุณโทษ รู้ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ รู้ทันความเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามเหตุปัจจัย รู้จักคิดพิจารณาแก้ไขปัญหาและจัดทำดำเนินการให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย

รวมเป็น ๗ ข้อด้วยกัน เรียกว่า **สัทธรรม ๗** ประการ

หมวดสุดท้าย เป็นเรื่องของ**สมาธิ** ที่เจริญขึ้นไปได้ถึงขั้นแน่วสนิทเป็นฌานสูงขึ้นไปตามลำดับ ๔ ขั้น เรียกว่า **ฌาน ๔** คือ ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน และจตุตถฌาน

เป็นอันครบถ้วนในการสร้างความพร้อมที่จะพัฒนาปัญญาให้ลุถึงวิชชา ๓ ประการที่กล่าวข้างต้น รวมเป็น **จรณะ ๑๕**

ที่ได้พูดมาในตอนนี้ คือคุณสมบัติที่เรียกว่า **วิชชา**และ**จรณะ**

เมื่อพร้อมด้วย *จรณะ ๑๕* แล้ว ก็เรียกว่ามีข้อปฏิบัติของพระเสขบุคคล คือเป็นผู้ที่ศึกษาหรือเป็นนักศึกษาในพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้พร้อมที่จะลุถึง**วิชชา** ที่ออกชื่อไว้แล้วข้างต้น

เรื่อง*วิชชาจรณะ*นี้ ท่านแสดงไว้ในพระสูตรที่เรียกว่า **เสขปฏิปทาสูตร** ที่พระอานนท์เป็นผู้แสดง และมาพอดีตรงกับเรื่องพระคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าข้อนี้ เป็นอันว่า เมื่อบำเพ็ญหลักธรรม ที่เรียกว่าจรณะ ๑๕ ประการแล้ว ก็จะพร้อมที่จะบรรลุวิชชา

เมื่อบรรลุวิชชา ก็กลายเป็นผู้พรั่งพร้อมหรือสมบูรณ์ด้วยทั้งวิชชาและจรณะ เป็น**วิชชาจรณสัมปันโน** โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างของผู้ที่สมบูรณ์แล้วด้วยวิชชาและจรณะ

พระพุทธศาสนาสรรเสริญผู้ที่ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะในที่ทั่วไป มิใช่เฉพาะพระองค์ที่เป็นพระพุทธเจ้าเท่านั้น เราจะเห็นว่าในที่อื่นๆ ดังที่อาตมภาพกล่าวว่าใน **เสขปฏิปทาสูตร** และใน **อัคคัญญสูตร** พระพุทธเจ้าตรัสไว้ถึงข้อความที่ว่า

วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน โส เสฏฺโฐ เทวมานุเส.

แปลว่า: ผู้ที่สมบูรณ์ด้วยวิชชาและจรณะ เป็นผู้ประเสริฐสุด ในหมู่มนุษย์และทวยเทวา

หมายความว่า พระพุทธศาสนานี้ ถือเอาความสมบูรณ์ด้วยวิชชา หรือความรู้ที่กล่าวมาและจรณะ คือความประพฤติ หรือวิถีทางดำเนินของชีวิตนั้น เป็นเครื่องวัด ไม่ได้เอาชาติกำเนิดมาเป็นเครื่องวัด คือ จะเป็นมนุษย์ ก็ไม่ได้วัดด้วยกำเนิด ว่าเกิดสูงหรือเกิดต่ำ

อย่างในอินเดีย ก็ไม่ได้วัดว่าจะเกิดในวรรณะกษัตริย์ หรือพราหมณ์ หรือแพศย์ หรือศูทร แต่วัดด้วยการถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะนี้ หรือแม้จะเกิดเป็นมนุษย์ธรรมดา เป็นเทวดา เป็นพระพรหม ก็ไม่ได้วัดกันด้วยกำเนิด แต่วัดด้วยความสมบูรณ์ของวิชชาและจรณะนี้

เพราะฉะนั้น มนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยวิชชาและจรณะ จึงต้องเป็นที่เคารพแม้แต่ของเทวดาตลอดจนพระพรหมทั้งหมด พระพุทธศาสนาถือเอาหลักแห่งความสมบูรณ์ด้วยวิชชาและจรณะนี้เป็นเกณฑ์ จึงกล่าวไว้ในหลักคำสอน อย่างเรื่องพุทธคุณที่ว่านี้

พระพุทธเจ้าเป็นผู้ประเสริฐ เพราะว่าสมบูรณ์ด้วยวิชชาและจรณะ ในคำสรรเสริญทั่วไปจะบอกว่า ผู้สมบูรณ์ด้วยวิชชาและจรณะเป็นผู้ประเสริฐสุดในหมู่มนุษย์และเทวดาดังได้ว่าแล้ว

ทีนี้ สำหรับความหมายทั่วไป เราก็เอามาใช้พูดกันได้ว่า คนเรานั้นจะต้องดีทั้งความรู้และความประพฤติ จึงจะนับว่าเป็นคนที่สมบูรณ์ นี้เป็นความหมายที่ใช้อย่างสามัญ

เป็นอันว่า ในตอนนี้ ให้เข้าใจว่า ตามความหมายที่แท้จริงนั้น ที่ว่ามีวิชชา ๓ และจรณะ ๑๕ ประการ หมายถึงคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าทีเดียว รองลงมาก็ได้แก่ผู้ดำเนินตามพุทธปฏิปทานั้น ซึ่งจะเป็นพระอรหันต์ ผู้มีวิชชาและจรณะนี้ได้เหมือนกัน แล้วไล่ลงมาถึงความหมายสามัญ จึงได้แก่คนที่มีความรู้และความประพฤติพร้อมบริบูรณ์ ดังที่อาตมภาพได้กล่าวมา

คิดว่า พุทธคุณข้อ *วิชชาจรณสัมปันโน* นี้ คงจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และเป็นแนวทางที่จะช่วยให้เกิดคติในการดำเนินชีวิตในทางความประพฤติแก่ท่านผู้เป็นพุทธศาสนิกชนทั่วไปได้พอสมควร

วันนี้ อาตมภาพขออนุโมทนาโยม และขอจบเรื่องพุทธคุณข้อวิชชาจรณสัมปันโน เพียงเท่านี้

พุทธคุณ บทที่ ๔

สุคโต

(บรรยายในช่วงวันที่ ๑๘ - ๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๘)

ขอเจริญพร วันนี้ โยมหมอจรูญปรารภเรื่องการที่จะเดินทางไปประเทศออสเตรเลียและประเทศนิวซีแลนด์ และได้นิมนต์อาตมภาพมาฉันภัตตาหาร แล้วก็จะมีการรับประทานอาหารร่วมกันในหมู่ญาติสนิทมิตรสหายด้วย โดยที่โยมมีใจเป็นกุศล เมื่อมีเหตุการณ์เรื่องราวอะไรสำคัญขึ้นมา ก็ปรารภให้เป็นโอกาสที่จะทำบุญทำกุศลไปด้วย

ในโอกาสนี้ อาตมภาพก็เลยจะขออัญเชิญพุทธคุณสักบทหนึ่ง มาเป็นเครื่องอวยพร

พุทธคุณที่ตรงกับเหตุการณ์นี้ ก็มีอยู่ คือบทว่า "สุคโต"

พระพุทธเจ้ามีพุทธคุณที่เราเรียนกันในบทอิติปิโส ๙ ประการ ตามบทสวดว่า **อิติปิ โส ภควา อรหำ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน** แล้วก็ "**สุคโต**" เป็นข้อ ๔ ที่แปลว่า ผู้เสด็จไปดีแล้ว ซึ่งแสดงว่าเกี่ยวข้องกับการเดินทาง

ตามเรื่องในพุทธประวัติ เห็นได้ชัดว่าพระพุทธเจ้าเสด็จจาริกไปไหนมาไหนอยู่เสมอ ถ้าพูดอย่างภาษาสมัยนี้ ก็เรียกว่าทรงเป็นนักเดินทางอย่างแท้จริง ไม่ทราบว่าปีหนึ่งๆ ก่อนจะถึงจำพรรษา กว่าจะทรงหยุดพักประจำที่ ทรงจาริกเป็นระยะทางเท่าไร

พระพุทธเจ้าเสด็จไปที่ไหนๆ ก็เพื่อจะโปรดเวไนยชน คือไปสั่งสอนธรรมะเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน ให้คนมีความสุข ให้เขาได้ความสงบทั้งทางกายและทางใจ ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวมที่อยู่ร่วมกัน พระองค์จึงได้พระนามว่า "สุคโต" แปลว่า ผู้เสด็จไปดีแล้ว

ทีนี้ "สุคโต" นั้น มีความหมายลึกซึ้ง ไม่ใช่เฉพาะเพียงว่าได้เสด็จไปที่โน่นที่นี่เท่านั้น แต่มีความหมายลึกซึ้งลงไปในทางจิตใจด้วย จะขอลองแยกดู "สุคโต" ที่ว่าเสด็จไปดีแล้วนั้น มีความหมายว่าดีถึง ๗ ดีด้วยกัน ๗ ดีนั้น มีอะไรบ้าง

"ดี" ข้อที่ ๑ คือ **เสด็จไปดีแล้ว** ในความหมายว่า เสด็จไปโดยทางที่ดี คือทางที่ถูกต้องที่ไปสู่ความสำเร็จ บรรลุจุดหมาย ทางที่ดีที่พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปนี้ ได้แก่ทางที่เรียกว่าทางสายกลาง เรียกตามคำพระว่า **มัชฌิมาปฏิปทา** คือทางที่ไม่ไปสุดโต่ง ไม่ข้องแวะที่สุด ๒ อย่าง ซึ่งได้แก่

๑) **กามสุขัลลิกานุโยค** ทางที่หย่อนเกินไป มุ่งหน้าจะปรนเปรอบำรุงบำเรอตัวเอง เห็นแก่การบริโภคเอาแต่จะกินจะเสพ

๒) **อัตตกิลมถานุโยค** ทางแห่งการทรมานบีบคั้นตนเอง ทำตัวเองให้ลำบาก อย่างพวกลัทธิบำเพ็ญตบะทั้งหลายในสมัยพุทธกาล ที่นิยมกันต่างๆ มากมาย

ตัวอย่างแรงๆ ก็เช่นที่ว่า นอนบนหนาม อดอาหารจนแทบจะตาย กลั้นลมหายใจ อย่างที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาจนปวดศีรษะไปหมด หรือยืนขาเดียว อาบน้ำในฤดูหนาว ในเวลาหนาวที่สุดก็ลงไปอาบน้ำในแม่น้ำ หรือยืนกลางแดดทั้งวัน นอนบนตะปู ตลอดจนกระทั่งเอาเท้าเหนี่ยวกิ่งไม้ เอาหัวห้อยลงมา ซึ่งเป็นทางที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นการทรมานตัวเองให้ลำบากเปล่า

พระพุทธเจ้าทรงละเลิกทางสุดโต่งทั้งสองนั้น และทรงค้นพบวิถีทางที่เรียกว่า สายกลาง คือ มัชฌิมาปฏิปทานี้ ซึ่งได้แก่มรรคมีองค์ ๘ ประการ มีสัมมาทิฏฐิ ปัญญาเห็นชอบ เป็นต้น ไปจนถึงข้อสุดท้าย คือ สัมมาสมาธิ สมาธิที่ถูกต้อง หรือตั้งจิตมั่นชอบ

นี่คือทางที่พระพุทธเจ้าได้เสด็จไป เรียกว่าเสด็จไปโดยทางที่ดีงามถูกต้อง ได้ในความหมายที่ ๑

ทีนี้ เมื่อเสด็จไปโดยทางที่ดีแล้ว ก็ไปบรรลุถึงผลสำเร็จที่ดีงาม เรียกว่าไปสู่สิ่งที่ดี หรือไปถึงจุดหมายที่ดี เป็นความหมายที่ ๒

"ดี" ข้อที่ ๒ เสด็จ**ไปสู่ภาวะดีงาม**ที่เป็นจุดหมาย คือ **นิพพาน** หรือการได้บรรลุโพธิญาณอันเป็นจุดมุ่งหมายของพระองค์

การที่ได้บรรลุถึงนิพพานนี้ ทำให้พระหฤทัยของพระองค์พ้นไปจากทุกข์ หลุดพ้นจากกิเลสทั้งหลาย พระองค์จึงได้พระนามว่า **พุทโธ** แปลว่าผู้ตื่นแล้ว โดยตื่นจากความหลับใหล พ้นไปจากกิเลสทั้งหลาย มีความสุข มีความเบิกบาน มีความผ่องใสได้ตลอดเวลา คำว่า พุทโธ นอกจากแปลว่าตรัสรู้ หรือว่าตื่นแล้ว จึงแปลว่าเบิกบานได้ด้วย ดังที่พระพุทธเจ้าทรงมีพระหฤทัยเบิกบาน ผ่องใสตลอดเวลา ซึ่งถ้าไม่หมดกิเลสแล้ว ยากที่จะทำได้

พร้อมกันนั้น เพราะการที่หมดกิเลส จึงทำให้พระองค์เป็นผู้บริสุทธิ์ ดังที่ว่าพระพุทธเจ้านั้นทรงไว้ซึ่งพระวิสุทธิคุณ คือความบริสุทธิ์นี้ด้วย

นี้เป็นเรื่องของความหมายที่ว่าพระพุทธเจ้าได้เสด็จไปสู่ ไปถึงภาวะที่ดีงาม ถือว่าเป็นความหมายอย่างหนึ่งของ **สุคโต**

"ดี" ข้อที่ ๓ ต่อไป คือ **เสด็จไปแล้วด้วยดี** มีความหมายว่า พระพุทธเจ้าเสด็จไป คือได้บรรลุผลสำเร็จอะไรแล้ว พระองค์ไม่กลับหวนหลัง คือไม่ร่วงหล่นลงมาจากผลสำเร็จนั้น เช่นว่า บรรลุโพธิญาณ บรรลุนิพพาน ได้ถึงความหมดทุกข์หมดกิเลสแล้ว พระองค์ไม่หวนกลับมาหากิเลส ไม่ทรงกลับมามีความทุกข์อีก นี้เรียกว่า เสด็จไปด้วยดีแล้ว ไม่หวนหลังกลับมาจากผลสำเร็จที่ได้

บรรลุนั้น ไม่กลับมามีกิเลสมีทุกข์อีก

"ดี" ข้อที่ ๔ นี้ต่อไป นัยที่ว่า **เสด็จไปดี** ขอให้นึกถึงถิ่นที่อยู่ เมื่อมีคนแปลกหน้ามา ก็จะมีการสงสัยว่า เขามาดี หรือมาร้าย พระพุทธเจ้านั้น เสด็จไปดีอย่างเดียว เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าเสด็จไปถึงไหน ที่นั่นคนก็สบายใจว่าพระองค์เสด็จมาดี มิได้มาเพื่อความประสงค์ร้าย หรือจะมาเป็นภัยอันตรายแก่ใคร แต่มาเพื่อทำให้เกิดประโยชน์และความสุข พระองค์เสด็จมาเพื่อจะช่วยเหลือเขา ดังที่ทรงได้พระนามว่าเป็น **โลกนาถ** คือเป็นที่พึ่งของชาวโลก

เพราะเหตุที่เสด็จไปเพื่อช่วยเหลือ เพื่อให้ความสุขแก่คนทั้งหลาย จึงมีคำแสดงพระจริยาของพระพุทธเจ้าว่า ทรงบำเพ็ญอรรถประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นพระจริยา หรือ พระอัตถจริยา ๓ ประการ

พระจริยาข้อสำคัญคือ "**โลกัตถจริยา**" แปลว่า**ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่ชาวโลก** ไม่ว่าจะเสด็จไปที่ไหน ก็ทรงนำเอาคำสอนคำแนะนำที่ถูกต้องดีงามไปตรัสแสดงให้คนรู้จักที่จะประพฤติปฏิบัติดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง และให้รู้เข้าใจเข้าถึงสัจธรรมความจริงแท้

ในวงแคบเข้ามา พระองค์ทรงบำเพ็ญ "**ญาตัตถจริยา**" คือทรงทำประโยชน์แก่พระญาติวงศ์ แก่หมู่คนที่เป็นพระญาติชน เช่นเมื่อพวกโกลิยะ กับพวกศากยะ ซึ่งเป็นเผ่าชนญาติพี่น้องของพระองค์ จะทำสงครามแย่งน้ำในแม่น้ำโรหิณี จะรบราฆ่าฟันกันพระพุทธเจ้าก็เสด็จไปโปรด ทรงเทศนาให้เขาระงับโกรธา เลิกพิพาท กลับสมัครสมานกันได้ นี่คือเสด็จไปดี

อีกด้านหนึ่ง เพื่อพระศาสนา หรือสำหรับหมู่พระสงฆ์ที่ทรงตั้งขึ้น พระองค์ก็ทรงบำเพ็ญประโยชน์ ในฐานะเป็นพระพุทธเจ้าเรียกว่า "**พุทธัตถจริยา**" คือทรงบำเพ็ญประโยชน์สมตามที่เป็นหน้าที่ของพระพุทธเจ้า ทรงตั้งสังฆะขึ้นมา ทรงบัญญัติพระวินัย ทรงสั่งสอนพระสงฆ์ให้ดำรงอยู่ในสมณธรรม ประพฤติตนตามธรรมวินัย ทำให้พระสงฆ์มีสมณวัตรเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสและดำรงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนมาได้ เรียกว่าเป็น พุทธัตถจริยา

เรื่องเสด็จไปดีนี้ มีมากมาย เพราะเป็นปกติของพระพุทธเจ้า ที่เสด็จจาริกไปโปรดสัตว์ทั่วทุกถิ่นทุกที่ ไม่ว่ายากดีมีจน ราชามหาเศรษฐี ชาวนากรรมกร ผู้ใหญ่ผู้น้อย ผู้เฒ่าชรา จนถึงเด็กทารก โดยไม่ทรงคำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยยากลำบาก โดยทรงมีพระคุณสมบัติที่เรียกว่า ทรงมีฉันทะไม่ลดถอยเลย **(นตฺถิ ฉนฺทสฺส หานิ)** ในการที่จะทรงบำเพ็ญกิจเพื่อช่วยเหลือหรือทำประโยชน์แก่คนทั้งหลาย จึงเป็นพระมหากรุณาคุณอันประมาณมิได้

คนที่พระพุทธเจ้าจะทรงแก้ไขหรือช่วยเหลือนั้น ไม่ว่าจะเป็นคนดีหรือคนชั่วเลวจนถึงโหดร้ายทารุณแค่ไหน ไม่ว่าจะเป็นคนชั้นสูงชั้นต่ำ ยากดีมีคนจนแค่ไหน เมื่อทรงพิจารณาเห็นพื้นเพและปัญหาแล้ว ถึงจะห่างไกลเสี่ยงภัยลำบากยากเย็นแค่ไหน ก็เสด็จไปโปรดทั้งนั้น

อย่างเรื่องมหาโจรองคุลิมาล ที่ทรงปราบพยศทำให้ทั้งองคุลิมาลเองก็เปลี่ยนเป็นคนดีมีความสุขความเจริญอย่างสูง และประชาชนทั้งบ้านเมืองก็พ้นทุกข์พ้นภัยได้อยู่เป็นสุขสงบ

อีกเรื่องหนึ่งที่เคยเล่าให้ฟังแล้ว ก็เป็นตัวอย่างที่ทำให้มองเห็นว่า พระคุณของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างไร คือเรื่องที่พระองค์เสด็จด้วยพระบาทเปล่าดำเนินหนทางกันดารถึง ๓๐ โยชน์ ไปโปรดสอนคนเข็ญใจคนหนึ่งในแดนไกล ให้ได้ปัญญารู้เข้าใจธรรม

เรื่องมีว่า เมื่อพระพุทธเจ้าประทับ ณ พระเชตวัน ในพระนครสาวัตถี เช้าวันหนึ่ง ได้ทรงพิจารณาว่า มีคนเข็ญใจคนหนึ่งอยู่ในเมืองอาฬวี มีอินทรีย์แก่กล้าน่าจะได้ฟังธรรม ควรจะเสด็จไปโปรด แล้วตอนสายวันนั้น พระองค์ก็เสด็จเดินทางไปยังเมืองอาฬวี ซึ่งอยู่ห่างไกลออกไปประมาณ ๔๘๐ กิโลเมตร เมื่อเสด็จถึงเมืองอาฬวี ชาวเมืองก็ต้อนรับ และได้จัดสถานที่เตรียมฟังธรรมกัน แต่จุดมุ่งหมายของพระพุทธเจ้านั้น เสด็จไปเพื่อจะโปรดคนคนเดียวที่เป็นคนเข็ญใจนั้น พระองค์จึงทรงรอไว้ก่อน

ฝ่ายนายคนเข็ญใจได้ทราบข่าวว่าพระพุทธเจ้าเสด็จมา เขามีความสนใจอยากจะฟังธรรมอยู่แล้ว แต่พอดีว่าวัวตัวหนึ่งของเขาหายไป เขาจึงคิดว่า "*เอ! เราจะฟังธรรมก่อน หรือหาวัวก่อนดีนะ*" คิดแล้วก็ตัดสินใจว่า "*หาวัวก่อน หาวัวเสร็จแล้วค่อยไปฟังธรรม*"

ตกลงเขาก็ออกเดินทางเข้าป่าไปหาวัว และในที่สุดก็ได้พบวัวนั้น และต้อนกลับมาเข้าฝูงของมันได้

แต่กว่าจะจัดการเรื่องวัวสำเร็จ เขาก็เหนื่อยมาก แล้วเขาก็คิดว่า "*เอ! เวลาล่วงไปมากแล้ว ถ้าเรากลับไปบ้านก่อน ก็จะยิ่งเสียเวลา เราจะไปฟังธรรมเลยทีเดียว*" แล้วเขาก็เดินทางตรงไปยังสถานที่ซึ่งมีการจัดเตรียมเพื่อการแสดงธรรมของพระพุทธเจ้า เขาเข้าไปฟังธรรม แต่เขาเหนื่อยและหิวมาก

พระพุทธเจ้า เมื่อทอดพระเนตรเห็นนายคนเข็ญใจนี้มา พระองค์ทรงทราบดีว่าเขาเหนื่อยและหิว จึงได้ตรัสบอกให้คนจัดแจงทาน จัดอาหารมาให้นายคนเข็ญใจนี้กินเสียก่อน

เมื่อคนเข็ญใจนี้กินอาหารอิ่มสบายใจดีแล้ว พระองค์จึงทรงแสดงธรรม นายคนเข็ญใจนี้ฟังธรรมแล้วได้บรรลุโสดาปัตติผล ก็เป็นอันว่าบรรลุความมุ่งหมายในการเดินทางของพระพุทธเจ้า

เมื่อแสดงธรรมเสร็จแล้ว พระพุทธเจ้าก็ลาชาวเมืองอาฬวีเสด็จกลับยังพระเชตวัน แต่ในระหว่างทางนั้น พระภิกษุสงฆ์ที่เดินทางไปด้วยก็วิพากษ์วิจารณ์ว่า "*เอ๊ะ! วันนี้เรื่องอะไรนะพระพุทธเจ้าถึงกับทรงให้คนจัดอาหารให้คนเข็ญใจรับประทาน*"

พระพุทธเจ้าได้ทรงทราบ ก็ทรงหันมาตรัสชี้แจงแก่พระภิกษุเหล่านั้น โดยตรัสในตอนหนึ่งว่า "*คนที่ถูกความหิวครอบงำ มีทุกข์จากความหิว แม้จะแสดงธรรมให้เขาฟัง เขาก็จะไม่สามารถเข้าใจ*" แล้วพระองค์ก็ตรัสต่อไปว่า **ชิฆจฺฉา ปรมา โรคา** เป็นต้น แปลว่า ความหิวเป็นโรคร้ายแรงที่สุด สังขารทั้งหลายเป็นทุกข์ที่หนักหน่วงที่สุด เมื่อทราบตามเป็นจริงอย่างนี้แล้ว จึงจะเข้าถึงนิพพานที่เป็นบรมสุข

เป็นอันว่า รวมเป็นพระจริยา ๓ ประการ แสดงว่าพระพุทธเจ้าได้เสด็จไปดี เสด็จไปเพื่อประโยชน์และความสุขของคนทั้งหลาย

"ดี" ข้อที่ ๕ ต่อไป นัยที่ ๕ มีความหมายว่า **เสด็จไปโดยสวัสดี** เมื่อเสด็จไปโดยสวัสดี คือเสด็จไปไหน มีแต่ความปลอดภัย ไม่มีใครคิดทำร้ายพระองค์ เพราะอำนาจพระมหากรุณาเป็นต้น แต่ถึงจะมีคนคิดร้ายบ้าง พระองค์ก็ปลอดภัย เสด็จไปโดยสวัสดิภาพ อย่างทรงไปเจอช้าง "นาฬาคีรี" ที่พระเทวทัตปล่อยมา นั่นเรียกว่า จะให้พระองค์ไม่มีสวัสดิภาพ จะให้เป็นอันตรายถึงสิ้นพระชนม์เสด็จปรินิพพานที่นั่น ช้างกำลังดุร้ายเมามันมา แต่ด้วยอำนาจพระมหาเมตตา ช้างก็หยุด ไม่ทำร้ายพระองค์

อีกครั้งหนึ่ง เสด็จไปบนภูเขาที่พระเทวทัตจ้างนายขมังธนูมาซุ่มยิง นายขมังธนูเตรียมจะยิงพระพุทธเจ้า แต่พอเห็นพระองค์มีพระลักษณะที่ทรงเปี่ยมด้วยพระเมตตากรุณา ก็ยิงไม่ลง แล้วเลยกลับเป็นว่าเข้ามากราบขอประทานอภัยโทษพระองค์ก็พ้นภัย

ในคราวเสด็จไปพบโจรองคุลิมาลที่พูดถึงเมื่อกี้นั้น พอเสด็จถึงปากทางเท่านั้น ชาวบ้านก็บอกว่าทางนี้ไม่ปลอดภัย มีโจรร้ายอยู่ อย่าว่าแต่คนเดียวเลย มากันหลายสิบคน แม้แต่มาเป็นกองทัพ เจ้าโจรจอมร้ายก็ทำร้ายได้ มันฆ่าคน ตัดเอานิ้วมือไปแขวนคอ ร้อยเป็นพวงมาลัย นี่คือองคุลิมาล ขอพระองค์อย่าได้เสด็จไปเลย พระองค์ว่าไม่เป็นไร จะเสด็จไปโปรดเขา แล้วพระองค์ก็เสด็จไปจนพบองคุลิมาล และในที่สุดก็โปรดองคุลิมาลสำเร็จ โจรองคุลิมาลแทนที่จะทำร้ายก็กลับกลายมาเป็นสาวก เป็นลูกศิษย์มาบวช ได้บำเพ็ญสมณธรรม จนกระทั่งเป็นพระอรหันต์ไป นี่เรียกว่าพระองค์เสด็จไปโดยสวัสดี ไปที่ไหนก็ปลอดภัยหมด

"ดี" ข้อที่ ๖ นัยต่อไปว่า **เสด็จไปประสบความสำเร็จ** อันนี้หมายความว่า พระองค์จะทำกิจอะไร ทรงตั้งความมุ่งหมายว่าจะไปทำเรื่องนั้นที่นั่น แล้วก็เสด็จไป เมื่อเสด็จไปแล้ว พระองค์ก็ทำการจนสำเร็จทั้งนั้น ที่สำคัญคือตอนเริ่มประดิษฐานพระพุทธศาสนา ตอนนั้นพระองค์ไม่มีกำลังเลย คนจำนวนมากไม่รู้จักพระองค์ แต่พระองค์เสด็จไปทำ และทำให้สำเร็จจนได้

พระพุทธเจ้าเสด็จไปประดิษฐานพระพุทธศาสนา เริ่มที่เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ โดยทรงไปพบชฎิลก่อน ชฎิลตั้งพัน พระองค์ก็โปรดสำเร็จตอนแรก พวกชฎิลถือตัวว่าเก่งกว่าพระพุทธเจ้า เขาไม่ยอม พระองค์จึงต้องทรงแก้ทิฏฐิมานะ ใช้ศัพท์พระว่า "ทมนะ" แปลว่า ทรมาน คือฝึกหัดดัดจิตใจ พระองค์ก็ทรมานฝึกชฎิล ทำให้เขากลับใจมานับถือพระองค์ได้ จากนั้นจึงเสด็จเข้าเมืองราชคฤห์โปรดพระเจ้าพิมพิสาร ก็สำเร็จอีก

พระพุทธเจ้าจะทรงทำงานทำการอะไรๆ ก็ทรงทำสำเร็จไปทั้งนั้น เรียกว่าประสบความสำเร็จที่ดี ไม่เป็นความสำเร็จในทางที่ร้ายอย่างใดๆ ทั้งสิ้น

"ดี" ข้อที่ ๗ เสด็จไปดี คือ **เสด็จผ่านพ้นไปด้วยดี** ตอนไป ก็ไปดีแล้ว แต่พอผ่านพ้นไป ยังได้ทิ้งสิ่งที่ดีงามไว้ให้กับคนที่นั่นอีก ที่สำคัญคือว่าทิ้งธรรมะคำสอนไว้ให้ ทำให้คนที่นั่นได้รับรสพระธรรม มีความร่มเย็นเป็นสุข หรือพูดในระยะยาว คือการที่พระองค์ได้ทิ้งพระพุทธศาสนาไว้เบื้องหลัง ให้พุทธศาสนิกชนได้รับพระธรรมวินัยและสืบต่อกันมาจนกระทั่งบัดนี้

อันนี้คือประโยชน์ที่เกิดจากการเสด็จไปด้วยดีของพระพุทธเจ้า รวมเป็นความหมายของ **สุคโต** แยกเป็นดี ๗ อย่าง ขอทบทวน

ข้อที่ ๑ เสด็จไปโดยทางที่ดี ได้แก่ มัชฌิมาปฏิปทา หรือ อริยมรรคมีองค์ ๘

ข้อที่ ๒ เสด็จไปสู่ที่ดี ได้แก่ เสด็จไปสู่

สัมโพธิญาณ หรือพระนิพพาน

ข้อที่ ๓ เสด็จไปด้วยดี หมายความว่า ได้บรรลุถึงจุดหมายแล้วก็ไม่ถอยหลังกลับ เป็นอันว่าเรียบร้อยดี

ข้อที่ ๔ เสด็จไปดี เสด็จไปเพื่อประโยชน์สุขของคนในที่นั้นๆ

ข้อที่ ๕ เสด็จไปโดยสวัสดี คือมีความปลอดภัย

ข้อที่ ๖ เสด็จไปประสบความสำเร็จที่ดี ทำความมุ่งหมายที่พระองค์ต้องการทำ ให้สัมฤทธิ์ผลเป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์สุขของคนทั้งหลาย อย่างที่ได้กล่าวมาแล้ว

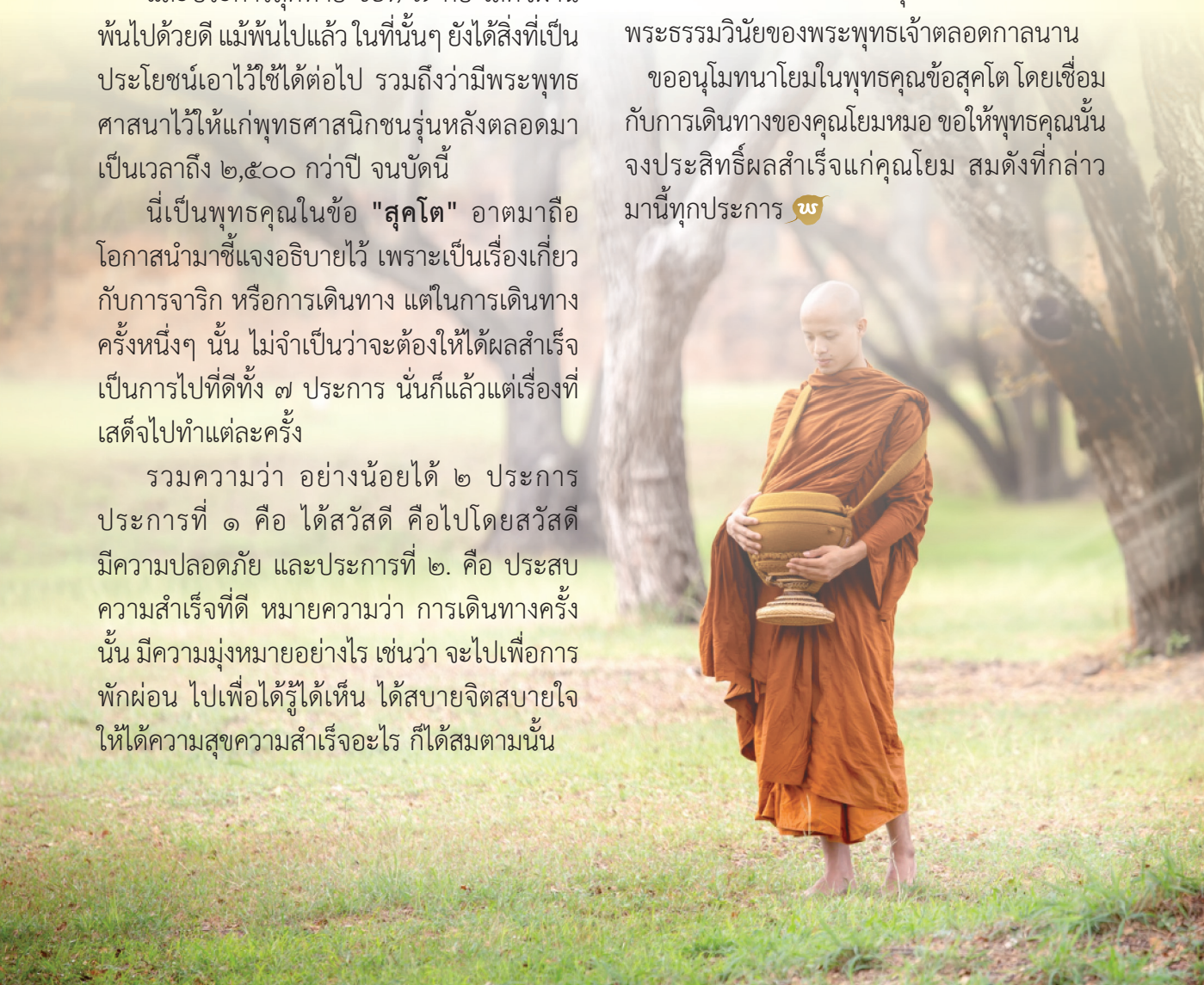
และประการสุดท้าย *ข้อที่ ๗* คือ เสด็จผ่านพ้นไปด้วยดี แม้พ้นไปแล้ว ในที่นั้นๆ ยังได้สิ่งที่เป็นประโยชน์เอาไว้ใช้ได้ต่อไป รวมถึงว่ามีพระพุทธศาสนาไว้ให้แก่พุทธศาสนิกชนรุ่นหลังตลอดมาเป็นเวลาถึง ๒,๕๐๐ กว่าปี จนบัดนี้

นี่เป็นพุทธคุณในข้อ **"สุคโต"** อาตมาถือโอกาสนำมาชี้แจงอธิบายไว้ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจาริก หรือการเดินทาง แต่ในการเดินทางครั้งหนึ่งๆ นั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องให้ได้ผลสำเร็จเป็นการไปที่ดีทั้ง ๗ ประการ นั่นก็แล้วแต่เรื่องที่เสด็จไปทำแต่ละครั้ง

รวมความว่า อย่างน้อยได้ ๒ ประการ ประการที่ ๑ คือ ได้สวัสดี คือไปโดยสวัสดี มีความปลอดภัย และประการที่ ๒. คือ ประสบความสำเร็จที่ดี หมายความว่า การเดินทางครั้งนั้น มีความมุ่งหมายอย่างไร เช่นว่า จะไปเพื่อการพักผ่อน ไปเพื่อได้รู้ได้เห็น ได้สบายจิตสบายใจ ให้ได้ความสุขความสำเร็จอะไร ก็ได้สมตามนั้น

อาตมภาพนำเอาพุทธคุณมาเล่าให้ฟังในวันนี้ เพราะว่าพระพุทธเจ้าเป็นที่เคารพสักการะ จึงจะได้ขออาราธนาคุณพระรัตนตรัย โดยเฉพาะพระคุณข้อ *สุคโต* นี้ มาเป็นเครื่องอภิบาลรักษาคุ้มครองคุณโยมหมอทั้งสองท่าน ในการเดินทางครั้งนี้ ขอให้ดำเนินไปโดยสวัสดิภาพ และประสบความสำเร็จสมความมุ่งหมายของการเดินทางนั้น จะเป็นการงานก็ให้สำเร็จด้วยดี จะเป็นการไปพักผ่อนเปลี่ยนบรรยากาศ ก็ขอให้ทั้งกายทั้งใจมีความสุขเบิกบาน ผ่องใส เมื่อกลับมา จะได้ทำกิจทำหน้าที่ตลอดถึงดำเนินชีวิตให้มีความสุข มีความก้าวหน้า ทั้งในด้านทั่วไป และในด้านของธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้งอกงามในพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าตลอดกาลนาน

ขออนุโมทนาโยมในพุทธคุณข้อสุคโต โดยเชื่อมกับการเดินทางของคุณโยมหมอ ขอให้พุทธคุณนั้นจงประสิทธิ์ผลสำเร็จแก่คุณโยม สมดังที่กล่าวมานี้ทุกประการ

สภากถา ว่าด้วยองค์การที่ประชุม*

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ
เนสา สภา ยตฺถ น สนฺติ สนฺโต
สนฺโต น เต เย น วทนฺติ ธมฺมนฺติ.
(ที่ใดไม่มีสัตบุรุษ ที่นั้นไม่ชื่อว่าสภา
คนเหล่าใดไม่กล่าวธรรม คนเหล่านั้นไม่ชื่อว่า
สัตบุรุษ)

(สำ.ส.๑๕/๒๗๐)

โดย พระพรหมบัณฑิต
(ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๙, ศ.ดร., ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์)

บัดนี้ จะรับประทานแสดงพระธรรมเทศนาในสภากถาว่าด้วยองค์การที่ประชุม เพื่อเป็นเครื่องประคับประคองฉลองศรัทธา ประดับปัญญาบารมี อนุโมทนากุศลบุญราศีของญาติโยมพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ผู้ขวนขวายมาบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศลในวันนี้ เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เรียกว่าวันวิสาขบูชา แปลว่าการบูชาในเดือนหก หรือวันเพ็ญเดือนหก รำลึกถึงด้วยพุทธานุสติ เหตุการณ์สำคัญในชีวประวัติหรือพุทธประวัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ วันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธองค์ เกิดในวันเดียวกันแต่ต่างปีกัน คือ ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี วันเพ็ญเดือน ๖ เป็นวันประสูติ ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปีเป็นวันตรัสรู้ ในวันเพ็ญเดือน ๖ และพุทธศักราช ๑ เป็นวันปรินิพพาน พุทธศักราชนับจากวัน

** พระธรรมเทศนากัณฑ์อุโบสถ วันวิสาขบูชา ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ วันอาทิตย์ที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๙ ณ ศาลาการเปรียญวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร*

ปรินิพพาน หรือเสด็จดับขันธปรินิพพาน นับมาถึงปัจจุบันก็ ๒,๕๖๙ ปี

คติของฝ่ายเถรวาทที่นับถือพระไตรปิฎกภาษาบาลี ท่านบันทึกวันสำคัญของพระพุทธเจ้าทางจันทรคติ วันเพ็ญกลางเดือน ๖ แต่ในฝ่ายมหายานที่นับถือกันอยู่ในจีน เกาหลี ญี่ปุ่น เป็นต้น นับจันทรคติบวกสุริยคติ พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน ในทางสุริยคติเป็นคนละวันกัน ประสูติหรือเกิดขึ้นในช่วงเดือนพฤษภาคม วันเพ็ญเดือน ๖ คล้ายๆ ของเรา แต่ถ้านับตามปฏิทินจีนก็ก่อนเรา ๑ เดือน โดยประมาณ ตรัสรู้และปรินิพพาน ในเดือนธันวาคมและเดือนกุมภาพันธ์ ฉะนั้น ในช่วงนี้วันวิสาขบูชาของเรา คติฝ่ายมหายานถือว่าเป็นวันประสูติ คือเป็นวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลกเป็นมนุษย์ เป็นวันประสูติ ไม่ได้ฉลองตรัสรู้และปรินิพพานพร้อมกับเรา แต่ด้วยมติขององค์การสหประชาชาติในปี ๒๕๔๒ ได้มีมติในที่ประชุมสมัชชาใหญ่ขององค์การสหประชาชาติให้ชาวพุทธทั่วโลก รวมถึงผู้ที่ไม่ได้นับถือพุทธศาสนาร่วมกันฉลองวิสาขบูชาในสำนักงานใหญ่สหประชาชาติที่กรุงนิวยอร์กและสำนักงานสาขาทั่วโลก ในวันเพ็ญเดือนพฤษภาคม ขึ้น ๑๕ ค่ำ พระจันทร์เต็มดวง สหประชาชาติเอาเรื่องจันทรคติขึ้น ๑๕ ค่ำ บวกสุริยคติในเดือนพฤษภาคมเป็นวันวิสาขบูชา โดยการเสนอของชาวพุทธร่วมๆ กัน แต่เนื่องจากว่ามติให้เสนอนั้นเป็นมติของชาวพุทธที่ไปชุมนุมนานาชาติที่ศรีลังกา เอกสารที่นำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติจึงใช้คำว่า Vesak ตามคำว่า *วิสาขบูชา* ที่ชาวศรีลังกาเรียกกัน Vesak ก็คือ *วิสาขะ* เราเรียกว่า *วิสาขะ* คนศรีลังกาเรียกว่า เวสัก หรือ เวสาขะ ที่จริง วิ กับ เว ในภาษาบาลีก็อันเดียวกัน พอเสนอที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติ ที่ประชุมก็เห็นชอบให้รับรองวันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญของโลก ให้ใช้ห้องประชุมที่สหประชาชาติกรุงนิวยอร์ก หรือสาขาทั่วโลกจัดประชุมวิสาขบูชาพร้อมกับผู้ที่นับถือศาสนาอื่นมาร่วมบูชาพระพุทธเจ้า เหตุผลในคำรับรองของสหประชาชาติก็คือว่า ชาวโลก

ยกย่ององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เพราะว่าพระพุทธองค์ทรงประกาศพุทธธรรม สร้างความเจริญรุ่งเรืองในด้านจิตใจให้กับอารยธรรมของโลก เพราะมีพระพุทธศาสนาโลกจึงเจริญขึ้น แผ่นดินสูงขึ้น พูดภาษาชาวบ้าน เพราะฉะนั้นพระพุทธองค์จึงเป็นเอกบุรุษควรแก่การยกย่องบูชา ไม่ว่านับถือศาสนาใด ก็มาร่วมกันบูชาพระพุทธเจ้าได้ รัฐบาลทั่วโลกจึงไปจัดวิสาขบูชาที่สำนักงานใหญ่สหประชาชาติตั้งแต่ ๒๕๔๓ เป็นต้นมา แต่เนื่องจากว่าชาวพุทธส่วนใหญ่อยู่ในประเทศแถบเอเชีย การเดินทางไปร่วมเฉลิมฉลองที่นิวยอร์กจะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง รัฐบาลไทยจึงร่วมกับมหาเถรสมาคมร่วมกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดวิสาขบูชาที่สำนักงานสาขาของสหประชาชาติที่กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นสำนักงานใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งนอกกรุงนิวยอร์ก อยู่ที่ถนนราชดำเนิน เรียกว่า UNESCAP[๑] เป็นสำนักงานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ในประเทศเอเชียและภาคพื้นแปซิฟิกมีสมาชิกมากถึง ๕๓ ประเทศ เป็นที่จัดงานวิสาขบูชาโลกนอกจากที่กรุงนิวยอร์ก เราจัดที่นี่มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ รัฐบาลได้มอบหมายให้อาตมภาพเป็นประธานจัดงานตั้งแต่บัดนั้นมาจนบัดนี้ ๒๑ ปี

อาตมภาพได้ตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อรองรับการเฉลิมฉลองเป็นองค์กรนานาชาติ เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “International Council for the Day of Vesak” แปลว่า “สภาสากลวันวิสาขบูชาโลก” จัดงานวิสาขบูชาโดยองค์กรนี้ที่ประเทศไทย ๑๕ ปี ปีละครั้ง แต่ว่ามีบางปีที่ไปจัดที่เวียดนาม ๔ ปีด้วยกัน ไปจัดที่ศรีลังกา ๑ ปี คือ ๑ ครั้ง ปีที่แล้วจัดที่เวียดนาม ปีนี้รัฐบาลจีนรับเป็นเจ้าภาพ เพิ่งไปจัดสำเร็จเรียบร้อยมา เมื่อวันที่ ๒๖-๒๗ พฤษภาคมที่ผ่านมา โดยรัฐบาลจีนได้มอบหมายให้พุทธสมาคมจีนร่วมกับรัฐบาลท้องถิ่นคือ มณฑลเจียงซูจัดขึ้นที่เมืองอู๋ซีหรืออู๋จี สถานที่จัดเป็นเหมือนพุทธมณฑลของจีน ในพื้นที่กว้างขวางมีหอประชุม มีพระพุทธรูปปางประสูติอยู่ที่นั่น เพราะจีนยอมรับเรื่องของวันประสูติเรียกว่า The Buddha Day วันพระพุทธเจ้า ใครที่ไปจีนก็จะเห็นเป็นหอสูงข้างบนเป็นดอกบัว แล้วพอถึงเวลาดอกบัวก็จะบาน สูงไปสัก ๒๐-๓๐ เมตร ดอกบัวบานกลีบบานออกมาแล้วท่ามกลางดอกบัวก็จะมีพระพุทธเจ้าปางประสูติ เราเรียกว่า Baby Buddha ที่ยกพระหัตถ์ข้างหนึ่งชี้ขึ้นไปบนฟ้าค่อยๆ เลื่อนยืนสูงขึ้นให้มองเห็น เป็นพุทธรูปที่บุด้วยทองคำ องค์ใหญ่มาก แล้วก็จะมีมังกร ๙ ตัวพ่นน้ำ ตามพุทธประวัติก็คือมีท่อธารล้างชำระพระวรกายของพระสิทธัตถะตอนประสูติ เขาก็ให้มังกร ๙ ตัวนี่พ่นน้ำ พอหมดเวลาพระพุทธเจ้าปางประสูติก็จะลงต่ำไปอยู่ในดอกบัว แล้วดอกบัวก็ปิด พอถึงเวลาแต่ละวันประมาณ ๑๗ นาฬิกาถ้าจำไม่ผิด ก็จะเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้นอีก ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไปชม

ถัดจากนั้นก็เป็นพระพุทธรูปประทับยืนสูง ๘๘ เมตร เป็นพระพุทธรูปทองเหลืองที่สูงที่สุดในโลก ในบริเวณเดียวกันเขาได้สร้างพุทธวิหาร เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Buddha Palace ใช้งบประมาณ เรียกว่าหลายพันล้านบาท สร้างเมื่อ ๑๐ กว่าปีมาแล้ว เป็นห้องประชุมที่งดงามมีแกะสลักจิตรกรรมภาพนูนด้วยไม้ และเมื่อผ่านไปนานเข้า เขาจัดประชุมชาวพุทธ

[๑] *United Nations Economic and Social*

มานานเข้า พอจะไปจัดวิสาขาบูชาที่นี่รัฐบาลได้ลงทุนบูรณะห้องประชุมนี้ด้วยเงิน ๕๐๐ ล้านบาท เฉพาะห้องประชุม ๑๐๐ ล้านหยวน มีระบบไฮดรอลิกที่ผู้แสดงทางวัฒนธรรมจะขึ้นมาอยู่ตรงกลาง ซ้ายขวานี่ประตูเลื่อนได้ แสดงทางวัฒนธรรมได้หมด จะทำให้เทวดาเหาะลงมาก็ทำได้ ยิ่งกว่าโรงละครทั่วไป ๑๐๐ ล้านหยวน ๕๐๐ ล้านบาทเพื่อการนี้ เราก็ไปประชุมกันที่นี่ โดยรัฐบาลจีนสนับสนุน เป็นครั้งแรกที่วิสาขบูชาโลกเข้าไปจัดในประเทศจีนสำเร็จ โดยที่จีนประสานกับองค์กรที่อาตมภาพเป็นประธาน เรียกว่า “สภาสากลวันวิสาขบูชาโลก” เป็นองค์กรที่ปรึกษาพิเศษของสภาเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ ECOSOC เป็นองค์กรที่ปรึกษาของสหประชาชาติจะต้องรายงานการจัดงาน เรื่องราวต่างๆ ให้สหประชาชาติได้รับรู้ เพราะฉะนั้นจีนจึงถือว่ารับรองให้เราเข้าไปจัดนี่มันเชื่อมไม่ใช่เฉพาะกับพุทธศาสนา แต่เชื่อมกับองค์การสหประชาชาติ โดยองค์การนี้ได้รับการรับรองตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ ประธานสามารถเข้าไปร่วมประชุม ส่งคนเข้าไปร่วมประชุม ไปรายงาน เราต้องรายงานตลอดเวลาให้กับสหประชาชาติ เรียกชื่อว่า สภาสากลวันวิสาขบูชาโลก จัดงานที่ประเทศจีน

การเป็นสภานั้นเป็นคำทางพระศาสนา เราเรียกชื่อองค์กรว่าสภา ที่จะเป็นสภาได้ พระพุทธเจ้าตรัสว่าไม่ใช่แค่การประชุมธรรมดา การประชุมอย่างที่เราเห็นในสภาทั้งหลายทางการเมืองไม่ชื่อว่าเป็นสภาตามภาษาทางศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสถึงสภาในทางศาสนา ตามพุทธพจน์ที่อาตมภาพได้ยกเป็นนิกเขปบทเบื้องต้นว่า ***เนสา สภา น ยตฺถ สนฺติ สนฺโต*** ที่ใดไม่มีสัตบุรุษ ที่นั่นไม่ชื่อว่าสภา

สัตบุรุษคือใคร คนที่ไม่กล่าวหรือพูดถึงธรรมะ ไม่พูดถึงธรรมะไม่เรียกว่า สัตบุรุษ สัตบุรุษแปลว่าคนดีก็ได้ หมายถึงสัปบุรุษ อย่างสัปปุริสธรรม ๗ ธรรมะของคนดี หมายถึงบัณฑิต ผู้มีปัญญาก็ได้ สัตบุรุษจึงเป็นคนดีที่มีปัญญาในทางธรรม และสามารถพูดธรรมะได้ในที่ประชุม ที่ใดมีคนมีปัญญาเป็นคนดีพูดถึงธรรมะในที่ประชุมใด ที่นั่นเป็นสภา

เหตุที่พระพุทธเจ้าตรัสพุทธพจน์นี้ ก็เพราะวันหนึ่งขณะที่พระพุทธเจ้ากำลังบิณฑบาตที่นิคมของชาวศากยะ ศากยะคือบ้านเกิดเมืองนอนของพระพุทธเจ้า ศากยะนี้เป็นชุมชนเป็นเมืองที่ปกครองด้วยระบบสภา เมืองอื่นๆ เป็นระบอบราชาธิปไตย อย่างแคว้นมคธของพระเจ้าพิมพิสาร แคว้นโกศลของพระเจ้าปเสนทิโกศลปกครองโดยระบอบกษัตริย์ เป็นราชาธิปไตยสมบูรณ์แบบ แต่ในสมัยนั้นจะมีระบอบสภาอย่างน้อยสองเมืองที่กล่าวถึง ก็คือแคว้นวัชชีกับแคว้นศากยะ แคว้นวัชชีก็ปกครองโดยระบอบสภา

แคว้นศากยะหรือเมืองศากยะของพระพุทธเจ้าก็ปกครองด้วยระบอบสภา แต่ไม่ใช่สภาผู้แทนราษฎร ต้องเข้าใจในแง่ประวัติศาสตร์ ไม่ใช่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยแบบเรา แต่มีสภา ถ้าเป็นประชาธิปไตยก็จะต้องเป็นแบบ

กรีกในสมัยเดียวกัน สมัยโสกราติส เพลโต ที่กรีกเป็นระบบการคัดเลือกผู้แทนเข้าไปนั่งในสภาของกรีก ประชาชนช่วยกันคัดเลือก ๕๐๐ คน เข้าไปนั่งในสภาของกรีก จึงเรียกว่า Democracy แต่สภาในแคว้นศากยะก็ดี ในแคว้นวัชชีก็ดี ไม่ได้เลือกผู้แทนจากทุกชนชั้นวรรณะ เขาถือว่าวรรณะที่มีสิทธิ์ปกครองคือวรรณะกษัตริย์เท่านั้น เพราะฉะนั้นผู้แทนที่เขาคัดเลือกนี่เลือกมาจากวรรณะกษัตริย์อย่างเดียว คือชนชั้นปกครอง ไม่ได้เลือกมาจากพราหมณ์ ไม่ได้เลือกมาจากแพศย์ จากศูทร มันจึงไม่ใช่เป็นผู้แทนของทุกชนชั้นวรรณะอย่างในกรีกยุคเดียวกัน แต่เป็นการเลือกชนชั้นปกครองด้วยกัน ๕๐๐ คน มานั่งในสภา เราจึงไม่เรียกว่าเป็น Democracy เพราะมาจากชนชั้นอภิสิทธิ์ ถ้าเรียกสมัยนี้เขาเรียกว่า *คณาธิปไตย* เป็นกลุ่มคนชั้นสูงที่มีอำนาจในการปกครอง เป็นคณะของวรรณะกษัตริย์แต่เลือกผู้แทนมา ไม่ได้ปกครองโดยเบ็ดเสร็จเด็ดขาดโดยพระเจ้าสุทโธทนะ พระเจ้าสุทโธทนะต้องฟังเสียงสภา

ในแคว้นวัชชีก็เช่นเดียวกัน กษัตริย์ลิจฉวี ๕๐๐ เลือกกันมาปกครอง ถ้าเทียบภาษาอังกฤษไม่ใช่ Democracy เขาเรียก อภิชนาธิปไตยก็ได้ อภิสิทธิ์ชน วรรณะกษัตริย์เป็น Aristocracy แต่จุดที่เหมือนกันก็คือมีสภา และสภานี้ก็จะมีย่อยลงในชุมชน นิคม หรือมณฑล จังหวัดต่างๆ เขาก็มีสภาของเขา ไม่ปกครองโดยผู้นำเพียงคนเดียว ในชุมชนที่พระพุทธเจ้าตรัสพุทธพจน์นี้ชื่อว่า โขมทุสสนิคม เป็นนิคมคล้ายๆ จังหวัดหนึ่ง พระพุทธเจ้าเสร็จไปบิณฑบาตพร้อมกับพระจำนวนมากที่โขมทุสสนิคม ฝนตกลงมาขณะที่บิณฑบาต จึงต้องหาที่หลบฝน ก็ไปเห็นสภาของชุมชน สภาของนิคม เป็นอาคารใหญ่กันฝนได้ แล้วเขากำลังประชุมกันพอดี ในที่ว่านี้มีแต่เฉพาะวรรณะพราหมณ์ กับคหบดีคือแพศย์ เลือกผู้แทนมาประชุม กษัตริย์คงจะประชุมกันที่ส่วนกลาง ตรงนี้เอาวรรณะพราหมณ์กับคหบดีพวกวรรณะแพศย์ก็คือพวกพ่อค้าทั้งหลาย เลือกผู้แทนมาประชุมกัน พอฝนตกลงมาพระพุทธเจ้าของเราก็พาพระที่บิณฑบาตด้วยกันเข้าไปในเพิงพักที่มีหลังคาของที่ประชุม วงแตกสิท่าน เขากำลังประชุมเรื่องกิจการภายในของนิคม ห้ามคนนอกเข้ามา พอคนนอกเข้ามาเท่านั้นแหละ พระเข้ามาพระพุทธเจ้าเข้ามา เขาก็ต้องหยุด แล้วก็ต้องลุกขึ้นดูว่า “โอ้ มากันได้ยังไงเนี่ย” แล้วก็มีเสียงซุบซิบๆ บอกว่า พวกสมณะเหล่านี้ไม่รู้จัก

ธรรมเนียม ไม่รู้จักสภาธรรมะ แปลว่าธรรมเนียมของสภา เขากำลังประชุมกันอยู่ อย่าได้เข้ามา ไม่รู้จักธรรมเนียมของสภา

พระพุทธเจ้าจึงตรัสในที่ประชุมในขณะที่คนกำลังสงสัยว่า ทำไมเข้ามาได้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า “นี่หรือคือสภาของพวกท่าน มันเป็นสภาได้อย่างไรถ้าไม่มีสัตบุรุษคือคนดี ***เนสา สภา ยตฺถ น สนฺติ สนฺโต*** ไม่เรียกสภาหรอกถ้าไม่มีคนดี คนสงบและไม่มีการพูดถึงธรรมะ” คนดีต้องพูดถึงธรรมะด้วย ไม่ใช่เอาแต่เรื่องการเมือง เรื่องอะไรต่ออะไร ทะเลาะกันวุ่นวายหมด ไม่มีความสงบในจิตใจ ไม่เรียกว่าสภา สมาชิกสภาต้องเป็นคนดี พูดถึงธรรมะ รู้ธรรมะ และจิตใจสงบ อย่างน้อยไม่ตกอยู่ใต้อำนาจโลภเกินไป โกรธเกินไป หลงเกินไป เรียกว่าพิพาทกันวุ่นวายไปหมด สภาที่เราเห็นอยู่ปัจจุบัน มันตรงกันข้ามกับสภาที่พระพุทธเจ้าตรัสถึง ต้องมีคนดี มีความสงบ จิตใจสงบเย็นและก็พูดถึงธรรมะด้วย ถ้าอย่างนั้น สภาที่ว่านั้นเป็นอย่างไร สภาที่ว่านั้นอย่างสังฆสภา เวลาพระพุทธเจ้าประชุมสงฆ์ก็สงบ และก็มีการกล่าวธรรมะ พอถึงวันปวารณาออกพรรษาเปิดโอกาสให้วิพากษ์วิจารณ์ มีพระรูปไหนอยากจะพูดถึงพระพุทธเจ้าว่าจะต้องแก้ไขปรับปรุงอะไรบ้าง พระพุทธเจ้าก็เปิดโอกาส พระสารีบุตร พระโมคคัลลาน์เปิดโอกาสหมด ในวันปวารณาออกพรรษา อันนี้ก็เรียกว่าเป็น สภาแห่งธรรมะ หรือ ธรรมสภา

ย้อนกลับมาที่สภาสากลวันวิสาขบูชาโลก สภาสากลก็ยึดหลักสภาของพระพุทธเจ้า

๑. ต้องเป็นที่รวมของคนดี ประกอบด้วยประมุขสงฆ์ พระสังฆราช หรือผู้แทนจากทั่วโลกมาอยู่ในสภานี้ ๒. เรื่องที่เราพูดกันก็เป็น Agenda เป็นวาระเกี่ยวกับธรรมะ จะใช้ธรรมะ

หรือพุทธธรรมอะไรไปสอนชาวบ้านชาวโลก และจะใช้ธรรมะอะไรแก้ปัญหาที่โลกกำลังเผชิญอยู่ และสอดคล้องกับเป้าหมายของสหประชาชาติในแต่ละปี

เราทำงานร่วมกับองค์กรระดับโลก คือ สหประชาชาติ ในการประชุมใหญ่ที่ประเทศจีนในปีนี้ เราก็มองว่าประเทศทั่วโลกโดยเฉพาะสหประชาชาติตั้งเป้าหมายว่า จะต้องบรรลุถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนในปี ๒๕๗๓ (ค.ศ. ๒๐๓๐) ในอีกประมาณ ๔ ปีข้างหน้า กำหนดเวลาในการดำเนินการ ๑๕ ปี แต่เจอโควิดเข้าไปก็ทำอะไรไม่ได้ ๓ ปี เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเรียกว่า Sustainable Development Goals มี ๑๗ ข้อ ใน ๑๗ ข้อนี้ย่อมาเหลือ ๓ ข้อก็คือ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม และการอนุรักษ์หรือพิทักษ์สิ่งแวดล้อม รวม ๓ เรื่อง

ในการประชุมที่ประเทศจีน เราจึงกำหนดหัวข้อในการประชุมปีนี้ว่า **“พุทธปัญญา Buddhist Wisdom”** พุทธปัญญาเพื่อการพัฒนาโลกอย่างยั่งยืนและการสร้างอนาคตร่วมกันของมวลมนุษยชาติ นักปราชญ์ราชบัณฑิต พระสังฆราช ประมุขสงฆ์ทั่วโลกจาก ๖๓ ประเทศ รวมในที่ประชุมมีทั้งสิ้น ๑,๖๐๐ รูป/คน

ฟังการกล่าวเปิดงานและประชุมกลุ่ม ปาฐกถานำประชุมกลุ่มสรุปเป็น Wuxi Declaration แปลว่า **ปฏิญญาอู๋ซี**

ที่ประชุมได้ให้ประธานพุทธสมาคมซึ่งเป็นพระสงฆ์ของจีนกล่าวต้อนรับ ให้อาตมภาพในฐานะประธานสภาสากลวิสาขบูชาโลกกล่าวเปิด และมีรัฐมนตรีกระทรวงกิจการแนวร่วมแห่งชาติของจีน ซึ่งดูแลกิจการพระพุทธศาสนามากล่าวสนับสนุนอุปถัมภ์ สรุปเป็นงานใหญ่ถ่ายทอดทีวีรวมการเฉพาะกิจด้วย ประธานสงฆ์ดีใจใหญ่บอกตั้งแต่มีงานศาสนามา รัฐบาลจีนไม่เคยให้เวลาในการถ่ายทอดรวมการเฉพาะกิจหรือสรุปข่าว CCTV เลย ท่านเอาคลิปมาให้ดูหลังการประชุม ในที่ประชุมเราฟังความคิดเห็นจากกันและกัน แล้วประกาศแถลงการเมืองอู๋ซี ๔ ข้อด้วยกัน โดยนำพุทธปัญญาหรือปัญญาจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์แก้ปัญหาสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน ประกาศในที่ประชุม ๔ ข้อด้วยกัน

ข้อที่หนึ่ง ประยุกต์พุทธธรรมหรือพุทธปัญญาเพื่อสร้างสันติภาพของโลก โดยที่ประชุมได้น้อมนำเอาหลักธรรมเรื่องเมตตากรุณาในพุทธศาสนา ต่อด้วย มุทิตา อุเบกขา แต่เน้นเมตตา ความรัก กรุณา ความสงสาร ของพระพุทธศาสนามาเป็นหลักใจชาวโลก เพื่อสร้างสันติภาพของโลก เพราะโลกขาดความรัก ขาดความสงสาร จึงเกิดความรุนแรงขึ้นในโลก โดยไม่ต้องเอ่ยชื่อว่าประเทศไหนกำลังรบกันเพราะผลประโยชน์อะไร ไม่ว่าที่ตะวันออกกลางหรือในยุโรป เราไม่พูดถึงประเทศกัน แต่เอาหลักธรรมเข้าไป

ข้อที่สอง นำพุทธปัญญามากำจัดความเห็นแก่ตัว เพิ่มการแบ่งปันเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น โดยเฉพาะเรื่อง **สังคหวัตถุ ๔** *ทาน* การให้ *ปิยวาจา* พูดจาไพเราะอ่อนหวาน *อัตถจริยา* บำเพ็ญประโยชน์ต่อกัน *สมานัตตตา* วางตนพอดีเสมอต้นเสมอปลาย เอาพุทธธรรมเรื่องนี้มาใช้

เรานึกถึงการแบ่งปันที่เกิดขึ้นด้วยจิตอาสาที่ประเทศไทยมีจิตอาสาพระราชทานของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เมื่อคนมีจิตอาสาด้วย *ทาน* การให้ การแบ่งปัน *ปิยวาจา* พูดจาไพเราะอ่อนหวาน *อัตถจริยา* บำเพ็ญประโยชน์ *สมานัตตตา* เราก็คิดถึงหัวอกคนอื่น การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ยากดีมีจนต้องแบ่งปันกัน ใช้ภาษาสหประชาชาติว่า *“Leaving no one behind”* ในการพัฒนาต้องไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ไม่ว่าเขาจะยากจนข้นแค้น ด้อยโอกาส กลุ่มเปราะบาง ต้องให้การศึกษา ต้องพัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เราเรียนรู้จากประสบการณ์ของประเทศจีนซึ่งมีพลเมืองมากเป็นอันดับสองของโลกรองจากอินเดีย ทั้งสองประเทศมีประชากรประเทศละ ๑,๔๐๐ ล้านคน แต่ประเทศจีนได้ประกาศเมื่อไม่นานมานี้ว่าสามารถยกระดับคนยากจนข้นแค้นสุดขีดของจีน ๑๐๐ ล้านสุดท้ายให้พ้นเส้นแบ่งของความยากจน จีนกล้าประกาศไม่มีคนจน ถามว่าทำได้อย่างไร นี่น่าสนใจนะ แต่เราไม่ได้

พูดกันในที่ประชุม แต่รู้ว่าจีนเขามีพรรคคอมมิวนิสต์ที่เข้มแข็ง เพราะฉะนั้นก็ใช้พรรคเป็นกลไก อยู่ในเขตไหนถ้ามีคนจนก็ลงทะเบียนคนจนให้หมด แล้วส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมการศึกษา ไม่มีถนนก็สร้างถนน ไม่มีไฟฟ้าก็ให้ไฟฟ้า ถ้าถนนและไฟฟ้าเข้าไม่ได้ เพราะอยู่ในภูเขาบนเนินเขา ก็ย้ายประชาชนออกมา

ประเทศจีนค่อนข้างจะเบ็ดเสร็จด้วยอำนาจ ตรงนี้เขาจึงทำได้ ประเทศไทยคงย้ายประชาชนออกจากถิ่นไม่ได้ เขาจึงกล้าประกาศว่าไม่มีคนที่อยู่ใต้เส้นแบ่งของความยากจนแล้ว ก็หมายความว่าเมื่อมีการพัฒนาประเทศ ทุกคนต้องมีส่วนแบ่ง เป็น shared future เป็นอนาคตร่วมกัน ซึ่งเป็นหัวข้อของการประชุมปีนี้นั่นแหละ *ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง* นี่เป็นข้อที่สองในประกาศของเรา แต่ไม่ได้ลงรายละเอียดเรื่องจีน อันนี้อาตมายกตัวอย่างมาเล่าให้ฟังจากประสบการณ์ของจีน

ประการที่สาม คือเรื่องของประยุกต์ธรรมะเพื่อให้คนเคารพธรรมชาติ อยู่กับธรรมชาติอย่างพิทักษ์รักษา ป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา เพื่อส่งต่อให้ลูกหลาน อย่าพัฒนาเศรษฐกิจจนทำลายสิ่งแวดล้อม จนลูกหลานไม่มีแผ่นดินอันสงบร่มเย็นได้อยู่ต่อไป โดยอาศัยหลักธรรมที่พูดถึงกันมากก็คือ *ปฏิจจสมุปบาท* พระพุทธเจ้าสอนให้เรามองว่า สรรพสิ่งอาศัยกันและกันเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนั้นก็มี เมื่อสิ่งนี้ดับ สิ่งนั้นก็ดับ มนุษย์จะรุ่งเรืองมีความสุขได้อย่างไรถ้าสิ่งแวดล้อมมันเป็นพิษ มีมลภาวะ เราอย่าพัฒนาเศรษฐกิจจนทำลายสิ่งแวดล้อม นั่นคือประเด็น ฉะนั้นในข้อนี้ทำให้นึกถึงพระราชนิพนธ์ของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๖ *“เสือพีเพราะป่าปก ป่ารกเพราะเสือยัง ดินเย็นเพราะหญ้าบัง หญ้ายังเพราะดินดี”* นี่

ก็คือปฏิจจสมุปบาทที่ทรงนำมาใช้กับสิ่งแวดล้อม

จีนพูดถึงโลกสีเขียว ในแถลงการณ์พูดถึงการลดคาร์บอน คาร์บอนไดออกไซด์ที่มาจากการเผาผลาญ ถ่านหิน ควันพิษจากรถยนต์ แน่นอน Electric Car รถยนต์ไฟฟ้าของจีน ก็เป็นตัวอย่างที่ไม่พ่นควันพิษออกมา **ประการที่สี่** คือเรื่องของอนาคตร่วมกันของมวลมนุษยชาติ ได้พูดถึงว่าคนต้องอยู่ร่วมกัน พัฒนาโดยไม่สุดโต่ง คือ พัฒนาแบบสายกลาง *มัชฌิมาปฏิปทา* นั้นมีเป้าหมายร่วมกัน ทุกฝ่ายต้องไปสู่เป้าหมายเดียวกัน โดยไม่มีความสุดโต่ง ซ้ายเกินไปก็ไม่ได้ ขวาเกินไปก็ไม่ได้ วัตถุนิยมเกินไปก็ไม่ได้ จิตนิยมเกินไปก็ไม่ได้ *อัตตกิลมถานุโยค* เป็นจิตนิยมสุดโต่งก็ไม่ได้ *กามสุขัลลิกานุโยค* เป็นวัตถุนิยมสุดโต่งก็ไม่ได้ เป็น All Inclusive ก็คือเอาทุกฝ่ายไว้ตรงกลาง

มีการพัฒนาที่เอาทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกันเรียกว่า *ธรรมาธิปไตย* เอาธรรมะเป็นใหญ่ ถ้าหากว่าเราพัฒนาประเทศชาติแบบ *อัตตาธิปไตย* ฉันใหญ่ฉันต้องได้ สหรัฐฯ ก็บอกว่าสหรัฐฯ ต้องชนะ จีนก็บอกว่าจีนต้องชนะ ต้องได้ ไม่ได้แบ่งปันผลประโยชน์ของโลกร่วมกัน รัสเซียก็เหมือนกัน อย่างนี้ เกิดอะไรขึ้นในโลกนี้ อันนี้ไม่ได้พูดถึงในแถลงการณ์ แต่ว่าแนวคิดทางธรรมะมันเป็น

อย่างนั้น ถ้าทุกฝ่ายเป็นอัตตาธิปไตย ฉันต้องแน่ ฉันต้องได้ มันจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพี่เบิ้มกับน้อง ซึ่งประเทศน้องทั้งหลายจะเสียเปรียบ มันจะเป็นความสัมพันธ์แบบ win-lose ฉันชนะ เธอแพ้ ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ในระดับปัจเจกชนส่วนบุคคลก็เหมือนกัน เอาเปรียบเขาร่ำไป เราได้คนอื่นเสีย มันคบกันได้ไม่นาน

ในระดับประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็เหมือนกัน ฉันชนะ เธอแพ้ เธอต้องสละ เจรจากันไม่รู้เรื่องหรอก รบกันอยู่นั่นแหละ เป็นความสัมพันธ์แบบอัตตาธิปไตย win-lose

แบบที่สอง *โลกาธิปไตย* ไม่ใช่ประชาธิปไตย โลกาธิปไตยเป็นศัพท์ธรรมะ ชาวโลกคนอื่นเป็นใหญ่ได้ประโยชน์หมด แต่ฉันต้องเสียสละให้เขา เป็นความสัมพันธ์แบบ lose-win ฉันแพ้ เธอชนะ เราจะยอมแพ้ไปได้กี่น้ำ เดี๋ยวก็ตบะแตก ยอมไปทีหนึ่ง ก็กัดฟันทีหนึ่ง ในที่สุดการคบกันมันก็อยู่ไม่ได้ เราเสียประโยชน์ของประเทศชาติ เสียดินแดน เสียอะไรต่างๆ ให้คนอื่นอย่างนั้นหรือ ยินยอมไปได้นานเท่าไหร่

เพราะฉะนั้น ความสัมพันธ์ที่ถูกต้องยั่งยืน ต้องเป็นธรรมาธิปไตย ต่างฝ่ายต่างได้ ต่างฝ่ายต่างชนะเป็น win-win situation ก็คือมีอนาคตร่วมกัน ไม่ว่ายากดีมีจน ไปด้วยกันทั้งประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องไม่ใช่ลักษณะ “รวยกระจุก จนกระจาย” รวยอยู่ไม่กี่กลุ่ม แต่จนกันทั่วหน้า นี่มันก็เป็น win-lose คือฝ่ายรวยชนะ ฝ่ายจนแพ้ มันอยู่ไม่ได้ ในระดับประเทศระดับครอบครัว มันจะต้องกระจายความมั่งคั่งออกไป ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมเป็นธรรมาธิปไตย

เรื่องนี้นึกถึงตัวอย่างในชุมชนของวัดประยุรวงศาวาสนี่เอง เราจัดงาน “๒๔๔ ปี ใต้ร่มพระบารมี กรุงรัตนโกสินทร์” ในเดือนเมษายน โดยกระทรวงวัฒนธรรมมาร่วมกับวัดและชุมชน เรียกว่า “บวร บ้าน วัด ศาสนสถาน โรงเรียนและราชการ” จัดงาน ๕ วัน จัดเสร็จแล้วได้มาประชุมสรุปงานอยู่ใต้ชั้นล่างของอาคารศาลาการเปรียญวัดประยูร อาตมภาพเป็นประธาน ทั้งผู้แทนของบวรทั้งสามทุกชุมชน มีหกชุมชนในย่านนี้หกชุมชนก็มาด้วย คือ ชุมชนวัดประยุรวงศาวาส นับถือพระพุทธศาสนา ชุมชนวัดกัลยาณ์ฯ เป็นพุทธศาสนา ชุมชนวัดบุปผารามเป็นพุทธ ชุมชนโรงครามก็เป็นพุทธ ชุมชนซางตาครูส-กุฎีจีนเป็นคริสต์ ชุมชนกุฎีขาว มัสยิดบางหลวงเป็นอิสลาม เราจับมือกันจัดงาน ผลออกมาเป็นที่น่าประทับใจ โดยกระทรวงวัฒนธรรมมาแถลง ๕ วัน มีคนมาร่วมงานหนึ่งแสนเก้าพันคน วัดขนาดนี้หนึ่งแสนเก้าพันคน เขานับได้ยังไง เขาจะมีคนไปยืนอยู่ที่ทางเข้า กดแก๊กๆ ใครเข้ามา ๒ ประตูทางเมรุ ประตูทางนี้ใครเข้ากดหมด และที่จัดงานพร้อมกันก็คือที่ พิพิธภัณฑสถานฯ อีกที่หนึ่ง แล้วก็อุทยาน ๑๐๐ ปีของจุฬาฯ อีกที่หนึ่ง เชื่อไหมว่า แต่ละแห่งรวมคนที่ไปเที่ยวงานนับเหมือนกันทุกอย่างเลย ๓ แห่งที่ว่ามานี่ จัดที่ให้คนเข้ามาชมงานแค่ ๓ ที่ มีวัดอยู่ที่เดียวคือวัดประยูรฯ อยู่ฝั่งธน นอกนั้นอยู่ฝั่งกรุงเทพ ฯ

ที่พิพิธภัณฑ์ ที่อุทยาน ๑๐๐ ปี ทั้ง ๒ ที่ นับยอดคนที่เข้าชมงาน ๕ วันเหมือนกัน แพ้ยอดที่นี่คนมาร่วมงานวัดประยูรฯ มากกว่าทั้ง ๒ ที่ อันนี้เป็นคำแถลงของกระทรวงวัฒนธรรม

คำถาม: ทำไมคนมาร่วมงานที่นี่เยอะ เรียกว่าสุ่มตัวอย่างในการถาม คำตอบก็คืออาหาร เขามาทานอาหาร เพราะที่นี่มีร้านแสดงอาหารเกือบ ๒๐๐ ร้าน เป็นร้านค้าของชุมชนเป็นหลัก แล้วก็ต่างจังหวัดหรือที่ดีๆ จากหลายๆ ที่ก็มาร่วมกัน โดยการจัดงานอย่างดี มีระบบการบริหารจัดการที่ดี ทุกฝ่ายทำกันมาอย่างนี้ เจ้าของที่คือชุมชน ทั้งหกชุมชนนี่รักษาหน้าตาของตัวเองไม่เหมือนงานวัดทั่วไป สถานที่จัดอย่างสวยงาม มีการแสดงทางวัฒนธรรม จุดเด่นก็คือความร่วมมือกัน ข้อแรกก็คือ สันติภาพ ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด ชุมชนใด เราแบ่งปันกัน ให้โอกาสกัน เป็นธรรมาธิปไตยไม่เอาเปรียบกัน พุทธ คริสต์ อิสลาม เอาอาหารมาขายได้ จัดอย่างยุติธรรม อาตมภาพได้เตือนที่ประชุมว่า ที่อื่นเขาก็เคยมีพันธมิตรจัดงานกันอย่างนี้ ตอนยากจนรักกันดี แต่จัดงานไปพอมีสตางค์ มีเงินมีทอง ทะเลาะกัน แย่งผลประโยชน์กัน พันธมิตรแตก แต่ของที่นี่เรียกว่าชุมชนย่านกุฎีจีนจัดมาเป็น ๑๐ ปีแล้ว อาตมภาพดูแลให้ทุกฝ่ายได้ผลประโยชน์ให้ลงตัว วัดไม่เก็บผลประโยชน์ ไม่มีค่าที่ ไม่มีอะไรทั้งนั้น ทำไมคนมามาก เพราะว่าอาหารราคาถูก ทำไมอาหารราคาถูก เพราะวัดไม่เก็บค่าสถานที่ และอย่าไปคิดนะว่า เพราะคนมามากปีหน้าจะขึ้นราคา อาตมาขู่ในที่ประชุม ถ้าขืนขึ้นราคาเอาเปรียบประชาชน วัดจะเก็บค่าสถานที่ทันที เมื่อเราให้ เราเสียสละ ท่านก็ต้องดำเนินตามกฎนี้ อย่าไปคิดว่าพอคนมาเยอะแล้วลืมตัว เพราะวัดเสียสละ ถ้าอย่างนั้น วัดเสียประโยชน์เหรอ ไม่ใช่ เพราะการที่เราเสียสละมาก่อนเป็นสิบๆ ปี เราทำอย่างนี้เป็น ๑๐ ปี ในงานอื่นๆ งานลอยกระทงอะไรไม่เคยเก็บเลย กระทรวงวัฒนธรรมที่มาเป็นเจ้าภาพงานนี้ เห็นน้ำใจของวัด ตั้งงบประมาณบูรณะพระวิหารไม่ต่ำกว่า ๔๐ ล้านบาท อุโบสถที่กำลังบูรณะอยู่นั่นใช้เงินไม่ต่ำกว่า ๒๐ ล้านบาท กระทรวงวัฒนธรรม กรมศิลปากรมอบมา ๑๕ ล้าน อีก ๕ ล้าน วัดมาบอกบุญญาติโยม ตอนนี้ยังไม่ได้สักเท่าไรเลยเพราะนึกว่าได้มาจากกรมศิลปากร วัดก็ยังเป็นหนี้อยู่ แต่หนี้ก็หมายความว่ามันก็ win-win วัดเสียสละตรงโน้นแต่ก็มาได้ตรงนี้ พระอย่าไปนึกว่า วัดไม่ได้อะไร คนมาทำบุญก็ได้ แต่เราได้มากกว่า ต้องเสียสละ แต่เราทำก่อนไง เขาถึงมาช่วยเรา ไม่ใช่ว่าเราอยากจะได้แล้วไปทำ แล้วมันไม่ได้ เดี๋ยวก็เลิกสิ ไม่ จิตใจที่เสียสละแบ่งปันกัน ชุมชนต้องเจริญรุ่งเรืองด้วย อันนี้ก็เรียกว่า ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ไม่ใช่ว่าวัดรุ่งเรืองใหญ่โต มีอะไรมากมายแต่ญาติโยมยากจน ไม่ใช่ ทุกฝ่ายก็ต้องได้ผลประโยชน์ ปีหนึ่งวัดจัดงาน ๓-๔ ครั้ง คนมามากทุกครั้ง และประโยชน์ก็ตกกับชุมชน ทั้ง ๖ ชุมชนไม่เลือกศาสนาด้วย ทั้งสามศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม ก็อยู่ในวัดนี่แหละ ก็เป็นไปตามที่เราประกาศในปฏิญญาอู่ซี่ ก็คือ

๑. เรื่องสันติภาพอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วยเมตตากรุณาไม่ว่าจะศาสนาใด

๒. เรื่องของการแบ่งปันผลประโยชน์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ โดยเฉพาะสมานัตตตา วางตนพอดี ไม่มีลักษณะในการกดขี่ เป็น win-win ต่างฝ่ายต่างชนะ

๓. ดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อม ที่ประชุมในการประเมินผลบอกว่า เราจัดแยกขยะ แล้วบอกให้พ่อค้า แม่ค้าต้องทำความสะอาด สิ่งที่อัศจรรย์ใจของฝ่ายกระทรวงวัฒนธรรมก็คือ ไม่ทันสว่าง

เลย ตี ๒ ตี ๓ ในวัดสะอาดหมดเลย ไม่เหลือขยะสักชิ้นเดียว ไม่เหลืออะไรให้ไว้ดูต่างหน้าเลย เหมือนกับไม่มีงาน ไม่เหมือนหลายสถานที่ เขารักวัดนี้ ช่วยกันดูแล โดยเฉพาะกระทรวงวัฒนธรรม บอกว่าปีนี้ไวผิดปกติ ทำความสะอาดรื้อถอนเร็วมาก เขาชมในที่ประชุม ฉะนั้น อันนี้ก็เป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อม ส่วนเรื่องของอนาคตร่วมกันก็แน่นอนเมื่อทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เราก็ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมอย่างที่กล่าวมา มีประโยชน์ร่วมกัน ไม่ใช่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ มันเป็น win-win situation ฉะนั้นในสิ่งที่อาตมภาพในฐานะประธานสภาสากลวิสาขาบูชาโลกไปประกาศที่จีน ที่จริงเราก็ทำมาก่อนแล้วที่ประเทศไทยโดยเฉพาะที่ชุมชนแห่งนี้ ก็ไปเล่าสู่กันฟัง แล้วก็ออกมาเป็นปฏิญญาอู๋ซี่หรือวู่ซี่ดังที่ประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน เมื่ออาตมาได้ปฏิญญามาวันที่ ๒๙ สองวันที่ผ่านมา ไปจัดงานสรุปกันที่องค์การสหประชาชาติที่ประเทศไทยนี่แหละ เล่าแถลงการณ์ให้ฟัง แล้วก็ให้เราพูดคุยกันว่าจะ implement ก็คือนำไปปฏิบัติต่อได้อย่างไร ทุกคนก็มามีส่วนร่วม ซึ่งในทางของรัฐบาลไทยก็ได้รองนายกรัฐมนตรีปกรณ์ นิลประพันธ์ ไปกล่าวต้อนรับ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐก็โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม มอบประธานองคมนตรีไปเปิดงาน และเราก็ไปเวียนเทียนกันที่พุทธมณฑลแบบไทยๆ สรุปงานวิสาขบูชาโลกที่เริ่มในประเทศจีนก็มาปิดอย่างสมบูรณ์ที่ประเทศไทย เป็นลักษณะของการทำงานร่วมกัน ปรึกษาหารือกันเพื่อนำเอาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปประยุกต์ใช้ทั่วโลก เรียนรู้จากประสบการณ์ที่วัดประยูรฯ ไปเผยแพร่ทั่วโลกด้วย อยู่ในปฏิญญาที่ว่ามา แต่เราจะไม่ได้ระบุและเอ่ยชื่อแต่ให้รู้ว่ามันเป็นพื้นฐานอยู่ตรงนั้น ในฐานะประธานสภาสากลวิสาขบูชาโลกก็เอาไปเผยแพร่ ไปประกาศแถลงการณ์กันมาก็นำมาเล่าให้ที่ประชุมที่ศาลาการเปรียญนี้ ที่กำลังนั่งอยู่นี่เป็นสภานะ เพราะว่าอาตมาพูดธรรมะ ที่ใดไม่มีการพูดธรรมะที่นั้นไม่ใช่สภา วัดประยูรฯ ก็เป็นสภาเพราะกำลังพูดกันถึงธรรมะ ดังพระบาลีนิกเขปบทที่อาตมภาพได้ยกไว้ตอนเริ่มต้นว่า *ที่ใดไม่มีคนดีสัตบุรุษ ที่นั่นไม่ใช่สภา* สัตบุรุษคือคนที่พูดถึงธรรมะ ก็มีนัยะดังที่วิสัชนามาพอสมควรแก่เวลา

เทสนาปริโยสาเน ในอวสานเป็นที่สุดแห่งพระธรรมเทศนานี้ *รตนตฺตยานุภาเวน รตนตฺตยเตชสา* ด้วยเดชะบารมีแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและบุญกุศลที่ทุกท่านทุกคนได้บำเพ็ญให้เป็นไป จงมารวมกันเป็นตบะ เป็นเดชะ เป็นพลวปัจจัย อำนวยอวยพรให้ทุกท่านประสบแต่ความเจริญรุ่งเรืองในธรรมะแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยปราศจากทุกข์โศกโรคภัย อุปัทวันตรายทั้งปวง ประสงค์จำนงหมายสิ่งใดก็ให้พลันสำเร็จสมมโนรถมุ่งมาดปรารถนาทุกประการ

รับประทานแสดงพระธรรมเทศนาในสภากถา พอสมควรแก่เวลา ขอสมมุติยุติลง คงไว้แต่เพียงเท่านี้ *เอวं* ก็มีด้วยประการฉะนี้

วิสาขบูชา วันสำคัญสากล

พลเรือตรี ทองย้อย แสงสินชัย
ภาคีสมาชิก ราชบัณฑิตยสภา

คนไทยคุ้นกับคำว่า “**วิสาขบูชา**” แต่อาจจะไม่เคยรู้ถึงรากศัพท์ รวมทั้งไม่เคยรู้ถึงคำอื่น ๆ ที่แตกออกไปจาก “**วิสาข**” หรือ “**วิสาขบูชา**”

ขอบอกกล่าวสู่กันฟังแบบรวบรัดดังนี้

คำที่เป็นหลักคือ “**วิสาข**” บาลีอ่านว่า วิ-สา-ขะ ศัพท์เดิมเป็น “**วิสาขา**” (แต่ที่เป็น “**วิสาข**” ก็มี)

“**วิสาข**” หรือ “**วิสาขา**” แปลตามศัพท์ว่า

(๑) “*กลุ่มดาวที่จำแนกผลให้แตกต่างกัน*”

(๒) “*กลุ่มดาวที่มีเพื่อนมาก*” (คือมีหลายดวงรวมกันเป็นกลุ่ม)

“**วิสาขา**” เป็นชื่อของดาวฤกษ์ (นกฺขตฺต - a lunar mansion) คือกลุ่มดาววิสาขา

ในภาษาไทย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ เก็บคำที่แตกออกไปจาก “**วิสาข**” หรือ “**วิสาขา**” หลายคำ ขอยกมาให้ดูกันเป็นความรู้ ดังนี้

(๑) **วิศาข-, วิศาขะ, วิศาขา** ๑ : (คำนาม) ชื่อเดือนที่ ๖ แห่งจันทรคติ ตกราวเดือนพฤษภาคม, ถ้าในปีอธิกมาสจะตกราวเดือนมิถุนายน. (ส.; ป. วิสาข, วิสาขา).

(๒) **วิสาข-, วิสาขะ** ๒, **วิสาขา** : (คำนาม) ชื่อเดือนที่ ๖ แห่งจันทรคติ ตกราวเดือนพฤษภาคม, ถ้าในปีอธิกมาสจะตกราวเดือนมิถุนายน. (ป.).

(๓) **วิสาขบูชา** : (คำนาม) การบูชาในวันเพ็ญเดือน ๖ ซึ่งเป็นวันประสูติ ตรัสรู้และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า, โบราณใช้ว่า วิศาขบูชา ก็มี. (ป.).

(๔) **ไพศาข-, ไพศาขะ** : (คำนาม) เดือน ๖; ชื่อดาวฤกษ์ที่ ๑๖ ของดาวฤกษ์ ๒๗. (ป. วิสาข; ส. ไวศาข).

(๕) **ไพศาขบุรณมี** : (คำนาม) วันเพ็ญเดือน ๖. (ส.; ป. วิสาขปุณฺณมี).

(๖) **ไพศาขมาส** : (คำนาม) เดือนอันมีพระจันทร์เพ็ญเสวยฤกษ์วิศาขะ คือ เดือน ๖ ตกในราวเดือนพฤษภาคม. (ส.; ป. วิสาขมาส).

ในคัมภีร์บาลี ชื่อเดือนวิสาขะมีทั้ง “**วิสาข**” และ “**เวสาข**”

“**วิสาข**” เขียนเป็นอักษรโรมันว่า Visākha

“**เวสาข**” เขียนเป็นอักษรโรมันว่า Vesākha

ในช่วงเทศกาลวิสาขบูชา มีคำที่อ้างกันว่าเป็นคำสากลเผยแพร่ทั่วไปว่า VESAK DAY

“VESAK” ถอดเป็นอักษรไทยว่า “**เวสาก**” (K = ก) ในภาษาบาลียังไม่พบคำที่สะกดเป็น “**เวสาก**” เป็นที่เข้าใจกันว่า “VESAK” ในที่นี้ก็คือคำที่เราเขียนในภาษาไทยว่า “**วิสาขะ**” ภาษาบาลีเมื่อเขียนเป็นอักษรโรมัน kha = **ข** และ k = **ก**

ดังนั้น ถ้าจะให้หมายถึง “วันวิสาขบูชา” ก็ควรจะเขียนเป็นอักษรโรมันว่า Vesakha day ไม่ใช่ Vesak day

ถ้าจะให้วิจารณ์ ผมมีความเห็นว่า น่าจะมีบางคนที่ไม่คิดถึง (หรือไม่เข้าใจ) หลักการถอดเสียงคำบาลี เห็นคำว่า Vesakha (เวสาขะ) ก็ออกเสียงตามแบบคำอังกฤษเป็น เว-สาก-ฮฺ คือแยกพยางค์เป็น Ve-sak-ha ออกเสียง k เป็นตัวสะกดเต็มเสียง ส่วน ha เป็นอีกพยางค์หนึ่งเสียงอยู่ในลำคอ Vesākha เป็นการถอดอักษรแบบบาลี **ā** มีขีดอยู่ข้างบน บังคับให้เป็นเสียง อา เพื่อให้ต่างกับ a ธรรมดาที่เป็น เสียง อะ

แต่เมื่อนำมาเขียนในแบบภาษาอังกฤษ ก็สะกดเป็น Vesakha (-sa- a ไม่มีขีดบน) คนที่คุ้นคำอังกฤษ แต่ไม่คุ้นคำบาลี ก็พากันออกเสียงว่า เว-สาก กลืน ha ไว้ในลำคอ แล้วในที่สุดก็เห็นควรให้สะกดตามเสียงที่ได้ยิน เป็น Vesak ตัด ha ทิ้งไป แต่เป็นการตัดที่ทำให้เสียอักขรวิธีอย่างสิ้นเชิง เพราะรูปคำเดิม kh เป็นอักษรควบแทน ข (ก = k, ข = kh)

Vesakh = เวสาข Vesak = เวสาก

ถ้าให้สรุปอย่างไม่ต้องเกรงใจ Vesak ก็คือภาษาปากของ “**เวสาข**” นั่นเอง เป็นคำที่ไม่สวยงามด้วยประการทั้งปวง

สะกดเต็มรูปเป็น Vesakha day หรือลดรูปเป็น Vesakh day ยังจะดูดีว่า Vesak day

จำได้ว่า สมัยหนึ่งเราเคยทับศัพท์ “วิสาข-บูชา” เป็น Visakha Puja แต่แล้วเราก็ลืมคำนี้พากันชื่นชมยินดีกับ Vesak day ด้วยเหตุผลสำคัญคือ “มันเป็นสากล”

ผ่านวิสาขบูชากันมาคนละหลายปี
หลายคนยังคงทำความดีเพียงแค่เวียนเทียน

ลีลาวาที

วิสาขบูชารำลึก

“วิสาขบูชา” จันทราผ่อง
ดั่งเทียนทองส่องหล้ามาประสาน
วันประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน
สามเหตุการณ์ปริสุทธิ์องค์พุทธา

ทรงรู้แจ้งสัจธรรมน้อมนำผล
โปรดสอนชนให้ทำดีมีคุณค่า
เพื่อหลุดพ้นห้วงกิเลสด้วยเทศนา
“อริยสัจสี่” พาสุขารมย์

“ยูเนสโก” ประกาศมั่นวันสากล
ด้วยเหตุผลหลักธรรมนำสุขสม
เสริมสันติสุขแท้แผ่สังคม
โลกชื่นชมยกย่องเห็นเป็นสำคัญ

พุทธศาสนิกชนสร้างผลบุญ
เพื่อเกื้อหนุนศาสนาพาสุขสันต์
ร่วมตักบาตรประเพณีนี้ร่วมกัน
ศีลห้านั้นรักษาอยู่คู่หทัย

ช่วงค่ำมาเวียนเทียนเพียรรำลึก
ตระหนักนึกถึงพระพุทธผุดผ่องใส
คุณพระธรรมล้ำเลิศเทิดทูนใจ
คุณพระสงฆ์สืบไว้ให้ยั่งยืน.

วาสนา วิจิตรศิริ
ชมรมกวีศรีกลีบยูง

กวีนิพนธ์สองภาษา

ดีชั่วคงอยู่คู่โลก

ปรํ มรณโต กาโย
กุสลากุสลํ กมฺมํ
ปาปํ เยน กตํ โสว
ปุญฺญนฺตุ สญฺจิตํ เยน

อนิจฺโจ จ ปภงฺคุโณ
โลกมฺหิ ติฏฺฐเต จิรํ.
นินฺทิโต มรณา ปรํ
มโตปิ โส ปสํสิโต.

มนุษย์หลังความตาย
ชั่วดีเท่านั้นยัง
ความชั่วใครทำไว้
ความดีใครทำมา

ส่วนร่างกายล้วนผุพัง
คงทนอยู่คู่โลกา
หลังตายไปคนยังด่า
สิ้นชีวาคนยังชม

พระธรรมวชิรเจติยาจารย์ ประพันธ์กลอนไทย
สุเมธัส คณะ ๑๙ ประพันธ์บาลี

อุดมการณ์ชาวพุทธ

สมเด็จพระมหาพัชรญาณมุนี (ชยสาโร)
สถานพำนักสงฆ์บ้านไร่ทอสี

ไม่รู้อดีต ...ไม่มองอนาคต

ทุกวันนี้คนรุ่นใหม่อยู่ในปัจจุบันมากเกินไปจริงหรือเปล่า ส่วนมากเราฟังพระเทศน์บอกว่าต้องอยู่ในปัจจุบัน แต่ต้องอยู่ในปัจจุบันอย่างรู้ตัว และต้องมีแผนที่ ต้องมีจุดหมายปลายทาง ต้องรู้ว่าอยู่ตรงนี้เพื่ออะไร อย่างไร แต่การอยู่ในปัจจุบันของคนทุกวันนี้ คืออยู่ในปัจจุบันแบบลอยๆ ถ้าเทียบกับต้นไม้เหมือนต้นไม้ไม่มีราก เพราะไม่มีอดีต

เมื่อการสอนประวัติศาสตร์ในโรงเรียน ในสถาบันการศึกษาลดน้อยลงไปมาก ความเข้าใจในความเป็นมาของประเทศชาติ ความเป็นมาของตระกูลตัวเอง แม้ของตัวเราเองจึงน้อยมาก และอนาคตก็ดูน่ากังวล น่ากลัว เลยไม่คิดดีกว่า จึงกลายเป็น**อยู่ในปัจจุบันแบบโมหะ** ไม่ได้อยู่ในปัจจุบันแบบมีปัญญา ทุกสิ่งทุกอย่างต้องการให้อยู่ตรงนี้ อยู่ต่อหน้า ให้ได้เร็วๆ

วันก่อนคุณครูคุยให้อาตมาฟังว่า ตอนนี้เนื่องจากคนทั่วไป ไม่ใช่เฉพาะคนรุ่นใหม่ ติดชอบดู ติ๊กต็อก ดูชอร์ตในยูทูบ ซึ่งแต่ละเรื่องมีระยะเวลาสั้น ตอนนี้ก็มีของอาจารย์ชยสาโรบ้างเหมือนกัน เนื้อเรื่องอาจจะดี แต่ว่าคนไม่ได้ดูทีละเรื่องเพื่อจะพิจารณา แรงกระตุ้น (Momentum) คือสิ่งที่ให้ความสุข คือดูผ่านๆๆๆ และกลายเป็นว่าแม้แต่เรื่องยาวแค่หนึ่งนาที สองนาที ที่ไม่ได้รู้สึกต้องการ ก็ผ่านไปทันที ผ่านไป..ทำให้มีความอดทนน้อยลงไปมาก ในการฟังสิ่งที่ไม่ได้รู้สึกต้องการเวลานั้น ซึ่งคุณครูก็เล่าว่า ตอนนี้คุยกับนักเรียน พอกล่าวถึงสิ่งที่นักเรียนไม่สนใจ หรือไม่เห็นด้วย จะเห็นที่ตาเลยว่า เขาไม่อยู่แล้ว เป็น

สิ่งที่น่าเป็นห่วงในทุกวันนี้

ความอดทนที่จะอยู่กับสิ่งที่ไม่สนองความต้องการในเวลานั้นจะน้อยลงมาก ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่เมื่อวานนี้ ได้คุยกับผู้ปกครองโรงเรียนเหมือนกันว่า อยากให้สอนเรื่อง ความอดทนเป็นเกม อย่างเช่น ให้ผู้ปกครองกับลูกนั่งมองไอศกรีม ๓๐ วินาที จึงจะกิน จ้องมองที่ไอศกรีมของตัวเอง ใครจะอยู่ได้ถึง ๓๐ วินาที ถ้าได้ ๓๐ วินาที อาจจะเพิ่มเป็น ๔๐-๕๐ วินาที คือให้เด็กรู้จักว่าเมื่อเกิดสิ่งที่ชอบไม่ใช่ว่าจะต้องได้ทันที ให้รู้สึกหายใจเข้า-หายใจออกก่อน หรือว่ามีช่วงพัก **พ่อแม่ควรแทรกการพักให้นิดหน่อย ระหว่างอยากได้กับการให้** ถ้าเห็นสมควรจึงให้ อย่าให้ทันที อย่าให้ง่ายเกินไป จะรู้สึกเป็นสิทธิที่จะได้ และเป็นธรรมดาที่จะได้ พอไม่ได้สิ่งที่ต้องการทันที กลายเป็นสิ่งไม่ธรรมดา เรียกร้องว่ามันไม่ใช่ มันไม่ถูกต้อง

การอยู่ในปัจจุบันแบบโมหะมันจึงอันตราย เมื่อไม่ยอมรับรู้ต่ออนาคต การจะป้องกันอนาคตที่ป้องกันได้ก็คงไม่ค่อยเกิดขึ้น อนาคตที่อาจจะทำอะไรไม่ได้ก็มี แต่บางสิ่งบางอย่างเราก็ยังพอป้องกันได้ **แต่เมื่อเราอยู่ในปัจจุบันมาก จึงไม่คิด ไม่วางแผน**

การไม่มีอดีต ทำให้ไม่แปลกใจที่ความรู้สึกในบุญคุณของคนไทยรุ่นใหม่น้อยลง เพราะ**บุญคุณเป็นอาการของปัญญา** ไม่ใช่สิ่งที่จะบังคับให้ใครรู้สึกได้ มันเกิดจากความสำนึกในความเป็นมาในอดีต ทั้งในตัวเราเอง ในชีวิตของเรา ในครอบครัว ในตระกูล ในประเทศของเรา ว่ามีที่มาตั้งแต่เมื่อไร

เปลี่ยนแปลง

ถ้าเราจะไม่เห็นกระแสของเหตุปัจจัย ว่าอะไรมีบทบาทอย่างไร ในบทบาทปัจจุบันกับบทบาทในอดีตเป็นอย่างไร มีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร มีความเสื่อมความเจริญอย่างไร ซึ่งก็ดูได้จากการที่ชาวพุทธเราใช้สติ ใช้ปัญญามากน้อยอย่างไร หลงอยู่ในคำว่าเปลี่ยนแปลง ใช่ไหม เปลี่ยนแปลงก็คือธรรมชาติอย่างหนึ่ง เป็นธรรมชาติที่อยู่ในอริยสัจข้อที่หนึ่ง ว่าเป็นสิ่งที่ควรกำหนดรู้ แต่ในการประยุกต์ใช้กับชีวิตของมนุษย์ ชีวิตส่วนตัว ชีวิตในสังคม เราจะมองเป็นสองข้อถึงความเจริญ

และความเสื่อม

ต้องการให้เปลี่ยนแปลงเพื่อความเจริญหรือเพื่อความเสื่อม ความเปลี่ยนแปลงทุกอย่างนำไปสู่ความเจริญหรือเปล่า ถ้าไม่อย่างนั้น เราจะแยกแยะอย่างไรว่าความเปลี่ยนแปลงอย่างนี้จะมีข้อดีมากกว่าข้อเสีย ด้วยเหตุผลอะไร ซึ่งเหตุผลนี้เกิดจากอะไร เหตุผลเกิดจากคุณค่า (values) **ก่อนจะตัดสินอะไร ก็ต้องมีเครื่องตัดสินก่อน** อย่างอาตมานี่ ก่อนจะมีสติ คือความระลึกได้ จะต้องมีเครื่องระลึก (object) เสียก่อน ถ้าไม่ชัดเจนในตัวตัดสิน ในการตัดสินก็ไม่เป็นเหตุเป็นผลเท่าไร มันจะเป็นไปตามอารมณ์มากกว่า ขี้เกียจคิด ทำอะไรง่ายๆ กระตุ้นความรู้สึกให้มากที่สุด

สติรู้ เท่าทันอารมณ์

จะเห็นว่าทุกวันนี้ ไม่ว่าคนในระดับไหนของสังคม ตั้งแต่ผู้ที่มีการศึกษาน้อย หมายถึงถูกปั่นหัว (manipulate) ง่ายมาก เพราะการที่เราจะเป็นตัวของตัวเองนี้ **ไม่ได้อยู่ที่ IQ มันอยู่ที่การรู้เท่าทันอารมณ์** เวลาใครพูดอะไร ใครทำอะไรที่กระตุ้นอารมณ์ เราก็ต้องรู้ เช่น ใครพูดอะไรทำให้เรารู้สึกโกรธ ต้องรู้ทันที เป็น*สัญญาณเตือนภัย*ว่าเขาแกล้งให้เราโกรธไหม เพื่ออะไร หรือว่าเรารู้สึกอยากได้ อยากมี อยากเป็น “เอ๊ะ! มันเกิดจากอะไร ทำไมความรู้สึกอย่างนี้มันเกิดขึ้น” นี่คือเรื่องของบทบาทของสติในชีวิตประจำวัน เจอสื่อ เจอสิ่งแวดล้อม ที่ชวนให้โลภ ชวนให้โกรธ ชวนให้หลง เราก็รู้อยู่ใน real time รู้ในเวลานั้นว่าเกิดอะไรขึ้น จะได้ป้องกันอันตรายได้ทัน

ในเมืองไทย ถ้าเราดูจากประวัติศาสตร์ก็จะสังเกตว่า การเผากรุงศรีอยุธยาทำให้เราขาดช่วงจากประวัติศาสตร์ยาวนาน เพราะว่าข้าวของเอกสารทั้งหลายถูกเผาหมดเลย แล้วหลังจากนั้น พอเราสร้างกรุงธนบุรี สร้างกรุงเทพฯ ขึ้นมา มีอิทธิพลของตะวันตกทับถมของเดิมของเราไว้มาก และสิ่งที่เราขาดมากที่สุดในเมืองไทย คือผู้ที่ศึกษาพุทธศาสนา แม้ในประเทศไทยยุคปัจจุบันนี้ มีเพียงหลวงพ่อสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์องค์เดียว ที่มีความเข้าใจลึกซึ้งในหลักธรรม จนสามารถวิเคราะห์สังคมและอื่นๆ ได้ เพราะว่าท่านมีเครื่องมืออยู่ในมือที่สมบูรณ์

สิ่งที่เราขาดไปตั้งร้อย-สองร้อยกว่าปี คือ **ปัญญาชนชาวพุทธในเมืองไทย** เมื่อมีสิ่งต่างๆ เข้ามาบอกว่าสิ่งนี้น่าสนใจนะ แต่ต้องระวังในมุมมองของพุทธ มันจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ใช่ไหม หรือว่าเมื่อมีการท้าทายบอกว่าของไทยนี่ใช้ไม่ได้ ของเมืองนอกดีกว่า ศิวิไลซ์กว่า เราก็ไม่ต้องหลงว่าอยากศิวิไลซ์เหมือนเขาบ้าง รีบตามเขาไป และไม่ใช่ว่าจะอนุรักษ์นิยม ปฏิเสธไม่เอาของต่างประเทศ **สายกลางคืออะไร อย่างไร** เราควรฟังว่าเข้ากับของเราได้อย่างไรบ้าง

“สิทธิ”ควรได้รับ “หน้าที่”ควรให้

ยกตัวอย่างในเรื่องหลักนิติธรรม (Rule of Law) คือ การที่มีรัฐธรรมนูญ หรือว่ามีกฎหมายคุ้มครองที่ให้ความเสมอภาคกับคนทุกคนในประเทศ มักจะมองว่าระบบกฎหมายมาจากฝรั่งเศส สวิสเซอร์แลนด์ อังกฤษ แต่ลองดูจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชก่อนเป็นพุทธแท้ ช่วงเวลาหลังจากพุทธกาลไม่นาน คือต้องเข้าใจอีกข้อหนึ่งเรื่องสิทธิ สิทธิคืออะไร ประวัติศาสตร์ของสิทธิมีการกล่าวถึงสิทธิตั้งแต่เมื่อไร ยุคไหน ที่ไหน ประเทศไหน แล้วใครเป็นผู้กำหนดว่านี้คือสิทธิ นี้ไม่ใช่สิทธิ สิทธิก็เป็นเรื่องของสมมุติ ใช่ไหม สมมุติขึ้นมาเพื่อประโยชน์บางอย่าง

แต่เดิมในประเทศตะวันตกนี้จะเป็นการ

ประทานของพระมหากษัตริย์ แล้วแต่เมตตาของพระมหากษัตริย์ ต่อมาพระมหากษัตริย์ลืมตัวบ้าง เอารัดเอาเปรียบคนบ้าง จนกระทั่งมีชนชั้นกลางที่บอกว่าไม่ไหวแล้ว จะต้องมีการควบคุมอำนาจของพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะมีมหากฎบัตร (Magna Carta) เคยเรียนในสมัยเรียนหนังสือไหม นั่นเป็นครั้งแรกที่คนอังกฤษออกมาบอกว่า อำนาจของพระมหากษัตริย์ควรจะมีขอบเขตแล้วก็มีการพัฒนา นำไปสู่ปรัชญาที่ว่า ความเป็นอิสระของเราไม่ใช่เมตตาของพระมหากษัตริย์ที่แล้วแต่อารมณ์ หรืออยู่ภายใต้การควบคุมของสภา แต่ว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์มีอยู่ในตัวแล้ว คือเป็นปรัชญาขึ้นมา

ตามนักปรัชญา John Lock ว่าเราเองก็มีสิทธิอยู่ในตัว สิทธินี้เป็นแนวความคิด (concept) ที่อาจจะเป็นประโยชน์ ทำให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมดีขึ้น ก็เริ่มเป็นแนวความคิดของสิทธิขึ้นมา แต่ถ้ามองเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎร อาจจะต่างกันบ้าง ไม่เหมือนกันบ้าง

แต่ในพุทธนี้เราก็เน้นตั้งแต่สมัยพุทธกาล ในหน้าที่ของผู้ปกครอง จะเป็นพระมหากษัตริย์หรือจะเป็นรัฐบาลก็มีหน้าที่ เพราะสิทธินี่เป็นเรื่องหน้าที่ เพียงแต่มองคนละด้าน **ถ้าเป็น“สิทธิ” ก็เป็นสิ่งที่ควรจะได้รับ ถ้าเป็น“หน้าที่”เป็นสิ่งที่ควรจะให้** จะมองว่าเป็นสิ่งที่ทางผู้มีอำนาจควรจะให้ หรือเป็นสิ่งที่ผู้อยู่ใต้อำนาจควรจะรับ ทางตะวันตกก็จะเน้นในเรื่องสิ่งที่ตัวบุคคลควรจะรับ **แต่ทางพุทธเราก็จะเน้นในสิ่งที่ควรจะให้**

ราชธรรมของพระเจ้าอโศก

เรามีตัวอย่างที่ดีมาก ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช อย่างเช่น ท่านทรงสอนพวกข้าราชการ ที่เรียกว่า มหามาตระ (ขุนนางชั้นผู้ใหญ่) ห้ามจับคนโดยไม่มีเหตุจริง คือให้ความเป็นธรรม ห้ามทรมานคนในการสอบสวนสืบสวน แค่การห้ามทรมานคน ผ่านมาอีกเกือบสองพันปีถึงจะเป็นกฎหมายบ้านเมืองในยุโรป แล้วถ้าจะมีการประหารชีวิต พระเจ้าอโศกตรัสว่า ถ้าคนถูกตัดสินประหารชีวิต ไม่ควรประหารทันที ต้องให้เวลาสามวันเพื่ออุทธรณ์ และกรณีอุทธรณ์ไม่ผ่าน เพื่อจะได้มีเวลาเตรียมจิต หรือทำบุญอุทิศส่วนกุศล อะไรก็แล้วแต่ ไม่ได้บันทึกรายละเอียดไว้ แต่ว่าให้ความเป็นธรรมแม้แต่คนที่ถูกตัดสินประหารชีวิต

และเรื่องสวัสดิการสังคมที่ไม่มีที่ไหนในโลกนี้ พระเจ้าอโศกได้สร้างโรงพยาบาลให้ราษฎร และไม่ใช่แค่โรงพยาบาลคนอย่างเดียว มีโรงพยาบาลสัตว์ด้วย ไม่น่าเชื่อนะ สองพันกว่าปีที่แล้ว **กษัตริย์ชาวพุทธทรงมีความเมตตากรุณา ไม่ได้จำกัดแค่มนุษย์ สร้างโรงพยาบาลให้สัตว์เดรัจฉานด้วย** นี้ก็ถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้มีอำนาจต่อผู้ที่อยู่ใต้อำนาจ

ตัวอย่างโมเดลของเรา เราก็มีอย่างน่าทึ่งมาก ในเรื่องความสามัคคีระหว่างศาสนา และการยอมรับในความหลากหลาย พระเจ้าอโศกห้ามแม้แต่ยกตนข่มท่าน ชื่นชมศาสนาของตัวเอง หรือกล่าวว่าศาสนาตัวเองดีกว่าศาสนาอื่น แค่นี้ผิดแล้ว ไม่ต้องกล่าวถึงการพยายามเบียดเบียน (convert) แค่พูดก็ผิดแล้ว เป็นความศิวิไลซ์ที่สุดถ้าเทียบกับประเทศอื่นในยุคนั้น หรือแม้แต่สมัยต่อมา ทำให้เรามีหลัก

ความเหลื่อมล้ำ

ใครเป็นคนแรกที่พูดถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำ “พระพุทธเจ้า” พระพุทธองค์ทรงสอนผู้มีอำนาจทั้งหลายว่า “อย่าให้มีการเหลื่อมล้ำมาก เพราะจะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดอาชญากรรม” เกิดจาก

การอิจฉากัน ผู้ที่ยากจนเห็นคนที่ร่ำรวย เกิดอิจฉา เกิดโกรธแค้น เกิดสิ้นหวังในชีวิตตัวเอง เป็นต้น ทำให้สังคมไม่สงบ แต่พระพุทธองค์ไม่ได้ทรงคิดแบบคอมมิวนิสต์ ทรงสอนถึงหน้าที่ของรัฐ **หลักพื้นฐานที่สุด คือการจัดสรรปัจจัยสี่ให้กับประชาชนหรือราษฎรอย่างเสมอภาคทุกคน**

ทุกคนต้องมีอาหารพอกิน เสื้อผ้าพอใช้ มีที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคในยามเจ็บไข้ได้ป่วย นี่คือหน้าที่ของรัฐ ผู้ที่จะร่ำจะรวยก็คงจะมีเป็นเรื่องธรรมดา แต่คนจนต้องไม่จนถึงขั้นขาดปัจจัยสี่ **เพราะความไม่กังวล ไม่เดือดร้อนเรื่องปัจจัยสี่ คือจุดเริ่มต้นของความเจริญในธรรม** ถ้าหากว่าคนเรายังมีปัจจัยสี่ไม่พร้อม โอกาสที่จิตจะเจริญด้วยศีลเป็นไปได้ยากมาก มันจะหมกมุ่น จะเครียดกับเรื่องวัตถุมากเกินไป จะเครียดในการเอาชีวิตของตัวเองและชีวิตครอบครัวให้รอด รู้สึกไม่ปลอดภัย ฉะนั้นพระพุทธองค์จึงตรัสไว้ว่า “ความเหลื่อมล้ำเป็นอันตราย”

อาตมาขอเสริมว่าจะต้องยอมรับในระดับหนึ่ง ไม่ใช่ว่าทุกคนจะเสมอภาค มันเป็นไปไม่ได้อยู่แล้ว แต่ว่าผู้ที่มีน้อย อย่างน้อยจะต้องมีชีวิตที่พอเพียง ความพอเพียงของประชาชนทุกคนไม่มียกเว้น ในปัจจุบันทั่วโลกเราเห็นความเหลื่อมล้ำ ซึ่งทำให้เกิดปัญหามากมาย แต่มีใครวิเคราะห์ไหมว่า อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ความเหลื่อมล้ำมากขึ้น เพิ่มมากขึ้น สรุปไม่ยากหรอกว่า **เป็นเรื่องของระบบทุนนิยม** โดยเฉพาะในประเทศที่เจริญเห็นความความเปลี่ยนแปลงในความเหลื่อมล้ำของประเทศเหล่านี้ อเมริกา,อังกฤษจะตกใจทุกคนจะว่า “โอ.. เหลื่อมล้ำนี่มันเป็นปัญหา” **ทำอย่างไรเราจึงจะไม่มีการเหลื่อมล้ำ** แต่ก็ควรดูว่าตัวปัญหา มันเกิดจากอะไรกันแน่ และอะไรเป็นโมเดลในการแก้ไข โดยเฉพาะถ้าความเหลื่อมล้ำถึงขั้นที่มีคนที่ขาดปัจจัยสี่ในประเทศและไม่มีโอกาสที่จะเจริญในธรรม จึงเป็นเรื่องของศาสนาด้วย

เมื่อหลายปีแล้ว ตอนที่หลวงพ่อสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้รับสถาปนาสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระราชาคณะ ทางผู้ใหญ่จะนิมนต์ท่านไปรับตำแหน่งในมหาเถรสมาคม เป็นเงื่อนไขในการรับสมณศักดิ์ ท่านไม่รับ เพราะสุขภาพท่าน ผู้ใหญ่ได้ขอคำแนะนำในเรื่องการบริหารสถาบันสงฆ์ ท่านบอกว่า ปัญหาทั้งหมดอยู่ที่เรามองการบริหารสถาบันสงฆ์เหมือนการบริหารองค์กรทั่วไป แต่สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันเพื่อการศึกษา หมายถึงว่าเป็นสถาบันเพื่อศีลสมาธิปัญญา เพื่อการศึกษา การปฏิบัติการบรรลุธรรม การเผยแผ่ของสงฆ์ ฉะนั้นในการมอง**การบริหารสถาบันสงฆ์ ต้องมองว่าบริหารอย่างไร จึงจะเอื้อที่สุดต่อศีล สมาธิ ปัญญาของพระภิกษุสามเณร** แต่กลับกลายเป็นว่ามองจัดการการบริหารแบบทางโลก ซึ่งลืมไปว่าสถาบันสงฆ์เป็นสถาบันพิเศษ

แม้แต่ในสังคมทั่วไป บริหารเพื่ออะไร ก็บริหารเพื่อบริหาร คือไม่มีเป้าหมาย สำหรับสังคมไทยหรือประเทศไทย ไม่ว่าจะบริหารระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ จังหวัด ระดับประเทศ เรียกว่า เรากำลังทำอะไร เพื่ออะไร

ถ้าหากว่าเราไม่มีคำว่าเพื่ออะไรที่นอกเหนือจากเรื่อง GDP เป็นต้น **GDP เป็นตัววัดการผลิต ไม่ใช่วัดความสุขความเจริญของประเทศชาติ** ถ้าเราสร้างโรงงานอาวุธ ได้กำไรปีละหนึ่งพันล้าน สร้างโรงงานผลิตยา ได้กำไรห้าร้อยล้าน ดังนั้น น่าจะเอา GDP อาวุธดีกว่า เพราะ GDP ไม่ได้เลือกระหว่างสิ่งที่เอื้อต่อประโยชน์สุขของคน หรือสิ่งที่เป็นอุปสรรค พุทธศาสนาเรียกสิ่งนี้

ว่าเป็น พระธรรมวินัย เราถึงต้องให้ความสำคัญกับภายนอกด้วย อย่างน้อยที่สุดคืออย่าให้ขัดต่อความเจริญในธรรม ถ้าเป็นไปได้ก็อยากให้เอื้อต่อความเจริญในธรรม

การยอมรับในความหลากหลาย

พุทธศาสนาเรามีตัวอย่างตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศก เรื่องการยอมรับในความหลากหลาย ให้เกียรติกับทุกศาสนา กับทุกเผ่าพันธุ์ นี้เป็นหลักของพุทธศาสนาตั้งแต่ต้น

บางทีน่าน้อยใจว่าคนพูดเหมือนศาสนาเป็นส่วนที่ทำให้ไม่ยอมรับในความหลากหลาย พุทธศาสนาไม่เป็นเช่นนั้นเลย ศาสนาอื่นอาจจะใช่ ถ้าเราดูอิทธิพลของศาสนา ดูกลุ่มคนที่นับถือศาสนามากที่สุด ซึ่งอาตมาว่า ในเมืองไทยนี้ชาวพุทธที่เข้าวัดจะมีการยอมรับในความหลากหลายมากที่สุด คนที่ไม่เข้าวัดไม่เรียนรู้อะไรนี่ล่ะที่จะมีความรังเกียจ มีความแบ่งแยกได้ ฉะนั้นในการดูราก ดูอดีต ความเป็นมาของเรา **จะเห็นว่าในการรักษาสิ่งดีๆไว้ เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่สิ่งดีงามต่อไป**

หลักพุทธธรรม

หลักพุทธธรรมในเรื่องการรับมือ หรือควบคุมความเหลื่อมล้ำ ในการตัดเหตุปัจจัยที่เกิดความเหลื่อมล้ำที่เป็นปัญหา ต้องทำอย่างไรบ้าง การยอมรับในความหลากหลาย การให้สวัสดิการสังคมในระดับที่เหมาะสม ในความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย มีตัวอย่างที่ดีมาก

แต่ที่สำคัญที่สุด พุทธศาสนาทำหน้าที่เป็นศาสนาที่ทำให้คนรู้สึกเป็นเอกภาพ เป็นส่วนรวม เรามีความภาคภูมิใจที่เป็นคนศาสนาเดียวกัน สิ่งนี้ก็เป็นพลัง เสาเข็มของครอบครัวก็มี เสาเข็มของประเทศชาติก็มี **เสาเข็มของประเทศชาติหนึ่งๆ จะเป็นสถาบัน** คือแต่ละประเทศ แต่ละสังคม สถาบันไม่เหมือนกัน แต่จะต้องมีสถาบันที่เป็นที่เคารพนับถือ ยอมรับของคนส่วนใหญ่ การที่เราจะล้มสถาบันนั้นสถาบันนี้ ถึงอย่างไรก็ต้องมีสถาบันอื่นทดแทนเพราะว่าการไม่มีสถาบัน จะเป็นไปได้อย่างไร ซึ่งไม่ว่าจะเป็นระบบการศึกษา ระบบยุติธรรม ก็ต้องเป็นสถาบันต่างๆ ที่ทำให้คนรู้สึกว่า ประเทศชาติของเรามั่นคง มีเอกลักษณ์ มีเอกภาพ มีอัตลักษณ์

ส่วนเรื่องคอร์รัปชัน มันก็คล้ายกับคนทิ้งขยะ หรือว่าคนที่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ละคนก็คิดว่า **“ของเรานี่แค่นิดเดียว ไม่มีผลอะไรมากต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม”** แต่เมื่อเป็นคนจำนวนมากรวมกัน ก็สร้างปัญหาที่น่าเป็นห่วงมากในปัจจุบัน

มันไม่ยุติธรรมหรอก หากสร้างภาพว่าคนทุจริตคือข้าราชการ ของฝ่ายธุรกิจก็ไม่ต่างกัน สิ่งที่ทำคือ แต่ละฝ่ายมีส่วนในการทำลายความเชื่อในสถาบันของชาติ ถ้าข้าราชการทุจริตก็เป็นการทำลายศรัทธา ความเชื่อถือ ความเคารพในระบบราชการ หรือในสถาบันสงฆ์ หรือทุกสถาบัน **แต่ละคนถือเป็นตัวแทนของสถาบันต้องมีหน้าที่ทำให้ดี** ทำให้คนทั่วไปมีหลักประกันมั่นคงในสังคมของเรา ของประเทศเรา ถ้าเกิดไม่เชื่อเรื่องหน้าที่ ทุกคนเห็นแก่ตัว เอาแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว จะมีผลกระทบต่อชีวิตทุกคน เพราะมันเป็นการสร้างภาพในแง่ร้ายต่อประเทศของตัวเอง ต่อชีวิตของตัวเอง

นอกจากสถาบันก็ยังมีธรรมเนียม ประเพณี กิจกรรมร่วม ซึ่งเป็นเสาหลักของประเทศทุกประเทศเหมือนกัน ของไทยเราก็จะมีสงกรานต์ ลอยกระทง ซึ่งส่วนมากก็เกี่ยวกับศาสนาพุทธ

ซึ่งได้ทำหน้าที่ในการสร้างความรู้สึกว่า พวกเราเป็นชาวไทย คำสอนในพุทธศาสนาเรียกว่าคุณค่าต่างๆ (values) เมืองไทยเราโชคดีที่มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาของคนส่วนใหญ่ทั้งหมด ถึงจะเป็นโดยสมมุติก็ตาม จึงทำให้มุมมอง และคุณค่า (values) สอดคล้องกันได้

อาตมาเป็นคนชอบเรียนประวัติศาสตร์ตั้งแต่เป็นนักเรียน อาตมาจึงสรุปออกมาว่า **สังคมในโลกไม่ว่ายุคไหน จะต้องสร้างสถาบันต่างๆ ที่มั่นคง และเป็นที่น่าเชื่อถือ** จะต้องมีศาสนาที่ให้คุณค่า (values) ให้แนวทางชีวิต ให้ความเชื่อ ให้ความเข้าใจ ว่าอะไรดี อะไรชั่ว และจะต้องมีกิจกรรมร่วม สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดา เป็นพื้นฐาน แต่พอเราไม่ได้จับหลักอย่างนี้ ความละเลยต่อพุทธศาสนา ความที่คนไม่เห็นคุณค่าของพุทธศาสนา **เพราะไม่ได้สังเกตเห็นในเรื่องของค่านิยม หรือคุณงามความดีที่เรารับมาจากอดีตแล้วมีผลต่อปัจจุบัน** ซึ่งเป็นแนวทางที่จะพัฒนาประเทศในอนาคตต่อไป

เราถือว่ามีบุญมาก เพราะศาสนาเราไม่ได้เชื่อในคัมภีร์ แต่ใช้ปฏิบัติได้จริงมาก (practical) นี่คืออัตลักษณ์ของพุทธศาสนา เป็น practical **ต้องนำคำสอนมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง** เพื่อประโยชน์และความสุขตน เพื่อประโยชน์ความสุขของครอบครัว ของชุมชน ของประเทศ ของสรรพสัตว์ทั้งหลาย คืออุดมการณ์ คือแนวทางการพัฒนาประเทศ เราไม่ควรมองแค่ ๕ ปีหรือ ๑๐ ปี แต่มองในระยะยาว ๕๐๐ ปี ถ้าโลกยังมีอยู่ จากนี้เราต้องการจะพัฒนาเมืองไทยอย่างไรเพื่อความเจริญตลอด ๕๐๐ ปี **พอเราพูดระยะยาว มุมมองเปลี่ยนทันที จะกลับมาสู่เรื่องของคุณค่า (values) มากขึ้น** ถ้าเราต้องการสังคมที่มีความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน มีความ

เป็นมิตรต่อกันและกัน ทุกคนก็มีสิทธิ์ที่จะเจริญในสิ่งดีงาม **แสวงหาความสุขในลักษณะที่ไม่เบียดเบียนคนอื่น** อย่างไรก็ตามเราต้องมีเป้าหมายของเราในทางนามธรรม ไม่ใช่เรื่อง GDP ว่าจะให้ขยายปีละเท่าไร GDP จะดีหรือไม่ดี เป็นเรื่องไม่แน่ไม่นอนอยู่แล้ว

เราต้องกลับมาให้เกียรติ ให้เวลา ให้ความสำคัญกับหลักพุทธธรรมให้มาก เพื่อจะได้ข้อคิดแนวทางในการที่จะป้องกันประเทศชาติ ไม่ใช่ว่าอยู่ปีต่อปี เรามีนโยบายของรัฐบาลนั้น..รัฐบาลนี้ ของคนนั้น..คนนี้ ไม่เห็นจะมีแนวทางที่ชัดเจน เป็นการบริหารเพื่อบริหาร และนำแฟชั่นล่าสุดจากตะวันตก หรือมันเป็นแค่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปเรื่อยๆ ซึ่งส่วนมากก็จะเป็นแบบนั้น แค่คนเอาตัวรอดไปวันๆ ก็กลายเป็นผลการบริหาร ไม่ต้องเรียกว่าระบบนั้น..ระบบนี้ มันเป็นระบบที่ผู้มีอำนาจพยายามแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

เรายังมีปัญหาเรื่องการทุจริตที่มหาศาล และ

การแก้โดยการลงโทษใช้ไม่ได้เสมอไป ไม่มีที่ไหนในโลกที่เป็นตัวอย่างที่ดีได้ มีไม่กี่ประเทศ อาจจะเป็นในสแกนดิเนเวีย แต่นั่นก็ยังไม่แน่ไม่นอน นอกจากการพูดในแง่ลบว่า ถ้าทุจริตและถูกจับได้แล้วก็จะลงโทษอย่างนั้นอย่างนี้

สิ่งที่เราขาดไปคือ อุดมการณ์ในทางบวก **สิ่งที่ทำให้คนมีกำลังใจ ที่จะชนะความโลภหรือความอยากได้ประโยชน์ส่วนตน เขาต้องมีเป้าหมายที่สูงกว่า** ทุกวันนี้คนเราไม่มีเป้าหมายที่สูงกว่าโลกธรรมเท่าไร จึงไม่แปลกใจว่าคนหมกมุ่นในโลกธรรม เพราะโลกธรรมมันดึงดูดมากอยู่แล้ว แม้แต่คนที่อยู่ภายนอก คนที่ยังไม่มีอำนาจ พูดดีพูดเก่งมาก เรียกว่ายังบริสุทธิ์ผุดผ่อง แต่พอเข้าไปอยู่ในที่มีอำนาจแล้ว **เขาไม่มีวิธีป้องกันอันตราย เพราะจิตใจของเขาอ่อนแอเหมือนคนอื่น**

ถ้าเรามีเป้าหมายที่ชัดเจน โดยเฉพาะเป้าหมายที่ได้มาจากหลักพุทธศาสนา ที่ให้เป้าหมายชีวิต เป้าหมายการทำงาน ที่มีสิ่งที่น่าชื่นใจ น่าซาบซึ้งใจมากกว่าการหาผลประโยชน์ส่วนตัว หรือหาชื่อหาเสียงอย่างเดียว คือตอนนี้เราขาดเป้าหมายในภาพรวม เป้าหมายใหญ่ ไม่ว่าชีวิตตัวเอง ชีวิตในชุมชน ชีวิตของประเทศ **ถ้าไม่มีเป้าหมายในทางบวก เป้าหมายที่ดีที่งามแล้ว คนจะตกเป็นทาสของกิเลสแน่นอน**

การจัดการกับผู้ทุจริต การลงโทษ มีผลบ้างเหมือนกัน อาตมาไปเมืองจีนก็ประทับใจมากในความสุจริตของข้าราชการท้องถิ่น อาตมาได้พบบ่อย ค่อนข้างประทับใจ ที่นั่นส่วนมากใช้การลงโทษ แต่ว่าก็ยังมีอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์บางอย่างที่ใช้เป็นกำลังใจ

เมื่อเราไม่เอาจริงเอาจังกับพุทธธรรม กับพุทธศาสนา ใช้วิธีนั้นบ้างนี้บ้าง เลือกใช้วิธีล่าสุดให้มันทันสมัย เป็นของตะวันตก ก็เลยไม่รู้ว่าอยู่ไปทำไม แล้วไม่รู้จะทำเพื่ออะไร ดังนั้น อาตมาจึงว่า **ถ้าเรากลับมาหาความอ่อนน้อมถ่อมตนบ้าง มาอยู่กับของดีๆ ในพุทธศาสนา ยังพอจะให้แนวทาง**

ลองดูประเทศภูฏานบ้าง แม้ว่าเป็นประเทศเล็กๆ ที่เทียบกับไทยไม่ได้ เหมือนเราเทียบไทยกับสิงคโปร์ไม่ได้ แต่ภูฏานมีความตั้งใจที่จะนำหลักพุทธศาสนาใช้ในระบบการพัฒนา Gross National Happiness แทน Gross National Product ซึ่งมีผู้ที่พยายามทำ ไม่ใช่ว่าจะไม่มีใครทำ **ทำอย่างไร เราถึงจะมีความภาคภูมิใจในประเทศชาติของเรามากกว่านี้** มีอะไรที่ดีๆ มากกว่านี้ ซึ่งอาตมาว่าไม่ใช่จะเป็นไปไม่ได้ แต่ก็ต้องมีการฝึกตนจากลอยตามกระแส กระแสนี้ก็คือกระแสกิเลส ต้องทวนกระแสบ้าง แต่การทวนกระแสนี้มันมีความสุข ไม่ใช่ทุกข์อย่างเดียวนะ แล้วก็เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขในระยะยาวด้วย

ในวันนี้อาตมาก็ได้พูดกว้างๆ ถึงบทบาทของพุทธศาสนา ความเป็นมาของพุทธศาสนา คุณค่า (values) ในพุทธศาสนา สำหรับยุคที่คนจำนวนมากสิ้นหวังในเรื่องทางโลกมาก อย่าแยกเรื่องพุทธออกจากโลกกันเสียทีเดียว เพราะว่าเราทิ้งปัญญาในพุทธศาสนาไปหลายแนวทาง เราสามารถดึงกลับมาให้ประเทศเราดีขึ้นได้

อ้างอิง : พระธรรมเทศนา “เรื่องอุดมการณ์ชาวพุทธ”
ปฏิบัติธรรมบ้านบุญวันอาทิตย์, วันอาทิตย์ที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๙
https://www.youtube.com/live/vX-NEnf97-U

ประวัติศาสตร์พุทธศาสนา

ตักกสิลา จากยุคพุทธกาลถึงปัจจุบัน

ตอนที่ ๑ เยือนอาณาจักรคันธาระ
A Journey to Gandhāra ๑

พระครูศรีพุทธิปัณฑิต, ผศ.ดร.
(พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ)

ในเบื้องต้น ก็ทักทายท่านผู้อ่านว่า ขอเจริญพรทุกท่าน ยินดีที่ได้แวะมาพบปะกับทุกท่านในนิตยสาร “โพธิยาลัย” อีกครั้ง หลังจากที่ได้นำเสนอสารคดีทางพุทธศาสนาในอินเดียไปบ้างแล้ว คราวนี้จะพาทุกท่านไปเยือนอาณาจักรที่สำคัญทางด้านพุทธศาสนาสมัยโบราณ นั่นคือ **คันธาระ** (Gandhāra)

อาณาจักรคันธาระปัจจุบันตั้งอยู่ในประเทศปากีสถาน (Pakistan) เดิมที่นั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของอินเดีย แต่ต่อมาพรรคสันนิบาตมุสลิม (Muslim League) นำโดยมูฮัมหมัด อาลี จินนาห์ (Muhammad Ali Jinnah) ได้รณรงค์แยกตัวออกจากอินเดีย ความพยายามนี้ได้สร้างความสูญเสียแก่ประชาชนทั้งสองฝั่งหลายล้านคน เพราะเมื่อจะแยกตัวก็มีการเคลื่อนย้ายของผู้คนจากทั้งสองฝั่งจนเกิดการปะทะ สังหารข่มขืน ลอบทำร้าย นับเป็นการแยกตัวที่มีราคาแพงอย่างมาก

ในสมัยพุทธกาลนั้น อินเดียเรียกว่า ชมพูทวีป (Jambudīpa) ได้แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๖ แคว้น มีปรากฏในพระไตรปิฎกหลายแห่งโดยเฉพาะอุโบสถสูตร กล่าวถึง มหาชนบท ๑๖ แคว้น คือ

๑. อังคะ	เมืองหลวงคือ จัมปา
๒. มคธะ	เมืองหลวงคือ นครราชคฤห์
๓. กาสี	เมืองหลวงคือ พาราณสี
๔. โกสละ	เมืองหลวงคือ นครสาวัตถี
๕. วัชชี	เมืองหลวงคือ เวสาลี
๖. มัลละ	เมืองหลวงคือ กุสินารา,ปาวา
๗. เจตี	เมืองหลวงคือ โสตถิวตี
๘. วังสะ	เมืองหลวงคือ โกสัมพี
๙. กุรุ	เมืองหลวงคือ อินทปัตถ์
๑๐. ปัญจาละ	เมืองหลวงคือ กัมปิลละ
๑๑. วัจฉะ	เมืองหลวงคือ มัตสยานคร

๑๒. สุรเสนะ เมืองหลวงคือ มถุรา,มธุรา
๑๓. อัสสกะ เมืองหลวงคือ โปตลิ
๑๔. อวันตี เมืองหลวงคือ อุชเชนี
๑๕. คันธาระ เมืองหลวงคือ ตักกสิลา
๑๖. กัมโพชะ เมืองหลวงคือ ทวารกะ

นอกจากนั้นยังมีเมืองเล็กๆ หลายแห่งไม่ได้รวมกับแคว้นต่างๆ อีกมาก ในส่วนของนครกบิลพัสดุ์ตั้งอยู่เชิงเขาหิมาลัย เป็นแคว้นสักกะ เคียงข้างกับเมืองเทวทหะ (Devadaha) แคว้นโกลิยะ (Koliya) ในตอนปลายก็ต้องขึ้นกับแคว้นโกศลของพระเจ้าปเสนทิโกศล (Pasendi Kosala) ในส่วนที่เป็นพื้นที่ของปากีสถานนั้นมี ๒ แคว้นคือ คันธาระ และกัมโพชะ

คำว่า **คันธาระ** (Gandhāra) เป็นคำบาลีและสันสกฤต แยกออกเป็น ๒ คำคือ คันธะ (Gandha) แปลว่า หอม และ อาระ (Ara) แปลว่า ทรงไว้ รวมแล้วแปลว่า ทรงไว้ซึ่งกลิ่นหอม สาเหตุที่เรียกเช่นนั้น เพราะเป็นพื้นที่ทำน้ำหอมในสมัยโบราณ คำว่า คันธาระ มีปรากฏในพระไตรปิฎก ๖ แห่ง โดยปรากฏในเล่มที่ ๑๔, ๑๕, ๒๐, ๒๓ และ ๒๘ ส่วนในอรรถกถานั้นมีปรากฏจำนวน ๓๙ แห่ง

ในสมัยพุทธกาลนั้น แคว้นคันธาระมีเมืองหลวงนามว่า **ตักกสิลา** (Takkasilā) โดยเมืองหลวงของแคว้นนี้ก็ย้ายไปตามราชวงศ์ที่ปกครอง เช่น ในสมัยพระเจ้ากนิษกะมหาราชได้ย้ายเมืองหลวงจากตักกสิลาไปที่**ปุรุษปุระ** (Puruṣapura) หรือ **เปชวาร์** (Peshawar) เมืองชายแดนที่ติดกับประเทศปากีสถาน

ส่วนคำว่า ตักกสิลา (Takkasilā) นั้นเขียนตามแบบบาลี สันสกฤต เขียนเป็น **ตักษศิลา** (Takṣaśilā) ในขณะที่รูปแบบปัจจุบันเขียนเป็นตักศิลา (Taxila) มี ๒ ความหมายคือ

๑. เมืองที่ตัดศีรษะ โดยอ้างเอาหลักฐานพระพุทธองค์เสวยพระชาติเป็นโพธิสัตว์ได้บริจาคศีรษะเพื่อเป็นทานโดยมุ่งหวังที่จะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
๒. เมืองที่นิยมตัดหิน โดยนิยมการตัดหินมาใช้เป็นประโยชน์เช่น สร้างบ้านเรือน สถูป วิหาร เจดีย์ สร้างรูปเคารพในทางศาสนา ทฤษฎีนี้เป็นที่นิยมมากในนักวิชาการปากีสถาน

พระราชาที่ปกครองในสมัยพุทธกาลนามว่า **พระเจ้าปุกกุสาติ** (King Pukkusāti) เป็นอทิฏฐ

ราชสำนักพระเจ้าปุกกุสาติ กษัตริย์แห่งตักกสิลา (King Pukkusati in Taxila)

ปุพพสหาย หรือ เป็นเพื่อนที่ไม่เคยเห็นกันกับพระเจ้าพิมพิสาร (King Bimbisāra) ราชาแห่งแคว้นมคธ พระเจ้าปุกกุสาติได้ครองราชย์ในอาณาจักรคันธาระ เป็นสหายกับพระเจ้าพิมพิสาร โดยจุดเริ่มต้นมาจากพ่อค้าชาวตักกสิลาไปค้าขายที่นครราชคฤห์ พระเจ้าพิมพิสารจึงรับสั่งให้เข้าเฝ้า จึงสอบถามว่า “มาจากที่ใด ใครเป็นพระราชาปกครอง” ฝ่ายพ่อค้ารายงานว่า “มาจากนครตักกสิลา” พระราชาตรัสถามต่อว่า “พระราชาของท่านทรงธรรมหรือไม่” พ่อค้าตอบว่า “ทรงธรรมอย่างยิ่ง” จากนั้นถามต่อว่า “พระราชามีวัยเท่าใด” พ่อค้าจึงตอบว่า “มีวัยเท่าพระองค์” พระราชาพอพระทัยมาก จึงมอบเครื่องบรรณาการจำนวนมากไปพร้อมพ่อค้า พร้อมบอกพ่อค้าว่า “ขอพวกท่านจงไปและบอกกับพระราชาของพวกท่าน เราประสงค์อยากเป็นสหายเป็นมิตรแดนไกล” เมื่อพ่อค้าเดินทางไปถึงจึงรายงานพระราชา พระองค์ทรงยินดียิ่ง เมื่อพ่อค้าจะมาขายของที่นครราชคฤห์จึงได้ฝากเครื่องบรรณาการมาเช่นกัน ทั้งสองฝ่ายต่างส่งราชกกุธภัณฑ์และของมีค่ามอบให้กันมาตลอด

ต่อมา พระเจ้าพิมพิสารทรงศรัทธาในพุทธศาสนาได้บรรลุพระโสดาบัน เป็นกษัตริย์ชมพูทวีปองค์แรกที่นับถือพุทธศาสนา จากนั้นจึงส่งสาส์นโดยให้ตีแผ่นทองคำยาว ๔ ศอก กว้าง ๑ คืบ ไปยังพระเจ้าปุกกุสาติว่า “ข้าพระองค์นับถือพระรัตนตรัยอันเป็นสิ่งประเสริฐสุด จึงได้ส่งข่าวสารที่ประเสริฐนี้ และอยากให้พระองค์ได้นับถือเช่นกัน” เมื่อทราบข่าวเช่นนั้น พระเจ้าปุกกุสาติมีปีติแผ่ซาบซ่าน จึงสละราชสมบัติตัดสินใจเดินทางมายังสาวัตถี เพื่อมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าตามระยะทาง ๑๙๒ โยชน์ (๓,๐๗๒ กม.) เมื่อได้พบพระพุทธองค์แล้ว พระเจ้าปุกกุสาติทรงเหนื่อยล้าจากการเดินทาง แต่ก็อยากฟังธรรม พระพุทธองค์ทรงทัดทานว่าให้ได้พักเสียก่อน แต่พระเจ้าปุกกุสาติก็ทูลขอร้องให้แสดง เพราะไม่มั่นใจว่าตนเองจะมีชีวิตอยู่ได้นานแค่ไหน ในที่สุดพระพุทธองค์จึงได้แสดงธรรมโปรด พระเจ้าปุกกุสาติได้บรรลุโสดาบัน ทูลขอการอุปสมบทในพุทธศาสนา พระศาสดาจึงให้หาบาตรและจีวร พระราชาแสวงหาจีวรที่ป่าช้า ในระหว่างนั้นโคแม่ลูกอ่อนกำลังตามหาลูกอยู่ เมื่อมาเจอพระราชาจึงขวิดเข้าที่ท้องจนล้มลง ในที่สุดพระราชาแห่งตักกสิลามาสิ้นพระทัยใกล้บ้านช่างหม้อ แห่งนครสาวัตถี ไม่ทันได้อุปสมบท เมื่อสวรรคตแล้วพระองค์ไปเกิดในสวรรค์ชั้นพรหมชั้นอวิหา

ฝ่ายพระเจ้าพิมพิสารพอทราบข่าวการสวรรคตของสหายเช่นนั้น ทรงปริเทวนาเป็นอันมาก ทรงรำพันว่า ชะตากรรมเช่นนี้ไม่น่าจะเกิดกับพระราชาผู้ยิ่งใหญ่แบบนี้ จากนั้นได้ให้อัญเชิญสรีระไปทำจิตกาธานด้วยไม้หอม และจัดการอย่างสมพระเกียรติที่นครราชคฤห์ จากนั้นให้บรรจุอัฐิไว้ในพระเจดีย์ที่ก่อขึ้นใจกลางของกรุงราชคฤห์

จากหลักฐานนี้ทำให้เราได้ทราบว่า พุทธศาสนาเดินทางมาถึงนครตักกสิลาแล้ว จากราชบรรณาการของพระเจ้าพิมพิสารที่ส่งมาให้พระเจ้าปุกกุสาติ ดังนั้น ผู้คนที่นี่จึงรู้จักพุทธศาสนาและหันมานับถือแล้ว

ตอนต่อไป จะได้นำพาทุกท่านไปชมพุทธสถานที่สำคัญในหุบเขาตักกสิลาว่า มีสถานที่ตรงไหนน่าสนใจบ้าง

นครตักกสิลา (Takkasilā, Takṣaśilā, Taxila) เป็นศูนย์กลางการศึกษามาเป็นเวลานาน อย่างน้อยก็ย้อนไปก่อนสมัยพุทธกาล โดยมีอาจารย์ทิศาปาโมกข์เป็นอาจารย์ให้ความรู้แก่

พระเจ้าปเสนทิโกศล เข้าเฝ้าพระพุทธองค์ (King Pasendi and Buddha)

ลูกศิษย์ จึงไม่แปลกนักที่เราจะถือว่า ตักกสิลาเป็นเมืองมหาวิทยาลัย วิชาที่สอนที่นี่คือ ๑.การแพทย์ ๒.โหราศาสตร์ ๓.รัฐศาสตร์การปกครอง ๔.ภาษาศาสตร์ ๕.ปรัชญาและความเชื่อ แต่การจัดการศึกษาในสมัยโบราณนั้น คงไม่อาจจะมาเทียบการศึกษาในยุคปัจจุบันได้ ถ้าเป็นระบบปัจจุบัน นักศึกษาจะต้องจบการศึกษาตามลำดับ เช่น ประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงมหาวิทยาลัย แต่การศึกษาสมัยโบราณนั้นไม่มีระบบโรงเรียนแบบนี้ ดังนั้นผู้ที่สนใจจึงสามารถไปศึกษากับอาจารย์ได้ทันที ได้เรียนตามศาสตร์ที่ตนเองถนัด หรือมีความชอบ ค่าเล่าเรียนนั้นแล้วแต่จะมอบให้อาจารย์ หรือบางคนไม่มีจริงๆ ก็อาศัยการปรนนิบัติรับใช้อาจารย์แทน ดังเช่นกรณีของหมอชีวกโกมารภัจจ์ได้ทำมาแล้ว ในสมัยพุทธกาลมีบุคคลที่ได้เดินทางมาศึกษาที่ตักกสิลานั้นมีจำนวนไม่น้อย แต่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่ปรากฏ ๕ ท่านคือ

๑. พระเจ้าปเสนทิโกศล (King Pasendi Kosala)

พระเจ้าปเสนทิโกศล (King Pasendi) ในฉบับสันสกฤต เรียกว่า ปะเสนชิต (Prasenjit) เป็นโอรสพระเจ้ามหาโกศล (King Mahākosala) เมืองสาวัตถี (Sāvatthī) หรือสันสกฤตเขียนเป็นศราวัสตี (Śrāvastī) แคว้นโกศล (Kosala Kingdom) พระบิดาส่งไปตักกสิลา เพื่อมาเรียนสาขาทางการปกครอง ใช้เวลาเรียนนับ ๕ ปี จบไปแล้ว พระบิดายกราชสมบัติให้ครองราชย์สมบัติต่อมา มีพระมเหสี ๓ พระองค์คือ ๑.พระนางโกศลเทวี (Kosala Devī) ๒.พระนางมัลลิกา (Mallikā Devī) ๓.พระนางวาสภขัตติยา (Vāsabha Khattiyā) ส่วนพระโอรส คือ ๑.เจ้าชายวิฑูฑภะ (Viḍūḍabha) พระธิดา คือ ๑.เจ้าหญิงวชิรากุมารี (Vajirā Kumārī)

พระเจ้าปเสนทิโกศล มีพระวรกายที่อ้วนท้วนสมบูรณ์ เมื่อฟังธรรมมักจะเผลอหลับเสมอ บั้นปลายพระชนม์ชีพได้ทำผิดพลาดคือ การสังหารพันธุละเสนาบดี แม่ทัพที่ซื่อสัตย์ เพราะเชื่อคำของอำมาตย์กังฉิน ต่อมาได้เข้าเฝ้าพระพุทธองค์ ฝ่ายอำมาตย์ทมการายนะจึงนำเครื่องราชกกุธภัณฑ์ไปมอบให้เจ้าชาย**วิฑูฑภะ** แล้วก็ยึดอำนาจจากพระองค์ ตัวพระองค์เองต้องหลบหนีไปพึ่งพระเจ้าอชาตศัตรูที่ราชคฤห์ ซึ่งมีศักดิ์

เป็นหลาน แต่เมื่อถึงประตูเมือง เข้าไม่ได้เพราะประตูปิดก่อน ด้วยความเหนื่อยล้าจากการเดินทาง และอากาศหนาวจัด สิ้นพระชนม์นอกประตูเมืองนั้นเอง

ฝ่ายพระเจ้าอชาตศัตรูทราบข่าวโกรธแค้นต่อเจ้าชายวิฑูฑภะมากที่ยึดอำนาจ ได้ทำการฌาปนกิจศพอย่างสมพระเกียรติ จากนั้นจึงสั่งยกกองทัพจากมคธเข้าโจมตีโกศล แต่ก็ไม่อาจจะเอาชนะได้เหมือนกัน

๒. พระเจ้ามหาลิ (King Mahāli)

พระเจ้ามหาลิ (King Mahāli) เป็นโอรสของเจ้าลิจฉวี (Licchavī) เมืองเวสาลี (Vesālī) หรือไวศาลี (Vaiśālī) แคว้นวัชชี (Vajjī) เดินทางมาเรียนที่ตักกสิลาในสาขาการปกครอง จบไปแล้วได้โชว์ทักษะความสามารถมากเกินไปจนทำให้พระเนตรบอด แต่ยังโชคดีที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าคณะเจ้าลิจฉวีปกครองเวสาลีต่อมา เจ้าลิจฉวีได้ประทานประตูเมืองให้ ๑ ประตู ผู้คนที่เข้าออกประตูนี้ให้เก็บภาษี และให้เงินนั้นแก่เจ้ามหาลิ และแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์สอนแก่โอรสธิดาของเจ้าลิจฉวีทั้งหมด พระองค์เป็นหลักในการกระตุ้นให้รัฐแห่งนี้ปกครองแบบสามัคคีธรรม คือไม่มีกษัตริย์องค์ใดมีอำนาจเด็ดขาดในการปกครอง แต่ต้องมีการประชุมในสภาเพื่อตัดสินปัญหาร่วมกัน ซึ่งต่อมาทางการอินเดียเรียกว่า ต้นกำเนิดของประชาธิปไตย มีมเหสีนามว่าเจ้าหญิงสุปปวาสา (Queen Suppavāsā) จากโกลิยวงศ์ มีโอรสนามว่า เจ้าชายสีวลี (Sīvalī) ในภายหลังได้อุปสมบทได้นามว่า พระสีวลี พระพุทธองค์และเจ้ามหาลิสนทนาธรรมกันบ่อยๆ มีปรากฏในมหาลิสูตร

ในบั้นปลายชีวิตพระองค์ได้บรรลุโสดาบันและได้สิ้นพระชนม์ไปอย่างสงบที่กรุงเวสาลีหลังพุทธปรินิพพานเล็กน้อย

๓. พันธุละเสนาบดี (Bandhula Senāpati)

พันธุละเสนาบดี (Bandhula Senāpati) นั้นเป็นโอรสเจ้ามัลละ (Malla) จากเมืองกุสินารา (Kusinārā) เมื่อจบแล้วเจ้ามัลละได้ทดสอบวิชาจึงให้เขามัดลำไม้ไผ่ไว้ ๖๐ ลำ แล้วให้พันธุละต้องกระโดดขึ้นไปฟันครั้งเดียว ซึ่งพันธุละก็ทำได้ แต่ลำสุดท้ายมีเสียงดัง กริ๊ง จึงตรวจสอบพบว่า เขาเอาเหล็กสอดเข้าไปในลำไผ่ด้วย พันธุละน้อยใจที่ไม่มีใครบอกเลย จึงไปรับราชการกับพระเจ้าปเสนทิโกศลที่เมืองสาวัตถีในตำแหน่งเสนาบดีคู่ใจ ภายหลังก็ได้เอาพระบิดา และมารดาจากกุสินาราไปอยู่ด้วยกัน อภิเษกสมรสกับพระนางมัลลิกาธิดาของเจ้ามัลละ ซึ่งพระนางเองก็มีชื่อซ้ำกันกับพระนางมัลลิกา มเหสีอีกองค์ของพระเจ้าปเสนทิโกศล พันธุละมีโอรสแฝด ๑๖ องค์ ต่างมีร่างกายที่แข็งแรง พลังมหาศาล รับราชการช่วยบิดาได้มาก จนผู้คนเกรงใจ แต่บั้นปลายในชีวิตว่าราชการด้วยความซื่อตรง มีอำมาตย์โกงกินอยู่กลุ่มหนึ่ง ว่าความฝ่ายผิดเป็นถูก ฝ่ายถูกเป็นผิด พันธุละทราบจึงเข้าไปแทรกแซง จนผู้คนแซ่ซ้องสรรเสริญ แต่พวกอำมาตย์ที่เสียผลประโยชน์จึงแต่งคนไปฟ้องพระราชาว่า เสนาบดีพันธุละกำลังคิดการใหญ่ ยึดบัลลังก์พระเจ้าปเสนทิโกศล ในเบื้องแรกไม่ทรงเชื่อ แต่ก็ทรงระแวง เพราะเสนาบดีเป็นที่รักของคนมาก และมีบุตรชายที่กล้าหาญค้ำอำนาจจึงตัดสินใจตัดไฟแต่ต้นลม โดยแรกให้เสนาดีและบุตรไปปราบปรามหัวเมืองที่กระด้างกระเดื่อง พอได้จังหวะจึงให้คณะที่เตรียมรอสังหารเสียทั้งหมด แม้จะทราบในภายหลังว่า เสนาบดีศิษย์ร่วมสำนักท่านนี้มีความภักดียิ่งก็ไม่ทันกาลแล้ว จึงชดเชยด้วยการมอบสมบัติให้พระนางมัลลิกาและสะใภ้ ๑๖ คน

จำนวนมหาศาล

พระเจ้าปเสนทิ พระเจ้ามหาลิ และพันธุละเสนาบดีนั้นได้เดินทางไปเรียนพร้อมกัน สัญญาที่จะเป็นเพื่อนตายกันตลอดไป ส่วน ๒ ท่าน คือ หมอชีวกโกมารภัจจ์ และองคุลิมาลนั้น เดินทางไปศึกษาทีหลังเพื่อน กลายเป็นศิษย์รุ่นน้องต่อมา

๔. หมอชีวก โกมารภัจจ์ (Jivaka Kumārabhajja)

หมอชีวกโกมารภัจจ์ (Jivaka Kumārabhajja) เป็นบุตรชายของนางสาลวดี (Sālavatī) หญิงงามเมืองแห่งนครราชคฤห์ พี่ชายของนางสิริมา (Sirimā) เกิดมาแล้ว ถูกมารดาเอาไปทิ้งกองขยะ เจ้าชายอภัยนำไปเลี้ยงโดยรักเหมือนบุตร จนอายุเจริญวัยแล้ว ถูกพรรคพวกเยาะเย้ยถากถางว่าเป็นบุตรโสเภณี จึงน้อยใจอยากหาวิธีที่จะชนะพวก จึงลาพระบิดาไปเรียนที่นครตักกสิลา แต่ถูกปฏิเสธ จึงแอบไปตอนกลางคืนกับกองคาราวานเกวียนที่มาค้าขายจากนครตักกสิลา เมื่อมาถึง จึงแสวงหาอาจารย์เพื่อเรียนวิชาการแพทย์โดยไม่มีงบประมาณเลย จึงต้องอาศัยปรนนิบัติอาจารย์ผู้สอนคืออาจารย์ทิศาปาโมกข์เป็นเวลา ๗ ปี เมื่อจบแล้วได้เป็นแพทย์ประจำพระราชาและแพทย์ประจำพระพุทธองค์ในกรุงราชคฤห์ เมื่อศรัทธาในพุทธศาสนาแล้วได้สร้างอารามชีวกัมพวัน (Jīvakambavan) ถวายพระพุทธองค์ ทั้งเป็นผู้ขอร้องพระพุทธองค์ว่าอย่าให้คนที่เป็นโรคเรื้อน โรคขี้ทูต โรคกุดถัง โรคลมบ้าหมู และโรคผิวหนังอื่นๆ ได้บวชในพุทธศาสนา เพราะจะทำให้ติดเชื้อลามไปยังพระสงฆ์องค์อื่นๆ ต้องรักษาให้หายก่อน

ผลงานในการรักษาคนไข้สำคัญๆ คือ

๑. หลังจากจบการศึกษาจากตักกสิลามา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้หมดลง เมื่อมาถึงเมืองสาเกตุ จึงได้ขันอาสารักษาภรรยาเศรษฐีเมืองสาเกตุ ที่ปวดหัวมานานถึง ๗ ปีได้เงิน ๑๖,๐๐๐ กหาปณะ จึงมอบทรัพย์นั้นให้พระบิดาคือเจ้าชายอภัย แต่พระองค์มอบคืนให้ทั้งหมด

๒. รักษาอาการโรคริดสีดวงทวารของพระเจ้าพิมพิสาร (King Bimbisāra) พระราชาแห่งกรุงราชคฤห์ จนหายอาพาธ ต่อมาได้รับการแต่งตั้งเป็นหมอประจำราชสำนักของพระเจ้าพิมพิสาร

๓. รักษาเศรษฐีชาวเมืองราชคฤห์ที่ปวดศีรษะมานานถึง ๗ ปีจนหายขาด ได้รับรางวัลมากมาย แต่ก็นำเงินและสิ่งของมาสร้างอารามชีวกัมพวัน

๔. รักษาบุตรเศรษฐีชาวเมืองพาราณสี เป็นโรคเนื้องอกในลำไส้จนหายขาด ได้รับรางวัลมาจำนวนมาก

๕. รักษาพระเจ้าจัณฑปัชโชต (King Caṇḍa-pajjota) ราชาแห่งเมืองอุชเชนี (Ujjenī) พระองค์นั้นดุร้ายมาก ดังนั้น กระบวนการรักษาจึงซับซ้อน แต่ก็รักษาจนหายขาด พระองค์มอบรางวัลให้จำนวนมาก พร้อมผ้าเนื้อละเอียด ซึ่งหมอได้นำมาถวายพระพุทธองค์ด้วย

๖. รักษาพระพุทธองค์มีการท้องอืด ไม่ทรงขับถ่ายมาหลายวัน จึงปรุงยารักษาจนหายขาด จึงได้แต่งตั้งเป็นหมอประจำพุทธองค์ด้วยเช่นกัน

๗. รักษาพระพุทธองค์จากการที่พระเทวทัต (Devadatta) ลอบปลงพระชนม์ โดยกลิ้งหินใส่บนยอดเขาคิชฌกูฏ (Gijjhakūta Peak) หินตกลงมา สะเก็ดอันหนึ่งกระทบพระบาท จนโลหิตห้อที่พระบาท หมอชีวกจึงไปรักษาจนหายสนิท

ในบั้นปลายชีวิตได้ช่วยรักษาพระสงฆ์ และผู้คนทั่วไป ทั้งสร้างโรงพยาบาลรักษาอย่างดี อีกทั้งได้นำเอานางสาลวดี (Sālavatī) ซึ่งเป็นมารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดู นำมาดูแลที่บ้านของตนจนวาระสุดท้าย ต่อมานางจากโลกนี้ไปอย่างสงบ ส่วนตัวหมอชีวกก็เสียชีวิตอย่างสงบที่กรุงราชคฤห์หลังจากมารดาไม่นาน

๕. อหิงสกะ หรือ องคุลิมาล (Ahimsaka, Aṅgulimāla)

อหิงสกะ (Ahiṁsaka) หรือ **องคุลิมาล** (Aṅgulimāla) เป็นบุตรชายของมหาปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล ที่กรุงสาวัตถี มาเรียนด้านการปกครอง เรียนไม่จบ เพราะเกิดเรื่องจากความอิจฉาของเพื่อนฝูงที่ไปเรียนด้วย จึงไปฟ้องอาจารย์ แรกๆ อาจารย์ไม่เชื่อเพราะเป็นคนเรียนเก่ง ตั้งใจเรียน นิสัยดี แต่เมื่อถูกเป่าหูอยู่เรื่อยๆ จึงหาวิธีฆ่าศิษย์ทางอ้อม คือ ให้ไปฆ่าคนเอานิ้วมือมา ๑,๐๐๐ นิ้ว จะสอนมนต์ขั้นสูง ที่ไม่มีใครจะรู้ได้มากเกินกว่านี้อีกแล้ว อหิงสกะจึงต้องถือดาบไล่ฆ่าคนได้นับ ๙๙๙ คน และใกล้จะครบ ๑,๐๐๐ นิ้วแล้ว และวันนั้นนางพราหมณีนามว่า **มันตานี** ผู้เป็นแม่พยายามจะตามหาลูกชาย ฝ่ายโจรจำแม่ไม่ได้ กำลังแอบซุ่มทางด้านหลัง หวังจะไปสังหารให้ครบ ๑,๐๐๐ นิ้ว ขณะกำลังจะเงื้อดาบลงฟัน พระพุทธองค์จึงปรากฏตัวให้เห็น ฝ่ายโจรจึงไล่ล่าพระพุทธองค์แทน สุดท้ายยอมจำนนเข้ามาบวชในพุทธศาสนา ได้นามว่า พระองคุลิมาล เมื่อบวชแล้ว ไม่นานก็ได้บรรลุอรหันต์ ในภายหลัง ท่านยังมีมนตราช่วยเหลือสตรีที่คลอดบุตรยากให้สามารถคลอดลูกได้อย่างง่ายดายด้วย ในบั้นปลายท่านได้นิพพานอย่างสงบที่พระเชตวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถี จากการตรวจสอบในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย พบคำว่า องคุลิมาลนั้นมีในพระไตรปิฎก ๗๘ คำ

จาก ๕ ท่านนั้น ๔ ท่านจบไปแล้ว ล้วนมีบทบาทอย่างสูงในหน้าประวัติศาสตร์พุทธศาสนา วิชาที่นิยมมาศึกษา คือ ๑.การปกครอง ๒.โหราศาสตร์ ๓.การแพทย์ ๔.ปรัชญา ๕.อักขรวิทยา โดยมีอาจารย์ทิศาปาโมกข์เป็นหัวหน้าคณะที่ให้ความรู้แก่นักศึกษา

ทั้ง ๕ ท่านนี้ แม้จะเป็นศิษย์ร่วมสำนักก็จริง แต่ก็มีเหตุที่จะต้องได้เกิดการขัดแย้งกันก็หลายครั้ง เช่น กรณีพระเจ้าปเสนทิโกศล พระราชาแห่งเมืองสาวัตถีที่เป็นศิษย์พี่ต้องยกกองทัพไปสังหารองคุลิมาล ซึ่งเป็นศิษย์น้อง แต่อหิงสกะบวชเสียก่อน จึงต้องยกเลิกไป กรณีพระเจ้ามหาลิแจ้งต่อเจ้าลิจฉวีให้ระวังพันธุละเสนาบดี ในเหตุการณ์ที่พามเหสีคือ พระนางมัลลิกา ที่สนาน (สรงน้ำ) ที่สระโปกขรณี เมืองเวสาลี เป็นเหตุให้เจ้าลิจฉวีสิ้นพระชนม์จำนวนมาก เพราะฤทธิ์จากธนูของพันธุละเสนาบดี (โปรดติดตามตอนต่อไป)

โจรองคุลิมาลกำลังไล่ตามฆ่าพระพุทธองค์ (Angulimala tried to kill the Buddha)

ประวัติทวัตติงสมหาปุริสลักขณะ

พระคันธสาราภิวงศ์

บทความนี้มีคาถา ๒๖ บท คาถา ๖ บทแรกกล่าวถึงพระพุทธลักษณะ ๓๒ ส่วนคาถา ๒๐ บทต่อมา ว่าด้วยกุศลกรรมที่ก่อให้เกิดลักษณะเหล่านั้น พระวิสุทธาจาระ (พ.ศ. ๒๓๘๑–๒๔๕๙) อดีตเจ้าอาวาสวัดมหาวิสุทธาราม จังหวัดมัณฑะเลย์ ประเทศสหภาพพม่า ได้ประพันธ์ขึ้นโดยอาศัยข้อความจากทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค ลักขณสูตร *(ที.ปา. ๑๑/๑๘๘–๒๔๑/๑๒๓–๕๕)*

ท่านผู้ประพันธ์เป็นพระเถระแตกฉาน พระปริยัติธรรม ได้รจนาคัมภีร์ที่มีคุณูปการทางการศึกษากว่า ๓๐ คัมภีร์ คัมภีร์ที่รจนาด้วยภาษาบาลี คือ *คัมภีร์ธาตวัตถสังคหะ* ที่เกี่ยวกับธาตุอันเป็นรากศัพท์ของบทนามและบทกริยาในภาษาบาลี และ*ฉันโทมัญชรี* ที่เกี่ยวกับฉันทลักษณ์ คัมภีร์เหล่านี้มีชื่อเสียงเลื่องลือตราบจนถึงปัจจุบัน

ท่านเกิดที่หมู่บ้านสะมวน ทางทิศใต้ของจังหวัดชเวโบ ในวันพุธ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๘ พ.ศ. ๒๓๘๑ บิดาเป็นมหาเศรษฐีชื่อนายโมมารดาชื่อนางมิ บรรพชาเมื่ออายุ ๑๓ ปี ต่อมาเมื่อเป็นเจ้าอาวาสวัดมหาวิสุทธาราม ชาวพม่าจึงเรียกว่า มหาวิสุทธารามสยาดอ (ท่านอาจารย์มหาวิสุทธาราม)

ท่านดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๒ ของนิกายชเวจิน มีศิษยานุศิษย์ที่มีเกียรติคุณประจักษ์มากมาย ดำรงสมณศักดิ์ ๓

ตำแหน่ง คือ วิสุทธาจารวิภชมหาธรรมราชคุรู, วิสุทธาจารกิจจาธิบดีสิริปวรมหาธรรมราชาธิราชคุรู และ อัครมหาบัณฑิต มรณภาพเมื่ออายุ ๗๘ พรรษา ในวันเสาร์ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๘ พ.ศ. ๒๔๕๙ ที่จังหวัดมัณฑะเลย์

ผู้แปลเห็นว่าคาถาเหล่านี้ มีความไพเราะสละสลวย เพียบพร้อมด้วยรสคำและรสความตามหลักอลังการ และแสดงพระพุทธลักษณะ ๓๒ พร้อมด้วยกุศลที่เป็นปัจจัยทำให้ได้รับพระลักษณะเหล่านั้น ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระบาลี จึงแปลไว้เพื่อเป็นคุณค่าทางวรรณกรรมในพระศาสนา และเป็นแนวทางการบำเพ็ญกุศลเพื่อการได้รับลักษณะต่างๆ เหล่านั้น

พระคันธสาราภิวงศ์

ทฺวตฺตึสมหาปุริสลกฺขณ

๑. โย ปุพฺเพ กตปุญฺญตฺตา สุปฺปติฏฺฐิตปาทโก
จกฺกงฺกิตปโท ทีฆ- ปณฺหิองฺคุลิพฺรหฺมุชุ.
๒. สตฺตุสฺสโท มุทุตลุ- ณชาลหตฺถปาทโก
อุสฺสงฺขุทคฺคุโลโม เจ- ณิชงฺโฆ สุขุมจฺฉวี.
๓. สุวณฺณวณฺโณ โกสมฺหิ โอหีตวตฺถคุยฺหโก
นิโคฺรธปริมณฺฑลฏฺ- จิตชานุปรามาโส.
๔. สีหกาย-จิตนฺตร- สมวฏฺฏขนฺธโก
รสคฺคสคฺคี นีลเนตฺต- โคปขุโมณฺหีสสีสโก.
๕. เอเกกโลมอุณฺณี จ ตาลีสวิรฬทนฺตโก
ปหูตชิวฺห-พฺรหฺมสฺสโร โหติ สีหหนูปิ จ.
๖. สมทนฺต-สุกฺกทาโฐ อิติ ทฺวตฺตึสลกฺขโณ
ตำ มุนินฺทำ มหาปุญฺญำ วนฺทามิ ปุริสุตฺตมำ.

---

๑. นาโถ กุสลธมฺเมสุ ทฬฺหำ สมาทานภาวโต
สุปฺปติฏฺฐิตปาโท จ อกฺขมฺภิโย จ เกนจิ.
๒. รกฺขตฺตา พหุสุขตฺถำ ทานา จ สปริวารกำ
จกฺเกนงฺกิตปาโท จ มหา จ ปริวารโก.
๓. วิรตตฺตา ปาณฆาตา สุทีฆปณฺหิองฺคุลิ
อโถ พฺรหฺมุชุคตฺโต จ ทีฆายุโก จ โส ภเว.
๔. ปณีตรสทานตฺตา สตฺตุสฺสโท จ ลาภวา
จตุสงฺคหตฺตา มุทุ- ชาลี สงฺคหิตชฺชโน.

๕. ธมฺมตฺถวาทภาสิตฺตา อุสฺสงฺขปาทโก ภเว
อุทฺธคฺคโลมโก เจว อคฺโค จ สพฺพชนฺตุนํ.
๖. สีฆํ สุฌาตวา สิปฺป- วิชฺชาทีนํ สุวาจโต
เอณิชงฺโฆ อรหานิ ภณฺฑานิ ลภเต ตุรํ.
๗. ธีโร ปุจฺฉิตุสีลตฺตา สุขุมา วิรชา ฉวิ
มหา-ปุถุ-หาส-ชว- ติกฺข-นิพฺเพธปญฺญวา.
๘. อกฺโกธตฺตา มุทุกานํ ทานา จตฺถรณาทินํ
สุวณฺณวณฺโณ ลาภี จ มุทุอตฺถรณาทินํ.
๙. จิรํ วิปฺปวาเส มาตา- ปุตฺตาทโย สมานยา
โกโสหิตงฺคชาโต จ พหุปุตฺโต จ โส ภเว.
๑๐. โปเส วิเสสการิตฺตา นิโคฺรธปริมณฺฑโล
จิโต ชานุปรามาโส อฑฺโฒ โหติ มหทฺธโน.
๑๑. ชนานํ หิตการิตฺตา สีหปุพฺพทฺธกายิโก
จิตนฺตรโส วฏฺฏกฺขนฺโธ อปาริหานธมฺมิโก
๑๒. อวิเหฐนชาติตฺตา ภเว รสคฺคสคฺคิโก.
สมเวปากินิยา จ คหณฺยา สมนฺนาคโต.
๑๓. อุชุเนตฺเตนุทิกฺขิตฺตา อภินีลกเนตฺตโก
อโถ โคปขุโม เจว โหติ โส ปิยทสฺสโน.
๑๔. ปุพฺพงฺคมตฺตา ปุญฺเญสุ โหติ อุณฺหีสสีสโก
ติลกฺขณสมฺปนฺนสฺส อนฺวายิโก มหาชโน.
๑๕. มุสาวาทำ ปหีนตฺตา โลมกูเปกโลมโก
ภมุกนฺตเร อุณฺณา จ ชโน ตสฺสูปวตฺตติ.
๑๖. ปิสุณาย ปหีนตฺตา โส จตฺตาลีสทนฺตโก
อโถ อวิรฬทนฺโต อเภชฺชปริโสปิ จ.
๑๗. ผรุสาย ปหีนตฺตา ปหูตชิวฺหโก ภเว
พฺรหฺมสฺสโร จ อาเทยฺย- วาโจ โหติ มหามุนิ.
๑๘. สมฺผปฺปลาปปฺปหานา โส สีหหนุโก ภเว
อนฺโตพหิอมิตฺเตน เกนาปิ อปฺปธสิโย.
๑๙. มิจฺฉาชีวปฺปหีนตฺตา สมทนฺโต จ โส ภเว
สุสุกฺกทาโฐ จ สุจิ- ปริวาโร จ มารชิ.
๒๐. เอวำ กตกมฺมำ กมฺม- ตุลยทฺวตฺตึสลกฺขณำ
ลกฺขณานิสำสานุภาวำ ตำ นมสฺสามิ สาทรำ.

มหาบุรุษลักษณะ ๓๒ ประการ

๑. พระจอมมุนีทรงบำเพ็ญบุญในกาลก่อน จึงมีฝ่าพระบาทราบเสมอดี ฝ่าพระบาทประดับด้วยจักร ส้นพระบาทยาว นิ้วพระหัตถ์และนิ้วพระบาทเรียวยาว พระวรกายตั้งตรงประหนึ่งท้าวมหาพรหม

๒. พระมังสะอูมเต็มในที่ ๗ สถาน (หลังพระหัตถ์ ๒, หลังพระบาท ๒, พระอังสา ๒, ลำพระศอ ๑) ฝ่าพระหัตถ์และฝ่าพระบาทอ่อนนุ่ม มีลายคล้ายตาข่าย พระบาทเหมือนสังข์คว่ำ เส้นพระโลมามีปลายงอนขึ้นเบื้องบน พระชงฆ์เรียวดั่งแข้งเนื้อทราย พระฉวีละเอียดไม่หม่นหมอง

๓. พระฉวีวรรณดั่งสีทอง พระคุยหะเร้นอยู่ในฝัก พระวรกายเปรียบดั่งต้นไทร เมื่อประทับยืนตรง พระหัตถ์ทั้งสองลูบจับถึงพระชานุ

๔. พระสรีระดุจกึ่งท่อนหน้าแห่งสีหราช พระปฤษฎางค์ราบเต็ม ลำพระศอกลมงาม พระประสาทรับรสพระกระยาหารอันดี พระเนตรดำสนิท ขนพระเนตรเสมือนขนตาของลูกโคเพิ่งคลอด พระเศียรเสมือนหนึ่งประดับด้วยกรอบพระพักตร์

๕. เส้นพระโลมาขุมละหนึ่งเส้น พระอุณาโลมอ่อนสีขาว พระทนต์งามถ้วน ๔๐ ซี่ พระชิวหายาวกว้างใหญ่ พระสุรเสียงประดุจท้าวมหาพรหม พระหนุดังคางแห่งสีหราช

๖. พระทนต์เรียบเสมอ เขี้ยวพระทนต์ขาวงาม พระพุทธองค์ทรงเพียบพร้อมด้วยมหาบุรุษลักษณะ ๓๒ ประการอย่างนี้ ข้าพเจ้าขอนมัสการพระจอมมุนีพระองค์นั้นผู้มีบุญอันไพศาล เป็นบุรุษชาติผู้สูงสุด

๑. พระโลกนาถทรงมีฝ่าพระบาทราบเสมอดี และไม่มีอันตรายอย่างใดอย่างหนึ่งกล้ำกราย

เพราะได้บำเพ็ญกุศลธรรม [คือบุญกิริยาวัตถุ ๑๐] อย่างมั่นคง

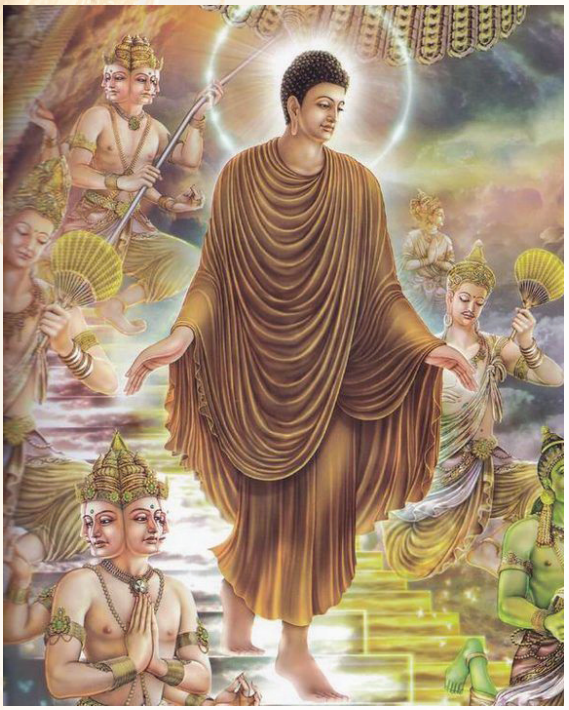
๒. ฝ่าพระบาทประดับด้วยจักร และพระองค์มีบริวารมาก เพราะการพิทักษ์รักษาประโยชน์สุขของปวงชน อีกทั้งยังได้บริจาคทานพร้อมด้วยบริวาร

๓. ส้นพระบาทยาว นิ้วพระหัตถ์และนิ้วพระบาทเรียวยาว ยิ่งกว่านั้น ทรงมีพระวรกายตั้งตรงประหนึ่งท้าวมหาพรหม และมีพระชนมายุยืนเพราะการงดเว้นจากปาณาติบาต

๔. พระมังสะอูมเต็มในที่ ๗ สถาน และพระองค์ทรงมีลาภมาก เพราะได้บริจาคอาหารมีรสเลิศ ทรงมีฝ่าพระหัตถ์และฝ่าพระบาทอ่อนนุ่ม มีลายคล้ายตาข่าย และมีบริวารเนืองนิตย์ เพราะการสงเคราะห์ปวงชนด้วยสังคหวัตถุ ๔

๕. พระบาทเหมือนสังข์คว่ำ เส้นพระโลมามีปลายงอนขึ้นเบื้องบน และพระองค์ทรงเป็นผู้เลิศกว่าชนทั้งปวง เพราะการกล่าวถ้อยคำที่เป็นเหตุเป็นผล [เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น]

๖. พระชงฆ์เรียวดั่งแข้งเนื้อทราย และพระองค์ทรงได้รับวัตถุสิ่งของที่เหมาะสมโดยพลัน เพราะการประสิทธิ์ประสาทศิลปะวิชาเป็นอาทิ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจง่ายโดยเร็ว

๗. พระฉวีละเอียดไม่หม่นหมอง และพระองค์ทรงมีพระปรีชายิ่งใหญ่ไพศาล เบิกบานว่องไว แก่กล้า แทงตลอด เพราะการไต่ถามบัณฑิตชนอยู่เสมอ

๘. พระฉวีวรรณดั่งสีทอง และพระองค์ทรงได้รับเครื่องปูลาดอันละเอียดอ่อนเป็นต้น เพราะการไม่มีโทสะ และได้บริจาคเครื่องปูลาดอันละเอียดอ่อนเป็นอาทิ

๙. พระคุยหะเร้นอยู่ในฝัก และพระองค์ทรงมีบุตรมาก เพราะการชักนำมารดากับบุตรเป็นต้น ที่พรากจากกันนานให้มาพบกัน

๑๐. พระวรกายเปรียบดั่งต้นไทร เมื่อประทับยืนตรงพระหัตถ์ทั้งสองลูบจับถึงพระชานุ พระองค์ทรงเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก เพราะการอนุเคราะห์บุคคลที่เหมาะสมเป็นพิเศษ

๑๑. พระสรีระ [ดุจกึ่งท่อนหน้า] แห่งสีหราช พระปฤษฎางค์ราบเต็ม ลำพระศอกลมงาม ไม่เสื่อมทรัพย์ศฤงคารบริวาร เพราะการบำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลแก่มหาชนอยู่เสมอ

๑๒. พระประสาทรับรสพระกระยาหารอันดี และพระองค์ทรงประกอบด้วยไฟธาตุย่อยอาหารสม่ำเสมอ เพราะการไม่เบียดเบียนผู้อื่นเป็นปกติ

๑๓. พระเนตรดำสนิท ขนพระเนตรเสมือนขนตาของลูกโคเพิ่งคลอด เป็นที่น่าชมดู เพราะการแลดูผู้อื่นด้วยดวงเนตรที่เป็นแนวตรง ไม่ขวางตา

๑๔. พระเศียรเสมือนหนึ่งประดับด้วยกรอบพระพักตร์ เพราะเป็นผู้นำในการบำเพ็ญบุญมหาชนประพฤติตามมหาบุรุษผู้เพียบพร้อมด้วยลักษณะนั้น

๑๕. เส้นพระโลมาขุมละหนึ่งเส้น และมีพระอุณาโลมในระหว่างพระขนง เพราะการละมุสาวาท ปวงชนคล้อยตามมหาบุรุษผู้มีพระอุณาโลมนั้น

๑๖. พระทนต์งามถ้วน ๔๐ ซี่ พระทนต์แนบชิดไม่ห่าง และบริษัทไม่แตกแยกกัน เพราะละการพูดส่อเสียด

๑๗. พระมหามุนีทรงมีพระชิวหายาวกว้างใหญ่ พระสุรเสียงประดุจ [เสียงของ] ท้าวมหาพรหม และพระองค์ทรงมีพระวาจาน่าเชื่อถือ เพราะการละผรุสวาท

๑๘. พระหนุเปรียบดั่งคางแห่งสีหราช ไม่ถูกศัตรูใดๆ ทั้งภายในภายนอกกล้ำกราย เพราะละการพูดเพ้อเจ้อ

๑๙. พระมารชิทรงมีพระทนต์เรียบเสมอ เขี้ยวพระทนต์ขาวงาม และพระองค์ทรงมีบริวารหมดจด เพราะการละมิจฉาชีพ

๒๐. ข้าพเจ้าขอนมัสการพระโลกนาถ ผู้ทรงอานุภาพแห่งลักษณะอันวิจิตร ทรงบำเพ็ญกุศลกรรมไว้แล้วเช่นนี้ มีพระลักษณะ ๓๒ อันส่งผลเหมือนกุศลกรรม พระองค์นั้น

โดยเคารพ

ธรรมบรรยาย

โพธิปักขิยธรรม ตอนที่ ๖

โพชฌงค์ ๗

พระคันธสาราภิวงศ์

ความหมายของ โพชฌงค์

โพชฌงค์ แปลว่า องค์แห่งการตรัสรู้ หรือองค์แห่งการรู้แจ้งธรรมตามความเป็นจริง ในสมัยหนึ่งขณะที่พระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน กรุงสาวัตถี พระภิกษุรูปหนึ่งเข้าไปหาพระพุทธองค์ แล้วกราบทูลถามความหมายของโพชฌงค์ว่า

โพชฺฌงฺคา โพชฺฌงฺคาติ ภนฺเต วุจฺจนฺติ. กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต โพชฺฌงฺคาติ วุจฺจนฺติ. (องฺ. จตุกฺก. ๒๑/๒๘/๓๒)

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภิกษุทั้งหลายกล่าวกันว่าโพชฌงค์ ธรรมนั้นเรียกว่าโพชฌงค์ ด้วยเหตุเพียงใด”

พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า

โพธาย สวตฺตนฺตีติ โข ภิกฺขุ ตสฺมา โพชฺฌงฺคาติ วุจฺจนฺติ. (สำ.ม. ๑๙/๗๕๙/๒๒๐)

“ภิกษุ ธรรมนั้นเรียกว่าโพชฌงค์ เพราะเป็นสภาวะดำเนินไป เพื่อความรู้แจ้ง”

สรุปความว่า โพชฌงค์ คือ ธรรมที่เป็นองค์แห่งการรู้แจ้งอริยสัจทั้ง ๔ โดยรู้แจ้งว่าทุกขสัจเป็นธรรมที่ควรกำหนดรู้ สมุทยสัจเป็นธรรมที่ควรละ นิโรธสัจเป็นธรรมที่ควรกระทำให้แจ้ง และมรรคสัจเป็นธรรมที่ควรอบรม

โพชฌงค์เหล่านี้เหมือนอวัยวะในร่างกายซึ่งมีทวารทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทวารเหล่านี้แปลว่า ประตู คือ ประตูที่ทำให้รู้อารมณ์ เช่น ตา ทำให้พบเห็นสิ่งต่างๆ หูทำให้ได้ยินเสียง ... หากเราขาดทวารเหล่านี้ ก็จะไม่อาจรู้อารมณ์ได้ โพชฌงค์ก็มีอุปไมยฉันนั้น จัดเป็นธรรมที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา เพราะถ้านักปฏิบัติขาดการอบรมโพชฌงค์ ๗ ก็คล้ายกับคนที่ขาดทวาร ๖ เขาไม่อาจเห็น ได้ยิน รู้กลิ่น ลิ้มรส สัมผัส หรือ

นึกคิดเรื่องราวได้ เพราะโพชฌงค์เหมือนทวารที่ทำให้รู้อารมณ์ได้

โพชฌงค์มี ๗ ประการ คือ

๑. **สติสัมโพชฌงค์**
องค์แห่งการรู้แจ้ง คือ สติ

๒. **ธัมมวิจยสัมโพชฌงค์**
องค์แห่งการรู้แจ้ง คือ การรู้เห็นธรรม

๓. **วิริยสัมโพชฌงค์**
องค์แห่งการรู้แจ้ง คือ ความเพียร

๔. **ปีติสัมโพชฌงค์**
องค์แห่งการรู้แจ้ง คือ ความอิ่มใจ

๕. **ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์**
องค์แห่งการรู้แจ้ง คือ ความสงบ

๖. **สมาธิสัมโพชฌงค์**
องค์แห่งการรู้แจ้ง คือ ความตั้งมั่น

๗. **อุเบกขาสัมโพชฌงค์**
องค์แห่งการรู้แจ้ง คือ ความวางเฉย

สติสัมโพชฌงค์

สติสัมโพชฌงค์ คือ องค์แห่งการรู้แจ้งคือสติ จัดเป็นการรับรู้สภาวธรรมในปัจจุบันขณะ โดยปราศจากตัวตน เรา ของเรา บุรุษ หรือสตรี ไม่มีสมมุติบัญญัติที่ขึ้นอยู่กับบุคคล กาลเวลา หรือสถานที่ มีเพียงสภาวธรรมทางกายและสภาวธรรมทางจิตเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมดับไปตามธรรมชาติ

ความจริงแล้ว สิ่งที่จิตรับรู้ ที่เรียกว่า อารมณ์ แบ่งออกเป็น

- อดีตอารมณ์ อารมณ์ที่ผ่านมาแล้ว
- ปัจจุบันอารมณ์ อารมณ์ที่กำลังประสบอยู่
- อนาคตอารมณ์ อารมณ์ที่ยังมาไม่ถึง
- บัญญัติอารมณ์ อารมณ์ที่ชาวโลกสมมุติเรียกขานกัน โดยชาวโลกรับรู้สื่อสารกันได้ตามภาษานั้นๆ

โดยปกติแล้วอดีตซึ่งเป็นสิ่งที่ผ่านมาแล้ว เราไม่อาจรับรู้ความเกิดขึ้นและดับไป หรือความแปรปรวนของอารมณ์เหล่านั้นได้ อนาคตก็เป็นสิ่งที่ยังมาไม่ถึง เราไม่อาจรับรู้อารมณ์เหล่านั้นได้ชัดเจน แม้บัญญัติก็เช่นเดียวกัน เป็นอารมณ์ที่ไม่มีจริง แต่ปัจจุบันเป็นสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นจริงและปรากฏลักษณะเฉพาะของตน เช่น สภาวธรรมทางกายอันได้แก่ **ธาตุ ๔** มีลักษณะต่างกัน ดังนี้

๑. **ปฐวีธาตุ** (ธาตุดิน)
มีลักษณะแข็งหรืออ่อน

๒. **อาโปธาตุ** (ธาตุน้ำ)
มีลักษณะไหลหรือเกาะกุม

๓. **เตโชธาตุ** (ธาตุไฟ)
มีลักษณะเย็นหรือร้อน

๔. **วาโยธาตุ** (ธาตุลม)
มีลักษณะหย่อนหรือตึง

แม้สภาวธรรมทางใจก็มีลักษณะต่างกัน คือ **“จิต”** มีหน้าที่รู้อารมณ์ทางทวารทั้ง ๖ ในลักษณะเห็น ได้ยิน รู้กลิ่น ลิ้มรส สัมผัส และนึกคิดเรื่องราว ในจิตนี้ยังมีสภาวะทางจิตประเภทหนึ่งประกอบร่วมกับจิต เรียกว่า **“เจตสิก”** ทำหน้าที่ปรุงแต่งจิตให้มีอาการแตกต่างกันออกไป คือ ให้เกิดความพอใจ ความไม่พอใจ ความวางเฉย ความศรัทธา เลื่อมใส ความเพียร ฯลฯ ตามสมควรแก่อารมณ์นั้นๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

สภาวธรรมทางกายและใจเป็นสิ่งที่ปรากฏชัดในปัจจุบันขณะ เพราะมีอาการเกิดดับปรากฏชัดในปัจจุบันขณะเท่านั้น เปรียบเหมือนสายฟ้าแลบ กล่าวคือ ผู้ที่แหงนหน้าดูสายฟ้าแลบในขณะที่กำลังเกิดขึ้น จึงจะรู้ถึงความเกิดดับของสายฟ้าที่แลบออกนั้นว่าเกิดที่ไหน อย่างไร หรือนานเพียงใด ผู้ที่ไม่แหงนหน้าดูท้องฟ้าย่อมไม่รู้การเกิด

สายฟ้าแลบได้ ดังพระพุทธดำรัสว่า

อทสฺสนโต อายนฺติ ภคฺคา คจฺฉนฺตฺยทสฺสนํ.
วิชฺชุปฺปาโทว อากาเส อุปฺปชฺชนฺติ วยนฺติ จ.

(สํ.ม. ๑๙/๑๘๖/๖๕)

"ขันธ์ทั้งหลายมาโดยไม่ปรากฏ ดับแล้วก็ไปสู่ที่ไม่ปรากฏ ย่อมเกิดขึ้นและเสื่อมไป เหมือนสายฟ้าแลบในอากาศ ฉะนั้น"

อดีตเป็นสิ่งที่ล่วงเลยไปแล้ว
อนาคตก็ยังมาไม่ถึง
สิ่งที่นักปฏิบัติรับรู้ได้ชัดเจน
คืออารมณ์ที่กำลังเกิดขึ้น

ในเบื้องแรกของการปฏิบัติธรรม นักปฏิบัติอาจสังเกตว่า สติของตนไม่อาจรับรู้สภาวธรรมปัจจุบันได้ทันที โดยคำบริกรรมและอาการปรากฏไม่พร้อมกัน เช่น เมื่อบริกรรมว่า "พองหนอ" อาจรู้สึกว่าท้องยุบ เมื่อกำหนดว่า "ยุบหนอ" อาจรู้สึกว่าท้องพอง สติในลักษณะนี้ไม่จัดเป็นสติสัมโพชฌงค์ ยังไม่ใช่องค์แห่งการรู้แจ้ง เพราะไม่มีกำลังและขาดความต่อเนื่องด้วยความฟุ้งซ่านที่เกิดขึ้นแทรกซ้อน

นักปฏิบัติบางท่านมักใส่ใจต่อคำบริกรรมว่า "พองหนอ" "ยุบหนอ" ฯลฯ โดยไม่รู้สภาวะตึงหย่อนอย่างชัดเจน ทำให้ไม่ประสบความก้าวหน้าในการปฏิบัติ อันที่จริงคำบริกรรมเป็นเพียงเครื่องช่วยในการปฏิบัติ เหมือนห่วงยางที่ช่วยในการว่ายน้ำ คนว่ายน้ำเกาะห่วงยางในตอนว่ายน้ำยังไม่เก่งเท่านั้น เมื่อว่ายเก่งแล้วก็ไม่จำเป็นต้องใช้ อย่างไรก็ตาม ในขณะที่บริกรรมอยู่ก็ไม่ควรใส่ใจคำบริกรรม ให้ถือว่าเหมือนฉากหลังซึ่งทำให้ภาพชัดเจนขึ้น แต่พึงจดจ่อในสภาวธรรมทางกายและใจอันได้แก่ กองรูป เวทนา จิต และสภาวธรรม

สภาวธรรมทางกายและใจเป็นสภาพที่ไม่แปรปรวนตามกาลเวลา บุคคล คุณลักษณะ หรือสถานที่ เช่น ความร้อนของไฟ เป็นสิ่งที่ทุกคนรับรู้ได้เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นความร้อนในอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคต จะเกิดกับตัวเราหรือเกิดกับบุคคลอื่น มีคุณลักษณะที่ดีหรือไม่ดี เกิดในสถานที่นี้หรือสถานที่อื่น ก็มีสภาวะร้อน ลักษณะนี้คือธาตุไฟที่มีลักษณะเย็นหรือร้อน เวลาที่นักปฏิบัติรับรู้สภาวธรรมปัจจุบัน ให้รับรู้ว่ามีเพียงสภาว-

ธรรม ไม่มีตัวเรา ของเรา อยู่ในสภาวธรรมเหล่านี้ ขอให้ปล่อยวางทุกสิ่ง ทำใจให้ว่างโดยปราศจากความยึดติดในตัวตน

เมื่อแรกเริ่มปฏิบัติ สติมักตามรู้สภาวธรรมปัจจุบันไม่ได้ทันที เช่น เมื่อบริกรรมว่า “พองหนอ” ท้องอาจจะกำลังยุบลง เมื่อบริกรรมว่า “ยุบหนอ” ท้องอาจจะกำลังพองออก นอกจากนั้น ก็ยังปรากฏสัณฐานของท้องอยู่ แต่เมื่อพยายามปฏิบัติโดยไม่ย่อท้อ จิตก็จะเคยชินกับสภาวธรรมปัจจุบัน สามารถกำหนดได้ดีขึ้นตามลำดับ แล้วจะรับรู้ว่ามีเพียงสภาวะเคลื่อนไหวที่ตึงบ้าง หย่อนบ้าง ไม่มีสัณฐานของท้องเหมือนก่อน ความเคยชินนี้เหมือนการเรียนดีดพิณ ผู้ที่เริ่มเรียนดีดพิณต้องฝึกฝนซ้ำแล้วซ้ำอีก เบื้องแรกนิ้วมืออาจจะสัมผัสสายพิณผิดพลาด ทำให้เสียงจากสายพิณนั้นไม่ไพเราะตามท่วงทำนอง หากเขาพยายามฝึกหัดโดยไม่ย่อท้อ ก็จะเกิดความเคยชินจนกลายเป็นความชำนาญ นิ้วมือจะสัมผัสสายพิณด้วยความถูกต้องแม่นยำ และเสียงพิณก็จะไพเราะขึ้นตามลำดับ

สติที่จัดว่าเป็นโพชฌงค์ต้องเป็นสติที่เกิดขึ้นตั้งแต่วิปัสสนาญาณที่ ๔ ชื่อว่า อุทยัพพยญาณ คือ ปัญญาหยั่งเห็นความเกิดดับ เป็นต้นไป และมีกำลังแก่กล้าตั้งแต่วิปัสสนาญาณที่ ๕ เป็นต้นไป ที่เป็นวิปัสสนาญาณระดับสูง แม้โพชฌงค์อื่นก็เหมือนกัน ดังมีสาธกในคัมภีร์อรรถกถาและฎีกาว่า

เอตฺถ หิ สมฺพุชฺฌติ อารทฺธวิปสฺสกโต ปฏฺฐาย โยคาวจโรติ สมฺโพธิ.

(ที.ม.อ. ๒/๓๘๕/๔๐๑, ม.มู.อ. ๑/๑๑๘/๓๐๖)

“พระโยคาวจรย่อมหยั่งรู้ตั้งแต่เริ่มปรารภวิปัสสนา เหตุนั้นจึงชื่อว่า สัมโพธิ”

อุทยวยญาณุปฺปตฺติโต ปฏฺฐาย สมฺโพธิปฏิปทายํ จิโต นาม โหตีติ อาห อารทฺธวิปสฺสกโต ปฏฺฐาย โยคาวจโรติ สมฺโพธีติ.

(ที.ม.ฏีกา ๒/๓๘๕/๔๐๖, ม.มู.ฏีกา ๑/๑๑๘/๔๗๔)

“พระโยคาวจรชื่อว่าตั้งอยู่ในปฏิปทาหยั่งรู้ตั้งแต่การอุบัติแห่งปัญญาที่รู้เห็นความเกิดขึ้นและดับไป ฉะนั้น พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าวว่า ***อารทฺธวิปสฺสกโต ปฏฺฐาย โยคาวจโรติ สมฺโพธิ*** *(พระโยคาวจรย่อมหยั่งรู้ตั้งแต่เริ่มปรารภวิปัสสนา จึงชื่อว่า สัมโพธิ)”*

เมื่อนักปฏิบัติบรรลุถึงวิปัสสนาญาณขั้นที่ ๔ แล้ว สติของเขาย่อมต่อเนื่องในสภาวธรรมปัจจุบัน ไม่ว่าจะนั่งกรรมฐาน การเดินจงกรม หรือการกำหนดอิริยาบถย่อย เขาจะพยายามตามรู้สภาวธรรมปัจจุบันได้เองตามธรรมชาติ เพราะวิปัสสนาญาณขั้นที่ ๔ นี้จัดเป็นญาณระดับกลาง เขารู้สึกว่าต้องการจดจ่ออย่างต่อเนื่อง และเคลื่อนไหวร่างกายช้าๆ อีกทั้งกลัวที่จะลืมกำหนด ความกลัวว่าจะลืมกำหนดในลักษณะนี้เป็นหิริโอตตัปปะในการปฏิบัติธรรม

หิริโอตตัปปะในเวลาปกติเป็นความละอายบาปและสะดุ้งกลัวบาป โดยไม่กล้าและเกรงจะกระทำบาป แต่หิริโอตตัปปะในการปฏิบัติมีลักษณะที่กลัวว่าจะขาดสติตามรู้เท่าทันสภาวธรรมปัจจุบัน จึงเคลื่อนไหวร่างกายช้าๆ และพยายามตามรู้ให้ทันท่วงที พระพุทธองค์ตรัสเปรียบหิริว่าเหมือนพนักพิงไว้ในสังยุตตนิกายว่า

หิรี ตสฺส อปาลมฺโภ. (สํ.ส. ๑๕/๔๖/๓๗)

“ความละอายบาปเป็นพนักพิงของรถม้านั้น”

คนที่นั่งอยู่บนรถถ้าไม่มีพนักพิงก็อาจจะหงายหลังไปในขณะรถแล่น แต่เมื่อมีพนักพิง เมื่อรถแล่นไปข้างหน้าก็จะไม่หงายหลัง พนักพิงนี้เป็นสิ่งที่สำคัญมากในรถ ฉันใด หิริและโอตตัปปะก็มีความสำคัญมากในการปฏิบัติธรรม ฉันนั้น

นักปฏิบัติส่วนใหญ่มักคิดว่าการกำหนดอิริยาบถย่อยไม่สำคัญนัก จึงขาดความใส่ใจต่อการตามรู้ อันที่จริงแล้วถ้านักปฏิบัติประกอบด้วยหิริคือความละอายบาป อันหมายถึง การขาดสติที่ประมาทไม่รู้เท่าทันสภาวธรรมปัจจุบัน และประกอบด้วยโอตตัปปะคือความสะดุ้งกลัวบาป ซึ่งเป็นการขาดสตินั่นเอง ก็จะทำอิริยาบถย่อยช้าๆ มีสติรู้เท่าทันสภาวะเบาในขณะยกมือหรือลุกขึ้น สภาวะผลักดันในขณะเหยียดหรือคู้ และสภาวะหนักในขณะวางมือหรือย่อตัวลง เมื่อจิตของเขารับรู้สภาวธรรมอย่างต่อเนื่องอย่างนี้ ก็จะเหมือนไม้สองท่อนที่เสียดสีกัน ทำให้เกิดความร้อนคือสมาธิ และเปลวไฟคือปัญญาต่อมา

สติเหมือนตะกร้อของนักเตะตะกร้อที่ชำนาญ ซึ่งเตะให้เคลื่อนไหวไปมารอบร่างกายได้ เขาใช้ขาเตะตะกร้อบ้าง ใช้เข่ารับบ้าง ใช้แข้งรับบ้าง ใช้อกรับบ้าง หรือใช้ร่างกายส่วนอื่น เช่น ไหล่ หรือศีรษะรับบ้าง เขาเตะหรือดีดลูกตะกร้อไม่ให้ตกถึงพื้น ทำให้ลูกตะกร้อเคลื่อนไหวไปมาอยู่รอบร่างกายของตนได้ นักปฏิบัติที่บรรลุถึงวิปัสสนาญาณขั้นที่ ๔ เป็นต้นไปก็เช่นเดียวกัน ในช่วงนั้นจิตของเขาย่อมรับรู้เท่าทันสภาวธรรมปัจจุบันได้ไม่ว่าจะเกิดทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เขาสามารถรับรู้เท่าทันอารมณ์เหล่านั้นได้ เหมือนนักตะกร้อที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในช่วงนั้นอารมณ์ที่ปรากฏทางทวารทั้ง ๖ แม้ว่าจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเพียงใดก็ตาม นักปฏิบัติย่อมตามรู้เท่าทันอารมณ์นั้นได้ สติดังกล่าวนี้จึงจัดเป็นสติในโพชฌงค์ ๗ ที่เรียกว่า สติสัมโพชฌงค์

ธัมมวิจยสัมโพชฌงค์

ธัมมวิจยสัมโพชฌงค์ แปลว่า องค์แห่งการรู้แจ้งคือการรู้เห็นธรรม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าองค์แห่งการรู้แจ้งนั้นต้องหมายถึงสติเป็นต้นที่เกิดตั้งแต่วิปัสสนาญาณขั้นที่ ๔ เป็นต้นไป เพราะฉะนั้น ธัมมวิจยสัมโพชฌงค์นี้จึงไม่ใช่การพิจารณาใคร่ครวญ ด้วยสุตมยปัญญาตามที่ตนสดับมา หรือด้วยจินตามยปัญญาที่ตรึกนึกคิด แต่เป็นการรู้แจ้งสภาวธรรมตามความเป็นจริงด้วยภาวนามยปัญญา

ผู้ที่บรรลุวิปัสสนาญาณที่ ๔ แล้ว ย่อมรู้เห็นความเกิดดับของสภาวธรรมอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่มักรู้เห็นถึงความเกิดดับของสภาวธรรมทางกาย บางท่านอาจรู้เห็นถึงความเกิดดับของสภาวธรรมทางจิต คือ จิตที่รับรู้ความเกิดดับของสภาวธรรมทางกาย ทั้งนี้เพราะสภาวธรรมทางกายปรากฏชัดกว่าสภาวธรรมทางจิตที่เกิดดับเร็ว เช่น

- ในขณะตามรู้สภาวะพองยุบ นักปฏิบัติอาจรู้สึกว่าสภาวะพองยุบไม่เหมือนสภาวะพองยุบที่รับรู้ในเวลาเริ่มปฏิบัติ โดยรู้เห็นความเกิดดับเป็นขั้นเล็กๆ ปรากฏอยู่ในสภาวะตึงและหย่อน บางท่านอาจจะรู้สึกว่าในสภาวะพองยุบมีสภาวะพองยุบซ้อนๆ กันซึ่งถี่ยิบและเล็กมากปรากฏอย่างต่อเนื่อง การรู้เห็นในลักษณะนี้เป็นการรู้แจ้งความเกิดดับของสภาวะพองยุบ

- ในขณะตามรู้สภาวะเคลื่อนไหวของเท้า นักปฏิบัติอาจรู้เห็นความเกิดดับของสภาวะยกย่าง และเหยียบว่าเกิดดับรวดเร็วเป็นช่วงเล็กๆ ที่ละเอียด เกิดขึ้นและสิ้นสุดไป เหมือนเรามองเห็นหยาดน้ำทีละหยดๆ ตกลงมา หยดที่หนึ่งเกิดขึ้นแล้วจึงเกิดหยดที่สองติดตามมา เมื่อหยดที่สองเกิดขึ้นแล้ว ก็เกิดหยดที่สามต่อไป ความห่างของหยดน้ำนี้มีความแตกต่างกัน บุคคลย่อมทราบว่าหยดน้ำที่หนึ่ง ที่สอง และที่สาม ไม่ใช่หยดเดียวกัน เพราะหยดน้ำที่หนึ่งขาดช่วงแล้วจึงเกิดหยดน้ำที่สอง เมื่อหยดน้ำที่สองขาดช่วงแล้วจึงเกิดหยดน้ำ

ที่สาม การรู้เห็นในลักษณะนี้เป็นการรู้แจ้งความเกิดดับของสภาวะเดิน

- ในขณะตามรู้ทุกขเวทนา นักปฏิบัติอาจรู้สึกคันยุบยับตามร่างกาย หรือมีอาการเจ็บปวดในที่ใดที่หนึ่ง เมื่อนักปฏิบัติเพ่งจิตไปกำหนดรู้ความรู้สึกทนได้ยาก ความรู้สึกนั้นดับไปทันทีโดยเพียงกำหนดครั้งเดียวว่า “คันหนอ” หรือ “เจ็บหนอ” ในบางครั้งเพียงเพ่งจิตจดจ่อลงในสถานที่นั้น แม้กระทั่งยังไม่ได้บริกรรม ความรู้สึกที่เป็นความเจ็บ ปวด เมื่อย ชา หรือคัน ก็จะหายไปทันที การรู้เห็นในลักษณะนี้เป็นการรู้แจ้งความเกิดดับของทุกขเวทนา

- ในขณะตามรู้ความฟุ้งซ่าน เมื่อนักปฏิบัติรู้สึกว่าความฟุ้งซ่านปรากฏขึ้นแล้ว เขากำหนดว่า “คิดหนอ” หรือ “ฟุ้งหนอ” หรือเพียงสักแต่รู้เท่านั้นโดยมิได้บริกรรม ย่อมรู้สึกว่าความฟุ้งซ่านดับไปทันที การรู้เห็นในลักษณะนี้เป็นการรู้แจ้งความเกิดดับของสภาวะฟุ้งซ่าน

- ในขณะตามรู้จิตสั่งที่ต้องการจะเดินว่า “อยากเดินหนอ” นักปฏิบัติรู้สึกว่าจิตที่ต้องการจะเดินได้ดับไปทันที เหมือนมีดวงไฟสว่างขึ้นในใจและดับไป นั่นเป็นการรับรู้จิตสั่งที่เกิดขึ้นและดับไป

หลังจากวิปัสสนาญาณที่ ๔ แก่กล้าแล้ว นักปฏิบัติย่อมบรรลุวิปัสสนาญาณที่ ๕ ชื่อว่า **ภังคญาณ** คือ ญาณหยั่งเห็นความดับของสภาวธรรมปัจจุบัน โดยรู้สึกว่าเท้าที่เดินอยู่นั้นกลายเป็นควันหรือเงาดำๆ ไม่มีสัณฐานของเท้า และกำหนดว่า “ยืนหนอ” หรือ “นั่งหนอ” ไม่ชัดเจน เพราะไม่มีสภาวะยืนที่เป็นอาการตั้งตรงของร่างกายทุกส่วน และไม่มีสภาวะนั่งที่เป็นอาการคู้เข้าของร่างกายส่วนล่างและอาการตั้งตรงของร่างกายส่วนบน

ต่อจากนั้นวิปัสสนาญาณขั้นต่างๆ ย่อมเกิดขึ้นตามลำดับ นักปฏิบัติจะรู้สึกกลัวสภาวธรรมทางกายและใจที่กำหนดรู้อยู่ รู้เห็นโทษของสภาวธรรมว่าไม่ดีงาม เพราะตกอยู่ในกระแสของไตรลักษณ์ แล้วเกิดความเบื่อหน่ายอยากหลุดพ้น เมื่อปฏิบัติต่อไปย่อมบรรลุสังขารุเปกขาญาณ คือ ญาณที่ประกอบด้วยความวางเฉยในสังขาร ในที่สุด

นักปฏิบัติที่มีบารมีเต็มเปี่ยมย่อมบรรลุมรรคผลนิพพานด้วยการรู้เห็นความดับของรูปนามทั้งหมด อย่างไรก็ตาม นักปฏิบัติที่บรรลุวิปัสสนาญาณที่ ๔ เป็นต้นไป เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยธัมมวิจยสัมโพชฌงค์แล้ว

วิริยสัมโพชฌงค์

วิริยสัมโพชฌงค์ แปลว่า องค์แห่งการรู้แจ้ง คือความเพียร ความเพียรดังกล่าวคือความเพียรอย่างแรงกล้าที่จดจ่อสภาวธรรมปัจจุบันด้วย**สัมมัปปธาน**ทั้ง ๔ โดยสรุปแล้วความเพียรมี ๒ อย่าง คือ ความเพียรทางกาย และความเพียรทางใจ

ความเพียรทางกาย เป็นความพยายามตั้งกายให้ตรงอยู่เสมอ ไม่งอหลังหรือลำคอ ถ้าเผลองอตัวลงก็ควรยืดตัวขึ้น บริกรรมว่า “ยืดหนอ”

ความเพียรทางใจ เป็นความจดจ่อสภาวธรรมปัจจุบันโดยตั้งใจว่า เราเป็นเด็กแรกเกิด ไม่มีอดีต ไม่มีอนาคต อยู่กับสภาวธรรมปัจจุบันเท่านั้น อารมณ์ที่กำหนดอยู่จะเป็นอารมณ์ที่ตนรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ นักปฏิบัติก็ควรพยายามกำหนดรู้เท่าทันอารมณ์เหล่านั้นตามความเป็นจริง กล่าวคือ

- อารมณ์บางอย่างที่นักปฏิบัติไม่ชอบ แต่อาจเป็นสิ่งที่ดี เช่น ความฟุ้งซ่าน แม้นักปฏิบัติจะไม่ชอบกำหนดความฟุ้งซ่านเพราะถือว่าเป็นนิวรณ์ แต่ความจริงสิ่งนี้ไม่ใช่นิวรณ์ที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติธรรม เพราะเป็นหนึ่งในอารมณ์กรรมฐานที่เรียกว่า จิตตานุปัสสนา ถ้านักปฏิบัติสามารถกำหนดรู้ได้ทันท่วงที ก็จะทำให้สติต่อเนื่องไม่ขาดช่วงแต่อย่างใด

อารมณ์บางอย่างที่นักปฏิบัติชอบ แต่อาจเป็นสิ่งที่ไม่ดี เช่น แสงสว่าง ความปีติปราโมทย์ หรือวิปัสสนูปกิเลสอื่น ซึ่งเกิดขึ้นด้วยกำลังวิปัสสนาในวิปัสสนาญาณที่ ๔ ถ้านักปฏิบัติยินดีพอใจวิปัสสนูปกิเลสแล้วยึดอยู่ในสภาวะนี้ ก็จะไม่ก้าวหน้าในการปฏิบัติต่อไป บางท่านเกิดปีติแล้วโยกตัวไปมา ส่งผลให้สมาธิหายไปเพราะขาดการเจริญสติในขณะนั้น อย่างไรก็ตาม การโยกตัวในระหว่างปฏิบัติมักเกิดจากความรู้สึกที่ต้องการจะหลีกเลี่ยงทุกขเวทนา นักปฏิบัติพึงกำหนดว่า “โยกหนอ” หรือถ้ายังไม่หายโยกตัว พึงกำหนดว่า “อยากโยกหนอ” โดยรับรู้จิตสั่งที่ต้องการจะโยกตัว

อย่าพอใจความก้าวหน้าเล็กน้อย
ยังมีความก้าวหน้าอีกมากในลำดับต่อไป
อย่าละความเพียรเมื่อยังไม่บรรลุจุดมุ่งหมาย

ปีติสัมโพชฌงค์

ปีติสัมโพชฌงค์ แปลว่า องค์แห่งการรู้แจ้ง คือความอิ่มใจ ปีติแบ่งออกเป็น ๕ ประการ คือ

๑. **ขุททกาปีติ** ปีติเล็กน้อย คือ ความรู้สึกอิ่มใจโดยมีขนลุกทั่วร่างกาย หรือน้ำตาไหล

๒. **ขณิกาปีติ** ปีติชั่วขณะ คือ ความอิ่มใจที่มีลักษณะเหมือนสายฟ้าแลบปรากฏอยู่แม้ในขณะหลับตา

๓. **โอกกันติกาปีติ** ปีติซึมซับ คือ ความอิ่มใจที่ปรากฏคล้ายกับคลื่นหรือเหมือนกระแสไฟฟ้าแล่นอยู่ในร่างกาย

๔. **อุพเพเพงคาปีติ** ปีติโลดโผน คือ ความอิ่มใจที่ทำให้ร่างกายลอยไปในอากาศ ในคัมภีร์อรรถกถา (วิสุทฺธิ. ๑/๗๒/๑๕๕) มีตัวอย่างที่ภิกษุรูปหนึ่งเกิดอุพเพงคาปีติแล้วร่างกายลอยขึ้นไปจากสถานที่หนึ่งไปสู่สถานที่อีกแห่งหนึ่งอย่างรวดเร็วโดยที่มิได้บรรลุอภิญญา

๕. **ผรณาปีติ** ปีติซาบซ่าน คือ ความอิ่มใจที่ปรากฏความเย็นในใจ เป็นความเย็นห่อหุ้มใจ

ของตน ในบางครั้งความเย็นนี้ก็แผ่กระจายซาบซ่านจากทรวงอกแล่นไปทั่วร่างกาย บางขณะก็มีความเย็นเกิดขึ้นที่แขน หลัง หรือร่างกายบางส่วน

ในปีติทั้ง ๕ เหล่านี้ ปีติประเภทหลังมีกำลังกว่าปีติประเภทแรก กล่าวคือ ขณิกาปีติมีกำลังกว่าขุททกาปีติ โอกกันติกาปีติมีกำลังกว่าขณิกาปีติ อุพเพงคาปีติมีกำลังกว่าโอกกันติกาปีติ และผรณาปีติมีกำลังกว่าอุพเพงคาปีติ

นักปฏิบัติบางท่านเมื่อกำหนดรู้เท่าทันความฟุ้งซ่านว่า “คิดหนอ” บางขณะอาจรู้สึกว่ามีผรณาปีติเกิดขึ้นห่อหุ้มจิตไว้ แม้บางขณะกำหนดรู้อิริยาบถย่อย เช่น เข้าห้องน้ำ รับประทานอาหาร ก็อาจเกิดปีตินี้ได้เช่นกัน เพราะฉะนั้น การกำหนดรู้เท่าทันความฟุ้งซ่านและอิริยาบถย่อยจึงมีความสำคัญมาก นักปฏิบัติควรใส่ใจให้ความสำคัญต่อการกำหนดรู้ทั้งสองอย่างนี้

ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์

ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ แปลว่า องค์แห่งการรู้แจ้งคือความสงบใจ ปัสสัทธินี้มีสภาพสงบจากกิเลส ไม่มีกิเลสเกิดขึ้นรบกวนจิตให้เศร้าหมอง ไม่มีความโลภ ความโกรธ หรือความหลง ในบางขณะนักปฏิบัติอาจรู้สึกว่าอยู่คนเดียวในโลกด้วยความเงียบสงบไม่กระวนกระวาย

จิตของคนทั่วไปเหมือนปลาที่อยู่ในน้ำเสมอ มักเพลิดเพลินในกามคุณทั้ง ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส นักปฏิบัติอาจรู้สึกเร่าร้อน กระวนกระวายในบางขณะ อาจรู้สึกเครียดจนปวดศีรษะ หรือเกร็งตามร่างกาย เขาเหมือนปลาถูกจับขึ้นไว้บนบกแล้วดิ้นรนไปมา ความรู้สึกเช่นนี้อาจเกิดขึ้นเมื่อยังไม่ปรากฏปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ แต่เมื่อเขารับรู้สภาวธรรมปัจจุบันเป็นอย่างดี ก็จะเพลิดเพลินในการตามรู้สภาวธรรมปัจจุบัน มีความสงบใจ ไม่เร่าร้อน กระวนกระวาย เหมือนในเวลาเริ่มปฏิบัติ ในขณะนั้นนักปฏิบัติจัดว่าประกอบด้วยปัสสัทธิสัมโพชฌงค์

ปัสสัทธิที่กล่าวไว้ข้างต้นเป็นความสงบใจ อีกอย่างหนึ่ง ปัสสัทธิหมายถึงความสงบกาย มีลักษณะทำให้ร่างกายสงบไม่กระสับกระส่าย เช่น ในเวลานั่งกรรมฐาน นักปฏิบัติสามารถครอบงำทุกขเวทนาที่ทำให้ร่างกายเจ็บปวดเร่าร้อนได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็จัดว่าประกอบด้วยกายปัสสัทธิตามนัยนี้

สมาธิสัมโพชฌงค์

สมาธิสัมโพชฌงค์ แปลว่า องค์แห่งการรู้แจ้ง คือความตั้งมั่น สมาธิที่จัดเป็นโพชฌงค์ คือ ขณิกสมาธิในวิปัสสนาภาวนา เพราะสมถภาวนาไม่ใช่แนวปฏิบัติเพื่อบรรลุความหลุดพ้น วิปัสสนาจึงเป็นแนวปฏิบัติเพื่อบรรลุความหลุดพ้นคือ มรรค ผล นิพพาน เพราะฉะนั้น สมาธิสัมโพชฌงค์จึงเป็นองค์แห่งการรู้แจ้ง ถ้านักปฏิบัติไม่พยายามเจริญสมาธิสัมโพชฌงค์ด้วยการเจริญสติสัมโพชฌงค์เป็นหลัก ก็จะไม่ก้าวหน้าในการปฏิบัติ

จิตของคนที่ถูกนิวรณ์รบกวนอยู่เสมอ
ย่อมขุ่นมัวไม่กระจ่าง

การเจริญวิปัสสนานั้นเหมือนการขึ้นบันได เราต้องมีความพยายามเดินขึ้นไปด้วยความแน่วแน่และจดจ่อ จึงจะขึ้นไปสู่เบื้องสูงได้ ถ้าขาดความตั้งใจแน่วแน่ในการเดิน ก็จะไม่อาจเดินขึ้นไปสู่ชั้นสูงกว่านี้ได้

อุเบกขาสัมโพชฌงค์

อุเบกขาสัมโพชฌงค์ แปลว่า องค์แห่งการรู้แจ้งคือความวางเฉย ความวางเฉยนี้ไม่ใช่อุเบกขา

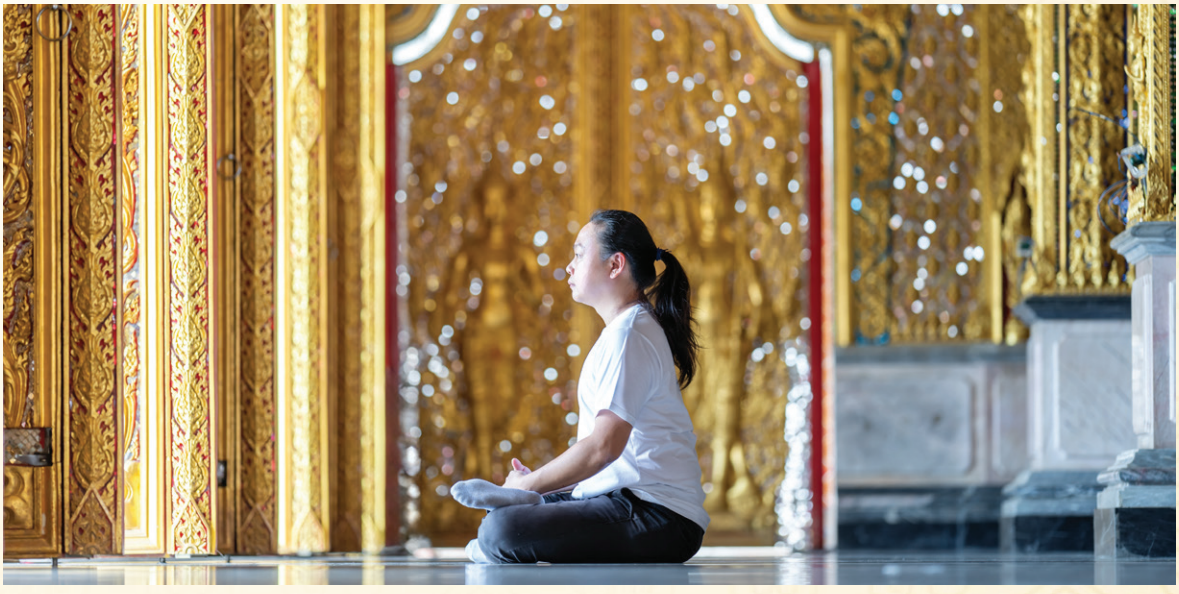
เวทนาที่วางเฉย ไม่สุขไม่ทุกข์ แต่เป็นความวางเฉยในการกำหนดรู้สภาวธรรมปัจจุบันได้สม่ำเสมอ ไม่ต้องปรับศรัทธากับปัญญา และปรับวิริยะกับสมาธิให้สม่ำเสมอกัน เพราะอินทรีย์เหล่านั้นมีสภาวะสมดุลไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันด้วยอำนาจของโพชฌงค์ทั้ง ๖ ที่ได้บำเพ็ญมาตั้งแต่ต้น จึงทำให้เกิดอุเบกขาสัมโพชฌงค์โดยความเป็นผลของโพชฌงค์ทั้ง ๖

นักปฏิบัติที่ประกอบด้วยอุเบกขาสัมโพชฌงค์ย่อมรู้สึกว่าไม่ต้องปรับอินทรีย์เหมือนในเวลาเริ่มปฏิบัติ ซึ่งต้องปรับศรัทธาให้เสมอกับปัญญา บางครั้งศรัทธามีมากเกินพอดีแต่ยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง บางครั้งก็พิจารณาเหตุผลของการปฏิบัติ และอาจสงสัยว่ามีผลจริงหรือไม่ นอกจากนั้น นักปฏิบัติยังต้องปรับวิริยะกับสมาธิให้สม่ำเสมอกัน บางครั้งวิริยะมากกว่าสมาธิ ทำให้รู้สึกเครียดและมีความฟุ้งซ่านมาก เพราะสมาธิมีกำลังน้อย บางครั้งสมาธิก็มากกว่าวิริยะ ทำให้ง่วงหลับ ความเพียรย่อหย่อน

เมื่อบรรลุถึงวิปัสสนาญาณที่ ๔ เป็นต้นไป และพยายามอบรมโพชฌงค์ทั้ง ๖ ดังกล่าวแล้ว อุเบกขาสัมโพชฌงค์ย่อมเกิดขึ้น โดยศรัทธาและปัญญาสม่ำเสมอสมดุลกัน วิริยะและสมาธิก็สม่ำเสมอสมดุลกัน ในขณะนั้นนักปฏิบัติย่อมรู้สึกว่าการปฏิบัติธรรมของตนเป็นไปตามธรรมชาติ เหมือนสารถีนั่งอยู่บนรถม้าที่แล่นไปตามคำสั่ง โดยไม่ต้องลงแส้ แทงปฏัก หรือบังคับให้รถม้าแล่นไปสู่ที่หมาย แต่รถม้าแล่นไปตามที่สารถีสั่ง

บทสรุป

โพชฌงค์ทั้ง ๗ นี้เป็นองค์แห่งการรู้แจ้ง ซึ่งเป็นการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนา นักปฏิบัติจึงควรเจริญสติที่ระลึกรู้เท่าทันสภาวธรรมปัจจุบันภายในกายกับจิตนี้ มีปัญญาหยั่งเห็นสภาวธรรมตามความเป็นจริง มีความเพียรในการปฏิบัติธรรม มีปีติความอิ่มใจ มีปัสสัทธิสงบกายสงบใจ มีสมาธิตั้งมั่นในสภาวธรรมปัจจุบัน และมีอุเบกขาวางเฉยโดยตามรู้สิ่งที่จิตรับรู้ได้สม่ำเสมอ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็จะสามารถประสบความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม ตั้งแต่วิปัสสนาญาณที่ ๔ คือ อุทยัพพยญาณเป็นต้นไป จนกระทั่งบรรลุวิปัสสนาญาณเบื้องสูงตามสมควรแก่บารมีธรรมของตน

ประโยชน์ที่ควรได้จากพุทธศาสนา

พระไพศาล วิสาโล

สิ่งหนึ่งที่เป็นแรงดึงดูดให้ผู้คนเข้าหาพุทธศาสนาหรือมาวัด นั่นคือความเชื่อว่าทุกข์โศกโรคภัยจะไม่มารังควาน อันตรายที่เกิดขึ้นก็จะได้รับการบำบัดบรรเทา หรือมิฉะนั้นก็เชื่อว่า จะมีการอำนวยให้ประสบโชค พบสิริมงคล อันนี้คือเหตุผลที่คนส่วนใหญ่มาวัด

หลายคนมาทำบุญที่วัดก็เพราะว่าเจ็บป่วยด้วยโรคร้าย และเชื่อว่าบุญที่ได้บำเพ็ญจะช่วยปัดเป่าโรคให้หายไปได้ บางคนมาวัดเพื่อให้พระสะเดาะเคราะห์ให้ทุกข์โศกโรคภัยและภยันตรายหมดสิ้นไป บางคนก็มีความเศร้าโศกเพราะคนรักจากไป จึงมาวัดเพื่อทำบุญอุทิศให้กับผู้ที่ล่วงลับ เป็นการบรรเทาความเศร้าโศก อีกทั้งอาจจะช่วยคลายความรู้สึกผิดที่ไม่ได้ทำอะไรดีๆ ให้กับท่านเลยในยามที่ท่านยังมีชีวิตอยู่

หรือมิฉะนั้นก็มาวัดเพื่อเสริมสิริมงคล อยากจะได้รับพรที่อำนวยให้มีความสุข ความเจริญ พรที่คนปรารถนาเวลามาวัดก็คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ตอนหลังก็เพิ่ม ปฏิภาณ ธนสารสมบัติเข้าไปด้วย

ผู้คนมาวัดหลายคนอยากให้พระรดน้ำมนต์หรืออยากได้วัตถุมงคล เพื่ออำนวยให้ประสบโชคมั่งมีศรีสุข เหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดผู้คนให้เข้าหาพุทธศาสนาหรือมาวัด ทำให้พุทธศาสนาได้รับความนับถือจากผู้คนเป็นจำนวนมาก ปฏิเสธไม่ได้ว่านี้เป็นด้านหนึ่งของพุทธศาสนา ที่ช่วยให้ผู้คนมีความสบายใจ มีความหวัง และกำลังใจ

แต่พุทธศาสนามีสิ่งที่ดีกว่านั้นที่เราควรจะใส่ใจ นั่นก็คือ การทำให้เราเห็นความจริงของชีวิต แต่ว่า ความจริงหรือสัจธรรมของชีวิต บ่อยครั้ง

**แสดงธรรมเย็นวันวิสาขบูชา ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๙ วัดป่าสุคะโต*

ผู้คนไม่ค่อยอยากฟัง อยากได้ยิน หรืออยากรับรู้เท่าไหร่ นั่นคือว่าคนเราเกิดมาแล้วก็ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย และก่อนจะตายก็ต้องประสบกับความพลัดพรากสูญเสียทั้งของรักและคนรัก

นี่คือความจริงที่ผู้คนไม่อยากฟัง โดยเฉพาะคนที่กำลังมีความสุข พรั่งพร้อมด้วยวัตถุ มีความมั่งมี พอได้ฟังพระพูดว่า ความมั่งมีเป็นของไม่เที่ยง มีแล้วก็หมด ไม่ว่าได้อะไรมาก็ต้องเสีย เจอใครก็ต้องจากในที่สุด เช่นเดียวกันพบกับพรากเป็นของคู่กัน นี่เป็นความจริงที่คนไม่ค่อยอยากจะได้ยินหรือยอมรับเท่าไหร่

คำสอนหรือคำพูดบางอย่างของพระดูเหมือนจะสวนทางกัน ขณะที่พระให้พรว่า ขอให้มีอายุ วรรณะ สุขะ พละ ใครฟังแล้วก็สบายใจ มีกำลังใจ แต่ว่าในอีกด้านหนึ่ง ท่านก็พูดว่า อายุ วรรณะ สุขะ พละ ล้วนไม่เที่ยง

ไม่มีใครที่อายุยืนจนชั่วกัลปาวสาน วรรณะแม้ว่าจะผ่องใส สุดท้ายก็เสื่อมหม่นหมอง แม้กระทั่งพระพุทธเจ้าซึ่งเคยมีวรรณะผ่องใส พอทรงชราวรรณะก็เลือนหายไป สุขะก็เหมือนกัน เป็นของไม่เที่ยง เจือไปด้วยทุกข์ ใครก็ตามไม่ว่าจะมีพละกำลังแค่ไหน สุดท้ายก็อ่อนแรง เวลารับพรจากพระ ก็ไม่มีใครอยากจะรับรู้ว่าพรเหล่านี้แม้จะเกิดขึ้นจริง แต่สุดท้ายมันก็ไม่เที่ยง

หลายคนมาให้พระพรมน้ำมนต์เพื่อให้ร่ำรวย แต่ในขณะเดียวกันท่านก็สอนว่า ความร่ำรวยนอกจากไม่เที่ยงแล้ว ยังมิใช่เป็นหลักประกันแห่งความสุขที่แท้ ความสุขจากทรัพย์เป็นความสุขที่เจือไปด้วยทุกข์ เปรียบเหมือนกับแสงสว่างที่เกิดจากหญ้าแห้งที่จุดให้ลุกโพลงขึ้นมา หญ้าแห้งเมื่อจุดไฟแล้วมันก็ลุกโพลงให้แสงสว่างก็จริง แต่ก็มีควันที่ระคายเคืองตา สุขจากทรัพย์เป็นอย่างนี้แหละ

ฉะนั้น จะร่ำรวยแค่ไหนก็ไม่เคยพบความสุขที่แท้ได้ ถ้ารู้จักแต่ความสุขชนิดนี้ชนิดเดียว คือความสุขจากทรัพย์หรือว่ากามสุข

นี่ก็เป็นความจริงที่คนไม่ค่อยอยากจะยอมรับเท่าไหร่ ยิ่งถ้าสอนถึงขั้นว่า แท้จริงแล้วไม่มีอะไรที่เป็นตัวเราหรือของเราเลย สิ่งที่เรียกว่า ตัวเรา ของเรา หรือ ตัวกูของกู เป็นสิ่งที่ถูกปรุงแต่งขึ้นมา แท้จริงแล้วไม่มีตัวเราเลย หลายคนก็ยิ่งไม่อยากจะฟัง

ว่ากันว่า ฝรั่งเวลาได้ฟังคำสอนของพุทธศาสนา สิ่งที่รับได้ยากก็คือ คำสอนเรื่องอนัตตา ไม่มีตัวกู เพราะฝรั่งถูกสอนมา ให้ยึดมั่นตัวกู และเชื่อว่าตัวกูนี่แหละเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ ที่หาความสุขก็เพื่อตัวกูนี่แหละ แต่พอพุทธศาสนาสอนว่าไม่มีตัวกู เขาเข้าใจยาก รับฟังลำบาก ส่วนเรื่องอนิจจัง ทุกขัง ก็พอจะรับได้อยู่

คนไทยจำนวนไม่น้อยก็เหมือนกัน เวลาพระสอนว่าไม่มีอะไรที่เป็นของเราเลย ใจก็ค้านอยู่ข้างใน ทรัพย์สมบัติที่มีอยู่ไม่ใช่ของเราเหรอ บ้านไม่ใช่ของเราหรือ ลูกไม่ใช่ของเราหรือ แล้วไม่มีตัวกูเหรอ แต่นี่คือความจริง เป็นความจริงอันประเสริฐที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและนำมาแสดง

ที่เรานับถือพระพุทธเจ้าเป็นพระบรมศาสดา หรือเป็นบรมครู ก็เพราะทรงเปิดเผยสัจธรรมความจริง หรือนำความจริงที่ว่านี้มาให้เรารับรู้ มันเป็นความจริงที่ไม่ค่อยถูกใจผู้คนเท่าไหร่ บางครั้งก็เหมือนกับยาขม

ขณะที่การให้ความหวัง หรือมีความเชื่อว่าจะได้รับโชค จะมีความมั่งมีศรีสุข ถ้าหากว่ามาทำบุญเยอะๆ คำพูดแบบนี้ถูกใจคนมากกว่า เพราะใครๆ ก็อยากร่ำรวย อยากมีเงินเยอะๆ อยากมีอำนาจยิ่งใหญ่

ถึงแม้หลายคนจะไม่ได้ปรารถนาสิ่งเหล่านี้

แต่ว่าเวลามีความทุกข์ มีความเจ็บป่วย มีความพลัดพรากสูญเสีย ก็อยากได้สิ่งปลอบประโลมใจ อยากให้พระมารดน้ำมนต์หรือมาสะเดาะเคราะห์ จะได้มีความหวัง มีกำลังใจ ทั้งหมดนี้มีประโยชน์ เพราะคนเราเมื่อมีความทุกข์ ถ้าจมอยู่ในความทุกข์ ก็ไปต่อไม่ได้

ฉะนั้น สิ่งที่พุทธศาสนาให้กับผู้คนที่มีความทุกข์คือกำลังใจและความหวัง ย่อมเป็นสิ่งที่ดี โดยเฉพาะความหวังที่เกิดจากการทำความดี เช่น การทำบุญ การให้ทาน การรักษาศีล หรือแม้แต่การภาวนา แต่ถ้าจะหวังเท่านี้จากพุทธศาสนาถือว่ามักน้อยและเสียประโยชน์ เพราะว่าพุทธศาสนาสามารถให้เราได้มากกว่านั้น

พุทธศาสนาไม่ได้มีประโยชน์หรือหน้าที่เพียงแค่ให้ความหวัง ให้กำลังใจ และปลอบประโลมใจในยามเศร้าโศกเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่กระตุ้นเตือน และกระทุ้งให้เราตื่นจากความหลง เพื่อตระหนักหรือยอมรับถึงสัจธรรมความจริงซึ่งอาจจะไม่ถูกใจเรา ที่จริงจะว่าไม่ถูกใจก็ไม่เชิง มันไม่ถูกใจกิเลสมากกว่า แต่ความจริงเหล่านี้แหละที่จะช่วยทำให้เราพ้นทุกข์ได้ เพราะช่วยทำให้เราอยู่กับความเป็นจริง และไม่คาดหวังหรือทำในสิ่งที่สวนทางกับความจริง

มีเงิน มีทอง แต่ถ้าไปยึดว่ามันเที่ยง หรือเข้าใจว่ามันจะให้ความสุขที่แท้กับเรา ความยึดติดดังกล่าวก็สามารถพาเราไปสู่ความทุกข์ได้ คนที่เอาเงินเอาทองเป็นสรณะ เอาอำนาจเป็นจุดหมายของชีวิต พวกนี้ล้วนแต่ลงเอยด้วยความทุกข์ หรือมิฉะนั้นก็ไปสร้างความทุกข์ให้กับผู้อื่น ซึ่งก็เท่ากับเป็นการสร้างบาปสร้างกรรมให้เพิ่มพูนมากขึ้น ยากที่จะประสบความสงบเย็นในภายภาคหน้าได้

ฉะนั้น การรู้ความจริงดังกล่าว ช่วยให้เราเกี่ยวข้องกับ ลาภ ยศ สรรเสริญ ได้ถูกต้อง คือไม่ปล่อยให้มันเป็นนายเราชนิดที่ว่ายอมตายเพื่อมัน หรือยอมทำชั่วเพื่อมัน หรือฝากความสุขไว้กับมัน โดยที่ไม่ตระหนักว่าพอมันเสื่อมสลายหายไป ความทุกข์ก็ท่วมทับจนไม่อยากจะมีชีวิตอยู่ต่อไป

เหมือนกับหลายคนที่ต้องฆ่าตัวตาย เพราะว่าธุรกิจล้มละลาย หรือว่าเงินบาทราคาตก หุ้นตก ทรัพย์สินจำนวนมหาศาลหายไป แต่ที่เหลืออยู่ก็ยังเยอะ แต่หลายคนก็ทนไม่ได้ นั่นเป็นเพราะว่าไม่เข้าใจหรือไม่ยอมรับสัจธรรมความจริงว่าอะไรๆ ก็ไม่เที่ยง หรือไม่ได้ตระหนักว่า สิ่งที่มี หรือเคยมี มันไม่ใช่หลักประกันแห่งความสุขที่แท้เลย

ในเมื่อเรามานับถือพุทธศาสนา ก็ไม่ควรหวังแต่โชค หรือหวังอานิสงส์จากบุญ เพื่อมีอายุ วรรณะ สุขะ พละเท่านั้น แต่ควรจะเปิดใจรับรู้สัจธรรมความจริงเพื่อวางใจถูก วางใจถูกก็คือไม่ยึดติดถือมั่นว่ามันเที่ยง หรือคาดหวังว่ามันจะให้ความสุขล้วนๆ หรือสำคัญมั่นหมายว่ามันเป็นของเรา ยึดมั่นถือมั่นในตัวตนที่ไม่มีอยู่จริง

ยิ่งมาถึงวันนี้คือวันวิสาขบูชา ก็ควรที่เราจะถามว่า อะไรทำให้เจ้าชายสิทธัตถะเป็นพระพุทธเจ้า สิ่งนั้นก็คือการค้นพบสัจธรรมความจริง วันวิสาขบูชา ความหมายหนึ่งของวันนี้ก็คือการที่พระองค์ได้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณ ตรัสรู้ก็คือการได้เห็นแจ้งในสัจธรรมหรือความจริงว่า ไม่มีอะไรเที่ยง ทุกอย่างล้วนเป็นทุกข์ และไม่ใช่ตัวตน ไม่มีทางที่เราจะออกจากทุกข์ได้เลย ตราบใดที่ยังแสวงหาความสุขจากลาภ ยศ สรรเสริญ แม้แต่การทำสิ่งตรงข้ามคือ การทรมานตน ก็ไม่ใช่ทางออก

ฉะนั้น เมื่อมาถึงวันวิสาขบูชา ก็ควรที่เราจะเพียรพยายามเพื่อเข้าถึงสัจธรรมความจริงอย่างเดียวกับที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ เพราะนี่ต่างหาก

ที่ทำให้พระองค์เป็นพระพุทธเจ้า ช่วยทำให้พระองค์ตรัสรู้หรือพ้นจากทุกข์ได้

หลายคนเวลาเข้าวัดหรือมานับถือพุทธศาสนาก็สนใจแต่การทำบุญ เพราะเชื่อว่าบุญจะทำให้ประสบโชค มีความมั่งมีร่ำรวย อายุยืน แต่ที่จริงแล้วพระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพียรไม่ได้เพื่อสะสมบุญ

สมัยที่ยังทรงเป็นปุถุชนบำเพ็ญเพียรอยู่ มีมารมาหว่านล้อมพระพุทธเจ้าให้เลิกบำเพ็ญความเพียร มารให้เหตุผลว่าพระองค์สะสมบุญมามากแล้ว ไม่ต้องบำเพ็ญเพียรแล้ว พระพุทธเจ้าตรัสว่าอย่างไร พระองค์ตรัสตอบว่า เราไม่ได้ทำความเพียรเพื่อสะสมบุญ เราทำความเพียรเพื่อความพ้นทุกข์ และทรงค้นพบว่าสิ่งที่ทำให้ทรงพ้นทุกข์ได้ก็คือ สัจธรรมความจริง เราจึงเรียกว่าตรัสรู้

คืนที่พระองค์ตรัสรู้ เป็นคืนที่พระองค์พบสัจธรรมที่เรียกว่า **ญายธรรม** ผู้รู้อธิบายว่าคือปฏิจจสมุปบาท ปฏิจจสมุปบาทก็คือสัจธรรมขั้นลึกซึ้งที่แสดงให้เห็นถึงเหตุแห่งทุกข์

เหตุแห่งทุกข์ไม่ได้อยู่ที่ไหน แต่อยู่ที่ใจเรา แม้เกิดผัสสะ พบความสูญเสียพลัดพรากแล้วไม่ใช่ว่าเราจะทุกข์ทันที ต้องผ่านตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ ชรา มรณะก่อนจึงจะเกิดทุกข์ อีกทั้งตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ ชรา มรณะ ไม่ได้เกิดจากผัสสะด้วยซ้ำ แม้มีผัสสะ แต่ถ้าไม่ปรุงเป็นเวทนาก็ไม่เกิดทุกข์ หรือแม้มีเวทนา มีความพอใจไม่พอใจ มีความยินดี ยินร้าย แต่ถ้าไม่ปรุงเป็นตัณหา ย่อมไม่เกิดอุปาทาน ไม่มีภพ ชาติ ชรา มรณะ ก็ไม่เกิดทุกข์

นี้เป็นเคล็ดลับที่สำคัญมาก ไม่ใช่ว่าความพลัดพรากสูญเสียเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ แม้พลัดพรากสูญเสีย แต่ถ้าใจไม่มีความยึดติดถือมั่นในสิ่งที่สูญเสียไป ใจก็ไม่ทุกข์ เจอสิ่งเลวร้าย

เช่น ความแก่ ความเจ็บ หรือแม้แต่ความตาย แต่ถ้าไม่ยึดติดถือมั่นว่ามีตัวกู ไม่ยึดในร่างกายนี้ว่าเป็นของกู แม้จะแก่ จะเจ็บ จะป่วยอย่างไร ใจก็ไม่ทุกข์

นี่คือสัจธรรมที่สำคัญมาก ถ้าอยากจะพ้นทุกข์ ไม่ใช่ว่าจะต้องหาทางหนีจากความตาย ทำให้หนุ่มเสมอสาวเสมอ ทำให้ไม่เจ็บไม่ป่วย ไม่ใช่ เพราะทำอย่างไรก็ไม่สำเร็จ แต่ถึงแม้แก่ ถึงแม้เจ็บ ถึงแม้ป่วย ใจไม่ทุกข์ก็ได้ ถึงแม้ตาย ใจไม่ทุกข์ก็ได้ เพราะสุดท้ายก็พบว่ามีแต่ความตาย แต่ไม่มีผู้ตาย เอาเข้าจริงๆ ความตายก็ไม่มี มันมีแต่การเปลี่ยนสภาพ

เหมือนกับก้อนน้ำแข็งที่หายไปจากถ้วย แต่ที่จริงมันไม่ได้หายไปไหน เพียงแต่เปลี่ยนสภาพกลายเป็นของเหลวอยู่ในถ้วยนั่นแหละ ดักแด้กลายเป็นผีเสื้อ เราก็ไม่ได้ว่าดักแด้ตาย มันแค่เปลี่ยนสภาพไปเป็นผีเสื้อ เมฆฝน เมฆครึ้ม จู่ๆ ก็หายไปจากฟ้า ไม่ได้แปลว่าเมฆมันตาย มันแค่เปลี่ยนสภาพจากเมฆกลายเป็นหยดฝน ฉะนั้นเมื่อมีปัญญาเข้าใจความจริงแบบนี้ นอกจากไม่มีผู้ตายแล้ว ความตายก็ไม่มีด้วย เพราะฉะนั้นจะมีใครทุกข์

นี่คือสัจธรรมความจริงที่เราชาวพุทธควรจะเปิดใจรับฟัง โดยเฉพาะในวันวิสาขบูชาซึ่งเป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบสัจธรรมที่นำให้มนุษย์

ทั้งหลายออกจากความทุกข์ได้

ฉะนั้น ถ้าเรามาวัด เพียงแค่มาทำบุญ ไม่ว่าโดยการใส่บาตร ถวายสังฆทาน เลี้ยงพระ หรือว่าเวียนเทียน อย่างนี้ถือว่ายังไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่จากพุทธศาสนา หรือจากคำสอนของพระพุทธเจ้า จนกว่าเราจะมาเปิดใจฟังธรรมที่พระองค์ทรงค้นพบ

แต่ฟังอย่างเดียวก็ไม่พอ ต้องปฏิบัติด้วย เพราะการปฏิบัติที่เรียกว่า กรรมฐาน หรือ ภาวนา ไม่ใช่แค่รักษาศีลเท่านั้น แต่ยังช่วยทำให้เราเห็นสัจธรรมความจริง จนกระทั่งคลายหรือวางความยึดติดถือมั่นในสิ่งต่างๆ ลง

แค่เห็นว่าความคิดไม่ใช่เรา ความโศกไม่ใช่เรา ความโกรธไม่ใช่เรา อันนี้ก็ช่วยได้เยอะแล้ว เป็นเพราะเราไปยึดว่าความโศกเป็นเรา ความโกรธเป็นเรา มีความโศกเมื่อไหร่ก็เกิดความสำคัญมั่นหมายว่า กูเศร้า กูโศก มีความโกรธเมื่อไหร่ก็มีความสำคัญมั่นหมายว่า กูโกรธ กูโมโห นี้แหละคือตัวเพิ่มทุกข์ให้แก่เรา

แต่อย่างน้อยเราก็สามารถเห็นความจริงดังกล่าวได้ แม้ยังไม่เป็นผู้บรรลุธรรม หรือเป็นอริยบุคคล คือเห็นว่า ความคิดและอารมณ์ต่างๆ ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ถ้าเราเจริญภาวนาไปเรื่อยๆ ก็จะพบว่าไม่ใช่แค่ความคิดและอารมณ์เท่านั้นที่ไม่ใช่เรา รูปนี้ก็ไม่ใช่เราไม่ใช่ของเรา และเมื่อขยายไปถึงสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เรียกว่า สังขาร มันก็ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเราเช่นกัน

แต่ก่อนจะถึงจุดนั้น อย่างน้อยความจริงดังกล่าวก็เปิดใจเราให้ยอมรับว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง คลื่นกับลมเป็นของคู่กัน ดังกับดับก็มาด้วยกัน มีกับหมดเป็นของคู่กัน ได้กับเสียเป็นของคู่กัน มันช่วยให้เราไม่ยึดติดถือมั่นในสิ่งที่มี หรือปรารถนาจะมีเยอะๆ ได้มากๆ เพราะนั่นเป็นที่มาแห่งความทุกข์ในวันข้างหน้า

อย่างน้อยเราควรเปิดใจสดับฟังและใคร่ครวญข่าวคราว เรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่างๆ ของผู้คน คนที่รวยแล้วก็กลับจน หรือว่ารวยเท่าไหร่ก็ไม่พบความสุขสักที คนที่เด่น คนที่ดัง สุดท้ายก็ถูกลืม คนที่มีชื่อเสียง มีฐานะมีอำนาจ สุดท้ายก็กลายเป็นคนต่ำต้อย เผลอๆ ติดคุกติดตะรางเสียอีก

เมื่อเปิดใจรับฟังเหตุการณ์ข่าวคราวแบบนี้แล้ว ก็ขอให้น้อมเรื่องราวเหล่านี้มาสู่ตัวเราว่าสักวันหนึ่งเราก็อาจจะเป็นอย่างนั้นเหมือนกัน นี่ก็เป็นสัจธรรมความจริงที่จะช่วยทำให้เราเข้าใจธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและแสดง

ฉะนั้น วันวิสาขบูชา เมื่อเรารับรู้ร่วมกันว่าคือวันรำลึกถึงเหตุการณ์สำคัญของพระพุทธเจ้า นอกจากการประสูติและปรินิพพานของพระองค์แล้ว ยังเป็นวาระที่ชวนให้ระลึกถึงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ก็ควรถามตัวเองว่า พระองค์ตรัสรู้อะไร และการตรัสรู้ หรือ การเห็นแจ้งในสัจธรรมมีความสำคัญอย่างไรในการช่วยทำให้เราพ้นทุกข์ได้

ฉะนั้น ถ้าเรามาวัดหรือนับถือพุทธศาสนาเพียงแค่หาสิ่งปลอบประโลมใจ มาหาความสบายใจ ก็จะไม่ช่วยให้เราพ้นจากทุกข์ได้ แต่ต้องเปิดใจยอมรับสัจธรรม ซึ่งแม้จะไม่ถูกใจ ไม่ได้พะนอกิเลส แต่ช่วยทำให้เราพ้นทุกข์ได้ โดยเฉพาะถ้าหากว่าไม่ใช่แค่เพียงแต่เปิดใจรับฟังสัจธรรม แต่ปฏิบัติด้วย

การปฏิบัติในพุทธศาสนา ถึงที่สุดแล้วล้วนแต่สวนทางกิเลสทั้งนั้น หลายคนจึงไม่ค่อยอยากจะปฏิบัติเท่าไหร่ เวลาพระสอนให้ปฏิบัติก็ไม่อยากฟัง แต่เวลาพระชวนให้ทำบุญก็ทำกันอย่างล้นหลาม หรือแม้เพียงแค่ได้กราบพระก็ถือว่า

เป็นโชคแล้ว ที่จริงประโยชน์ที่เราจะได้จากพระมีมากกว่านั้น

ท่านอาจารย์พุทธทาส ท่านเคยพูดไว้ว่า “เดี๋ยวนี้พวกเราเอาแต่ไหว้ พอสอนให้ประพฤติธรรมก็กำหู” ข้อความข้างต้นเป็นคำบรรยายภาพในโรงมหรสพทางวิญญาณ ที่สวนโมกขพลาราม เป็นรูปฆราวาสผู้ชายกำลังไหว้พระอย่างงดงาม แต่อีกคนหนึ่งซึ่งอยู่ข้างหลังพระก็เอานิ้วอุดหู เวลาเจอพระก็ไหว้ด้วยความนอบน้อมอยากจะทำบุญกับท่าน แต่เวลาท่านแสดงธรรมชี้แจงสัจธรรมความจริงให้ฟัง กลับไม่อยากฟังเอานิ้วอุดหู

เวลาอาตมาให้พร ญาติโยมหลายคนพนมมือรับพรอย่างดี แต่เวลาอาตมาพูดถึงเรื่องความตายที่จะต้องเกิดขึ้นกับทุกคน บางคนเดินออกจากศาลาไปเลย พร้อมกับบ่นว่า “พูดได้ยังไง พูดเรื่องความตาย ไม่อยากฟัง” อันนี้เรื่องจริง เวลาพระให้พร ญาติโยมฟังและพนมมืออย่างอ่อนน้อม แต่เวลาพูดเรื่องความตายที่จะต้องเกิดขึ้นกับตนเอง กลับไม่พอใจ เดินลงจากศาลาไปเลย

อันนี้เพราะอะไร เพราะว่าความจริงในพุทธศาสนา หรือความจริงที่พระพุทธเจ้าแสดงให้เรารับรู้ ล้วนไม่ถูกใจ ไม่ถูกกิเลสของเรา

สำหรับชาวพุทธที่แท้ สิ่งที่เรียกว่าทุกข์ เราย่อมไม่กลัว เพราะเราพบว่าในทุกข์นี้มีธรรม เจอทุกข์เมื่อไหร่ก็พบธรรมเมื่อนั้น และธรรมที่ว่าก็ช่วยทำให้เราพ้นจากทุกข์ได้

ฉะนั้น เวลามาเข้าวัด ก็อย่ามัวแต่ทำบุญหรือแสวงหาน้ำมนต์ แสวงหาวัตถุมงคล ที่จะช่วยให้สบายใจหรือมีความหวัง อันนี้มีประโยชน์อยู่แต่ว่าจะดีกว่านั้นถ้าหากว่าเราพยายามฟังธรรม เปิดใจรับสัจธรรมจากพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะในวันวิสาขบูชา ในเมื่อเรานับถือพระพุทธเจ้าเป็นพระบรมศาสดาของเรา

ที่จริงพระองค์แสดงธรรมให้เราเห็นอยู่แล้วจากการที่พระองค์ประสูติและปรินิพพาน ขนาดพระบรมศาสดาก็ยังต้องตาย แต่ก่อนที่พระองค์จะปรินิพพาน พระองค์ก็ทรงค้นพบสัจธรรมซึ่งเป็นสิ่งยืนยันว่ามนุษย์เรามีศักยภาพที่จะออกจากทุกข์ได้ ศักยภาพที่ว่าไม่ใช่เป็นของพระพุทธเจ้าผู้เดียว แต่เป็นของมนุษย์ทุกคน ขอเพียงแต่เราปฏิบัติให้ถูกทางเพื่อดึงศักยภาพดังกล่าวออกมา

อันที่จริงวิธีปฏิบัตินั้นพระองค์ทรงแสดงให้เราเห็นอย่างชัดเจนอยู่แล้ว เพียงแต่ว่ามันมักจะสวนทางกิเลส แต่ถ้าเราเห็นว่ากิเลสเป็นเหตุแห่งทุกข์ เราก็ต้องพร้อมที่จะขัดขืนกิเลส หรือบางครั้งก็ต้องทรมานกิเลสบ้าง เพื่อพาใจให้เข้าถึงสัจธรรมความจริง

อันนี้คืออีกด้านหนึ่งของพุทธศาสนาที่คนมักจะไม่ค่อยตระหนักเท่าไหร่ ส่วนใหญ่เราจะนึกถึงด้านที่ดึงดูดใจเรา ให้ความหวัง ให้ความสบายใจ ให้กำลังใจ ส่วนด้านที่ไม่ถูกใจเรา แต่ว่ามีประโยชน์มหาศาล เพราะช่วยทำให้เราแคล้วคลาดจากทุกข์อย่างแท้จริง แม้ยังต้องเจอความสูญเสีย ต้องเจอโรคภัย เพราะปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นสัจธรรมอย่างหนึ่งที่ไม่มีใครหนีพ้น แต่แม้เจอความเจ็บป่วย เจอความสูญเสีย แล้วใจไม่ทุกข์ได้ นี้แหละคือการคลาดแคล้วจากทุกข์อย่างแท้จริง

ในทางตรงข้าม ถ้าหากว่าเราเอาแต่ทำบุญเพราะหวังโชคหวังลาภ การวางใจเช่นนั้นอาจจะทำให้เราเป็นทุกข์มากขึ้น เพราะเวลาทำบุญแล้วก็หวังได้โชคได้ลาภ แต่ถ้าเกิดมีอันเป็นไป โชคลาภที่มี ทรัพย์สมบัติที่มีเกิดสูญสลายหายไป เพราะเป็นธรรมดาโลก บางคนทำใจไม่ได้เลย อย่างเมื่อสัก ๖๐ ปีก่อน มีไฟไหม้ใหญ่ที่สุรินทร์ บ้านเรือน

นับร้อย ผู้คนนับพันเรียกว่าสิ้นเนื้อประดาตัว บ้านเรือนนับร้อยก็ถูกไฟเผาผลาญ เดือดร้อนกันเยอะแยะเลย

มีโยมคนหนึ่งพูดเข้าหูหลวงปู่ดูลย์ อตุโล ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดบูรพาราม กลางเมืองสุรินทร์ เขาบอกว่า ปู่ย่าตายายของเขาก็ทำบุญมากมาย พ่อแม่เขาก็สร้างโบสถ์ สร้างวิหาร ตัวเขาก็เป็นเจ้าภาพกฐิน เจ้าภาพผ้าป่า ทำบุญมาตลอด ทำไมบุญไม่รักษา ต่อไปนี้จะไม่เข้าวัดแล้ว เพราะว่าทำบุญมาตั้งเยอะแยะ ปรากฏว่าบ้านเรือนยังถูกไฟเผาผลาญ

หลวงปู่ดูลย์ได้ยินแล้ว ท่านตอบว่า “ไฟมันทำตามหน้าที่ของมัน” แล้วท่านก็บอกว่า “ธรรมะไม่ได้ช่วยใครในลักษณะนั้น หมายความว่า ความอันตรธาน ความวิบัติ ความเสื่อมสลาย ความพลัดพรากจากกัน สิ่งเหล่านี้มันมีประจำโลกอยู่แล้ว ทีนี้ผู้มีธรรมะ ผู้ปฏิบัติธรรมะ เมื่อประสบกับภาวะเช่นนั้นแล้ว จะวางใจอย่างไรจึงไม่เป็นทุกข์ อย่างนี้ต่างหาก ไม่ใช่ธรรมะช่วยไม่ให้แก่ ไม่ให้ตาย ไม่ให้หิว ไม่ให้ไฟไหม้ ไม่ใช่อย่างนั้น”

หลวงปู่ดูลย์ท่านพูดถูก ถ้าเราเอาแต่ทำบุญแต่ไม่มีธรรม หรือไม่ปฏิบัติธรรม ไม่เข้าใจธรรมหรือสัจธรรม เวลาเจอความผันผวนปรวนแปร เจอความสูญเสีย อันเป็นธรรมดาโลกอย่างที่หลวงปู่ว่า ความอันตรธาน ความวิบัติ ความพลัดพราก ความเสื่อมเสีย เหล่านี้มันมีประจำโลกอยู่แล้ว ทำบุญมากก็ยังต้องเจอ อย่าว่าอะไรเลยแม้กระทั่งพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ก็ยังหนีไม่พ้นความวิบัติ ความอันตรธาน ความเจ็บป่วย

แล้วธรรมมีประโยชน์อย่างไร ธรรมมีประโยชน์ก็ตรงที่ทำให้เราเข้าใจสัจธรรมความจริงจนกระทั่งไม่ยึดติดถือมั่นในสิ่งที่มี มีเท่าไหร่ก็ไม่ได้ยึดมั่นว่ามันจะอยู่กับเราไปตลอด เข้าใจสัจธรรมความจริงว่า เมื่อเกิดมาแล้ว ก็ต้องมีแก่ มีเจ็บ มีความพลัดพรากสูญเสีย และมีความตาย เมื่อรู้เช่นนี้แล้ว ก็จะไม่ยึดติดถือมั่นในสิ่งที่มี และพร้อมที่จะปล่อยวางได้

อันนี้แหละคือหน้าที่ของธรรม หรือประโยชน์จากการเข้าใจสัจธรรมความจริง และฝึกใจจนกระทั่งเห็นความจริงที่ว่านั้น

นี่คือสาระสำคัญของวันวิสาขบูชา พระพุทธเจ้าประสูติแล้วก็ยังต้องปรินิพพาน แต่ว่าพระองค์ทรงค้นพบทางออกจากทุกข์เพราะทรงรู้แจ้งในพระสัมมาสัมโพธิญาณ พวกเราซึ่งถือตนเป็นชาวพุทธ นับถือพระพุทธเจ้าเป็นพระบรมศาสดา ในวันเช่นนี้ ก็ขอให้เราระลึกว่าพระพุทธเจ้าทรงค้นพบอะไร อะไรคือความจริงที่ทรงค้นพบ และขอให้เราถือเป็นหน้าที่ที่เราจะบำเพ็ญเพียรเพื่อเข้าถึงสัจธรรมความจริงดังกล่าว

ธรรมเทศนา

อาสาฬหบูชา เสมือนเป็นวันครู

พระครูเมธังกร (ปณต คุณวฑฺโฒ)

วันอาสาฬหบูชาเป็นวันสำคัญในทางพุทธศาสนา พรุ่งนี้ก็เข้าพรรษาแล้ว เป็นโอกาสที่เราจะได้ศึกษาฝึกฝนพัฒนาตนอย่างเต็มที่ ทุกวันอาสาฬหบูชา เรามักพูดกันเรื่องการแสดงปฐมเทศนาของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้เกิดพระสงฆ์สาวกรูปแรก เมื่อเช้าพระมหานิชนันท์ ชุติกาโร ได้เปรียบเทียบว่า วันสำคัญหลักๆ ๓ วันที่เราบูชากันในประเทศไทย เหมือนเป็นตัวแทนของพระรัตนตรัย **วันวิสาขบูชา** นึกถึงพระพุทธเจ้า พระองค์ได้ประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน **วันมาฆบูชา** วันที่ทรงแสดงหลักธรรมะ คือโอวาทปาติโมกข์ เสมือนเป็นวันระลึกถึงพระธรรม และ **วันอาสาฬหบูชา** นึกถึงการเกิดขึ้นของพระสงฆ์รูปแรก ถือกันว่าเป็นวันพระสงฆ์ ซึ่งก็ได้ยินได้ฟังกันบ่อย

วันครู...วันปฐมเทศนา

อาตมาคิดว่าจะพูดอะไรที่ไม่ซ้ำได้บ้าง สิ่งที่เคยคุยกันกับญาติโยมเกี่ยวกับวันอาสาฬหบูชามีอะไรบ้าง นอกจากวันอาสาฬหบูชาจะทำให้นึกถึงพระสงฆ์รูปแรก ในฐานะที่เป็นลูกศิษย์ได้ฟังปฐมเทศนานั้นแล้ว วันอาสาฬหบูชาก็อาจจะเป็นเหตุให้ระลึกนึกถึงครูผู้สอนด้วยก็ได้ จึงลองคิดเล่นๆ **วันอาสาฬหบูชาอาจจะเปรียบเป็นวันครูได้เหมือนกัน**

เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว นอกจากจะพัฒนาตัวเองจนละกิเลสสิ้นเชิงแล้ว ยังทรงทำหน้าที่ช่วยบอกสอน ช่วยเหลือผู้คน โดยเริ่มต้นเสด็จมาทรงสอนลูกศิษย์ ๕ คน ท่านใดที่เคยเดินทางไปสังเวชนียสถาน พอจะระลึกเส้นทางได้ไหมว่า ระยะทางจากพุทธคยาที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ มา

** พระธรรมเทศนาเนื่องในวันอาสาฬหบูชา วัดญาณเวศกวัน ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๙*

จนถึงป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ที่พระองค์ทรงแสดงปฐมเทศนาประมาณกี่กิโลเมตร

ตอนที่อ่านหนังสือจาริกบุญจารึกธรรม ทราบว่า ท่านพระครูปลัดคือพระอาจารย์ครรชิตในเวลานั้น ท่านได้ทำแผนที่ประกอบในหนังสือเล่มนั้นด้วย ซึ่งหลวงพ่อสมเด็จฯ ได้ปรารภถึงระยะทางเปรียบเทียบกับคัมภีร์เป็นระยะทางประมาณ ๒๕๐ กิโลเมตร ตัวเลขระยะทางนี้จะนำพาไปสู่มุมมองอะไรบางอย่าง เมื่อพิจารณาว่าพระพุทธเจ้าทรงใช้เวลาเดินทางกี่วัน เพื่อให้เห็นลำดับเวลาของเหตุการณ์ทั้งหมด (time-lapse)

ลำดับเหตุการณ์ในพุทธประวัติ

ขอย้อนกลับไปวันบูชาทั้งสาม เพื่อเรียงลำดับว่า เหตุการณ์ในพุทธประวัติ วันไหนเกิดก่อน-เกิดหลังอย่างไร เดือน ๖ วิสาขบูชาเกิดก่อน คือ วันประสูติเจ้าชายสิทธัตถะ พระองค์ทรงผนวชเมื่อ ๒๙ พรรษา บำเพ็ญเพียรค้นหาวิธีการผิดบ้างถูกบ้าง ๖ ปี พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสรู้ในวันเพ็ญเดือน ๖ หลังจากประสูติ ๓๕ ปี และเหตุการณ์ถัดมาคือ วันอาสาฬหบูชา หมายความว่าเมื่อตรัสรู้แล้วจึงทรงเดินทางไปสอน เมื่อคำนวณแล้ววันตรัสรู้กับวันปฐมเทศนาห่างกัน ๒ เดือน

หลังจากปฐมเทศนาแล้ว มีลูกศิษย์ที่บรรลุธรรมและละกิเลสได้เหมือนอย่างพระพุทธเจ้าแล้ว พระพุทธเจ้าจึงทรงส่งสาวกที่เป็นพระอรหันต์ออกไปสอนเริ่มต้นตั้งแต่รุ่นแรก ๖๐ รูป แล้วขยายไปเรื่อยๆ จนมีจำนวนมากขึ้น จึงได้กลับมารวมตัวกัน (Reunion) ในวันมาฆบูชา คือวันเพ็ญเดือน ๓ นั่นคือพระอรหันต์จำนวน ๑,๒๕๐ รูป กลับมารวมกันครั้งแรก (First Reunion) ห่างจากวันปฐมเทศนา ๗ เดือน ถือว่าเป็นการเผยแผ่ศาสนาที่มีประสิทธิภาพมาก แล้วในการมารวมตัวกันครั้งนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงหลักธรรม คือ **“โอวาทปาติโมกข์”** ที่เป็นหลักทั้งในแง่เป้าหมาย วิธีการ และค่านิยมในทางพระพุทธ-ศาสนา

กลับมาที่วันอาสาฬหบูชา นั่นหมายความว่าพระพุทธเจ้าเสด็จจากพุทธคยามาที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน อยู่ในช่วงเดือน ๖ ถึงเดือน ๘ คือ ๘ สัปดาห์ แต่ว่าไม่ได้ทรงเดินทางทันทีหลังจากตรัสรู้แล้ว พระพุทธเจ้าเสวยวิมุตติสุข ทบทวนสิ่งที่พระองค์ได้ตรัสรู้อยู่ที่พุทธคยา ว่าโดยอรรถกถา ๗ สัปดาห์ ก็แปลว่าเดินทางจริงๆ ๑ สัปดาห์ ระยะทาง ๒๕๐ กิโลเมตร หารด้วย ๗ วัน ก็เดินทางวันละประมาณ ๓๐ กว่ากิโลเมตร ซึ่งก็เป็นไปได้ (make sense) ในแง่พระเดินจาริกทั่วไปก็วันละ ๒๐ กิโลเมตรปลายๆ ถึง ๓๐ กว่าๆ กิโลเมตรเช่นกัน

คำถามที่อยากจะชวนคิดก็คือว่า ถ้าเราเป็นคนที่มีความรู้อะไรสักอย่าง แล้วเรารู้ว่าความรู้นี้จะเป็นประโยชน์กับคนซึ่งอยู่ห่างออกไป ๒๕๐ กิโลเมตร แล้วเราต้องเดินทางวันละ ๓๐ กว่ากิโลเมตร เพื่อไปสอนคน ๕ คน โดยไม่มีรถ ไม่มียานพาหนะ ไม่มี zoom meeting แต่ต้องเดินเท้าไปสอนเขา เราจะไปไหม คิดหนักอยู่เหมือนกันนะ ตรงนี้อาตมาจะชี้ให้เห็นว่า **นี่คือความเป็นครู ที่ปรากฏขึ้นในวันอาสาฬหบูชา** ครูที่เอาความรู้ที่ตนค้นพบไปบอกสอน แม้จะต้องเดินทางไกล และที่สำคัญคือ ๕ คนนั้นไม่ได้ต้อนรับ ไม่ง้อ เขาไม่ได้ให้สินจ้างรางวัลค่าตอบแทน หรือแม้แต่ความเคารพ แต่เมื่อพระพุทธองค์เห็นว่าเป็นประโยชน์ก็เสด็จไป และจริงๆ เหตุการณ์ทำนองนี้ไม่ได้เกิดเฉพาะในคราวครั้งปฐมเทศนาเท่านั้น แต่เกิดขึ้นตลอด ๔๕ พรรษาของพระชนม์ชีพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

คำถามต่อไปคือ การที่พระพุทธเจ้าทรงเดินทาง ๒๕๐ กิโลเมตร ภายใน ๒ สัปดาห์นั้น ส่งผลถึงใครในโลกนี้บ้าง ส่งผลให้คน ๕ คนเป็นพระอรหันต์ใช่หรือไม่ ส่งผลอื่นๆ อีกหรือเปล่า การเดินทางนั้นส่งผลถึงเราในวันนี้ด้วยหรือไม่ ถ้าสมมติเล่นๆ ว่า พระพุทธเจ้าทรงเปลี่ยนพระทัยแล้วไม่ทรงเดินทางจากพุทธคยาไปสอนใครในวันนั้น วันนี้เราอาจจะมารวมตัวกันที่นี่เพื่อบูชายัญก็ได้ วันนี้เราอาจจะมารวมตัวกันที่นี่ เพื่อเซ่นสรวงบูชาดวงดาว เพื่อให้โชคลาภแก่เราก็ได้ แต่วันนี้เรามาที่นี่ เพื่อระลึกถึงคำสอน ระลึกถึงการแสดงความจริงของชีวิต **คือธรรมจักรที่พระองค์ทรงแสดงถึงความทุกข์ในชีวิต เหตุให้เกิดทุกข์ ความพ้นทุกข์ และทางดับทุกข์นั้น** ซึ่งพระองค์ได้ทรงสอนไว้ด้วยดีแล้วนั้น อยู่ที่เราจะได้ประพฤติปฏิบัติให้เห็นผลจริงเช่นว่านั้นได้

อาตมาจะตั้งคำถามต่อไปอีกว่า ที่เรามารวมตัวกันในที่นี้ ในเวลาที่ห่างจากการตรัสรู้มา ๒,๖๐๐ กว่าปี เรารู้ได้อย่างไรว่า คำสอนนั้นเป็นของจริง หรือถ้าจะถามให้ชัดขึ้นไปอีกว่า พระพุทธเจ้ามีอยู่จริงหรือไม่ การที่เราจะกล่าวคำบูชา และเดินประทักษิณรอบองค์พระปฏิมานี้ เพื่อแสดงการเคารพและระลึกนึกถึง บูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ คือการบูชาใคร และบุคคลนั้นมีอยู่จริงหรือไม่ ถ้าโยมตอบว่ามีอยู่จริง คำถามต่อไปก็คือว่า คำตอบนั้นเป็นความเชื่อหรือเป็นความรู้จริง และ**ที่จริงเป้าหมายในทางพุทธศาสนาคือความเชื่อ หรือความรู้กันล่ะ** เราจะพิสูจน์อย่างไรว่า พระพุทธเจ้ามีจริง มีทางพิสูจน์ไหม

ลองสมมติว่าลูกหลานถามเราว่า วันนี้คุณพ่อคุณแม่ คุณน้า หรือคุณป้าไปวัดมา ผมอยากรู้ว่าพระพุทธเจ้ามีจริงหรือไม่ จะตอบอย่างไร จะบอกลูกหลานว่า “มี เพราะอะไร” หรือจะบอกว่า “จงเชื่อว่ามี เพราะเหตุใด” อาจดูเป็นคำถามพื้นฐานเกินไปที่จะนำมาแสดงในที่นี้ แต่อาตมาก็คิดว่ามีประโยชน์ในการที่จะชวนให้เราทบทวนกันอีกสักครั้งหนึ่งว่า การที่เราศรัทธาเคารพนับถือ และเชื่อในพระพุทธศาสนานั้น เรากำลังเชื่อด้วยท่าทีอย่างไรกัน และนี่อาจเป็นสาระสำคัญของบทบาทระหว่างศิษย์กับครูด้วย ถ้าวันอาสาฬหบูชากำลังทำให้เราระลึกนึกถึงการเป็นศิษย์ โดยเฉพาะศิษย์รุ่นแรก คือ พระปัญจวัคคีย์ กับบรมครู คือพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะได้ชวนกันดูให้เห็นลึกลงไปว่า บทบาทท่าทีในใจของศิษย์ที่มีต่อครูควรเป็นเช่นไร เราจะเชื่อศรัทธาต่อครู หรือความรู้ของครูนั้นอย่างไร

รู้จริง หรือ เชื่อตาม

ระหว่างความรู้และความเชื่อนั้น ต่างกันจริงอย่างไร หลวงพ่อสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เคยยกตัวอย่างว่า ถ้าเกิดกำมือขึ้นมาแล้วถามว่า “ในมือมีดอกไม้อยู่หรือไม่” เราจะตอบว่าอย่างไร ถ้าโยมคิดวิเคราะห์ว่า อยู่ตรงนี้ไม่น่าจะมีดอกไม้ โยมก็จะตอบว่า “ไม่น่าจะมี” หรือโยมอาจจะคิดว่าพระคงไม่โกหกหรอก โยมจะบอกว่า “มี” นี่เป็นแค่ยกตัวอย่าง แต่ไม่ว่าโยมจะตอบว่ามีหรือไม่มีก็ตาม นั่นคือความเชื่อ ความคิดในใจของเรา จนกว่าอาตมาจะแบมือออก จึงจะพูดได้ว่ามันไม่มี โดยการเห็นด้วยตาตัวเอง

ตอนที่เห็นด้วยตา เราจึงพูดว่า “เรา**รู้**ว่าไม่มี” แต่ก่อนที่จะแบมือออกนั้น เราอยู่กับความคิด ทั้งนั้น **คิด**ว่ามีบ้าง **คิด**ว่าไม่มีบ้าง สิ่งที่เราคิดอาจตรงกับความจริงก็ได้ หรือไม่ตรงก็ได้ คนที่คิดอย่างมีเหตุมีผล มีข้อมูลเพียงพอ ก็มีโอกาสที่ความคิดนั้นจะตรงกับความจริงได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม **ความคิดก็ยังไม่ใช่ความรู้จริงๆ** ตราบใดที่เรายังรู้ด้วยความคิด เราก็ยังไม่รู้จริงอยู่ดี

ทุกท่านรู้ไหมว่าในนมเปรี้ยวมีอะไร โยมตอบได้ว่าในนมเปรี้ยวมีจุลินทรีย์ Lactobacillus **โยมรู้หรือว่าเชื่อ** เชื่อใคร เราเชื่อโฆษณา เชื่อฉลากที่ขวด แต่เราจะรู้ความจริงว่ามันมีอยู่ ด้วยวิธีการส่องกล้องจุลทรรศน์ ตราบใดที่เรายังไม่ส่อง แล้วเราไม่เห็น เราจะสรุปได้ไหมว่า “ถ้าเราไม่เห็นแปลว่ามันไม่มี” เช่นเดียวกันกับคำสอนในพุทธศาสนา เราเชื่อไหมว่ามีอยู่จริง และเป็นคำสอนที่ถูกต้อง ถ้าเราด่วนเชื่อโดยไม่พิสูจน์ เราก็งมงาย ถ้าเราด่วนปฏิเสธว่าไม่มีและไม่จริงโดยไม่พิสูจน์ เราก็งมงายเช่นกัน ดังนั้น ท่าทีของการพิสูจน์จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

เรากลับมาที่คำถาม พระพุทธเจ้ามีจริงหรือไม่ จะพิสูจน์อย่างไร การตอบคำถามนี้อาจต้องแยกเป็น ๒ คำถามย่อย

คำถามย่อยที่ ๑ คือ ถามในเชิงบุคคลว่าเจ้าชายในตำนาน หรือในประวัติศาสตร์ หรือในคัมภีร์ ผู้ซึ่งประสูติที่เมืองกบิลพัสดุ์ ทรงเติบโตและออกผนวช บุคคลนั้นมีจริงหรือไม่

คำถามย่อยที่ ๒ คือ บุคคลที่มีคุณสมบัติในการเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ละกิเลสสิ้นเชิง และสอนคนให้บรรลุธรรมตามได้ มีจริงหรือไม่

สองคำถามนี้ต่างกัน แต่อาจจะอยู่ในบุคคลเดียวกันได้ แต่วิธีการ (methodology) ในการพิสูจน์ไม่เหมือนกัน การพิสูจน์คำถามที่ ๑ ว่าบุคคลนั้นมีจริงหรือไม่ อาจทำได้ด้วยการใช้ความรู้ในทางโบราณคดี ที่จะค้นหาวัตถุพยาน ไม่ว่าจะเป็นศิลาจารึก ร่องรอยเท้า เสาหินอโศก หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิสูจน์ว่าเรื่องราวที่ปรากฏในคัมภีร์นั้น มีปรากฏอยู่ในโลกจริง ไม่ใช่จินตนาการนั้นอย่างหนึ่ง แต่ถามว่า ถ้าเราเห็นรอยเท้าเล็กๆ ที่วิหารมายาเทวีที่กรุงกบิลพัสดุ์ นั่นแปลว่า พระพุทธเจ้ามีจริง ใช่หรือไม่ การที่เราเห็นเสาอโศกที่จารึกว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประสูติ ณ ที่นี้ ตรัสรู้ ณ ที่นี้ ปรินิพพาน ณ ที่นี้ แสดงปฐมเทศนา ณ ที่นี้ เป็นการพิสูจน์ว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่จริง ใช่หรือไม่ อาจจะตอบได้ว่าเป็นหลักฐานยืนยันการมีอยู่ของบุคคลตามคัมภีร์

แต่ถ้าถามต่อว่า ยืนยันได้หรือไม่ว่าบุคคลในจารึกนั้น มีคุณสมบัติเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละกิเลสได้จริงๆ เราสามารถมีหลักฐานทาง

ประวัติศาสตร์ที่ยืนยันการมีอยู่ของบุคคล ใครก็ได้ แต่คนนั้นมีคุณสมบัติอย่างไร ไม่ได้ปรากฏอยู่ในวัตถุพยาน แล้วเราจะพิสูจน์อย่างไร เราต้องตอบคำถามนี้ให้ได้ ก่อนที่เราจะลงไปเดินเวียนเทียน ไม่เช่นนั้นจะเกิดปัญหาว่า เรากำลังจะเดินเวียนเทียนเพื่อบูชาใคร ถ้าเราไม่มั่นใจว่า บุคคลผู้มีคุณสมบัติเช่นนั้นมีอยู่จริง

การพิสูจน์คำถามย่อยข้อที่ ๒ เรื่องคุณสมบัติว่าบุคคลนั้นมีความสามารถในการตรัสรู้ ละกิเลสได้จริงหรือไม่ อาจจำเป็นต้องอาศัยวิธีการการปฏิบัติ เหมือนกับการส่องกล้องจุลทรรศน์เพื่อดูจุลินทรีย์ในนมเปรี้ยว หมายความว่า **เมื่อเราปฏิบัติตามธรรมะคำสอน และธรรมะคำสอนนั้น ทำให้เราสามารถละกิเลสได้จริง ก็แปลว่าคำสอนนั้นจริง คนสอนก็รู้จริง** แต่คนสอนนั้นจะชื่ออะไร เกิดที่ไหน การพิสูจน์ด้วยระเบียบวิธีนี้จะให้คำตอบไม่ได้ แต่จะตอบได้ว่า คนที่มีคุณสมบัติรู้เรื่องนี้มีอยู่จริงๆ แต่เป็นใครไม่รู้ นี่คือคำถาม ๒ ข้อที่ชวนให้พิสูจน์

อุปมาดั่งรอยเท้าช้าง

เรื่องราวที่จะรองรับแนวคิดนี้มาจากพระสูตรชื่อ“จูฬหัตถิปโทปมสูตร” เป็นพระสูตรที่พระโอรสของพระเจ้าอโศกในคราวที่บวชแล้ว คือพระมหินทเถระ ได้เดินทางไปเผยแผ่พุทธศาสนาในลังกาทวีป แล้วพบกับพระเจ้าเทวนัมปิยติสสะ ณ ที่นั้น จึงได้มีการแสดงธรรมครั้งแรกในลังกาทวีป พระมหินทเถระได้แสดงพระสูตรนี้แก่พระราชาว่าบุคคลเคารพศรัทธาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยเหตุอะไร โดยเปรียบเทียบเหมือนกับนายพรานที่เดินเข้าป่า

นายพรานบางคนเมื่อเห็นรอยเท้าสัตว์ใหญ่ที่ชายป่า ก็สามารถสรุปแน่นอนไปเลยว่า ในป่านี้มีช้างเผือกตัวใหญ่พันธุ์ดีอยู่แน่ แต่มีพรานบางพวกยังไม่ปักใจเชื่อด้วยหลักฐานเพียงเท่านั้น ยังคงเดินตามรอยเท้านั้นไป จนเห็นว่าตลอดตามแนวรอยเท้านั้น กิ่งไม้แม้อยู่สูงๆ ก็ถูกลิดร่วงหล่น แสดงว่าสัตว์ที่เดินผ่านนี้จะต้องเป็นสัตว์ตัวใหญ่แน่ นายพรานกลุ่มที่ ๒ จึงเริ่มเชื่อว่าในป่านี้มีช้างเผือกตัวใหญ่พันธุ์ดีอยู่จริงๆ

แต่พรานบางพวกก็ยังหาเชื่อด้วยเหตุผลและหลักฐานเพียงเท่านั้นไม่ ยังเดินตามรอยเท้าและรอยกิ่งไม้ที่ถูกหักถูกลิดรอนนั้น เข้าไปสู่ป่าลึก เมื่อเห็นเงาช้างใหญ่อยู่หลังพุ่มไม้ จึงเชื่อว่าในป่านี้มีช้างเผือกตัวใหญ่พันธุ์ดีอยู่จริง

แต่แม้ถึงกระนั้นก็เถอะ พรานบางคนก็ยังไม่พอใจ ยังกำหนดทิศทางลม แล้วเดินอ้อมไปทางใต้ลม เพื่อย้อนกลับไปมองดูช้างตัวนั้น โดยไม่มีพุ่มไม้บังให้เห็นช้างทั้งตัวด้วยตาตัวเอง ตรวจสอบลักษณะตั้งแต่ปลายงวงจนถึงปลายหาง จึงค่อยยืนยันและสรุปว่า นี่คือช้างเผือกตัวใหญ่พันธุ์ดีที่มีอยู่ในป่านี้จริง

ความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาเปรียบเหมือนนายพรานเหล่านี้ คนบางพวกเมื่อได้ฟังคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็รู้สึกว่าเป็นคำสอนที่ดี พระพุทธเจ้าเก่งจริงหนอ ใครถามอะไรก็ทรงตอบได้ มีความรู้ถ้วนทั่ว น่าเคารพศรัทธา จึงได้เคารพ และเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้จริง รู้แจ้ง และตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง เปรียบเหมือนนายพรานกลุ่มแรก ที่เห็นรอยเท้าช้างเพียงชายป่า

แต่คนบางพวกเมื่อได้ฟังคำสอนนั้นแล้ว เกิดศรัทธา เกิดความเชื่อ แล้วก็เดินตามรอยทางนั้น คือนำคำสอนนั้นมาประพฤติปฏิบัติ ฝึกรักษาศีลก็ดี ฝึกทำสมาธิก็ดี ฝึกการเจริญปัญญา เจริญวิปัสสนาเป็นต้นก็ดี จนเห็นผลตามลำดับ แม้

พิธีสามีจิกรรมถวายเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

เล็กน้อย ก็เริ่มรู้ว่าคำสอนเหล่านี้เป็นของจริง ประพฤติปฏิบัติแล้วเกิดความดีแท้จริง แม้ยังไม่ประสบผลสำเร็จถึงที่สุด ก็เห็นแนวทางที่เป็นไปได้ คนเหล่านี้ก็เปรียบเหมือนนายพรานที่เดินเข้าไปเห็นกิ่งไม้ถูกลิดร่วงหล่นไปตามทาง

ผู้ปฏิบัติบางพวกเมื่อมีความเชื่อ ความศรัทธาอย่างนั้นแล้วก็ยังปฏิบัติต่อไป จนสามารถละกิเลสได้ สามารถเป็นพระอริยบุคคล คือ พระโสดาบัน พระสกทาคามี หรือแม้แต่พระอนาคามี เมื่อละกิเลสได้เป็นอันมาก จึงรู้ว่าที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ละกิเลสมีผลเป็นนิพพาน เป็นเช่นนี้นี่เอง เห็นนิพพานบ้างแล้ว ชนเหล่านี้เปรียบเหมือนนายพรานที่เห็นช้างอยู่หลังพุ่มไม้

จนกว่าบุคคลใดปฏิบัติแล้ว ละกิเลสได้สิ้นเชิงเหมือนอย่างพระพุทธเจ้านั่นล่ะ **บุคคลนั้นเท่านั้นที่จะรู้ว่า พระพุทธเจ้าทรงคุณอันประเสริฐแค่ไหน** บุคคลนั้นเองที่รู้ว่า การเป็นพระอรหันต์แท้จริงคือเช่นไร บุคคลนั้นเองเท่านั้นที่รู้ว่า ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ปฏิบัติมาทั้งหมดนี้เพื่อจะละกิเลส หมายถึงอย่างนี้นี่เอง บุคคลนี้เท่านั้นที่ได้เห็นช้างด้วยตาของตนเอง

เป้าหมายในการปฏิบัติในทางพุทธศาสนา หมายถึง “การได้เห็นช้าง ไม่ใช่เชื่อว่ามีช้าง” และถ้าเมื่อไรเรารู้ว่า **การปฏิบัตินี้นำทางไปสู่การละกิเลสได้จริง** เราก็จะพิสูจน์ได้ว่า ชุดคำสอนและแนวปฏิบัติทั้งหมดนี้จริง และเราก็จะพิสูจน์ได้ว่ามีคนที่รู้มาก่อนเรา ที่สอนอย่างนี้ได้ คนนั้นต้องรู้จริงเช่นกัน จึงขอเชิญชวนญาติโยมสาธุชน พุทธบริษัท **ร่วมกันพิสูจน์ธรรมะ คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยการลงมือปฏิบัติให้เห็นจริง**

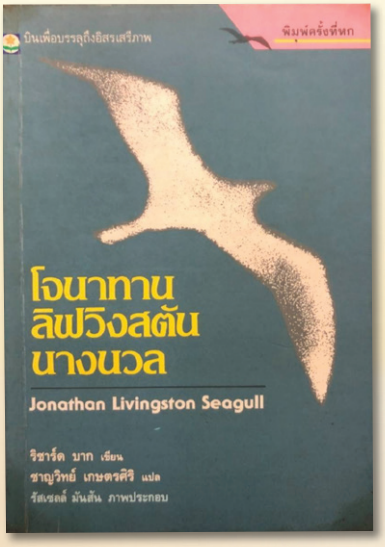
ปลายทางของนกนางนวล

เมื่อพูดถึงเรื่องนี้แล้ว อาตมานึกถึงหนังสือเล่มหนึ่งเป็นวรรณกรรมเยาวชน ซึ่งเชื่อว่าหลายท่านน่าจะผ่านหูผ่านตามาไม่มากก็น้อย ขออนุญาตเล่าถึงหนังสือเรื่อง โจนาทาน ลิฟวิงสตัน นางนวล (Jonathan Livingston Seagull) หนังสือเล่มนี้เล่าเรื่องของการเรียนรู้ชีวิต ผู้เขียนคือ ริชาร์ด บาค (Richard Bach) สำนวนแปลสำนวนหนึ่งในไทย แปลโดยอาจารย์ชาญวิทย์ เกษตรศิริ*

* *บาค, อาร์. (2543). โจนาทาน ลิฟวิงสตัน นางนวล (พิมพ์ครั้งที่ 10) (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, แปล). ดอกหญ้า 2000. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1970).*

ตอนแรก เล่าเรื่องของนกนางนวลตัวหนึ่ง ซึ่งไม่คิดเหมือนนกนางนวลตัวอื่น ที่มุ่งจะบินเพียงเพื่อหาปลา แต่เขากลับตั้งคำถามว่า “นกนางนวลจะบินได้เร็วที่สุดและสูงที่สุด..แค่ไหน” เขาจึงฝึกบินให้เร็วและสูง โดยไม่สนใจการหาปลาเท่าไรนัก สุดท้ายเขาถูกหมู่นกนางนวลตำหนิติฉินว่าเป็นนกบ้า แทนที่จะเอาเวลาไปหาปลา กลับเอาเวลาไปฝึกบินให้สูงและเร็ว จนวันหนึ่งเขาบินได้สำเร็จจริงๆ เสียด้วย แล้วนกนางนวลผู้ใหญ่ในฝูงนกนั้นได้เรียกเขาเข้าไปพบ โจนาทานนกนางนวลตัวนั้นคิดในใจว่า เขาคงได้รับคำชม และยังคิดต่อไปอีกว่า “เขาจะบอกว่า คำชมนั้นไม่สำคัญสำหรับเขาหรอก เขาเพียงต้องการฝึกเพื่อหาความรู้ว่า นกนางนวลจะบินได้เร็วและสูงแค่ไหน”

แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคือ เมื่อนกนางนวลผู้ใหญ่ได้เรียกโจนาทานเข้าไปพบ เขาไม่ได้รับคำชมหรอก ตรงกันข้ามเขาถูกนกนางนวลผู้ใหญ่ตำหนิว่า *“... ชีวิตเป็นเรื่องลี้ลับและจะเรียนรู้ไม่ได้ เรามาอยู่ในโลกนี้เพียงเพื่อหากิน และมีชีวิตอยู่ให้ยืนยาวเท่าที่เราจะทำได้”* นกนางนวลผู้ใหญ่เหล่านั้นสอนโจนาทานเช่นนี้ และตำหนิสิ่งที่โจนาทานทำว่าเป็นสิ่งไร้สาระ โจนาทานไม่ได้รู้สึกผิด แต่เขารู้สึกเสียดายว่า นับเวลาเป็นพันปีที่นกนางนวลได้แต่ตะกุยตะกายหาปลา แต่บัดนี้**เรามีเหตุและผลที่จะดำรงชีวิตอยู่เพื่อเรียนรู้ เพื่อค้นหา และเพื่อเป็นอิสระ**

คำถามท้าทายในเรื่องนี้คือว่า ถ้าเราเปลี่ยนนกนางนวลเป็นมนุษย์ มนุษย์กำลังใช้ชีวิตเพื่อเป้าหมายอะไรกัน และถ้ามนุษย์มีศักยภาพในการที่จะบรรลุธรรมได้ มนุษย์อาจใช้เวลาเปล่าเปลืองไปกับการวุ่นวายในการหาเลี้ยงชีวิต โดยลืมใช้ชีวิตเพื่อเรียนรู้ศักยภาพแท้จริงของชีวิตเราก็เป็นได้

เปรียบเหมือนเราเอาโทรศัพท์ไปให้กับมนุษย์หิน โทรศัพท์เครื่องหนึ่งเมื่ออยู่ในมือคนซึ่งไม่รู้จักว่าโทรศัพท์คืออะไร เขาอาจจะใช้โทรศัพท์เครื่องนั้นในการล่าสัตว์ เขวี้ยงปาใส่สัตว์ที่เขาต้องการล่าก็ได้ โดยหารู้ไม่ว่าโทรศัพท์นั้นใช้สื่อสารได้ ใช้ถ่ายรูปได้ และทำอะไรได้อีกตั้งมากมาย

ถ้าเราไม่สามารถตอบตัวเองได้ว่า ชีวิตนั้นมีค่าอย่างไร เป้าหมายคืออะไร เราจะใช้ชีวิตนี้ไปเพื่ออะไร เราอาจเป็นคนที่ถือโทรศัพท์โดยไม่รู้คุณค่า เราอาจเป็นฝูงนกนางนวลที่ไม่รู้ว่า ชีวิตของนกนางนวลจะบินได้เร็วและสูงที่สุดแค่ไหน หรือในทางกลับกัน โจนาทานอาจเป็นนกบ้าจริงๆ ก็ได้ ที่ไม่ใช้ศักยภาพของตนหาปลากินให้ได้มากที่สุด ขึ้นอยู่ที่ว่า นกนางนวลแต่ละตัวจะตอบเป้าหมายชีวิตของตัวเองอย่างไร

เรื่องราวไม่จบแค่นั้น เพราะโจนาทานยังคงฝึกบินต่อไป ประเด็นที่น่าสนใจในที่นี้คือว่า **โจนาทานไม่ตกอยู่ในกับดักของคำชื่นชม และคำติโทษของสังคมนกนางนวล** ถ้าโจนาทานติดอยู่ในกับดักนี้ เขาอาจรอคำชม และถ้าสังคมไม่ชื่นชม เขาอาจเลิกทำสิ่งที่เขาทำอยู่

เป็นคำถามที่อาตมาถูกถามตอนบวชใหม่ๆ เพื่อนๆ หลายคนถามว่าบวชทำไม ด้วยน้ำเสียง

ทำนองว่า ชีวิตก็ดีอยู่แล้ว บวชทำไม ทำให้กลับมาตั้งคำถามว่า การที่เราตัดสินใจทำอะไรบางอย่าง แม้ไม่ใช่สิ่งที่สังคมส่วนใหญ่เชื่อว่าดี นั่นอาจไม่ใช่เครื่องหมายยืนยันว่าสิ่งนั้นผิดก็ได้ ทั้งหมดนี้เป็นการชวนตั้งคำถามว่า **เรากำลังใช้ชีวิตของเราเพื่ออะไร**

ตอนที่ ๒ ของหนังสือโจนาทาน ลิฟวิงสตัน โจนาทานบินได้สำเร็จ จนเป็นที่ยอมรับของนกนางนวลรุ่นใหม่ๆ บางส่วน โจนาทานได้เป็นครูและเริ่มสอนลูกศิษย์ให้บินได้เต็มศักยภาพที่นกนางนวลแต่ละตัวควรจะบินได้ โจนาทานฝึกนกนางนวลรุ่นหลังให้บินสูงและเร็ว

ตอนที่ ๓ ลูกศิษย์ของโจนาทานชื่อว่าเฟสเซอร์ ได้กลายเป็นครูสอนรุ่นต่อไป เฟสเซอร์ ไม่เพียงแต่สอนตามสิ่งที่โจนาทานสอนตนมาเท่านั้น แต่เฟสเซอร์ยังพัฒนาวิธีการสอน จนสามารถสอนลูกศิษย์ได้อย่างรวดเร็ว และตรงตามความสามารถของลูกศิษย์แต่ละตัวด้วย เฟสเซอร์จึงกลายเป็นครูที่วิเศษมาก

ภาคสุดท้ายของหนังสือโจนาทาน ลิฟวิงสตัน ซึ่งเป็นตอนที่ผู้เขียนเขียนไว้แล้วแต่ไม่ตีพิมพ์ต้นฉบับหนังสือโจนาทาน ลิฟวิงสตัน ๓๐ ปีแรกที่ตีพิมพ์จึงมีแค่ ๓ ตอน จนต่อมาผู้เขียนจึงเติมตอนที่ ๔ เข้าไป

ตอนที่ ๔ เฟสเซอร์ลูกศิษย์ของโจนาทานเป็นครูที่เก่งมาก เก่งจนได้รับการยกย่องว่าเป็นดั่งเทพ เมื่อมองจากภายนอก จะเห็นว่าใครๆ ก็ส่งลูกส่งหลานไปเรียน เฟสเซอร์เพียงแนะนำไม่กี่คำ เอาปีกแตะๆ นกนางนวลตัวนั้นก็บินได้อย่างมหัศจรรย์ ราวกับว่าเฟสเซอร์คือเทพ เป็นครูผู้ศักดิ์สิทธิ์ จนในที่สุด บรรดานกนางนวลก็ศรัทธาในครูเทพเฟสเซอร์ เพียงแค่ไปหาครูคนนี้ เราก็จะเก่ง **จนสุดท้ายนกนางนวลจึงละทิ้งศรัทธาในความสามารถของตนเอง** แต่ฝากศรัทธานั้นไว้ที่ครูเทพเฟสเซอร์ ศิษย์รุ่นหลังต่อมาก็ท่องจำคำสอนที่ลึกซึ้งของโจนาทานและเฟสเซอร์ ราวกับถ้อยคำอันศักดิ์สิทธิ์ ศักดิ์สิทธิ์เสียจนไม่มีใครกล้าตั้งคำถามว่าหมายความว่าอะไร

ครูหกแบบ

อาตมาเห็นครูหกแบบในวรรณกรรมเยาวชนเรื่องโจนาทาน ลิฟวิงสตัน นางนวล ดังนี้

๑. คือครูที่บอกโจนาทานว่า อย่าฝึกเลย อย่าตั้งคำถามเลย จงบินเพื่อหาปลาเลี้ยงชีพเท่านั้นเถิด

๒. คือโจนาทานที่สอนตัวเอง ให้ค้นหาศักยภาพของตัวเอง โดยไม่ติดกับดักของคำชมและคำติเตียน แม้ไม่มีครูที่นำทาง ก็หาทางของตัวจนได้

๓. คือโจนาทานตอนที่สอนเฟสเซอร์ศิษย์รุ่นแรก ให้เดินตามทางที่ตนเคยเดินสำเร็จมา

๔. คือเฟสเซอร์ ที่พัฒนาการสอนของตน ให้เหมาะกับลูกศิษย์แต่ละตัวได้ คือตัวเองเป็นลูกศิษย์ของโจนาทาน และตัวเองก็ยังเป็นครู และสามารถฝึกความเป็นครูของตนต่อไป

๕. คือครูรุ่นต่อมา ที่ทำให้คำสอนของโจนาทานและเฟสเซอร์กลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์

๖. คือโจนาทานและเฟสเซอร์ ในภายหลังที่กลายเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ และนกนางนวลรุ่นหลังก็เห็นครูโจนาทานและครูเฟสเซอร์เป็นเหมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีไว้เพียงแค่กราบไหว้และบูชา โดยไม่สามารถจะทำได้จริงอย่างท่านได้ เพราะท่านเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ที่ยิ่งใหญ่เหลือเกิน เราจงกล่าวคำบูชา แล้วออกบินหาปลากันต่อไปเถิด

จนกาลต่อมาอีกหลายปี จึงมีนกนางนวลตัวใหม่ที่ไม่เชื่อโจนาทาน ในฐานะผู้ศักดิ์สิทธิ์ และออกค้นหาวิธีบินด้วยตัวเองรอบใหม่ จึงเกิดโจนาทานตัวใหม่ ที่ปฏิเสธโจนาทานตัวเก่า

พระบรมครู

คำถามของเรื่องนี้ก็คือ เรากำลังมองพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเหมือนครูแบบใด และเราในฐานะลูกศิษย์ **เรากำลังเป็นลูกศิษย์แบบไหน** ถ้าเราเป็นลูกศิษย์ที่อ่านพระไตรปิฎก อ่านหนังสือพุทธธรรม ฟังคำสอนของหลวงพ่อสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ หรือแม้แต่ฟังธรรมบรรยายในขณะนี้ ด้วยความเชื่อว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะตั้งคำถามไม่ได้ จำต้องเชื่อ เราอาจจะกำลังทำให้คำสอนของโจนาทานกลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่แตะต้องไม่ได้ ถ้าเราทำให้พุทธศาสนากลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ แล้วคิดว่าเราเป็นเพียงแต่มาทำบุญไหว้พระ เราก็จะได้บุญแล้ว ได้มงคลติดตัวกลับไป เราอาจจะมองหาครูเฟสเซอร์ผู้ศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้ครูเฟสเซอร์เอาปีกแตะๆ แล้วเราก็จะบินได้เก่ง โดยลืมและละทิ้งศรัทธาในการพัฒนาและฝึกตัวเองไป แล้วส่งต่อเพียงความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่ศิษย์รุ่นต่อไป

เรื่องนี้ทั้งหมดจึงกลับมาอยู่ที่การเห็นศักยภาพของตัวเองที่แท้ว่า ถ้าเราเป็นนกนางนวลตัวหนึ่ง จะบินได้สูงและดีที่สุดในแบบของเราอย่างไร โดยไม่ต้องแข่งขันหรือเปรียบเทียบกับใคร แต่ดีที่สุดที่มนุษย์อย่างเราจะเป็นได้คือแบบไหน **คำตอบไม่มีอยู่ก่อน จนกว่าเราจะค้นหา** และการค้นหานั้นก็ไม่ใช่ค้นหาความสำเร็จ แต่หมายถึงการค้นหาศักยภาพที่อาจจะพัฒนาไปสู่ความสำเร็จได้ เหมือนอย่างที่โจนาทานฝึกบิน เขาไม่รู้ในวันแรกหรอกว่าเขาจะบินได้เร็วและสูงที่สุดแค่ไหน แต่เห็นศักยภาพที่จะฝึก แล้วความสำเร็จจึงเกิดขึ้นตามมาในภายหลังเท่าที่จะเป็นไปได้ ศักยภาพของมนุษย์อาจเป็นเช่นนั้น เมื่อมีชีวิตเป็นมนุษย์แล้ว เราจะใช้ชีวิตของเราอย่างไร

ฉะนั้น ก็ขอเชิญชวนญาติโยมที่ได้มาบูชาพระบรมครู คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า **ชวนให้เราใช้เป็นโอกาสในการที่จะได้เรียนรู้ธรรมะคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า** เพื่อเป็นแนวทางให้เราได้นำมาฝึกฝนปฏิบัติและพัฒนา ด้วยศรัทธาในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ที่จะฝึกได้ พัฒนาได้ และได้รับผลจากการปฏิบัตินั้นตามสมควรแก่การปฏิบัติของตนๆ จนสามารถเห็นช้างทั้งตัวได้ และรู้จริงตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นด้วยตัวเราเองถ้วนทั่วกัน

อ้างอิง: *อาสาฬหบูชาเทศนา พระครูเมธังกร (ปณต คุณวฑฺโฒ), วัดญาณเวศกวัน ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๙*

ลีลาวาที

อาสาฬหบูชา

อาสาฬหเย็นหล้า
สุวภามิผิดผัน
แก้วสามปการฉัน
ศศิแสงก็แสงใส

คือพุทธะรัตน์สุข
นิรทุกข์มลายไกล
ธรรมรัตน์ขจัดภัย
นิรภูมิอบายกัน

โอสังฆรัตน์โอ้
ชนะโรคะสร่างศัลย์
ทราบค่าคุณานันต์
ปฏิบัติติรัตน์ตาม

สัจจาวิชาเห็น
ก็ลุเย็นกิเลสข้าม
เห็นธรรมก็เห็นงาม
ทศพลก็ธรรมนั้น

ผู้เห็นพยานองค์
สิริสงฆ์ก็แม่นมั่น
สามแก้วก็เดียวกัน
มณิโลกสิค่าน้อย

จักรเคลื่อนปฐมชี้
ก็มิมีจะย้อนถอย
แลธรรมจักรรอย
บ่มิหมุนนิวัตมา

ไตรรัตนาถ้วน
ศศินวลปภาตา
อาสาฬหบูชา
ศิรน้อม อุราเรืองฯ

พระมหาวิสุทธิ ฐานากโร

อริยสัจสี่ ที่ตัวเลข

พระมหากีรติ ธีรปัญโญ

ลองมาคิดกันดูเล่นๆ ว่า ถ้าเราจะแทนอริยสัจสี่ด้วยตัวเลขสี่ตัว เราจะใช้ตัวเลขอะไรดี?

เนื่องด้วยวารสารโพธิยาลัยของเราก็ครบรอบมาสู่ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๘๐ แล้ว เรามาลองใช้เลขสี่ตัวนี้กันดู

๑-๒-๐-๘

มีทุกข์ ๑ ทำนอง ของเกิดดับ
ตัณหาทับ ทำเนา เท่าเพื่อน ๒
ธรรมที่ ๐ ทุกข์ ได้ ต่างหมายปอง
วินัยมรรค ๘ ป้อง ต้องวิน/วิน ฯ

—*ปปัญจา*

ถอดรหัส “๑-๒-๐-๘” : ตัวเลขแห่งอริยสัจ ๔ และความลับแห่งการพ้นทุกข์

ในทางพระพุทธศาสนา คำสอนอันเป็นหัวใจสูงสุดที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และแสดงแก่ชาวโลกคือ **“อริยสัจ ๔”** (ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ) บทกลอนสั้นๆ ของท่าน “ปปัญจา” ได้ร้อยเรียงแก่นแท้ของอริยสัจ ๔ ไว้อย่างแยบคายด้วยรหัสตัวเลข ๑-๒-๐-๘ ซึ่งเมื่อถอดความตามหลักพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา วิสุทธิมรรค และอภิธัมมัตถสังคหะ แล้ว จะพบความลึกซึ้งทั้งในเชิงสัจธรรมและเชิงภาษาศาสตร์ (บาลี) ดังต่อไปนี้

๑. เลข "๑" — ทุกขะอริยสัจ : "มีทุกข์ ๑ ทำนอง ของเกิดดับ"

✦ ความหมาย

เลข ๑ ในที่นี้หมายถึง **ทุกขะอริยสัจ** (สัจจะคือความทุกข์) แม้ว่าในพระสูตรจะมีการแบ่งทุกข์ออกเป็นหลายประการ เช่น **ทุกขเวทนา** (สภาวะที่ทนได้ยาก), **สังขารทุกข์** (ความถูกปัจจัยปรุงแต่ง), **สันตาปทุกข์** (ทุกข์จากความเร่าร้อน) หรือ **พยสนทุกข์** (ทุกข์จากการสูญเสีย) แต่เมื่อกล่าวโดยสรุปสภาวะแล้ว ทุกข์ทั้งหมดล้วนดำเนินไปใน “ทำนองเดียวกัน” นั่นคือ การเกิดขึ้นและดับไป (อุปปาทะ-ฐิติ-ภังคะ) ของนามรูป

การที่นามรูป (จิต เจตสิก รูป) เกิดขึ้นแล้วดับไปเรื่อยๆ อย่างรวดเร็วตามเหตุปัจจัย สภาวะที่ไม่เที่ยง (อนิจจัง) และบีบคั้นให้คงอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้นี้เอง คือความจริงแท้ของทุกข์

"ปุพฺเพ จาหำ, ภิกฺขเว, เอตรหิ จ ทุกฺขญฺเจว ปญฺญาเปมิ, ทุกฺขสฺส จ นิโรธำ."

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ทั้งในกาลก่อนและในบัดนี้ เราย่อมบัญญัติ (สอน) แต่ทุกข์ และความดับทุกข์ เท่านั้น

✦ องค์ธรรม (สภาวธรรมที่แท้จริง)

- องค์ธรรมของทุกขสัจ: ได้แก่ โลกียจิต ๘๑, เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภเจตสิก), และรูป ๒๘
- สภาวธรรมเหล่านี้เรียกว่า **"ปัญจุปาทานักขันธ์"** (ขันธ์อันเป็นที่ตั้งแห่งการยึดมั่น ๕ ประการ)

✦ วิเคราะห์รากศัพท์ภาษาบาลี

- **ทุกข :**
- มาจาก **ทุ** (**อุปสัค** แปลว่า ยาก, ไม่ดี, น่าเกลียด) + **ข** (ปัจจัย หรือมาจาก **ขมฺ** ธาตุ แปลว่า อดทน หรือ **ข** ที่แปลว่า ว่างเปล่า/ช่องว่าง)
- วิเคราะห์ตามรูปศัพท์: **"ทุฏฺฐำ ขมติ อตฺตภาเวติ ทุกฺขำ"** (สิ่งใดทนได้ยากยิ่งในอัตภาพนั้น สิ่งนั้นชื่อว่า ทุกข์) หรือ **"ทุฏฺฐำ ขำ อสฺสติ ทุกฺขำ"** (สภาวะที่มีความว่างเปล่าอันน่าเกลียด คือหาแก่นสารมิได้)
- **อริยสัจจ :**
- มาจาก **อริย** (ผู้ประเสริฐ/ไกลจากกิเลส) + สจฺจ (ความจริง)
- รากศัพท์: **สจฺจ** มาจาก **สสฺ** ธาตุ (การมีอยู่จริง) + **ตฺย** ปัจจัย หรือ **สจฺ** ธาตุ (การซื่อตรง) หมายถึง ความจริงแท้ที่ไม่แปรผันเป็นอย่างอื่น (ตถตา / อวิตถตา)

๒. เลข "๒" — สมุทยะอริยสัจ : "ตัณหาทับ ทำเนา เท่าเพื่อน ๒"

✦ ความหมาย

เลข ๒ หมายถึง **สมุทยะอริยสัจ** (เหตุให้เกิดทุกข์) และเปรียบเสมือน “เพื่อน” ตัวดีที่คอยติดตามเราไปทุกภพทุกชาติ พระพุทธเจ้าทรงเปรียบตัณหาว่า **“ตณฺหา ทุติโย ปุริโส”** เป็น (เพื่อนสอง/เพื่อนสนิท) เพราะตัณหาจะเป็นตัวคอยกระสับกระส่าย ทะยานอยาก และผูกจิต

ของเราไว้กับภพภูมิต่างๆ ไม่ว่าจะเกิดเป็นมนุษย์ เทวดา หรือสัตว์เดียรัจฉาน ตัณหาก็จะตามไปประจบเอาใจ คอยหยิบยื่นความเพลิดเพลินชั่วคราวให้ เพื่อแลกกับการทับถมให้เราต้องวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ตัณหานี้แบ่งออกเป็น ๓ สายธารใหญ่ๆ คือ:

๑. กามตัณหา: ความอยากในกามคุณ ๕ (รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส)

๒. ภวตัณหา: ความอยากมี อยากเป็น อยากให้สภาวะที่เที่ยงแท้คงอยู่ (ยึดถือสัสสตทิฏฐิ)

๓. วิภวตัณหา: ความอยากไม่มี อยากไม่เป็น หรือความเห็นว่าตายแล้วสูญ (ยึดถืออุจเฉททิฏฐิ)

✦ องค์ธรรม (สภาวธรรมที่แท้จริง)

- องค์ธรรมของสมุทัยสัจ: ได้แก่ โลภเจตสิก ๑ ดวง เท่านั้น (สภาวะที่ส่องถึงความยินดีเพลิดเพลินและการยึดติด)

✦ วิเคราะห์รากศัพท์ภาษาบาลี

- **สมุทัย :**
- มาจาก **สํ** (อุปสัค = พร้อม, ร่วม) + **อุ** (อุปสัค = ขึ้น, ออก) + **อิ** ธาตุ (ไป, เกิด) + **อ** ปัจจัย แปลง **อิ** เป็น **อย**
- วิเคราะห์ตามรูปศัพท์: "**ปจฺจยนฺตรสมวาเย สติ ผลํ อุทยติ เอเตนาติ สมุทโย**" (เหตุเป็นเครื่องประชุมพร้อมกันแล้ว ทำผลให้เกิดขึ้นมา ชื่อว่า สมุทัย)
- **ตัณหา :**
- มาจาก **ตสฺ** ธาตุ (กระหาย, อยาก) + **นา** ปัจจัย แปลง **ตสฺ** เป็น **ตณฺ**
- วิเคราะห์ตามรูปศัพท์: "**ตสฺสติ ปริตสฺสติ อตฺตโน อตฺเถหิ น ตปฺปตีติ ตณฺหา**" (ธรรมชาติใดที่กระสับกระส่าย ไม่อิ่ม ไม่พอกับอารมณ์ทั้งหลาย ธรรมชาตินั้นชื่อว่า ตัณหา)

๓. เลข "๐" — นิโรธะอริยสัจ : "ธรรมที่ ๐ ทุกข์ ได้ ต่างหมายปอง"

✦ ความหมาย

เลข ๐ (ศูนย์) ในบทกลอนนี้ สื่อถึง **นิโรธะ** อริยสัจ (ความดับทุกข์/พระนิพพาน) ซึ่งเป็นการ “ทำให้เป็นศูนย์” หรือความดับไปโดยสิ้นเชิงแห่งกองทุกข์และกิเลสทั้งปวง พระนิพพานคือเป้าหมายสูงสุดที่พระอริยบุคคลและพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย “ต่างหมายปอง”

เลขศูนย์ในที่นี้ไม่ได้หมายถึง "ความว่างเปล่าแบบไม่มีอะไรเลย" (Annihilation/Nothingness) ในทัศนะแบบอุจเฉททิฏฐิ แต่หมายถึง สภาวะที่ "สูญสิ้นจากกิเลส สูญสิ้นจากสังขาร และสูญสิ้นจากความทุกข์ทั้งปวง" เป็นอสังขตธาตุ (ธาตุที่ไม่ถูกปรุงแต่ง) ที่มีความสงบเย็น (สันติลักขณะ) เป็นบรมสุขที่เที่ยงแท้ (**นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ**)

✦ **องค์ธรรม** (สภาวธรรมที่แท้จริง)

- องค์ธรรมของนิโรธสัจ: ได้แก่ พระนิพพาน ๑ (อสังขตธรรม)

✦ **วิเคราะห์รากศัพท์ภาษาบาลี**

- **นิโรธ :**
- มาจาก **นิ** (อุปสัค = ไม่, ออก, ปราศจาก) + **รุธฺ** ธาตุ (กั้น, ดับ, สลาย) + **อ** ปัจจัย แปลง **รุธฺ** เป็น **โรธ**
- วิเคราะห์ตามรูปศัพท์: "**นิรุชฺฌนฺติ เอตฺถ ราคาทโยติ นิโรโธ**" (สภาวะที่เป็นที่ดับไปโดยไม่เหลือแห่งราคะเป็นต้น ชื่อว่า นิโรธ)
- **นิพพาน :**
- มาจาก **นิ** (ปราศจาก) + **วาน** (เครื่องเกี่ยวพัน/ตัณหา)
- วิเคราะห์ตามรูปศัพท์: "**วานสงฺขาตาย ตณฺหาย นิกฺขนฺตตฺา นิพฺพานํ**" ออกไปแล้วจาก "วานะ" คือตัณหาอันเป็นเครื่องร้อยรัดภพชาติ ชื่อว่า นิพพาน)

เลข "๘" — มัคคะอริยสัจ : "วินัยมรรค ๘ ป้อง ต้องวิน/วิน ฯ"

✦ **ความหมาย**

เลข ๘ หมายถึง **มัคคะอริยสัจ** (หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์) ซึ่งได้แก่ **"อริยอัฏฐังคิกมรรค"** หรือ มรรคมีองค์ ๘ ทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ที่เป็นข้อปฏิบัติอันเปี่ยมด้วย "วินัย" (การฝึกฝนสำรวมกาย วาจา ใจ) เพื่อระงับและกำจัดกิเลส

คำว่า **"ต้องวิน/วิน"** (Win/Win) เป็นการอุปมาอย่างทันสมัยแต่คงความจริงแท้ คือ เมื่อปฏิบัติตามมรรค ๘ แล้ว ย่อมได้รับชัยชนะทั้งสองฝ่าย (Win-Win) :

๑. ชนะตนเอง: กำจัดตัณหา อวิชชา และกิเลสภายใน

๒. ชนะโลก: ไม่ก่อทุกข์โทษแก่สรรพสัตว์ภายนอก บรรลุถึงประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นอย่างสมบูรณ์ องค์มรรคทั้ง ๘ ประการ สงเคราะห์ลงใน ไตรสิกขา ได้แก่:

- ศีลสิกขา: สัมมาวาจา, สัมมากัมมันตะ, สัมมาอาชีวะ
- สมาธิสิกขา: สัมมาวายามะ, สัมมาสติ, สัมมาสมาธิ
- ปัญญาสิกขา: สัมมาทิฏฐิ, สัมมาสังกัปปะ

✦ **องค์ธรรม** (สภาวธรรมที่แท้จริง)

- องค์ธรรมของมรรคสัจ: ได้แก่ มรรคเจตสิก ๘ ดวง ที่เกิดร่วมกับมรรคจิต ๔ (สัมมาทิฏฐิ = ปัญญาเจตสิก, สัมมาสังกัปปะ = วิตักกเจตสิก, สัมมาวาจา/กัมมันตะ/อาชีวะ = วิรตีเจตสิก ๓, สัมมาวายามะ = วิริยเจตสิก, สัมมาสติ = สติเจตสิก, สัมมาสมาธิ = เอกัคคตาเจตสิก)

✦ วิเคราะห์รากศัพท์ภาษาบาลี

- **มคฺค :**
- มาจาก **มคฺค** ธาตุ (แสวงหา, เดินไป) + อ ปัจจัย หรือมาจาก **มชฺช** (ชำระ/กำจัด/ทำลาย)
- วิเคราะห์ตามรูปศัพท์: "**กิเลเส มชฺเชตีติ มคฺโค**" (ธรรมชาติใดที่ฆ่าหรือทำลายกิเลส ธรรมชาตินั้นชื่อว่า มรรค) หรือ "**นิพฺพานํ มคฺคียติ เอเตนาติ มคฺโค**" (หนทางอันผู้ต้องการพระนิพพานแสวงหา ชื่อว่า มรรค)
- **อริยอฏฺฐงฺคิกมคฺค :**
- มาจาก **อริย** (ประเสริฐ) + **อฏฺฐ** (แปด) + **องฺค** (องค์ประกอบ) + **อิก** (ปัจจัย) + **มคฺค** (ทาง) หมายถึง ทางอันประเสริฐซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ ๘ ประการ

สรุปตารางองค์ธรรมและรหัสตัวเลขแห่งอริยสัจ ๔ เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ตรงตามพระอภิธรรมและพระสูตรอย่างเด่นชัด สามารถสรุปโครงสร้างสัจธรรมผ่านตัวเลข ๑-๒-๐-๘ ได้ดังนี้:

รหัสตัวเลข	อริยสัจ ๔ สภาวะตามบท	องค์ธรรมปรมัตถ์	คำศัพท์บาลี/รากศัพท์
๑	 **ทุกขะอริยสัจ** มีทุกข์ ๑ ทำนอง (เกิด-ดับ)	• โลกียจิต ๘๑, เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภะ), รูป ๒๘	ทุกฺข (ทุ + ขม/ข) = ทนได้ยาก, ว่างเปล่า
๒	 **สมุทยะอริยสัจ** ตัณหาทับ เท่าเพื่อน ๒ (กาม/ภพ/วิภพ)	• โลภเจตสิก ๑	สมุทโย (สํ + อุ + อิ) = เหตุประชุมให้เกิดทุกข์
๐	 **นิโรธะอริยสัจ** ธรรมที่ ๐ ทุกข์ (สูญสิ้นกิเลส)	• พระนิพพาน ๑	นิโรธ (นิ + รุธฺ) = ความดับสนิทแห่งทุกข์
๘	 **มัคคะอริยสัจ** วินัยมรรค ๘ (องค์มรรค ๘)	• มรรคเจตสิก ๘ (ในมรรคจิต ๔)	มคฺค (มคฺคฺ /มชฺชฺ) = ทางแสวงหา/กำจัดกิเลส

สรุปสาระสำคัญ

๑ รู้ทุกข์ (เกิด-ดับ) → ๒ รู้เหตุแห่งทุกข์ (ตัณหา ๓) → ๐ รู้ความดับทุกข์ (นิพพาน) → ๘ รู้ทางดับทุกข์ (มรรคมีองค์ ๘)

เอกสารอ้างอิง

๑. พระสุตตันตปิฎก:

- **ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร** มหาวรรค มหาวัคคสังยุตต์ สังยุตตนิกาย (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๙): แสดงเรื่องการเจริญและกำหนดรู้หน้าที่ต่ออริยสัจ ๔ (กิจในอริยสัจ ๔: ปริญญา, ปหานะ, สัจฉิกิริยา, ภาวนา)

๒. พระอภิธรรมปิฎก:

- สัจจวิภังค์ วิภังคปกรณ์ (พระไตรปิฎกเล่ม ๓๕): แสดงการแจกแจงองค์ธรรมของอริยสัจ ๔ โดยละเอียด

๓. คัมภีร์อรรถกถาและฎีกา:

- **วิสุทธิมรรค** (สัมมาสัมพุทธนิทเทส และสัจจนิเทศ): แสดงการวิเคราะห์รากศัพท์ ความหมายของ «ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, มรรค» และการส่องถึงองค์ธรรมอย่างพิสดาร
- **อภิธัมมัตถสังคหะ** (ปริจเฉทที่ ๗ - สมุจจยสังคหะ): แสดงการจัดหมวดหมู่สัจจสังคหะ ๔ และการกำหนดองค์ธรรมปรมัตถ์ของอริยสัจ ๔

บทเสริม

นอกจากนี้ตัวเลข ๑๒ คือตัวเลขของ **“ปัจจยาการ”** คือ **อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา** ... เรื่อยไปจนถึง **เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ** ทั้งหมดด้วย ที่พระพุทธเจ้าพิจารณาตอนปฐมยาม ในคืนที่ตรัสรู้

ส่วนตัวเลข ๐ ที่มี ศูนย์ ๑ ตัว และตัวเลข ๘ ที่มี ศูนย์ ๒ ตัวมาซ้อนกันนั้น ก็คือตัวเลข ของ **“ปัจจยขัย” อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรโธ** ... ไปจนถึง **เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ** ที่พระพุทธเจ้าพิจารณาในมัชฌิมยาม แล้วในปัจฉิมยามได้พิจารณาทั้งสองส่วน จนได้ตรัสรู้ในเวลารุ่งสางในที่สุด

บทสรุป

การย่อสรุป «พระธรรมขันธ์» อันกว้างใหญ่ลงมาเป็นรหัสตัวเลข ๑-๒-๐-๘ ที่จดจำง่าย แต่คงความเข้มข้นทางสัจธรรมไว้อย่างสมบูรณ์ คือ

- **๑ (ทุกข์)** คือการมองเห็นความจริงของโลกและชีวิตตามความเป็นจริง ไม่ใช่มองโลกในแง่ร้าย แต่มองตาม สภาวะเกิด-ดับ
- **๒ (สมุทัย)** คือการเท่าทัน ตัณหา ซึ่งเปรียบเหมือนเพื่อนกินที่สืบสายสัญชาติญาณที่คอยล่อลวงเรา
- **๐ (นิโรธ)** คือเป้าหมายที่เป็น อิสรภาพแท้จริง (สุญญตาจากกิเลสและทุกข์)
- **๘ (มรรค)** คือ เครื่องมือและแนวทางปฏิบัติ ที่เป็นรูปธรรม ผ่านศีล สมาธิ ปัญญา

การเข้าใจรหัส ๑-๒-๐-๘ จึงไม่ใช่เพียงการจำตัวเลข แต่คือการนำ มรรค ๘ มาปฏิบัติตามกิจในอริยสัจ เพื่อละ ๒ (ตัณหา) กำหนดรู้ ๑ (ทุกข์) และเข้าถึง ๐ (นิโรธ/พระนิพพาน) ในที่สุด ฯ

๑๒๐๘

อริยสัจสี่

เมิน ๐ อยาก ๒ จึงต้องการ ๑
ไม่มีที่พึ่ง ดึงทุกข์มาหา
ศูนย์ที่พึ่งพิง สูญทิ้งอัตตา
ครบมรรค ๘ พา กลับมา ๐ เอยฯ

--ปปัญจา

อริยสัจ ๔ : ๑๒๐๘

หนึ่งทุกข์ สองเสวย สูญสว่าง
แปดมรรคกลาง สัจสี่ว่าง รู้บ้างไหม
๑๒๐๘ - ๔ ที่หมุนไป
ธรรมจักร ทำใจ ให้ขันธ์วางฯ

ปปัญจา

ทำที่สุด : ธรรมที่สุทธิ

แท้แล้วมี ๐ สิ่งเดียวเท่านั้น
อยาก ๑ แยกนั่น ปั่นให้เป็น ๒
กลับสู่ ๐ เดิม ด้วยมรรค ๘ ลอง
สอง ๐ ไม่ข้อง เป็นของสูญ.. เอยฯ

-- นิปปัญจา

ละเมียดวินัย ละไมธรรมะ

สมเด็จพระมหาพัชรญาณมุนี

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต
สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓ ครั้ง)
พุทธัง ธัมมัง สังฆัง คุณุตตะรัง
อุปัชฌายัง นะมัสสามิ

วันนี้อาตมารู้สึกชื่นใจ และซาบซึ้งใจในการต้อนรับจากผู้อยู่ ณ ที่นี้ ทั้งจากคณะสงฆ์ และญาติโยม ที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย พร้อมกับความอบอุ่น สองสิ่งนี้ไปด้วยกันยาก บางแห่งเป็นระเบียบมาก แต่รู้สึกเหมือนเย็นชา บางแห่งก็ดูดี แต่ไม่ค่อยเป็นระเบียบ ที่นี่ก็เป็นอัตลักษณ์ของสายวัดป่าเราที่ให้ความสำคัญกับรูปแบบมาก แต่ในการทำในรูปแบบนั้นก็ทำแบบอย่างเข้มงวด แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ทิ้งหัวใจ ทำด้วยใจ เป็นความงดงามที่อาตมาภาคภูมิใจ

ที่จริงแล้วแต่ก่อน ตอนอาตมามาใหม่ๆ ชาวบ้านบุ่งหวายนี่ ต้องบอกว่า รับแขกไม่เป็น รุ่นเก่าก็อาจจะไปเกิดที่อื่นกันหมดแล้ว (เสียงหัวเราะคนฟัง) อาจจะเกิดเป็นเทวดามองลงมาในสมัยก่อนเป็นธรรมเนียมชาวบ้านบุ่งหวาย เวลามีแขกมาหา มาจากไหน มาจากกรุงเทพค่ะ แล้วจะกลับเมื่อไหร่ (เสียงหัวเราะคนฟัง) ที่จริงเขาไม่อยากไล่ให้กลับนะ แต่มันเป็นธรรมเนียม เป็นความอบอุ่นแสดงออกทาง กาย วาจา ใจ เขาไม่รู้จะคุยจะถามอะไร อาตมาไม่ได้อยู่ที่วัดป่านานาชาติมา ๒๔ ปี รอบ ๑๒ ปี ๒ รอบ แต่อาตมาก็ยังคงสังกัดวัดป่านานาชาติในหนังสือใบสุทธิ สมุดที่เวลาพระได้รับยศต่างๆ รับสมณศักดิ์ ในใจของอาตมาก็ยังรู้สึกว่ารับในฐานะเป็นตัวแทนของพระและโยมวัดหนองป่าพง

** (พระอาจารย์ชยสาโร แสดงธรรม ณ วัดป่านานาชาติ วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๙ งานแสดงมุทิตาจิต เนื่องในโอกาสรับพระราชทานตำแหน่ง สมเด็จพระมหาพัชรญาณมุนี)*

และของวัดป่านานาชาติ

อาตมาไม่ได้ศึกษาในรายละเอียดแต่เข้าใจว่าน่าจะนานนับร้อยปี ตั้งแต่พระสายอรัญวาสีได้รับสมณศักดิ์เป็นสมเด็จ ซึ่งอย่างน้อยก็เป็นการยืนยันความสำคัญของสายอรัญวาสี ต่อพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

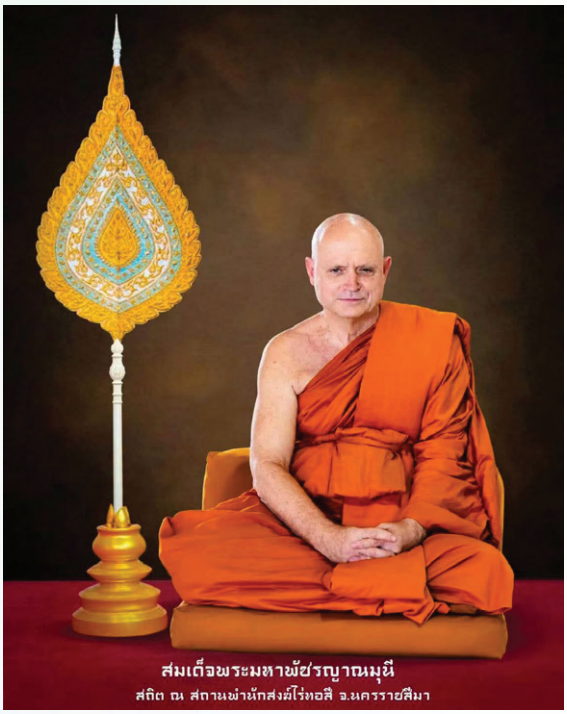
พวกเราที่เป็นลูกศิษย์สายวัดหนองป่าพง ใครจะไปสงสัยในเรื่องนี้ มันก็ชัดเจนอยู่แล้ว แต่ในความรู้สึกของอาตมาไปอยู่ต่างจังหวัด ที่ปากช่องประตูสู่อีสาน จะต้องเข้ากรุงเทพบ่อยขึ้น รู้สึกว่าสายเรา สายวัดป่าเหมือนกระเปาะฟองน้ำ เราก็รักษาของเราไว้อย่างดี แต่ภายนอกค่อยๆ จางไป วันพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ชา ญาติโยม รุ่นอาวุโสคงจำได้ว่าทางทีวีถ่ายทอดทุกช่องเลย ตั้งแต่เช้าจนกลางคืน คือให้ความสำคัญกับครูบาอาจารย์ขนาดนั้น คือสมัยนั้นใช่ว่าจะมีช่องทีวีเป็นร้อยๆ ช่อง แต่สมัยก่อนมี ๔-๕ ช่อง แล้วมีแต่เรื่องหลวงปู่ชาทั้งวัน เราถือว่าเป็นเรื่องระดับชาติ เป็นวันที่ชาติ ศาสน์ มหากษัตริย์มารวมกันอย่างงดงาม แล้วทุกคนที่เข้าไปในงานของหลวงปู่ชานั้น..ไม่มีวันลืม

แต่ทุกวันนี้ถ้าครูบาอาจารย์ระดับหลวงปู่ชามรณภาพ จะเป็นข่าวมากน้อยแค่ไหน สำหรับคนไทยจำนวนมาก หลายสิบเปอร์เซ็นต์แทบจะไม่รับรู้เลย นี่คือความเปลี่ยนแปลง ในสังคมไทยในวัฒนธรรมไทย ที่เกิดขึ้นแล้ว ที่อาตมาได้สัมผัสและสังเกต สายวัดหนองป่าพงและวัดป่านานาชาติของเราเป็นความหวังของชาวพุทธไทย บ้างว่าความหวังสุดท้ายก็มี ฉะนั้นในการประพฤติปฏิบัติของเรา ก็ไม่ใช่อาตมาผู้เดียวที่เป็นผู้ตัวแทนของสายอรัญวาสี สายหลวงปู่มั่น สายหลวงปู่ชา สายวัดป่านานาชาติ และของพวกเราทุกคน เพราะการสืบต่ออายุของพุทธศาสนาของเราต้องช่วยกันทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายนักบวชชาย นักบวชหญิง อุบาสก อุบาสิกา

นี้ในลัทธิศาสนาทั้งหลายที่เน้นความเชื่อในคัมภีร์ เน้นศรัทธาเป็นหัวใจของศาสนา สิ่งที่ทุกคนกลัวที่สุดคือความสงสัย เพราะถ้าศาสนาคือความเชื่อ ความสงสัยทำลายศาสนา พระฝรั่งในสายเราที่เกิดในต่างประเทศ เมื่อมีคำถามว่าทำไมท่านมานับถือ มาศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ท่านจะบอกเป็นเสียงเดียวกันว่า เราเคยเป็นนักตั้งปัญหา เรื่องนี้ไม่เชื่อ เรื่องนี้ไม่เข้าใจ แต่คำตอบที่ได้จากผู้นำศาสนาคือ อย่าไปคิดมาก เชื่อ แต่ท่านทำอย่างนั้นไม่ได้ อาตมาเป็นคนหนึ่งที่ไม่ต้องการศาสนาที่ห้ามไม่ให้คิด ห้ามไม่ให้สงสัย เมื่อเจอคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจึงพอใจมาก

พุทธองค์ตรัสไว้อยู่เสมอว่าคำสั่งสอนของพุทธองค์อย่าเพิ่งเชื่อง่ายๆ อย่าเพิ่งไม่เชื่อง่ายๆ เอาคำสอนเราไปปฏิบัติ เพราะคำสอนพระพุทธเจ้าไม่ใช่อภิปรัชญา ไม่ใช่สิ่งที่เหลือวิสัยของมนุษย์ที่จะพิสูจน์ได้ แต่เกี่ยวกับชีวิตจริงของมนุษย์เราทุกคน อยู่กับกาย อยู่กับวาจา อยู่กับใจของคนทุกคน อยู่กับความเจริญ กับความเสื่อม กับความทุกข์ กับความสุข พุทธองค์ต้องการให้คำสอนของพุทธองค์เอาไปทดลองดูก่อน

ในทางพุทธศาสนาของเราจึงแยกความสงสัยเป็น ๒ ประเภท ความสงสัยที่เป็นกุศล และความสงสัยที่เป็นอกุศล ความสงสัยที่เป็นอกุศลเรียกว่า ลังเลสงสัย(วิจิกิจฉา) วกไปวนมา วิจิกิจฉาครอบงำจิต ไปข้างหน้าก็ไม่ได้ ถอยหลังก็ไม่ได้ เลี้ยวซ้ายก็ไม่ได้ เลี้ยวขวาก็ไม่ได้ อยู่กับที่ก็ไม่ได้ เป็นความเศร้าหมองของจิตใจโดยแท้ แต่ถ้าเราสงสัยว่า ทำดีได้ดีจริงไหม ทำชั่วความชั่วที่เกิดขึ้นในตัวเราทันทีหรืออยู่ไหน การให้ทานโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การชำระความตระหนี่ ทำให้จิตใจมี

ความสุข การรักษาศีล บริหารกายวาจาไปตลอด ตามที่เราเลือกไว้ กำหนดไว้ เป็นความสมัครใจ อย่างสม่ำเสมอ ทำให้เราเคารพนับถือตัวเอง ทำให้เป็นเพื่อนกับตัวเอง ทำให้หวังดีกับตัวเอง ทำให้ครอบครัวมีความรู้สึกปลอดภัย ทำให้เราไม่เป็นพิษเป็นภัยกับใคร มีความสุข มีความภูมิใจ จริงหรือไม่

เมื่อเราสงสัยถึงขั้นที่เราต้องการรู้ว่าจริงหรือไม่จริง นั่นเป็นความสงสัยที่เป็นกุศล ไม่ใช่วิจิกิจฉา พุทธองค์จะยกย่องว่า ปฏิบัติบูชา นำคำสอนพุทธองค์มาปรับใช้ มาประยุกต์ใช้ มาเทียบเคียงกับชีวิตตนเอง กับชีวิตคนรอบข้าง ว่าใช่หรือไม่ใช่ เพราะเมื่อเราเห็นด้วยตา รู้ด้วยใจ ว่า ใช่จริงๆ นั่นแหละศรัทธา ศรัทธาในความหมายของพุทธศาสนาที่เกิดขึ้น และเจริญงอกงามในใจของเรา ศรัทธาไม่ใช่จุดจบ แต่ศรัทธาเกิดขึ้นแล้วมีความกระตือรือร้นที่จะทำต่อ ทำให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ศรัทธาในพระพุทธศาสนา นำไปสู่วิริยะความเพียร แล้ววิริยะนำไปสู่สติ สติเกิดขึ้นต่อเนื่องเป็นสมาธิ สมาธิเป็นบาทฐานของปัญญา เป็นกระบวนการฝึกตน พระพุทธองค์ตรัสยืนยันว่า มนุษย์เราประเสริฐได้ด้วยการฝึกตน ไม่ฝึกตนก็ไม่ประเสริฐจะประเสริฐได้ยังไง

คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เราแบ่งเป็น ๒ คือพระธรรม กับ พระวินัย พระธรรมเป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ เปิดเผย เปรียบเทียบเหมือนกับการหงายของที่คว่ำแล้ว หรือการเปิดไฟในที่มืด พระวินัยไม่ใช่สิ่งที่พระพุทธองค์บรรลุ พระวินัยเป็นสิ่งที่พระองค์บัญญัติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมดา วินัยคือสิ่งบัญญัติเพื่อเข้าถึงพระธรรมง่ายขึ้น พระวินัยเพื่อให้สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าในธรรมให้น้อยที่สุด และสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อความเจริญในธรรมให้มากที่สุด ดังนั้น พระวินัยไม่ได้จำกัดแค่ที่พระปาติโมกข์ ๒๒๗ ข้อของพระสงฆ์ แต่ชีวิตของฆราวาสผู้ครองเรือนก็เช่นเดียวกัน การจัดสรรสิ่งแวดล้อมให้ทำความดีง่ายกว่าทำความชั่ว ให้สิ่งที่เป็นอุปสรรคหรือไม่จำเป็นจะได้ห่างออกไป

พระธรรมกับพระวินัยนั้นไปด้วยกัน สมัยก่อนอาตมาอบรมพระวินัย ในช่วงเข้าพรรษาจะย้ำในข้อนี้มาก ว่า เราเรียนพระวินัย แต่ที่จริงชีวิตเราคือพระธรรมวินัย ถ้าเป็นวินัยขาดธรรมจะกลายเป็นเรื่องกฎหมายอันนำไปสู่การฉ้อโกงหาทางที่จะผิดได้ โดยไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะว่าโดยพยัญชนะแล้วไม่ผิด คือมองแค่ด้านวินัย แต่ถ้ามองด้านพระธรรมต้องพร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะ

ฉะนั้น ในการปฏิบัติของเราต้องพยายามเข้าถึงสิ่งที่เป็นธรรมชาติ ธรรมดาให้ได้ แล้วเรายังจะต้องให้ความเคารพ และเราต้องแตกฉานในส่วนที่เป็นวินัย ในส่วนที่เป็นสมมติ สมมติขึ้นมา ๒ อย่างนี้ไปด้วยกันยาก ส่วนมากคนจะหลงใน

สมมุติ โดยเข้าใจว่าสมมุติคือทั้งหมด แต่นักปฏิบัติบางท่าน อาจจะสุดโต่งไปทางธรรมชาติ ธรรมดา สิ่งที่ค้นพบด้วยจิตที่สงบ และดูแคลน หรือ มองข้ามความสำคัญของวินัย ของสมมุติบัญญัติ

ถ้าให้ดีก็คือ อยากให้รับรู้เรื่องบัญญัติให้สลับทั้งสองด้านไปพร้อมกับด้านประสบการณ์ อย่างเช่น ยศต่างๆ ก็เป็นเรื่องบัญญัติ เป็นเรื่องสมมุติ เป็นสิ่งที่คาดไม่ได้ ไม่ได้ยกให้ธรรมชาติเป็นอันดับหนึ่ง บัญญัติเป็นอันดับสอง เราไม่ได้จัดอันดับแบบนั้น ต้องไปด้วยกัน ในความเป็นพระสงฆ์ พุทธองค์ให้เราเจริญสมณสัญญา สมณสัญญาเป็นเรื่องการใช้ความคิดในโลกสมมุติ ก็โดยธรรมชาติ พระก็ไม่ต่างกัน ก็มีธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ อายตนะ ๖ เหมือนกันเลย แต่เราปฏิบัติต่อกันไม่ได้ปฏิบัติโดยเอาธาตุ เอาขันธ์ เอาอายตนะเป็นที่ตั้ง แต่เอาความเป็นพระสงฆ์ เอาการเป็นอุบาสก อุบาสิกา เป็นความเข้าใจในการใช้บัญญัติเพื่อเข้าถึงสิ่งสูงสุด ในการมีอยู่ของธรรมชาติ ธรรมดา อย่าไปยึดมั่นถือมั่น ฉะนั้น พระต้องคิดบ่อยๆ ว่า เราเป็นพระแล้ว เราจะแสดงออกเหมือนสมัยเป็นโยมไม่ได้แล้ว การเดิน การห่มผ้า การพูดการจา ทุกอย่าง เราเป็นสมณะแล้ว เราเป็นผู้ที่ต้องมุ่งมั่นต่อการศึกษาต่อการปฏิบัติ ไม่ต้องการเพียงแค่ทำให้เราเป็นผู้ที่รู้ เข้าใจ และประพฤติ ปฏิบัติตามพระวินัย ให้เป็นตัวอย่าง ให้เป็นผู้นำ ให้เป็นผู้พิสูจน์ด้วยการกระทำ ว่าคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีจริง ให้ผลจริง ถ้าพระไม่ปฏิบัติ แต่สอนคุณธรรมให้ญาติโยม ให้ละนั่น ละนี่ ให้บำเพ็ญนั่น บำเพ็ญนี่ เอาแต่พูด ไม่ทำ คำพูดไม่มีน้ำหนัก พระต้องพูดด้วยทำด้วย จึงจะดี

สมมุติถ้าเราเป็นสามเณร หรือเป็นพระ เป็นพระนวกะ เป็นพระมัชฌิมะ เป็นพระเถระ หรือเป็นมหาเถระ เป็นพระมีสมณศักดิ์ เป็นพระไม่มีสมณศักดิ์ เราให้ความสำคัญ โดยน้อมลงมาให้เป็นประโยชน์ เพื่อทำให้จิตใจของเราเป็นบุญเป็นกุศล เมื่อเราอ่อนน้อมกันแบบนี้ เมื่อเรามียศอย่างนี้ เราจะประพฤติตัวอย่างไร เราจะใช้ชีวิตอย่างไรจึงจะเหมาะสม ถ้าเราใช้สิ่งที่เป็นสมมุติบัญญัติเป็นเครื่องเตือนสติอย่างนี้ ไม่มีเสีย แต่สิ่งที่จะช่วยมากที่สุด ก็คือการภาวนานั่นเอง ก็เป็นสิ่งที่ทุกคนขึ้นกับว่า เรานั่งสมาธิภาวนา เราฝึกจิตในรูปแบบ เราหลับตา หายใจเข้าหายใจออก สมมุติบัญญัติทั้งหลาย หายไปเลย ใช่ไหม ภายในไม่กี่วินาที พอเราหลับตา มาอยู่กับความเป็นจริงของกายของใจ ก็มีลมหายใจเข้าลมหายใจออก มีเวทนา สุข ทุกข์เฉยๆ มีจิต คู่กับโลก มีธรรม กลุ่มแรกจะเป็นนิวรณ์ฝ่ายอกุศล ถ้าปฏิบัติก้าวหน้าก็จะเป็นพวกโพชฌงค์เป็นองค์ฌาน ก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่ว่ากาย ไม่ว่าเวทนา ไม่ว่าจิต ไม่ว่าธรรม ไม่มีเจ้าของ ไม่มีชื่อ เรา อยู่ตรงนั้น ไม่มีความเป็นชายความเป็นหญิง ไม่มีความเป็นพระ เป็นโยม เป็นเวลาที่เรามาอยู่กับธรรมชาติแท้

ถ้าเราอยู่กับธรรมชาติแท้ เป็นที่พักผ่อนอย่างสุดยอด ความเป็นพ่อ เป็นแม่ เป็นลูก เป็นหลาน เป็นเจ้านาย เป็นลูกน้อง ทุกอย่าง ละลายได้พักผ่อน เมื่อเวลาสมควรแล้ว ก็ลืมตา กลับมาเป็นนั่น เป็นนี่ต่อไป เป็นผู้ชื่อนี้ เป็นลูก เป็นหลาน เป็นพ่อ เป็นแม่ เป็นพี่ เป็นน้อง เป็นเจ้านาย เป็นลูกน้อง ได้ทั้งนั้น ไม่มีปัญหา เพราะชีวิตของเรารู้จักทั้ง ๒ มิติ ถ้ารู้จักมิติเดียวนี่ไม่สมบูรณ์ ทุกข์ง่าย การที่แยกออกระหว่างธรรมและวินัย สมมุติบัญญัติกับธรรมธาตุแท้ จริงๆ แล้วไม่ได้แยกออกจากกันทีเดียว เพราะหลักของการภาวนา เราจะรู้สึกเหมือนในระหว่างที่เราทำหน้าที่ เต็มความสามารถ ด้วยความเคารพในกฎกติกาทั้งหลาย มีความสำนึกในหน้าที่

อ่านต่อหน้า ๑๓๙

เรื่องเล่า บ้านแห่งธรรม

ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย บ้านแห่งธรรมของเยาวชนและครอบครัว

คณะกรรมการบริหารสมาคมฯ ชุดแรก (ถ่ายเมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓)
แถวนั่ง คุณดีเลิศ โปตระนันท์ คุณบุญยง ว่องวาณิช คุณศิลป์ วิจิตศิลป์ คุณกนิษฐา สามเสน คุณมณฑา ภูมิรัตน์
แถวยืน คุณจัด ขันธวิเชียร ร.ต.ท.ทองคำ ศรีโยธิน คุณประสาร ทองภักดี คุณสุนทร สุขนัย คุณเสถียร โพธินันทะ

เรียบเรียงโดย อรชร ตั้งวงษ์เจริญ

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๑ บุคคลกลุ่มหนึ่งโดยมี **คุณบุญยง ว่องวาณิช คุณเสถียร โพธินันทะ** และ **คุณสุพจน์ แสงสมบูรณ์** ตั้งใจสร้างพื้นที่เพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรมให้แก่เยาวชน ซึ่งเป็นกำลังหลักของสังคม ปรับทัศนะของสังคมที่มองว่า “ธรรมะเป็นเรื่องของคนแก่” ให้เปลี่ยนมาคิดว่า ธรรมะควรเป็นเรื่องของคนทุกเพศวัย โดยเฉพาะเยาวชนควรมีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต จากความคิดในการเผยแพร่ธรรมะสู่เยาวชนนี้ เริ่มจากบุคคลทั้งสามท่านได้ขยายไปสู่ กลุ่มข้าราชการ ทหาร พ่อค้า นักศึกษาและประชาชน ที่มีความคิดสอดคล้องกันมาร่วมก่อตั้งกลุ่มจัดประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๔๙๒ ณ ที่ห้องประชุมของคณะกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัยในวัดบวรนิเวศวิหาร เพื่อจัดตั้งองค์การเยาวชนผู้นับถือพระพุทธศาสนาขึ้น

ประชุมครั้งแรกในวันนั้นมี ๑. คุณเสถียร โพธินันทะ ๒. คุณจัด ขันธวิเชียร ๓. คุณสุนทร สุขนัย ๔. คุณสุพจน์ แสงสมบูรณ์ (แทนคุณบุญยง ว่องวาณิชด้วย) ๕. คุณสงวน เสถียรทิพ ๖. คุณวิเชียร เล็กพระบาง ๗. คุณสุนทร

โพธิเจริญ และมีผู้ใหญ่เข้าร่วมประชุมในฐานะเป็นที่ปรึกษา อีก ๓ ท่าน คือ

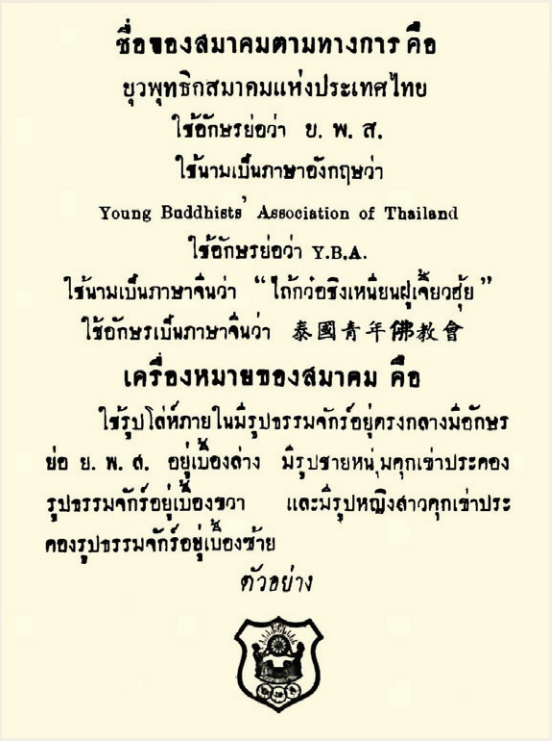
๑. คุณพระอาจสุนทรการ ๒. ท่านขุนนิราพาธประคุณ ๓. คุณชำนาญ ลือประเสริฐ

ที่ประชุมได้พิจารณาปรึกษากันอย่างรอบคอบจึงมีมติให้ตั้งองค์การในรูป **“คณะ”** ไปพลางก่อนและให้ดำเนินการขั้นแรกด้วยการนัดพบสนทนาธรรมทุกบ่ายวันอาทิตย์ จนกว่าจะได้ทุนรอนและมีผู้สนับสนุนเพียงพอจึงขยับขยายจัดตั้งในรูปสมาคมที่ถูกต้องตามกฎหมายต่อไป สำหรับสถานที่นัดประชุมนั้นได้ไปกราบเรียนขออาศัยโบสถ์วัดกันมาตุยาราม ซึ่งขณะนั้น **ท่านสุชีโวภิกขุ** (อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ) หรือเจ้าคุณศรีวิสุทธิญาณเป็นเจ้าอาวาสอยู่ และได้รับอนุเคราะห์ด้วยดียิ่ง

จากคณะยุวพุทธิกะมาเป็นยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย

ในกลุ่มผู้ก่อการได้มีการเสนอให้มีการตั้งชื่อคณะที่เหมาะสม ท่านเจ้าคุณพรหมมุนี วัดบวรนิเวศวิหาร และ หลวงเทพดรุณานุศิษฏ์ ได้เสนอคำว่า **“ยุวพุทธิกะ”** แปลว่าเยาวชนผู้นับถือพระพุทธศาสนา และเรียกกันสั้นๆ ว่า **“คณะยุวพุทธ”**

เมื่อข่าวการกำเนิดยุวพุทธิกะ แพร่สะพัดออกไปไม่กี่วันก็มีหนุ่มสาวผู้มีอุดมการณ์

ชื่อของสมาคมตามทางการ คือ
ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย
ใช้อักษรย่อว่า ย. พ. ส.
ใช้นามเป็นภาษาอังกฤษว่า
Young Buddhists' Association of Thailand
ใช้อักษรย่อว่า Y.B.A.
ใช้นามเป็นภาษาจีนว่า "ไถ้กว๋อชิงเหนียนฝุเจี๊ยวฮุ้ย"
ใช้อักษรเป็นภาษาจีนว่า 泰國青年佛教會
เครื่องหมายของสมาคม คือ
ใช้รูปโล่ห์ภายในมีรูปธรรมจักร์อยู่ตรงกลางมีอักษร
ย่อ ย. พ. ส. อยู่เบื้องล่าง มีรูปชายหนุ่มคุกเข่าประคอง
รูปธรรมจักร์อยู่เบื้องขวา และมีรูปหญิงสาวคุกเข่าประ
คองรูปธรรมจักร์อยู่เบื้องซ้าย
ตัวอย่าง

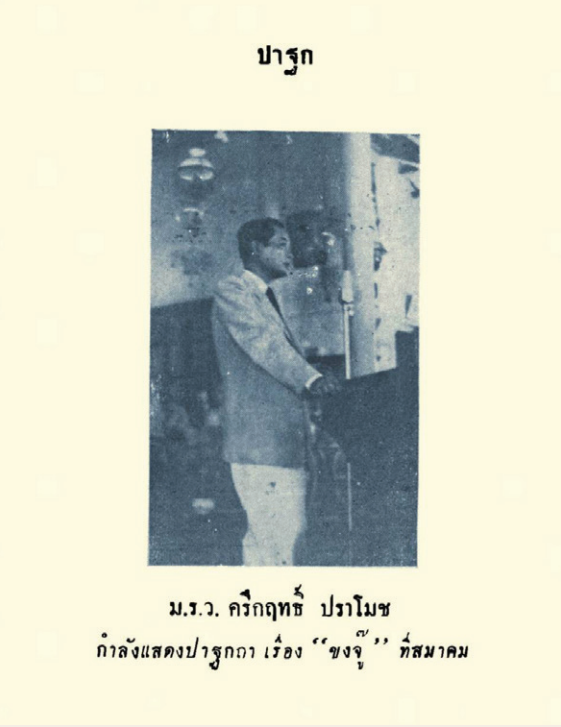
เดียวกันเข้ามาร่วมงานอีกหลายท่าน ด้วยมีจุดประสงค์ชักชวนเยาวชนให้หันมายึดศีลธรรมเป็นหลักดำเนินชีวิต เป็นการช่วยทั้งชาติและจรรโลงพุทธศาสนา เพื่อเป็นศาสนทายาทสืบไป

การดำเนินงานคณะยุวพุทธิกะเป็นไปโดยก้าวหน้า จึงมีเสียงเรียกร้องจากหมู่สมาชิกและบุคคลภายนอกขอให้ยกฐานะของคณะบุคคลเป็น "สมาคม" เพื่อให้การดำเนินงานได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

คุณบุญยง ว่องวาณิช จึงรับหน้าที่เป็นผู้ร่างวัตถุประสงค์ และระเบียบข้อบังคับของสมาคม ตลอดจนวิ่งเต้นติดต่อขออนุญาตต่อทางการเพื่อขอจดทะเบียนตามระเบียบ โดยมีคณะกรรมการผู้ก่อตั้งลงชื่อในคำขอร่วมด้วยจำนวน ๒๕ นาย ทางการได้อนุญาตให้จัดตั้งเป็นสมาคมได้ เมื่อวันที่ **๑๔ มิถุนายน ๒๔๙๓** โดยจดทะเบียนชื่อภาษาไทยที่เป็นทางการคือ **ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย** ใช้อักษรย่อว่า **ย. พ. ส** ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า Young Buddhists Association of Thailand ใช้อักษรย่อว่า Y.B.A. ใช้นามเป็นภาษาจีนว่า "ไถ้กว๋อชิงเหนียนเจี๊ยวฮุ้ย" ใช้อักษรเป็นภาษาจีนว่า 泰國青年佛教會

เครื่องหมายของสมาคม คือ รูปโล่ภายในมีรูปธรรมจักรอยู่ตรงกลางมีอักษรย่อ ย.พ.ส. อยู่เบื้องล่าง มีรูปชายหนุ่มคุกเข่าประคองธรรมจักรอยู่เบื้องขวา และมีรูปหญิงสาวคุกเข่าประคองธรรมจักรอยู่เบื้องซ้าย สถานที่ตั้งสมาคมคือที่วัดกันมาตุยาราม (หลังตึกเก้าชั้น) เยาวราช พระนคร

วัตถุประสงค์ของสมาคมเมื่อเริ่มก่อตั้งมี ๗ ข้อ คือ ๑. เพื่อค้นคว้าแลกเปลี่ยนความรู้ปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา ๒. เพื่อปฏิบัติศาสนกิจทางพระพุทธศาสนา ๓. เพื่อทำการสาธารณกุศล ๔. เพื่อช่วยเหลือสมาชิกในโอกาสอันควร เช่น เจ็บไข้ได้ทุกข์ ไม่มีงานทำ และถึงแก่กรรม ๕. เพื่อบำรุงสามัคคีในระหว่างสมาชิก โดยจัดให้มีการกีฬาต่างๆ การรื่นเริงอันชอบด้วยศีลธรรม ๖. เพื่อชักจูงกันและกันให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมหรือศีลห้า และขยายวงไปถึงมิตรสหายภายนอกด้วย ๗. เพื่อจะขยายงานให้กว้างขวางออกไปทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยจัดตั้งสาขาขึ้น

ม.ร.ว. ศรีกฤษ ปราโมช
กำลังแสดงปาฐกถา เรื่อง "ขงจื๊" ที่สมาคม

ตามสถานที่ต่างๆ ตามแต่โอกาสจะอำนวย และร่วมมือกับองค์การศาสนาทั่วโลก

กำหนดวันก่อตั้งสมาคม

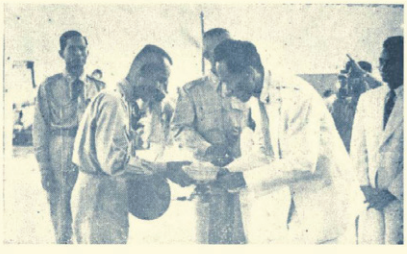
วันที่ได้รับอนุญาตเป็นสมาคมคือวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๔๙๓ แต่คณะกรรมการ ได้เลือกหาวันที่เหมาะสม เพื่อเป็นฤกษ์เปิดป้ายสมาคม วันดังกล่าวนี้ต้องเป็นวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนาด้วย ดังนั้นคณะกรรมการจึงตกลงใจเลือกเอาวันออกพรรษาเป็นวันปฐมฤกษ์เปิดป้ายสมาคม ซึ่งวันออกพรรษาในปีนั้นตรงกับ**วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๔๙๓** และได้ลงมติให้ถือเอาวันออกพรรษา หรือที่เรียกว่าวันมหาปวารณา เป็นเสมือนวันเกิดของสมาคม และให้ถือเป็นวันบำเพ็ญกุศลของสมาคมเป็นประเพณีสืบมา

สมาคมได้รับพระบรมราชูปถัมภ์ และได้รับพระราชทานที่ดิน

ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จาก พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๖

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ **นายขวัญ เอี่ยมอ่อง** คหบดีชาวบางแค ได้น้อมเกล้าถวายที่ดินแด่ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เพื่อใช้ประโยชน์ทางศาสนา *พระองค์จึงพระราชทานที่ดิน ๕ ไร่นี้ แก่ยุวพุทธิกสมาคมเพื่อใช้สร้างที่ทำการถาวรของสมาคม ณ ซอยเพชรเกษม ๕๔ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร*

ปัจจุบันยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ย.พ.ส.) คือองค์กรสาธารณกุศลที่ไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งทำหน้าที่

นายปรก อัมระนันทน์
กำลังมอบของที่ระลึกแด่ พณ ฯ จอมพล ผิน ชุณหะวัน
ในงานสำคัญครั้งหนึ่ง

เป็น “บ้านแห่งธรรม” เพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมสำหรับทุกเพศทุกวัย นอกจากสาขาแรกที่ก่อตั้งแล้ว ยังมีศูนย์ปฏิบัติธรรมสาขาอื่นๆ คือ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานเฉลิมพระเกียรติ คลองสาม ปทุมธานี ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานสิริธรรม จ.ชุมพร และศูนย์วิปัสสนากรรมฐานเฉลิมพระเกียรติ จ.พระนครศรีอยุธยา

โดยมีปณิธานและภารกิจหลัก ดังนี้:

ปณิธานหลัก: “สร้างคน สร้างที่ใจ... เพื่อความตื่นรู้ด้วยปัญญา” โดยมุ่งหวังให้พระธรรมเป็นเครื่องหลอมรวมจิตใจมนุษย์ให้ก้าวสู่คุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์

ภารกิจสำคัญ: เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเน้นการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ตามหลักพระไตรปิฎก (เถรวาท)

หลักสูตรการอบรม

การอบรมของยุวพุทธฯ ที่ได้รับความสนใจอย่างมากสำหรับประชาชนทั่วไปคือ หลักสูตร **“พัฒนาจิตเพื่อให้เกิดปัญญาและสันติสุข”** โดยคุณแม่ ดร.สิริ กรินชัย ซึ่งมีทั้ง : หลักสูตร ๓ วัน ๒ คืน (สำหรับผู้เริ่มต้น) หลักสูตร ๘ วัน ๗ คืน (สำหรับผู้ที่ต้องการปฏิบัติอย่างจริงจัง)

ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยฯ จัดให้มีหลักสูตรปฏิบัติธรรมที่หลากหลายเพื่อตอบโจทย์ผู้คนทุกช่วงวัย โดยแบ่งกลุ่มหลักสูตรที่น่าสนใจดังนี้

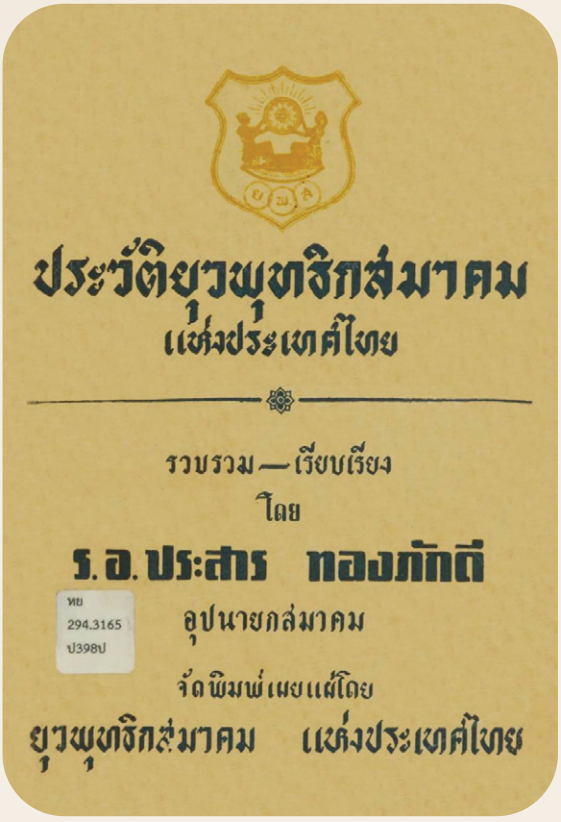
๑. หลักสูตรสำหรับเยาวชนและครอบครัว

เน้นการปลูกฝังธรรมะผ่านกิจกรรมที่สนุกสนานและเข้าใจง่าย เหมาะสำหรับเด็กและผู้ปกครองที่ต้องการทำกิจกรรมร่วมกัน พัฒนาจิตยุวพุทธ (อายุ ๗-๑๐ ปี): กิจกรรม ๓ วัน ๒ คืน สอนเรื่องการแบ่งปัน วินัย และการรู้จักอารมณ์ตนเองผ่านการฝึกสติเบื้องต้น รักลูกปลูกธรรม (อายุ ๑๑-๑๓ ปี): เน้นให้เด็กได้หยุดพักจากโซเชียลมีเดีย ฝึกสติ ๑๔ จังหวะ และการเดินจงกรมแบบไม่กดดัน

ครอบครัวปลูกธรรม: หลักสูตร ๓ วันที่เปิดให้ผู้ปกครองและบุตรหลาน (อายุ ๑๑ ปีขึ้นไป) เข้าปฏิบัติร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและสายใยในครอบครัว

๒. หลักสูตรฝึกสติและสมาธิ (สำหรับผู้ใหญ่ ๑๘ ปีขึ้นไป)

นอกเหนือจากหลักสูตรของคุณแม่สิริ

กรินชัย ยังมีหลักสูตรที่สอนโดยพระอาจารย์และวิปัสสนาจารย์ท่านอื่นๆ

อานาปานสติ: ฝึกใจให้สงบโดยใช้ลมหายใจเป็นหลัก สอนโดยพระอาจารย์หลายท่าน มีทั้งแบบ ๓ วัน และ ๗ วัน

สติปัฏฐานภาวนา: เน้นการเจริญสติในชีวิตประจำวันตามแนวสติปัฏฐาน ๔ สอนโดยพระวิปัสสนาจารย์ หลักสูตรเพียงแค่รู้: สำหรับผู้ที่ต้องการฝึกการสังเกตสภาวธรรมตามความเป็นจริง

๓. หลักสูตรพิเศษและกิจกรรมอื่นๆ

หลักสูตรพิเศษสำหรับผู้เคยปฏิบัติมาแล้ว: เช่น หลักสูตรโดยอาจารย์เรณู ทัศณรงค์ ซึ่งมีความเข้มข้นมากขึ้นสำหรับผู้ที่มีพื้นฐาน อิ่มบุญ อุ่นธรรม นำสุข: กิจกรรมบุญ ๑ วัน สำหรับผู้ที่มีเวลาน้อย

ศึกษาพระอภิธรรม: หลักสูตรเจาะลึกข้อธรรมในพระไตรปิฎก

ดูรายละเอียดหลักสูตรการอบรมต่างๆ นี้ ได้ที่เว็บไซต์ https://ybat-course.trcloud.co/site/index.php

บ้านแห่งธรรมของเยาวชนและครอบครัว

๗๖ ปี แห่งเส้นทางธรรมและการสร้างเยาวชนให้สืบสานพระพุทธศาสนา คงเป็นบทพิสูจน์ของการทำงานของสมาคม บ้านแห่งธรรมหลังนี้มุ่งหวังให้ “พระธรรม” เป็นเครื่องเหนี่ยวนำ และหล่อหลอมจิตใจมนุษย์ให้ “ตื่นรู้” ก้าวสู่คุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์

ข้อมูลจาก

1. หนังสือประวัติยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย โดย ร.อ.ประสาร ทองภักดี ปี ๒๔๙๙
2. เว็บไซต์ https://ybat-course.trcloud.co/site/about.php เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๙

คุณแม่ ดร.สิริ กรินชัย คุณแม่ทางธรรมที่ให้แสงสว่างแก่ลูกโยคี

เรียบเรียงโดย พุทธสาวิกา

เกียรติประวัติและธรรมทาน คุณแม่ ดร.สิริ กรินชัย

ชีวิตวัยเด็ก

คุณแม่สิริ กรินชัย นามสกุลเดิม **“พจนสิทธิ์”** เกิดเมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๔๖๐ จังหวัดนครราชสีมา เป็นธิดาคนโตของคุณหลวงสิทธิ์โยธา (สังวาล พจนสิทธิ์) กับคุณแม่สาคร มีน้องร่วมบิดามารดา ๖ คน **คุณแม่สิริ กรินชัย** มีความสนใจในพระพุทธศาสนามาแต่เยาว์วัย แม้เมื่อวัยก่อร่างสร้างตัวท่านก็มิได้มีจิตหลงไปตามกิเลส ท่านยังคงหมั่นในการรักษาศีล ๕ อยู่เป็นประจำ

เมื่อยังเป็นเด็กอายุ ๑๓-๑๔ ปี ได้ติดตามบิดาไปประกอบธุรกิจโรงสีข้าว และธุรกิจอื่นๆ ที่จังหวัดบุรีรัมย์ และสมัยเด็กท่านเรียนเก่งมักสอบได้ที่ ๑ ถึง ๓ ของโรงเรียนประจำจังหวัดเสมอมา ท่านมีความสามารถพิเศษหลายด้านทั้งการขับร้อง ฟ้อนรำ ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนของโรงเรียนในการแสดงในโอกาสพิเศษต่างๆ ของโรงเรียน นอกจากการแสดงท่านยังสามารถแต่งโคลงกลอน และเล่นเครื่องดนตรีไทยหลายชนิด โดยเฉพาะซอด้วง และยังเป็นนักศิลปะชนะการประกวดปักจักรระดับจังหวัด ทั้งยังสามารถถ่ายภาพ ล้างฟิล์ม อัดขยายภาพได้อีกด้วย

ชีวิตครอบครัว

เมื่ออายุได้ ๑๙ ปี บิดามารดาได้จัดให้สมรสกับคุณไชย กรินชัย บุตรชายคนสุดท้องของคุณหลวงพลภักดิ์กับคุณแม่หริ่ง กรินชัย โดยเจ้าบ่าวเจ้าสาวได้พบกันครั้งแรกในวันเข้าพิธีสมรสนั่นเอง ต่อมาท่านมีบุตรธิดา ๔ คน

หลังจากสมรส ท่านได้แยกครอบครัวมาทำโรงน้ำแข็งที่อำเภอวารินชำราบ จ.อุบลราชธานี ซึ่งบิดาคุณไชยเป็นผู้ลงทุนระยะต้น รวมถึงประกอบธุรกิจด้านอื่นๆ ควบคู่ไปด้วย จนกระทั่งบิดามารดาคุณไชยถึงแก่กรรม จึงย้ายกลับมาอยู่นครราชสีมาเพื่อบริหารทรัพย์สินมรดกและประกอบธุรกิจที่เป็นมรดกของบรรพบุรุษ และได้สร้างอาคารกรินชัยซึ่งเป็นอาคารพาณิชย์ ๖ ชั้น บริเวณหน้าอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

ต่อมา คุณแม่สิริได้หันมาทำธุรกิจเสริมสวย โดยเปิดร้านเสริมสวย “ภักดีศิลป์” และตั้งโรงเรียนสอนตัดเสื้อดัดผม ดำเนินการขายอุปกรณ์การเสริมสวยและการตัดเย็บเสื้อผ้าทุกประเภทแบบครบวงจร ธุรกิจเฟื่องฟูจนมีชื่อเสียงโด่งดังในจังหวัดนครราชสีมาในยุคนั้น

เมื่อย่างเข้าวัยกลางคน สุขภาพของคุณแม่สิริเริ่มไม่เอื้ออำนวยอีกทั้งมีใจมุ่งสู่ถนนสายธรรมะ ท่านจึงมอบหมายเรื่องธุรกิจให้กับบุตรชายและบุตรสะใภ้ให้บริหารงานแทน

งานสังคมสงเคราะห์

คุณแม่สิริ กรินชัย นับว่าเป็นนักสังคมสงเคราะห์ระดับแนวหน้าของจังหวัดนครราชสีมา ท่านทำงานให้ความช่วยเหลืองานจิตอาสาทุกด้านของจังหวัด เป็นกรรมการแพทย์อาสาในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (พอ.สว.) กรรมการเหล่ากาชาด อาสากาชาด กรรมการพุทธสมาคม และยุวพุทธิกสมาคม จ.นครราชสีมา

เป็นผู้ร่วมก่อตั้งสำนักวิปัสสนากรรมฐานและช่วยสอนสอบอารมณ์ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตลอดจนจัดหากองทุนสนับสนุนการปฏิบัติธรรม

งานธรรมทาน

งานสังคมสงเคราะห์ที่สำคัญของคุณแม่สิริ กรินชัย คือ การให้ “ธรรมทาน”อันเป็นทานที่ประเสริฐสุด เนื่องจากในปี ๒๔๙๖ ท่านได้มีโอกาสเข้าอบรมวิปัสสนากับพระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) ที่วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร ปฏิบัติในแนว ยุบหนอ พองหนอ โดยท่านตั้งใจปฏิบัติอย่างอุกฤษฎ์ และได้รับความไว้วางใจจากอาจารย์ให้เริ่มช่วยสอน

การสอนในช่วงต้นๆ เริ่มจากในปี ๒๕๑๙ ท่านเน้นสอนกลุ่มแม่บ้านและคนใกล้ชิดที่บ้านพักใน จ.นครราชสีมา ต่อมาคุณแม่สิริได้จัดคอร์สอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ชื่อ **“การอบรมพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข”**ให้กับบุคคลทุกกลุ่มอายุและทุกเพศทุกวัย โดยไม่เลือกชนชั้นอาชีพและศาสนา และเรียกผู้ปฏิบัติว่า **ลูกโยคี** ซึ่งแปลว่าผู้เพียรเผากิเลส โดยจัดสถานที่อบรมคือ **บ้านกรินชัย (จ.นครราชสีมา)** ระยะเวลาอบรม ๘ วัน ๗ คืน คุณแม่สิริจะเป็นผู้สอนและดูแลคอร์สด้วยตัวท่านเองอย่างเอาใจใส่ และไม่เรียกร้องค่าใช้จ่ายใดๆ ในการอบรม จึงทำให้

จำนวนลูกโยคีเพิ่มขึ้นและเพิ่มขึ้น ถือเป็นต้นแบบการปฏิบัติธรรมที่แพร่หลายที่สุดโครงการหนึ่งของประเทศไทย ต่อมาได้ร่วมกับ **ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย** จัดทำ โครงการปฏิบัติธรรมหัวข้อเดียวกันนี้ใน กทม. อีกด้วย

คุณแม่สิริ ได้รับเชิญให้เป็นวิปัสสนาจารย์ตามหน่วยงานต่างๆ ทั้งมหาวิทยาลัย วัดต่างๆ รวมทั้งที่ยุวพุทธิกสมาคม หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การทำงานธรรมทานของท่านได้รับการยกย่องจนได้รับปริญญาครุศาสตร์บัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาปรัชญาและศาสนา จากวิทยาลัยครูนครสวรรค์ เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๒๙ และต่อมาได้รับปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาจิตวิทยา จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๓๑

คุณงามความดีในการทำนุบำรุงพระศาสนาและด้านอุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อสังคม เป็นที่ประจักษ์ ท่านได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย เมื่อกรกฎาคม ๒๕๓๗

และท่านได้รางวัล “**สตรีดีเด่นพุทธศาสนิกชนโลก**” จากองค์การสหประชาชาติ (UN) ณ กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในปี ๒๕๔๕

ขอนำตัวอย่างโอวาทของคุณแม่ที่ได้สอนในวาระต่างๆ มาให้ท่านได้อ่าน ดังนี้

วิปัสสนากรรมฐาน....งานไม่ยาก

บางท่านยังเข้าใจว่า การทำวิปัสสนายากลำบาก ยังไม่หมดโลภ โกรธ หลง ยังทำไม่ได้ ขอเรียนว่าจะให้หมดโลภ โกรธ หลงได้เองนั้น

เป็นไปไม่ได้ ความทุกข์ความเดือดร้อนเศร้าหมองต่างๆ จะเบาบางลงเมื่อเราได้หัดรักษาศีลวิปัสสนา แล้วการทำไม่ยาก เมื่อรู้หลักอยู่ไหนก็ทำได้ เพียงสนใจฟังและทำตามครูบาอาจารย์แนะแนวให้ หรือหมั่นสนทนาไต่ถามผู้รู้ ฝึกหัดวันละ ๑๐-๒๐ นาที ก็จะรู้ผลว่า จิตใจมีแต่ความสงบสุขขึ้น

พากเพียร...อย่าท้อถอย

หลักการที่พวกเราจะปฏิบัติก็ไม่มีอะไรมาก เราอยู่กันอย่างธรรมชาติแต่ว่าต้องสำรวมอินทรีย์ คือสำรวมกาย วาจา ใจ ดูการเคลื่อนไหวของกายของจิตของเราทุกอิริยาบถเท่าที่จะทำได้ เราจะได้ประโยชน์ตามสมควรแห่งความเพียรของเรา

ขอให้ท่านทั้งหลายจงหมั่นปฏิบัติด้วยความเพียรอย่าท้อถอย

ลำดับความสำคัญ

การกำหนดอิริยาบถปัจจุบันสำคัญที่หนึ่ง เพราะจะทำให้เกิดสติและสัมปชัญญะอย่างต่อเนื่อง สำคัญที่สองคือการเดินจงกรม สำคัญที่สามคือการนั่งสมาธิ แม้จะไม่มีเวลานั่ง แต่ถ้าเรามีสติกำหนดในทวารทั้ง ๖ ของเรา ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ให้ตรงต่อสภาวะความรู้สึกที่เกิดขึ้น อันนี้เป็นเรื่องสำคัญที่หนึ่ง

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

จะเน้นหนักมากในเรื่องการเจริญสติให้ทันปัจจุบัน คือ การกำหนดรู้ให้ทันกับกิริยาอาการที่กำลังรู้ กำลังทำ

สมาธิที่เรามีขณะปฏิบัตินั้น ไม่ใช่สมาธิอย่างเดียว เป็นสมาธิที่มีสติเข้าไปประกอบเข้าไปกุมควบคุมสมาธิด้วย ฉะนั้นสติที่เข้าไปควบคุมสมาธิโดยกำหนดอิริยาบถอยู่เสมอนี้จึงเป็นปัญญาที่เกิดจากสติ คำว่า สติ แปลว่า ความระลึกได้ในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม เหมาะสมและพอดี เพราะฉะนั้นเมื่อหน้าที่ของสตินี้ได้ทำหน้าที่กำหนดรู้ได้บ่อยๆ มากๆ เสมอๆ อยู่เนืองๆ แล้วคุณภาพของจิตก็จะเกิดคุณธรรม จะระลึกในสิ่งที่ถูกต้องดีงามขึ้นมาได้ ก็เปลี่ยนพฤติกรรมได้

เรามีของดีอยู่ในตัวมากมาย แต่เราไม่มีวิธีปลุกเอาของดีในตัวออกมาใช้ ก็เหมือนกับไม่มีวิธีปลุกพระ พระนั้นก็คือพระสติ เมื่อเราสามารถปลุกด้วยวิธีการอย่างนี้แล้วซึ่งประเมินผลแล้วว่าได้ผลรวดเร็วยิ่งกว่าวิธีการอื่นๆ แม้เพียงใน ๗ คืน ๘ วัน ก็เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

ต้องลอง

งานนี้แม่เห็นว่าเป็นประโยชน์กับเพื่อนมนุษย์มากที่สุด มนุษย์ทุกคนควรจะได้เรียนรู้การเจริญสติปัฏฐาน ๔ หรือการปฏิบัติสมถะและวิปัสสนาควบคู่กัน ถ้าหากใครลองมาปฏิบัติดูจึงจะรู้รส

คนบางคนไม่เชื่อว่างานนี้เป็นประโยชน์ ก็พากันไปทดลองกับแม่แล้วพบว่าเป็นความจริง ไม่มีใครมาเสียเที่ยว

โยคี

ผู้ปฏิบัติเรียกว่า โยคี แปลว่าผู้พากเพียรปฏิบัติธรรม จะเกิดความสำนึกระลึกคิดในสิ่งดีงามขึ้นมาได้เอง ความระลึกนึกคิดที่ถูกต้องดีงามที่ผุดขึ้น เรียกว่า ปัญญา เป็นภาวนามยปัญญา ความคิดผุดขึ้นมานี้จะเตือนใจ สอนใจไม่ให้ทำสิ่งผิดๆ แล้วก็รู้กฎแห่งกรรมขึ้นมาเอง

ต้องพิสูจน์ด้วยตนเอง

ต้องลองปฏิบัติต้องพิสูจน์ ๗ คืน ๘ วัน เราก็จะรู้อันนี้ต้องลอง ต้องพิสูจน์ พูดไม่รู้เรื่อง บอกว่า

น้ำนี้หวาน ถ้าไม่ดื่มก็ไม่รู้ว่ารสหวานอร่อยของน้ำเป็นยังไง นอกจากนี้คุณภาพน้ำที่จะไปเกิดกับกายกับจิตของเราก็ไม่มีคุณภาพเพราะยังไม่ได้ดื่ม เมื่อเราดื่มน้ำแล้วรสหวานก็จะรู้ว่าหวานยังไง อร่อยยังไง นอกจากนี้คุณภาพของน้ำก็จะลงไปในร่างกาย ธรรมะเป็นอาหารใจ ถ้าเรายังไม่ได้ปฏิบัติก็เหมือนเรายังไม่ได้รับประทาน ไม่สามารถจะรู้รสและไม่เกิดคุณภาพ เพราะฉะนั้นต้องปฏิบัติธรรมะของพระพุทธเจ้าต้องพิสูจน์ด้วยตนเองและพิสูจน์ด้วยการปฏิบัติ

วางใจเป็นกลาง

การปฏิบัติธรรมต้องวางใจเป็นกลาง อย่าอยากได้ อย่าอยากมี อย่าอยากเป็น แต่ถ้าเกิดอยากเข้ามาก็กำหนดว่า อยากหนอ โลภะหนอ ให้น้อมจิตเข้าหาการกำหนด เข้าหาธรรมานุ-ปัสสนาสติปัฏฐาน เพราะสติตัวนี้เป็นตัวปัญญา จิตโลภ จิตโกรธ จิตหลง เกิดขึ้นขณะไหนให้รู้ พอรู้อย่างนี้มันก็ดับไป เรากำหนดหรือไม่กำหนดมันก็ดับ แต่ถ้าไม่กำหนดมันดับกับโมหะ มันไปปรุงแต่งจิตให้คิดผิดไป ถ้าเรากำหนดแล้วก็หยุดไป ดับไปกับสติ ให้กำหนดอิริยาบถมากๆ สำคัญที่หนึ่งคือ สติต้องแก่กล้า สติจำต้องปรารถนาในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ กำหนดให้ละเอียดใน ๖ ทวารให้ละเอียดขึ้น แล้วความเคยชินความชำนาญจะเกิดขึ้นเอง ชักดาบทันมันอัตโนมัติขึ้นมาเอง รับทันเอง ต้องซ้อมไว้เรื่อยๆ

อย่าให้กรรมฐานรั่ว

งดพูด อย่าให้กรรมฐานรั่ว อย่าคุยกัน ถ้าคุยกันแล้วความฟุ้งซ่านจากเรื่องเก่าๆ มันจะไม่หมด เราบันทึกเอาไว้แล้ว ก่อนที่จะมาปฏิบัติ เราเกิดมาแล้วหลายภพหลายชาติ เพราะฉะนั้นที่เรามานี่เราจะมาลอกเอาสิ่งที่ไม่ดีออกไป ถ้าเราคุยกันมันลอกไม่ถึง มันก็ลงไม่ถึงพื้นสักที

วันลาจาก

คุณแม่สิริ เริ่มป่วยด้วยโรคชราในปี ๒๕๕๑ เข้ารับการรักษาระยะแรกที่ โรงพยาบาลพญาไท ๑ ต่อมาย้ายไปอยู่โรงพยาบาลบ้านแพ้ว สาขาพร้อมมิตร สุขุมวิท ๓๙ เป็นเวลา ๓ ปีครึ่ง จนเกิดมหาอุทกภัยใน กทม. ท่านจึงย้ายไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลพนัสนิคมและโรงพยาบาลชลบุรี และในตอนเช้าวันศุกร์ที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๔ คุณแม่สิริ กรินชัย ได้ละสังขารด้วยอาการอันสงบ อายุ ๙๔ ปี ๓ เดือน ๑๐ วัน

คุณแม่สิริ กรินชัย เป็นปูชนียบุคคลอันประเสริฐ เป็นพุทธสาวิกาผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นคุณแม่ทางธรรมผู้ให้แสงสว่างแห่งชีวิตแก่ลูกโยคีในหลักสูตร “การอบรมพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข” การจากไปของคุณแม่สิริ กรินชัย เป็นการจากไปเพียงรูปกายในสมมติโลกเท่านั้น โอวาทธรรมของคุณแม่ยังคงอยู่ ดังนั้น ผู้พากเพียรปฏิบัติตามเท่านั้นที่จะมีโอกาสได้พบปัญญาและสันติสุขอันแท้จริง

คุณแม่สิริ แม้ท่านจะไม่ได้บวชชี ท่านเป็นอุบาสิกาที่หมั่นปฏิบัติอย่างไม่ลดละ เป็นตัวอย่างอีกท่านหนึ่งสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือน ที่สามารถพากเพียรที่บ้าน หรือที่ทำงาน อันเป็นการปฏิบัติธรรมตลอดชีวิต

คัดลอกและเรียบเรียงจาก หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิง คุณแม่ ดร.สิริ กรินชัย ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕

ขนมกุมมาสคืออะไร

ปาฟิปาโมกข์

คำว่า **กุมฺมาส** มีคำแปลในหนังสือไทยทั่วไปว่า “ขนมสด” หรือ “ขนมกุมมาส” ในหนังสือ พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (พ.ศ. ๒๕๓๗, น. ๒๐) กล่าวว่า

“**กุมมาส** : ขนมสด คือขนมที่เก็บไว้นานเกินไปจะบูด เช่น ขนมด้วง ขนมครก ขนมถ้วย ขนมตาล เป็นต้น พระพุทธเจ้าหลังจากเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยาก็เสวยข้าวสุกและกุมมาส”

หนังสือ **วินัยมุข** เล่ม ๑ พระนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (พ.ศ.๒๕๕๒ น. ๑๔๑) อธิบายเรื่อง “**เบญจโภชน์**” กล่าวถึง “**กุมมาส**” ไว้ดังนี้

“ในคัมภีร์วิภังค์กล่าวโภชนะไว้ ๕ อย่าง คือ ข้าวสุก ๑ กุมมาส คือขนมสด ๑ สัตตุ คือขนมแห้ง ๑ ปลา ๑ เนื้อ ๑”

พจนานุกรมบาลี-อังกฤษของพระพุทธทัตตะ (ค.ศ. ๑๙๕๗, น. ๑๐๓) กล่าวว่า บาลี “กุมฺมาส” สันสกฤตเป็น กุลฺมาษ (Vedic kulmāṣa) แปลว่า junket และขยายความว่า usually with odana, boiled rice. (ตามปกติทำด้วยโอทนะ, ข้าวสุก)

พจนานุกรม English-Thai Dictionary ของ สอ เสถบุตร (พ.ศ. ๒๕๓๘, น. ๓๙๘) แปล junket ว่า เครื่องดื่มจัง-เค็ท คือ นมเปรี้ยวใส่น้ำเชื่อมคล้ายเต้าฮวย

ผู้แปลเห็นว่า คำว่า **กุมฺมาส** ควรแปลว่า **“ข้าวกุมมาส”** เป็นอาหารประเภทหนึ่งในบรรดาอาหารหลักที่เป็นข้าวและเนื้อ ซึ่งเรียกว่า โภชนะ มี ๕ ประเภท คือ

๑. ข้าวสุก (**โอทน**)
๒. ข้าวกุมมาส (**กุมฺมาส**)
๓. ข้าวตู, ข้าวบดที่เป็นก้อนหรือผง (**สตฺตุ**)
๔. ปลา (**มจฺฉ**)
๕. เนื้อ (**มำส**)

ดังข้อความในพระวินัยปิฎก มหาวรรคว่า

โภชนีย์ นาม ปญฺจ โภชนานิ- โอทโน กุมฺมาโส สตฺตุ มจฺโฉ มํสํ. (วิ.มหา. ๒/๒๓๙/๒๓๑)

"ที่ชื่อว่า ของบริโภค ได้แก่ โภชนะ ๕ คือ ข้าวสุก ข้าวกุมมาส ข้าวตู ปลา และเนื้อ"

คัมภีร์ขุททสิกขากล่าวสรุปความข้อความข้างต้นเป็นคาถาว่า

โอทโน สตฺตุ กุมฺมาโส มจฺโฉ มํสญฺจ โภชนํ. (ขุทฺท. ๗๕)

"**โภชนะ** [๕ อย่าง] คือ ข้าวสุก ข้าวตู ข้าวกุมมาส ปลา และเนื้อ"

ผู้แปลไม่เห็นด้วยกับคำแปล กุมฺมาส ว่า ขนมสด หรือขนมกุมมาส เพราะ กุมฺมาส เป็นอาหารที่เรียกว่า โภชนะ (ของบริโภค) ไม่ใช่ขนมที่เรียกว่า ขาทนียะ หรือขัชชะ (ของเคี้ยว) ดังข้อความในคัมภีร์อรรถกถาและไวยากรณ์ ดังนี้

ขาทนีย์ นาม ปญฺจ โภชนานิ ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ ฐเปตฺวา อวเสสํ ขาทนีย์ นาม. (วิ.มหา. ๒/๒๓๙/๒๓๑)

"ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ ยกเว้นโภชนะ ๕ ยามกาลิก (น้ำปานะ) **สัตตาหกาลิก** (เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย) และยาวชีวิก (เภสัช) นอกนั้นชื่อว่า ของเคี้ยว"

"ขาทนียานนฺติอาทีสุ ขาทนียานิ นาม ปิฏฺฐขชฺชกาทีนิ. โภชนียานีติ ปญฺจ โภชนานิ. สายนียานีติ สายิตพฺพานิ สปฺปินวนีตาทีนิ. เลหนียานีติ นิลฺเลหิตพฺพานิ ปิฏฺฐปายาสาทีนิ. (ที.ปา.อ. ๓/๒๐๘/๑๑๒)

"ในคำว่า **ขาทนียานิ** (ของเคี้ยว) เป็นต้น :-

๑. ของเคี้ยว คือ ขนมที่ทำด้วยแป้ง เป็นต้น

๒. คำว่า **โภชนียานิ** (ของบริโภค) คือ โภชนะ ๕ อย่าง

๓. คำว่า **สายนียานิ** (ของลิ้ม) คือ เนยใส และเนยข้น เป็นต้น ที่ควรลิ้มรส

๔. คำว่า **เลหนียานิ** (ของชิม) คือ ข้าวปายาส ที่ทำด้วยแป้ง เป็นต้น ที่ควรชิม"

ขชฺชํ ขาทิตพฺพํ ปูวาทิ กิญฺจิ. (ขุ.อป.อ. ๑/๒๗/๑๒๘)

"**ขัชชะ** คือ ของเคี้ยวอย่างใดอย่างหนึ่ง มีขนม เป็นต้น"

ตตฺถ ขชฺชนฺติ ปูโว. ขาทนียนฺติ ปูวผลาผลาทิ. "ขาทนีย์ วา โภชนีย์ วาติ วิสุ์ โภชนียสฺส วจนโต ขาทนํ นาม ขชฺชสฺส วา ขาทนียสฺส วา ภกฺขนํ. (นีติ.ธาตุ. ๑๑๒)

"ในพากย์นั้น คำว่า **ขชฺชํ** คือ ขนม

คำว่า **ขาทนีย์** คือ ขนมและผลไม้น้อยใหญ่

ที่ชื่อว่า **ขาทนะ** (การบริโภค) คือ การบริโภค ขัชชะหรือขาทนียะ เพราะกล่าวถึงของที่ควรบริโภคโดยเฉพาะว่า **ขาทนีย์ วา โภชนีย์ วา** (ของเคี้ยวหรือของบริโภค)"

ขชฺชํ มาสาทิ. โภชฺชํ อนฺนาทิ. เลยฺยํ มธฺวาทิ. เปยฺยํ สูปาทิ. (อภิธาน.ฏีกา ๒/๔๖๖)

"**ขัชชะ** (ของเคี้ยว) คือ ถั่วราชมาส เป็นต้น

โภชชะ (ของบริโภค) คือ ข้าว เป็นต้น

เลยยะ (ของชิม) คือ น้ำผึ้ง เป็นต้น

เปยยะ (เครื่องดื่ม) คือ แกง เป็นต้น"

ตามไวยากรณ์บาลี คำว่า **กุมฺมาส** มาจาก **กุล** ธาตุ (**ปตฺถรเณ** = แผ่ไป) + **ล** ปัจจัย มีรูปวิเคราะห์ในคัมภีร์โมคคัลลานไวยากรณ์ว่า

กุลติ ปตฺถรตีติ กุมฺมาโส, ภกฺขวิเสโส. (โมค. ๗/๒๑๕)

"อาหารที่แผ่ไป ชื่อว่า **กุมมาสะ** คือ อาหารชนิดหนึ่ง [ที่เป็นแผ่น]"

คำว่า **กุมฺมาส** มีรูปในภาษาสันสกฤตว่า **กุลฺมาษ** มาจาก **กุลฺ** (กุลฺ ธาตุ + **กฺวิปฺ** ปัจจัย

ในกัตตุสาธนะ) ศัพท์ + **มาษ** ศัพท์ มีรูปวิเคราะห์ในพจนานุกรมสันสกฤตชื่อศัพทกัลปทรุมะว่า

- **โกลตีติ กุลฺ.** สิ่งที่ติดเนื่องกัน ชื่อว่า กุล
- **กุลฺ มาโส อสฺมินฺติ กุมฺมาโส.** อาหารที่มีถั่วราชมาสติดเนื่องกัน ชื่อว่า กุมมาส (สัตตมีพหุพพีหิสมาส แปลง ลฺ เป็น มฺ)

ตามรูปวิเคราะห์ข้างต้น **กุมมาส** คือ อาหารที่มีถั่วราชมาสคลุกกันจนเป็นเนื้อเดียว หมายถึงอาหารที่ทำมาจากถั่วราชมาสที่สุกกึ่งหนึ่ง คือ ครึ่งสุกครึ่งดิบ นอกจากนั้น ยังเป็นอาหารที่ทำมาจากข้าวบาร์เลย์ ข้าวละมาน หรือถั่วดำเป็นต้นที่สุกกึ่งหนึ่งอีกด้วย ดังข้อความในคัมภีร์อรรถกถาและพจนานุกรมสันสกฤตชื่อศัพทัสโตมมหานิธิ ดังนี้

กุมฺมาสนฺติ ยวกุมฺมาสํ. (วิ.มหา.อ. ๑/๓๑/๒๑๕)

“คำว่า **กุมฺมาสํ** คือ ข้าวกุมมาสที่ทำจากข้าวบาร์เลย์”

กุมฺมาโสติ จ ยวกุมฺมาโส วุตฺโต. (ขุ.วิ.อ. ๑๒๑/๖๘)

“อนึ่ง ข้าวกุมมาสที่ทำจากข้าวบาร์เลย์ เรียกว่า กุมมาส”

กุมฺมาส. ปุ. โกลติ. กุล + กฺวิ กุล + มาส กุลฺ มาโส อสฺมึ. อทฺธขินฺนา จ โคธูมา, อญฺเญ จ จณกาทโย, กุมฺมาโส อิติ กถฺยนฺเต อิตฺยุตฺเตสุ อทฺธขินฺนโคธูมาทีสุ. “ส หิ กุมฺมาสํ ขาทนฺตํ พิภิจฺเฉ อิติ สุติ, สูริยสฺส ปาริปสฺสิกเภเท, สูกธญฺเญ ยวาโท จ, กญฺจิเก, มสีปริณาเม จ น. (ศพฺท.นิธิ ๑๒๘)

[**กุลฺมาษ. ปุ. โกลติ กุล + กฺวิปฺ กุล + มาส กุลฺ มาโส’สฺมินฺ. “อรฺทฺธขินฺนาศฺจ โคธูมา, อนฺเย จ จณกาทยะ, กุลฺมาษ อิติ กถฺยนฺเต อิตฺยุกฺเตสุ อรฺทฺธขินฺนโคธูมาทิษุ, “ส หิ กุลฺมาษานฺ ขาทนฺตำ พิภิกฺเษ อิติ ศฺรุติะ, สูรฺยฺยสฺย ปาริปารฺศฺวิกเภเท, ศูกธานฺเย ยวาเทา จ, กาญฺชิเก, มสีปริณาเม จ น.**]

“กุมฺมาส. ปุงลิงค์ มีรูปวิเคราะห์ว่า **โกลตีติ กุลฺ** (สิ่งที่ติดเนื่องกัน ชื่อว่า กุล) **กุล** ธาตุ + **กฺวิ** ปัจจัย **กุลฺ** ศัพท์ + **มาส** ศัพท์ มีรูปวิเคราะห์ว่า **กุลฺ มาโส อสฺมึ.** ใช้ในความหมายว่า

๑. ข้าวบาร์เลย์เป็นต้นที่สุกกึ่งหนึ่ง ซึ่งกล่าวไว้ว่า **อทฺธขินฺนา จ โคธูมา, อญฺเญ จ จณกาทโย, กุมฺมาโส อิติ กถฺยนฺเต.** (ข้าวละมานและสิ่งอื่นมีถั่วดำเป็นต้นที่สุกกึ่งหนึ่ง เรียกว่า **กุมมาส**) ดังคัมภีร์สุติกล่าวว่า **“ส หิ กุมฺมาสำ ขาทนฺตำ พิภิจฺเฉ.** (เขารังเกียจคนที่เคี้ยวกินข้าวกุมมาสอยู่)

๒. อันตรายของดวงอาทิตย์

๓. ข้าวบาร์เลย์เป็นต้นอันเป็นข้าวเปลือกที่มีปลายแหลม

๔. น้ำผักดอง

๕. น้ำหมึก เป็นนปุงสกลิงค์”

สรุปความว่า **กุมมาส** คือ อาหารที่ทำมาจากถั่วราชมาส ข้าวบาร์เลย์ ข้าวละมาน หรือถั่วดำเป็นต้นที่ครึ่งสุกครึ่งดิบ

พุทธสังเวชนียสถานสารนาท ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

กองบก.

ยูเนสโกประกาศขึ้นทะเบียน **“สารนาถ”** เป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมแห่งที่ ๔๕ ของอินเดีย องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศขึ้นทะเบียน https://www.facebook.com/share/p/1C1LzQgtYA/**“แหล่งพุทธศาสนาโบราณสารนาถ”** (Ancient Buddhist Site of Sarnath) เป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม (World Heritage Site) ในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลก สมัยที่ ๔๘ เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๙ ณ เมืองปูซาน สาธารณรัฐเกาหลี ส่งผลให้ สารนาถ กลายเป็น แหล่งมรดกโลกแห่งที่ ๔๕ ของประเทศอินเดีย

สารนาถ (Sarnath) ตั้งอยู่ในรัฐอุตตรประเทศ เป็นหนึ่งใน สังเวชนียสถานทั้ง ๔ แห่ง ที่สำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา ธัมมจักกัปปวัตนสูตร แก่ปัญจวัคคีย์ทั้งห้า หลังจากตรัสรู้ที่พุทธคยา ถือเป็นจุดกำเนิดของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาที่มีพระสงฆ์เป็นชุมชนแห่งแรก (สังฆะ)

แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ประกอบด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุสำคัญหลายแห่ง อาทิ **ธรรมเมกขสถูป** (Dhamek Stupa) ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นบริเวณที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา **เจาคันธีสถูป** (Chaukhandi Stupa) ซึ่งเป็นสถานที่ที่พระองค์ทรงพบปัญจวัคคีย์อีกครั้ง รวมถึง **เสาอโศก** ที่ประดิษฐานสิงห์สี่เศียร ซึ่งได้รับการยอมรับให้เป็นตราสัญลักษณ์ประจำชาติของอินเดียในปัจจุบัน

การขึ้นทะเบียนครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าอันโดดเด่นในระดับสากล (Outstanding Universal Value) ของสารนาถ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปกรรม และความสำคัญต่อพุทธศาสนา ตลอดจนเป็นการตอกย้ำบทบาทของอินเดียในฐานะแหล่งกำเนิดพระพุทธศาสนาและอารยธรรมที่ทรงคุณค่าของโลก

หัวเสาอโศกสิงห์สี่เศียร มาเป็นตราสัญลักษณ์ประจำชาติอินเดีย

“วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร” นครศรีธรรมราช ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

กองบก.

ยูเนสโก ประกาศ “วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร” จ.นครศรีธรรมราช ขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม

๒๕ ก.ค. ๒๕๖๙ การประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ครั้งที่ ๔๘ (48th Session of the World Heritage Committee) ศูนย์การประชุมและนิทรรศการนครปูซาน (Busan Exhibition and Convention Center : BEXCO) ณ นครปูซาน สาธารณรัฐเกาหลี ประกาศ “วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จ.นครศรีธรรมราช” ขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม

นายสุชาติ ชมกลิ่น รมว.ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เปิดเผยว่า ตามนโยบายของรัฐบาลภายใต้การนำของ นายอนุทิน ชาญวีรกูล นายกรัฐมนตรี ที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ คุ้มครอง และยกระดับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของไทยสู่การยอมรับในระดับนานาชาติ ประเทศไทยประสบความสำเร็จครั้งสำคัญบนเวทีโลก หลังการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ครั้งที่ ๔๘ ณ นครปูซาน สาธารณรัฐเกาหลี มีมติเห็นชอบให้ “วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จ.นครศรีธรรมราช” ขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม ภายใต้หลักเกณฑ์ข้อที่ ๒ และข้อที่ ๖ นับเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมแห่งที่ ๖ และเป็นแหล่งมรดกโลกแห่งที่ ๙ ของประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นแหล่งมรดกโลกแห่งแรกของภาคใต้ สร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนไทยทั้งประเทศ

ความสำเร็จในครั้งนี้เกิดจากความมุ่งมั่นและความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้บูรณาการการทำงานร่วมกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด ซึ่งมี ดร.รวีวรรณ ภูริเดช ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะผู้กำกับดูแลสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) พร้อมด้วยผู้บริหาร ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ ร่วมขับเคลื่อนภารกิจและสนับสนุนคณะผู้แทนไทย ในการนำเสนอข้อมูลทางวิชาการต่อคณะกรรมการมรดกโลก จนได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนแหล่งมรดกโลกแห่งใหม่ของประเทศไทยได้สำเร็จ

อ่านต่อหน้า ๑๓๕

บันทึก ธรรมาสน์ปาติโมกข์ อีกหนึ่งรางวัลพิเศษของสามเณรตฤณ

กองบก.

ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ที่จะมีพิธีปิดโครงการและถวายรางวัลแก่สามเณรผู้สอบผ่านทั้งหมด ในโครงการสามเณรทรงพระปาติโมกข์ปีที่ ๖ ประจำปี ๒๕๖๙ ภายในพระอุโบสถวัดชนะสงคราม เวลา ๑๘.๐๐ น.

รางวัลหนึ่งที่ถือเป็นกรณีพิเศษสำหรับสามเณรอายุ ๗ ขวบ รูปแรกของประเทศไทย นอกจากวุฒิบัตร พัดรอง ย่าม ผ้าไตรจีวรและทุนการศึกษา ก็คือ ธรรมาสน์ปาติโมกข์ โดยธรรมาสน์หลังนี้ สร้างขึ้นในการสมโภชหิรัญบัฏ **พระพรหมวชิโรดม** (สุทัศน์ วรทสสี ป.ธ.๙) เจ้าคณะภาค ๑๐ เจ้าอาวาสวัดโมลีโลกยาราม ราชวรวิหาร

พระมหาทีปกร วโรรโส (ป.ธ.๙) วัดโมลีโลกยาราม ได้นำมาถวายที่วัดชนะสงคราม และได้นำมาใช้ครั้งแรกในการสอบรอบที่ ๒ ของสามเณรตฤณ

เมื่อสอบจบแล้วเห็นว่าเหมาะที่จะถวายเป็นรางวัลแก่สามเณร จึงถามว่า ชอบหรือไม่? สามเณรตอบว่า ชอบครับ

ถ้าชอบจะถวายเป็นรางวัลในวันปิดโครงการจะรับหรือไม่?

สามเณรตอบด้วยรอยยิ้มว่า รับครับ

ทั้งนี้ นอกจากเป็นรางวัลแก่สามเณรตฤณแล้ว นับเป็นรางวัลชิ้นพิเศษจากโอกาสสำคัญแก่วัดนิคมผัง ๑๖ และอาจารย์**พระมหาชิดวชิรญาโณ** (ป.ธ.๙) ผู้ฝึกสอนสามเณร จะได้ถือเป็นสัญลักษณ์หนึ่งแห่งการทำประวัติงานด้านนี้ด้วย

“สิ่งมีค่าด้วยใจชิ้นนี้ แม้จะไม่อลังการวิจิตรดังจิตผู้ใด อาจจะเป็นแรงบันดาลใจให้สามเณร ๗ ขวบรูปต่อไปด้วย»

ส่วนธรรมาสน์ปาติโมกข์นั้น จักได้สร้างขึ้นใหม่ในโอกาสต่อไป

พระมหาใจ เขมจิตฺโต
ประธานดำเนินงานโครงการ
บันทึกไว้เป็นเรื่องทรงจำ ๑๐/๘/๒๕๖๙
สำนักศาสนศึกษาวัดนิคมผัง ๑๖

ขอแสดงความชื่นชมและยินดีเป็นอย่างยิ่งแก่ **สามเณรตฤณ อภิวันทน์สนอง** อายุ ๗ ปี **สามเณรอัครกิตติ์ ข่วงทิพย์** อายุ ๘ ปี ที่ได้ตั้งใจศึกษา ฝึกฝน และพากเพียรท่องจำพระปาฏิโมกข์ด้วยความวิริยะอุตสาหะ จนสามารถทดสอบผ่านและได้รับการยกย่องเป็น สามเณรผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์

นับเป็นความภาคภูมิใจของสำนักศาสนศึกษาวัดนิคมผัง ๑๖ และเป็นแบบอย่างแห่งความเพียรพยายามในการศึกษาพระธรรมวินัยตั้งแต่วัยเยาว์ ขออนุโมทนาในความเพียร

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย โปรดอภิบาลให้สามเณรทั้งสองรูป เจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปัญญา และมีความเจริญรุ่งเรืองในพระพุทธศาสนาสืบไป

ทำเกษตรอย่างไรไม่จน? (เกษตร ๔.๐)

ทอง ธรรมดา

สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรทำแล้วจน?

๑. ไม่มีความรู้จริงในพืชที่ตนปลูก (ทำตามๆ กันมา)

๒. ชอบทำไล่ (ตาม) ไม่ทำสวน ปลูกแต่พืชเชิงเดี่ยว

๓. มีรูรั่วของชีวิตมากมาย (อบายมุข) เช่น เหล้า บุหรี่ หวย การพนัน พึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์

๔. หลงตามโลกวัตถุนิยม รถ โทรศัพท์ เครื่องใช้ไฟฟ้ารุ่นใหม่

๕. มีค่านิยมผิดๆ อวดร่ำอวดรวย อวดสวย อวดโก้ กลัวเสียหน้า

๖. มีความเชื่อผิด เชื่อว่าเป็นโชคชะตาฟ้าลิขิต (ฝืนไม่ได้)

๗. ลัทธิเอาอย่าง (ใครๆ ก็ทำอย่างนี้) ถ้าไม่ทำจะเข้าสังคมไม่ได้

๘. ไม่เคยตั้งเป้าหมายในชีวิต (อยู่ไปวันๆ)

๙. ไม่เชื่อในผลของความขยัน

๑๐. ขาดบุคคลต้นแบบ (ไม่มีตัวอย่างที่ดีให้เห็นว่าทำได้หายจน)

แนวทางแก้ไข

รู้รั่วชีวิต -อบายมุข ๖

๑. อุดรูรั่วของชีวิต (เน้นเศรษฐกิจพอเพียง) ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

๒. ศึกษาหาความรู้ในพืชที่ตนปลูก (เรียนให้รู้ ดูให้จำ ทำให้จริง)

๓. เลิกทำไล่ ให้ทำสวน (เน้นคุณภาพไม่เน้นปริมาณ)

๔. ลดการปลูกพืชเชิงเดี่ยวลง เน้นทำเกษตรผสมผสาน

๕. อย่าเน้นแต่ทำขาย หันมาใส่ใจทำกิน (ขยันแบบมีความรู้)

๖. รู้ทันโลกวัตถุนิยมและใช้มันให้เป็นประโยชน์

๗. กล้าที่จะเปลี่ยนตัวเอง (เปลี่ยนทั้งการกระทำและความคิดชีวิตจึงจะเปลี่ยน)

๘. เชื่อในผลของการกระทำ (๓๐ ลิขิตฟ้า ๗๐ ข้ากำหนดเอง)

๙. ตั้งเป้าหมายชีวิตว่าชีวิตเราจะไปทางไหนทำแผน ลงมือทำ (หาบุคคลต้นแบบ)

๑๐. เราจะทำวันนี้ให้ดีที่สุด วันนี้ต้องดีกว่าเมื่อวาน เราจะดีขึ้นทุกวัน อนาคตต้องดี เศรษฐกิจพอเพียงทำบัญชี

การทำการเกษตรให้สำเร็จ ต้องเลิกทำ **ไล่** ให้ทำ **สวน** หลักการทำสวน (ทาง) คือ

- อะไรแพงอย่าปลูก คนจะปลูกกันมากในที่สุดจะถูก
- อะไรถูกปลูกอย่างนั้น คนจะไม่สนใจปลูกที่มีอยู่จะโค่นทิ้งและจะกลับมาแพง
- ไม่เน้นปริมาณแต่เน้นคุณภาพ (ทำน้อยให้ได้มาก)
- กินผักผลไม้ตามฤดูกาล (สารพิษน้อยราคาถูก)
- แต่เน้นทำนอกฤดู (ราคาดีไม่มีปัญหาตลาด)
- อย่าเน้นแต่ทำขายต้องหันมาใส่ใจทำกิน ถ้าทำเกษตรแล้วต้องซื้อผักสวนครัวกินถือว่า ล้มเหลวในอาชีพเกษตร
- ทำเกษตรผสมผสาน ลด ละ เลิก การปลูกพืชเชิงเดี่ยวลง (พืชก็ต้องการสังคมที่หลากหลาย)

หลักการดำเนินการ

ทำเกษตรเป็น ๓ ขั้นคือ **ขั้นแรก** ปลูกเพื่อเรียนรู้ **ขั้นที่สอง** ทำนอกฤดู **ขั้นที่สาม** แปรรูปหรือทำพันธุ์ขาย

ขั้นตอนแรก คือปลูกเพื่อเรียนรู้โดยลองปลูกกินเอง พยายามเรียนรู้ เริ่มจากลองปลูกน้อยๆ ก่อน เอาไว้กินเองเพื่อลดรายจ่าย มุ่งเน้นให้มีกินก่อน ปลูกเพื่อเรียนรู้ในพืชแต่ละชนิด ทั้งเรื่องโรคแมลง อายุการให้ผลผลิต (เอาไว้กิน, เหลือขาย)

โดยปลูกพืช ๓ ระยะ จะหายจน เลี้ยงปลา เป็ด ไก่ จะมีกิน

ปลูกพืช ๓ ระยะคือ

ทดลองปลูกน้อยๆ เอาไว้กินก่อนเพื่อเรียนรู้ (เกษตรกรวันหยุด) เมื่อรู้แล้วจึงค่อยๆ ขยายเพิ่มขึ้น

๑. พืชระยะสั้น คือ ผักต่างๆ เน้นเอาไว้กินก่อนที่เหลือแจกหรือขายเป็นการลดรายจ่ายมีเหลือขายเอาไว้**เป็นค่าใช้จ่ายประจำวัน**

๒. พืชระยะกลาง คือข้าว อ้อย มัน ไม้ผลและผลไม้เช่น มะนาว กล้วย มะละกอ มะม่วง ขนุน มะพร้าวจะมีรายได้ปีละ ๑-๒ ครั้ง **เอาไว้ใช้หนี้หรือเป็นเงินออม**

๓. พืชระยะยาว คือ ไม้เศรษฐกิจยืนต้นเช่น ไม้สักทอง ไม้ยางนา ไม้มะค่า ไม้ประดู่ ไม้พะยูง ไม้เต็ง ไม้แดงฯ เอาไว้เป็นบำนาญชีวิตหรือเป็นมรดก

ขั้นตอนแรก ทดลองปลูกน้อยๆ ก่อนเพื่อเรียนรู้ หาข้อมูลในทุกเรื่อง (โรค,แมลง,ปุ๋ย,ยา,การดูแล)

การปลูกพืชเชิงเดี่ยวโดยเน้นทำปริมาณมากๆ **เพื่อให้เกิดผลตอบแทนมากๆ อนาคตจะทำไม่ได้** โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยเพราะจะมีปัญหาทั้งเรื่องของดินฟ้าอากาศที่เปลี่ยนแปลงมาก ทั้งภัยธรรมชาติ น้ำท่วม ฝนแล้ง แมลงมา เชื้อราบุก ราคาถูกอีกต่างหาก การปลูกพืชเชิงเดี่ยวจึงเสี่ยงมาก

- แรงงานหายาก และค่าแรงแพงมาก แรงงานภาคเกษตรจะหายากเพราะโรงงานอุตสาหกรรมจะเข้ามาแย่งแรงงาน แรงงานต่างชาติจะเข้ามาน้อยลง เพราะการเปิดการค้าเสรี (AEC) การเปิดประเทศของพม่า ลาว เขมร เวียดนามมีต่างชาติเข้าไปลงทุนมาก เพราะเมืองไทยมีปัญหาทั้งเรื่องการเมืองไม่นิ่ง คอรัปชั่นมาก น้ำท่วม ค่าแรงแพง แม้แต่คนไทยเองก็ไม่อยากทำเกษตร

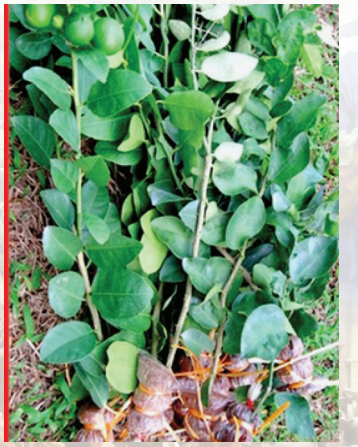
- เด็กรุ่นใหม่ไม่อยากทำเกษตร ทำน้อยๆ ยังไม่อยากทำ ถ้าต้องทำมากๆ ยิ่งไม่อยากทำ และถ้าทำแล้วขาดทุนหรือกำไรน้อยจะเลิกทันที

- เลี้ยงปลา เป็ด ไก่ โดยทำหัวอาหารเองหรือเลี้ยงแบบธรรมชาติ เช่น ให้กินรำ เศษผัก ผลไม้ในสวน เศษอาหารที่เหลือ ที่สวนเพชรพิมายเราเลี้ยงหอยเชอรี่ ซึ่งชาวบ้านกลัวมาก แต่เราเลี้ยงเพราะมันโตเร็วและมีโปรตีนสูง แล้วเอามาบดร่วมกับรำในเครื่องบดหมู นำไปเลี้ยงปลา เป็ด ไก่ หมูได้ จะโตเร็วเพราะมีอัตราการแลกเนื้อสูง ทำให้ต้นทุนในการเลี้ยงต่ำมาก ขายยังไงก็ไม่ขาดทุน เลี้ยงเอาไว้กินได้ทั้งเนื้อและไข่ เป็นการลดรายจ่าย และเมื่อขยายพันธุ์ได้มากก็เอาไปขายเพื่อเพิ่มรายได้

แค่ขั้นที่หนึ่งเราก็พออยู่ พอกิน พอใช้ แล้วมีเงินใช้หนี้ มีเงินออม และยังมีหลักประกันในชีวิตด้วยพืชระยะยาวเป็นบำนาญ

ขั้นตอนที่สอง ทำนอกฤดู เมื่อปลูกขั้นแรกเรียนรู้ดีแล้ว ลองทำให้ออกในช่วงราคาแพงหรือนอกฤดูเพื่อหนีราคาถูก ทดลองทำจนสำเร็จจึงขยายแปลงปลูกเพิ่มขึ้นจะไม่มีปัญหาเรื่องราคาและตลาด เมื่อปลูกเพื่อเรียนรู้ในแต่ละพืชนำมาประเมินว่า พืชชนิดไหนน่าจะปลูกขยายหรือเป็นอาชีพ ถ้าเราจะไปขั้นที่สองต่อจะได้มั้ย? คือหลังจากเรียนรู้แล้วประเมินแล้วว่าไปต่อได้แน่ จึงทดลองทำนอกฤดู ดูว่าทำได้ไหม?

ลองทำน้อยๆ ก่อนเมื่อทำได้จึงค่อยขยาย ถ้าทำเป็นขั้นตอนแบบนี้โอกาสพลาดหรือขาดทุนจะน้อย การทำขั้นที่สองเพื่อขายผลผลิตซึ่งจะได้ราคาดีสามารถเลี้ยงชีพได้แน่นอน แต่เกษตรกร

ขั้นตอนที่สอง ทำนอกฤดูหรือให้ออกในช่วงได้ราคาแพง ทดสอบว่าทำได้สำเร็จหรือไม่

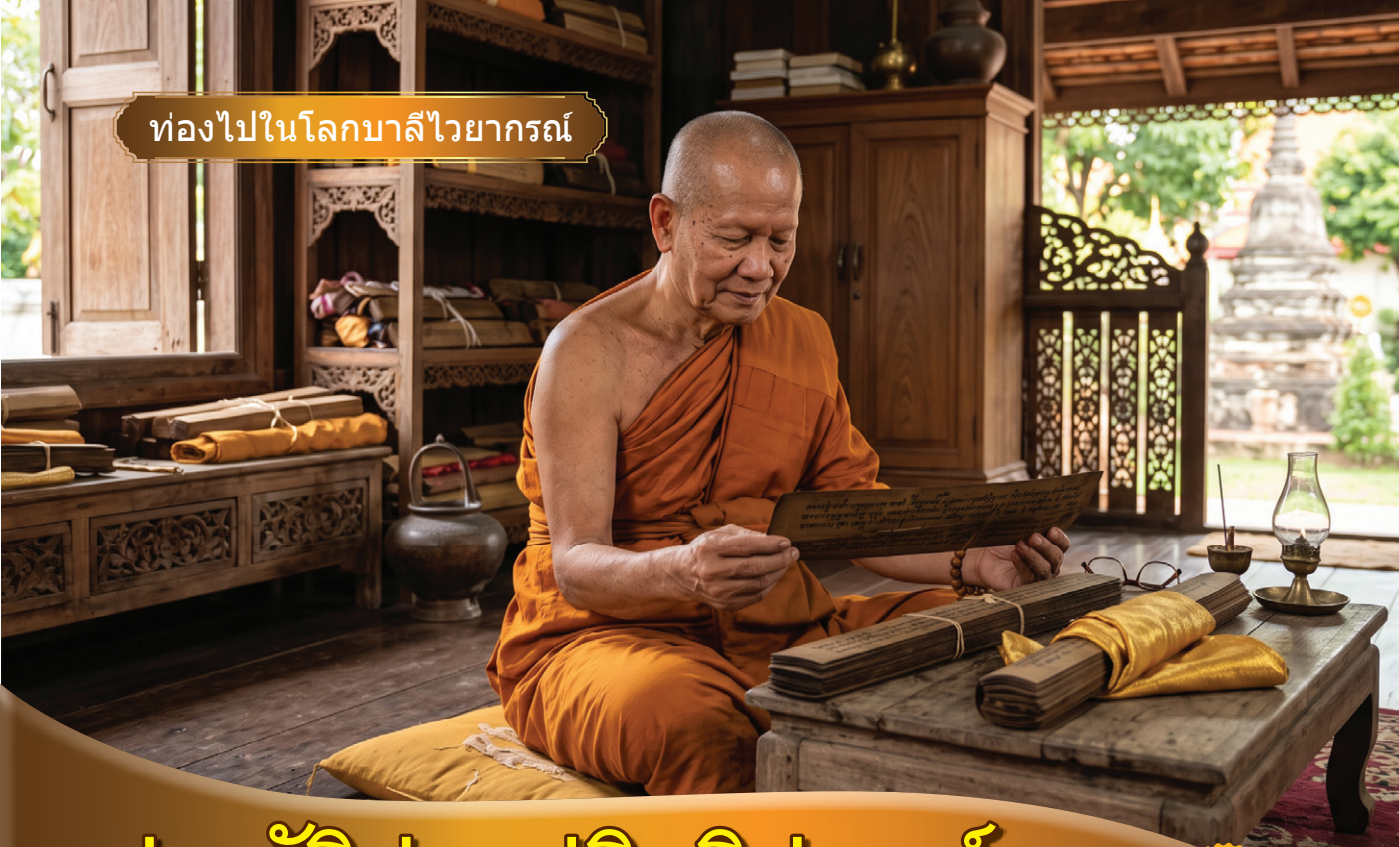
ส่วนใหญ่ขั้นแรกยังไม่ผ่าน แต่อยากข้ามขั้นโดยไม่คำนึงถึงความพร้อม ไม่ศึกษาให้ดีก่อน พอมาขั้นที่สองจึงล้มเหลว หลายๆ ท่านที่ไม่เคยทำเกษตรแต่อยากทำเกษตร เห็นเขาทำนอกฤดูแล้วขายได้ราคาดี ก็อยากทำบ้างทั้งๆ ที่ปลูกต้นไม้ยังไม่เป็นเลย แต่นึกเข้าข้างตัวเองว่า ถ้าเขาทำได้เราก็ต้องทำได้ ว่าแล้วก็ลาออกจากงานประจำโดดลงมาทำทันทีโดยไม่นึกถึงว่าคนที่ปลูกเป็นอาชีพมีกี่คนที่ทำนอกฤดูได้สำเร็จ ที่ทำสำเร็จกับล้มเหลวใครมากกว่ากัน และนั่นเขาเป็นเกษตรกรตัวจริงทำมานาน แต่เราเป็นใครแถมไม่เคยทำมาก่อนเลย ฉะนั้นจึงอยากให้ลองทำน้อยๆ ดูก่อน ถ้าทำได้แล้วค่อยประเมินว่าจะทำต่อดีไหม? ต้องท่องคาถาว่า **“รวยช้าดีกว่าจนเร็ว”** เมื่อทำขั้นที่หนึ่งปลูกเพื่อเรียนรู้สำเร็จจึงทำขั้นที่สอง ทำนอกฤดูลองทำน้อยๆ ก่อนเมื่อทำสำเร็จจึงค่อยๆ เพิ่มเติมเพิ่มความเชี่ยวชาญจนทำได้ทั้งแปลง (แค่ขั้นนี้ทำได้ก็หายจนแน่นอนแล้ว)

ขั้นตอนที่สาม แปรรูปหรือขายพันธุ์ เมื่อทำขั้นที่สองได้หายจนแน่นอนแล้ว แต่การทำนอกฤดูราคาจะดีปีละครั้งคือช่วงที่แพง เช่น มะนาวจะแพงเฉพาะเดือนเมษายนเดือนเดียว เดือนอื่นไม่แพงหรือแพงน้อยกว่า ฉะนั้น ถ้าไปต่อได้เราควรจะทำขั้นที่สามคือแปรรูป เช่น มะนาวช่วงถูกเอามาทำมะนาวดอง มะนาวผง มะนาวขวด เพิ่มมูลค่าหรือทำพันธุ์ขายเรียกว่าผลพลอยได้ ถึงขั้นนี้ปิดประตูจน รวยแน่นอน ยิ่งถ้ามีการทำให้เกิดการรวมกลุ่มจะยิ่งเกิดความเข้มแข็งหรืออาจทำเป็นศูนย์เรียนรู้หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะทำให้มีคนเข้ามาศึกษาดูงานทั้งขายผลผลิต ผลพลอยได้ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกคนมีงานทำ มีรายได้ อาชีพการทำเกษตรจะเกิดความยั่งยืน

ขั้นตอนที่สาม แปรรูปในช่วงราคาถูกหรือทำพันธุ์ขายจะมีรายได้เพิ่มขึ้นมากมาย

ประวัติปทรูปสิทธิปกรณ์ ตอนที่ ๓

พระคันธสาราภิวงศ์

ปทรูปสิทธิปกรณ์ได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางในประเทศลังกา พม่า และไทยมาตั้งแต่อดีตกาล เพราะในโมคคัลลานไวยากรณ์ และสัททนีติปกรณ์ที่เป็นไวยากรณ์ระดับสูงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ได้อ้างข้อความหลายแห่งที่กล่าวไว้ในปทรูปสิทธิปกรณ์ แม้คัมภีร์ฎีกาของไวยากรณ์บาลีนับร้อยฉบับที่แต่งในไทย พม่า และลังกา ก็อ้างถึงปทรูปสิทธิปกรณ์เช่นกัน ในประเทศลังกาเรียกคัมภีร์นี้ว่า มหารูปสิทธิ โดยใช้คำว่า มหา แสดงความยิ่งใหญ่ของคัมภีร์

ตำราอ้างอิงจากคัมภีร์สังขยาปกาสกฎีกา

คัมภีร์ที่แต่งในประเทศไทยโดยอ้างอิงคัมภีร์นี้ คือ คัมภีร์สังขยาปกาสกฎีกาที่แต่งโดยพระสิริมังคลาจารย์ในพุทธศักราช ๒๐๖๔ กล่าวว่า

มหาพุทฺธปฺปิยตฺเถเรนปิ รูปสิทฺธิการเกน กจฺจายนนยํ ทสฺเสตุ “ยาว ตทุตฺตริ ทสคุณิตญฺจ. ยาว ตาสํ สงฺขฺยานํ อุตฺตริ, ตาว ทสคุณิตญฺจ กาตพฺพนฺ. เอตฺถ ทกาโร สนฺธิโช. ยถา ทสสฺส คณนสฺส ทสคุณิตํ สตํ โหติ, สตสฺส ทสคุณิตํ สหสฺสํ, สหสฺสสฺส ทสคุณิตํ ทสสหสฺสนฺ. อิทนฺหุตนฺติปิ วุจฺจตีติ.

(สงฺขฺยาปกาสกฎีกา ๔๕)

“แม้พระพุทธัปปิยเถระผู้ยิ่งใหญ่ ผู้รจนาคัมภีร์รูปสิทธิก็ได้กล่าวแสดงนัยของคัมภีร์กัจจายนไวยากรณ์ไว้ว่า สังขยาศัพท์ที่มากกว่า [พันที่กล่าวมาแล้ว] นั้นมีอยู่เพียงใด ให้คูณด้วยสิบเท่านั้น บทที่เหนือกว่าสังขยาเหล่านั้นมีอยู่เพียงใด พึงกระทำการคูณด้วยสิบตราบนั้น ในสูตรนี้ ท อักษร เกิดแต่การสนธิ เช่น

ก. จำนวนคูณด้วยสิบกับจำนวนสิบ (สิบคูณด้วยสิบ) ชื่อว่า **สตํ** (ร้อย)

ข. จำนวนคูณด้วยสิบกับร้อย ชื่อว่า **สหสฺสํ** (พัน)

ค. จำนวณคูณด้วยสิบกับพัน ชื่อว่า **ทสสหสฺสํ** (หมื่น) จำนวนนี้เรียกว่า **นหุตํ** (หมื่น) ได้บ้าง”

ปทรูปสิทธิปกรณ์เกือบจะสาบสูญไปจากวรรณกรรมบาลี

แม้ว่าปทรูปสิทธิปกรณ์จะเป็นตำราไวยากรณ์ที่ทรงคุณค่า แต่ชาวพม่า และสิงหลในสมัยก่อนมักเรียนคัมภีร์นี้ภายหลังจากที่เรียนกัจจายนไวยากรณ์หรือพาลาวตารแล้ว ไม่นิยมเรียนเป็นคัมภีร์เบื้องต้น เนื่องด้วยกัจจายนไวยากรณ์เป็นตำราที่แต่งหลังคัมภีร์กาตันตระในราวพุทธศตวรรษที่ ๗-๙ จึงเป็นตำราเรียนตามขนบนิยมของชาวพม่ามานานนับพันปีก่อนถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๔ โดยอาศัยคัมภีร์นยาสะที่แต่งก่อนปทรูปสิทธิปกรณ์เป็นหลักในการเรียน ส่วนในประเทศลังกานิยมเรียนคัมภีร์พาลาวตารที่แต่งโดยพระสิงหลชื่อธรรมกิตติ ในต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๗ เพราะเป็นคัมภีร์ที่แต่งขึ้นโดยย่อ และแสดงการประกอบรูปศัพท์ง่ายเหมือนปทรูปสิทธิปกรณ์ ดังนั้น ปทรูปสิทธิปกรณ์จึงนิยมใช้เป็นตำราค้นคว้าอ้างอิงเหมือนสัททนีติปกรณ์ มิได้รวมอยู่ในหลักสูตรเรียนเบื้องต้นของเยาวชนตามความดำริของท่านผู้แต่ง

กลับมารุ่งเรืองอีกครั้งในพุทธศตวรรษที่ ๒๔

ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ ๒๔ มีพระเถระ ๒ รูปผู้แตกฉานภาษาบาลีและพระไตรปิฎก และมีชื่อเสียงเลื่องลือทั่วประเทศ คือ พระวิสุทธาจาระ (ชาวพม่าเรียกว่า มหาวิสุทธารามสยาดอ) อดีตเจ้าอาวาสวัดวิสุทธาราม จังหวัดมัณฑะเลย์ และพระญาณธชะ (ชาวพม่าเรียกว่า แลดีสยาดอ) อดีตเจ้าอาวาสวัดแลดี จังหวัดโมงยวา พระเถระทั้งสองรูปนี้เห็นความสำคัญของปทรูปสิทธิปกรณ์ จึงสอนคัมภีร์นี้เป็นหลักแก่นักศึกษาที่เริ่มเรียนภาษาบาลีในวัดของท่านเสมอ (ท่านเจ้าอาวาสวัดท่ามะโอ คือ หลวงพ่อธัมมานันทะเป็นศิษย์ของพระโกสัลลาภิวงศ์ ผู้แต่งปทรูปสิทธินิสสัยใหม่ ซึ่งเป็นศิษย์โดยตรงของพระวิสุทธาจาระ) ดังนั้นนับแต่นั้นเป็นต้นมา คัมภีร์นี้จึงเป็นที่นิยมเรียนของชาวพม่า และหลักสูตรภาคบังคับของพม่าได้กำหนดให้มีการศึกษาคัมภีร์นี้

ความเห็นของแลดีสยาดอเกี่ยวกับปทรูปสิทธิปกรณ์

พระญาณธชะเป็นผู้ให้ความสำคัญกับคัมภีร์นี้อย่างมาก ท่านให้สอนคัมภีร์นี้ในวัดของท่านเป็นประจำตลอดทั้งปี ในขณะที่คัมภีร์อื่นมีการสอนเพียงครั้งคราว ท่านเห็นว่าการศึกษากัจจายนไวยากรณ์โดยอาศัยคำอธิบายในคัมภีร์นยาสะ, นยาสปทีปิกาซึ่งเป็นฎีกาเก่าของนยาสะ, นิรุตติสารมัญชูสาซึ่งเป็นฎีกาใหม่ของนยาสะ, สุตตนิทเทส และกัจจายนวัณณนา เป็นวิธีการเรียนที่ล้าสมัยและเสียเวลา แต่การเรียนปทรูปสิทธิปกรณ์เป็นเบื้องแรกจะทำให้นักเรียนเข้าใจหลักภาษาได้รวดเร็ว ท่านได้ประพันธ์คาถาว่า

ปปญฺจํ ปริวชฺเชยฺย สมฺปสฺสํ อตฺถมตฺตโน
อนฺตราโย หิ ปปญฺโจ นิปฺปปญฺจสฺส สาสเน.

(ประมวลถามตอบของแลดีสยาดอ ๒/๓๙๘)

“ผู้เล็งเห็นประโยชน์ตนพึงหลีกเว้นความเนิ่นช้า เพราะความเนิ่นช้าเป็นอุปสรรคในศาสนาของพระศาสดาผู้ปราศจากธรรมอันเนิ่นช้า”

คัมภีร์นยาสะเป็นต้น ทำให้เสียเวลาในการศึกษา

พระญาณธชะเห็นว่าการแนะนำวิธีการเรียนที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนเสียเวลาโดยใช่เหตุ ดังที่ท่านประพันธ์คาถาว่า

น เหเต หนฺตาโร นาม เย มจฺเฉ หนฺติ เย มเค
กุกฺกุเฏ สูกเร คาโว อโถ อเช จ เอฬกา.
เตเยว หนฺตาโร นาม ทุลฺลเภ สตฺถุสาสเน
อฏฺฐาเน เย นิโยเชนฺติ กุลปุตฺเต สุทฬฺหเก.
นิยุตฺตา เกจิ มิยฺยนฺติ อสยฺหภารปีฬิตา
เกจิ โรเคหิ สมฺผุฏฺฐา ยาวชีวํ สุทุพฺพลา.
เกจิ หีนายาวตฺตนฺติ คนฺถทุกฺเขน ตาสิตา
อปฺปกาว เสสา โหนฺติ ทุลฺลเภ สตฺถุสาสเน.

(ประมวลถามตอบของแลดีสยาดอ ๒/๓๙๙)

“บุคคลเหล่าใดย่อมฆ่าปลา เนื้อ ไก่ สุกร วัว แพะ และแกะ บุคคลเหล่านั้นยังไม่ชื่อว่าคนฆ่าสัตว์โดยแท้ แต่ผู้ที่แนะนำวิธีการเรียนที่ไม่ถูกต้องแก่กุลบุตรผู้มีปัญญาดีจึงชื่อว่า คนฆ่าสัตว์ในศาสนาของพระศาสดาที่พบได้ยาก บางคนเพียรศึกษา แต่ได้ถูกภาระหนักที่ตนรับไม่ได้บีบคั้น ย่อมเสียชีวิต บางคนถูกโรคครอบงำเป็นคนไร้กำลังไปชั่วชีวิต บางคนกลัวความลำบากในการเรียนคัมภีร์ ย่อมลาสิกขาไป คนที่เหลือ มีจำนวนน้อยในศาสนาของพระศาสดาที่พบได้ยาก”

นอกจากนี้ พระญาณธชะยังได้กล่าวถึงการศึกษาของพม่าในสมัยพระเจ้ามินดงว่า การศึกษาในสมัยนั้นไม่เน้นการประกอบรูปศัพท์ แต่เน้นการท่องจำเป็นหลัก ทำให้นักศึกษาเสียเวลาในการศึกษาให้แตกฉานภาษาบาลี มีหลักสูตรกลางกำหนดให้สาธยายคัมภีร์กัจจายนไวยากรณ์, อภิธานัปปทีปิกา, วุตโตทัย, สุโพธาลังการ พร้อมด้วยคัมภีร์อภิธรรม คือ อภิธัมมัตถสังคหะ, มาติกา, ธาตุกถา, ยมก และปัฏฐาน โดยจัดสอบ ณ ศาลาสุธรรมสภา ซึ่งเป็นสถานที่ประชุมกรรมการสังฆนายกและจัดสอบส่วนกลางในสมัยนั้น (ศาลาสุธรรมสภาสร้างขึ้นด้วยไม้สักขนาดใหญ่ถึงขนาดขี่ช้างขึ้นได้ ต่อมาต้องอัคคีภัยในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒)

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ การศึกษาปทรูปสิทธิปกรณ์ ก่อนจึงเป็นวิธีการเรียนอย่างถูกต้อง และเป็นที่ยอมรับของพระเถระผู้ทรงเกียรติศักดิ์ ตั้งแต่โบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน

ต่อจากหน้า ๑๒๕

“วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร” นครศรีธรรมราช ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

รมว.ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวว่า วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารได้รับการขึ้นทะเบียน เนื่องจากมีคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล เป็นพื้นที่ที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางศาสนาและความเชื่อด้านจิตวิญญาณ มีองค์ประกอบสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนาและศิลปกรรม ที่ถ่ายทอดเชื่อมโยงผู้คนทั่วภูมิภาคเอเชียภาคพื้นสมุทรมายาวนานกว่า ๑,๕๐๐ ปี อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางของประเพณี และวิถีวัฒนธรรมที่ยังคงสืบทอดอย่างต่อเนื่อง ผ่านการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมกับหลักคำสอนทางศาสนาได้อย่างเป็นเอกลักษณ์ จึงได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล (Outstanding Universal Value)

ข้อมูลจาก
https://www.thaipbs.or.th/news/content/508712

วรรณคดีบาลี

สูรัสสตีนีติ
ตอนที่ ๑๑

แลดีปัณฑิตะ ประพันธ์
พระคันธสาราภิวงศ์ แปล

คาถา ๖๑-๖๒ คนเขลาไม่รู้จักบัณฑิต

พฺยามมตฺเตน ทณฺเฑน โยลุมฺพฺย อุทกํ มิเน
อคมฺภีรํ คมฺภีรํ วา อคาเธ มณฺฑิ คมฺภิรํ.
ตถา มนฺโท สญฺญาเณน อคาเธ มณฺฑิ ปณฺฑิตํ
สมาสมํ น ชานาติ พหฺวปฺปิ ติกฺขมนฺทตํ.

ผู้ใดใช้ไม้ยาวประมาณวาหนึ่งวัดระดับน้ำจะตื้นหรือลึกก็ตาม ในที่ตนหยั่งไม่ถึง ก็สำคัญว่าลึก คนเขลาไม่ทราบว่า บัณฑิตมีปัญญาเสมอหรือไม่เสมอกับตน มากหรือน้อย เฉียบแหลมหรืออ่อนด้อย ก็สำคัญบัณฑิตที่ตนไม่สามารถหยั่งรู้ได้นั้นตามความคาดเดาของตน เช่นนั้นเหมือนกัน

คาถา ๖๓ คนหลงหลงผิด

ทุฏฺฐกมฺเม สงฺคมนฺติ เฉกกมฺเม จ โน อิธ
มจฺจุ วหนฺติ สีเสน เต มุฬฺหา มุฬฺหสงฺคมา.

คนในโลกนี้มักสมคบกันทำสิ่งที่ไม่ดี ไม่คบหากันทำสิ่งที่ดี พวกเขาเป็นคนหลง สมาคมกับคนหลง เทินมัจจุราชไว้บนศีรษะ

คาถา ๖๔ การสมาคมสองอย่าง

ทุวิโธ สงฺคโม โลเก อุชุโก กุฏิโล ภเว
อุชุโกว ปสสิเสยฺโย โน หิยฺยฺโย สาชสงฺคโม.

การคบหากันในโลกมี ๒ อย่าง คือ ซื่อตรง และคดโกง อย่างซื่อตรงนั้นควรชมเชย ส่วนอีกอย่างหนึ่ง ไม่ควรชมเชย เพราะเป็นการคบกันของสุนัขกับแพะ

คาถา ๖๕ เวลาของความเพียร

ยูถิกา ปปฺผเต โน หิ สิญฺจิตาปิ ปุนปฺปุนํ
ปปฺผเต สมฺปตฺเต กาเล เอวํ ธาเรถ วีริยํ.

แม้รดน้ำต้นคัดเค้าบ่อยๆ ก็ไม่ผลิดอก แต่เมื่อถึงเวลาอันควรก็ผลิดอกเอง ท่านทั้งหลายพึงเข้าใจความเพียรอย่างนี้

สนทนาภาษาบาลี

ตอนที่ ๓๔

สนทนาภาษาพระพุทธเจ้า

นายธรรมดา

โภนฺโต ปาฬิมามกา สามาชิกา

สวัสดีครับ มิตรรักแฟนบาลีทุกๆ ท่าน

กจฺจิ โภนฺโต ขมนียํ กจฺจิ ยาปนียํ ?

ทุกท่านสบายดีนะครับ

๑. **จิรสฺสํ โข มยํ อญฺญมญฺญํ ปสฺสิมฺหา. สพฺเพปิ อนุสฺสรามิเยว.**

ไม่ได้เจอกันนานก็คิดถึงเช่นกันครับ

๒. **อปิ ตุ ขลุ มยํ เสยฺยตฺถิกา ปาฬิมามกา สมานา วีริยสมฺปนฺนา หุตฺวา ปาฬิยํ สิกฺขากามา นิจฺจเมว ทิวเส ทิวเส สมฺมาสมฺพุทฺเธหิ เจว อรหนฺเตหิ จ วฬญฺชิตํ ปาฬิภาสํ กเถตุ๋ น ปมุสฺเสยฺยาม.**

แต่จะอย่างไรก็ตาม พวกเราทั้งหลายในฐานะเป็นมิตรรักแฟนบาลี ผู้มีความใฝ่ฝันอันยิ่งใหญ่ ควรจะมีความพากเพียรเรียนรู้ และไม่ลืมที่จะพูดภาษาบาลีอันเป็นภาษาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย และพระอรหันต์ทั้งหลายท่านทรงใช้สนทนากันในสมัยพุทธกาล

๓. **อาธุนิกา หิ ชนา พหุกาเมหิ อภิภูตา หุตฺวา พาหุสฺสจฺจํ ปณฺฑิจฺจํ เนว มนสิ กโรนฺติ น ครุ๋ กโรนฺติ.**

คนปัจจุบันนี้ถูกกระแสวัตถุนิยมครอบงำ ไม่ใส่ใจไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเล่าเรียนที่ได้มาซึ่งพหูสูตและองค์ความรู้

๔. **อชฺช โภนฺโต กิญฺจิ วฺยากรณปฏิสัยุตฺตํ ปาฬิภาสมุขมตฺตวเสน ภาสิสฺสามิ. สามาชิกา สกฺกจฺจํ ตุ๋ สุณนฺตุ. อิทญฺหิ วกฺขมานํ สุตวฑฺฒนมฺปิ สมานํ วิจิตฺรํ วิย ทิสฺสติ.**

วันนี้กระผมจะขอพูดถึงเรื่องเกี่ยวกับหลักไวยากรณ์บาลีบางส่วนพอเป็นแนวทางครับ ขอให้สมาชิกทุกท่านโปรดตั้งใจฟังให้ดีนะครับ เพราะเรื่องที่จะพูดต่อไปนี้ แม้จะช่วยเพิ่มเสริมความรู้ให้ แต่ก็รู้สึกว่ามีความซับซ้อนอยู่บ้าง

๕. **อาลปนกฺริยาการกสมฺพนฺธาทิสมฺปุณฺณํ ปาฬิวากฺยํ ลิขิสฺสามิ. ตุ๋ เอวํ เวทิตพฺพุ๋ โภ ปุริส โส สทฺโธ อตฺตโน เคเห เตเนว ปฏิยาทิตุ๋ โภชนุ๋ สหตฺเถเนว สมฺมสฺส ทตฺวา ภวา ปริมุจฺจิ.**

ต่อไปนี้จะเขียนถึงประโยคบาลีที่บริบูรณ์ด้วยองค์ประกอบ มีอาลปนะ กริยาการกสัมพันธ์เป็นต้นดังนี้ :–

“แน่ะ บุรุษ ชายผู้มีศรัทธาได้ถวายโภชนะที่ตนเองนั่นแหละเป็นคนจัดแจงแด่พระภิกษุสงฆ์ ที่บ้าน

ของตน จึงได้หลุดพ้นแล้วจากภพชาติ”

๖. ตตฺถ วากฺเย มุจฺจีติ อาขฺยาตปทำ, ปรีติ อุปสคฺคปทำ, เอวาติ นิปาตปทำ, ทฺวาติ ปุพฺพกาลกฺริยา, เสสานิ ปทานิ นามปทานีติ เวทิตพฺพำ.

ในประโยคข้างต้นนั้น พึงทราบว่า คำว่า **มุจฺจิ** เป็นอาขยาตบท คำว่า **ปริ** เป็นอุปสรรคบท คำว่า **เอว** เป็นนิบาตบท คำว่า **ทฺวา** เป็นปุพพกาลกริยา คำที่เหลือ พึงทราบว่า เป็นนามบท

๗. เตสุ ปน นามปเทสุ โภ ปุริสาติ อาลปนปทำ, โส สทฺโธติ ลิงฺคตฺเถ ปฐมาวิภตฺยนฺตกตฺตา, อตฺตโนติ สามิสมฺพนฺโธ, เคเหติ อาธาโร, เตนาติ ตติยาวิภตฺยนฺตอวุตฺตกตฺตา, โภชนนฺติ อวุตฺตกมฺมำ, ปฏิยาทิตนฺติ ตสฺส วิเสสนำ, สหตฺเถนาติ กรณำ, สมฺผสฺสาติ สมฺปทานำ, ภวาติ อปาทานำ นาม โหตีติ ทฏฺฐพฺพำ.

ในบรรดาบทนามทั้งหลายเหล่านั้น พึงทราบว่า **โภ ปุริส** เป็นอาลปนะ **โส สทฺโธ** เป็นปฐมากัตตาในอรรถแห่งลิงค์ **อตฺตโน** เป็นสามีสัมพันธะ **เคเห** เป็นอาธาระ **เตน** เป็น อวุตตกัตตา ที่ลงท้ายด้วยตติยาวิภัตติ, **โภชนำ** เป็น อวุตตกรรม, **ปฏิยาทิตำ** เป็นวิเสสนะของ อวุตตกรรมนั้น **สหตฺเถน** เป็นกรณะ **สมฺผสฺส** เป็นสัมปทาน, **ภวา** เป็นอปาทาน

๘. วุตฺตาวุตฺเตสุ วทนฺตสฺส อธิปฺเปตตฺโถว ปธานำ โหติ. สเจ หิ เอเกกสฺส วากฺยสฺส ปทสมูเห กตฺตุสตฺติ กฺริยาปเทน สทฺธึ มุขฺเยน สมฺพชฺฌติ, ตสฺส วากฺยสฺส กตฺตา วุตฺตกตฺตา นาม โหติ. ยทิ กมฺมสตฺติ กฺริยาปเทน สทฺธึ มุขฺเยน สมฺพชฺฌติ, ตสฺส วากฺยสฺส กมฺมำ วุตฺตกมฺมำ นามาติ เวทิตพฺพำ.

ในบรรดา **วุตตะ** และ **อวุตตะ** ทั้งหลาย สำหรับ **วทันตบุคคล** (ผู้พูด) แล้ว ความหมายที่วทันตบุคคลประสงค์เอาเป็นหลักนั่นแหละ ย่อมเป็นประธานในประโยค

โดยทำนองเดียวกันนั้น ในบรรดาหมู่บทของประโยคหนึ่งๆ นั้น หากศักยภาพของกัตตา มีความเชื่อมโยงกับบทกิริยานั้นโดยตรง พึงทราบว่า กัตตาของประโยคนั้นชื่อว่า วุตตกัตตา

๙. สเจ ยสฺมึ วากฺเย กมฺมำ ปธานภาววเสน กฺริยาปเทน สห สมฺพชฺฌติ, ตสฺมึ วากฺเย ตำ กมฺมำ วุตฺตกมฺมำ นาม โหติ, กตฺตา ปน อวุตฺตกตฺตา นาม โหติ.

หากในประโยคใด บทกรรมสัมพันธ์กับบทกริยาโดยความเป็นประธาน, ในประโยคนั้น **กรรม** ได้ชื่อว่าเป็น วุตตกรรม ส่วน **กัตตา** ได้ชื่อว่าเป็น อวุตตกัตตา

๑๐. อาขฺยาตกฺริยาย วา กิตกฺริยาย วา วาจิตตฺตา วุตฺตำ นาม, อวาจิตตฺตา อวุตฺตำ นาม.

เพราะถูกกริยาอาขยาตหรือกริยากิตก์กล่าว จึงได้ชื่อว่า **วุตฺต** หากไม่ถูกกล่าวได้ชื่อว่า **อวุตฺต**

๑๑. กฺริยาย วุตฺตา กตฺตา วา กมฺมำ วา ปฐมาวิภตฺยนฺตาว โหนฺติ. กฺริยาย อวุตฺโต กตฺตา เยภุยฺเยน ตติยาวิภตฺยนฺโต กทาจิ ฉฏฺฐีวิภตฺยนฺโต โหติ. กฺริยาย อวุตฺตำ กมฺมำ ปน ทุติยาวิภตฺยนฺตำ โหติ.

บทกัตตาหรือกรรมที่ถูกกริยากล่าวให้ลงปฐมาวิภัตติเท่านั้น กัตตาที่ไม่ถูกกริยากล่าว ส่วนมากให้ลงตติยาวิภัตติ มีบางครั้งที่อนุญาตให้ลงฉัฏฐีวิภัตติ สำหรับกรรมที่ไม่ถูกกริยากล่าว ให้ลงทุติยาวิภัตติ

๑๒. วุตฺตญฺจ พาลาวตาเร:-

วุตฺเต กมฺมาทิสามิสฺมึ, ลิงฺคตฺเถ ปฐมา สิยา,
อวุตฺเต ตุ ภวนฺตญฺญา, ทุติยาที ยถารหนฺติ.

สมดังที่ท่านได้กล่าวไว้ในคัมภีร์พาลาวตารดังนี้ว่า

ลงปฐมาวิภัตติในอรรถแห่งลิงค์ท้ายบทการกะ ๖ มีกรรมการกะเป็นต้น และบทสามีสัมพันธะ ที่

ถูกกริยาเป็นต้นกล่าวแล้ว แต่ถ้าไม่ถูกกล่าว ให้ลงวิภัตติทั้งหลายอื่นๆ มีทุติยาเป็นต้น ได้ตามสมควรแก่อรรถนั้นๆ

๑๓. อิทญฺหิ โภนฺโต มุขมตฺตวเสน กฺริยา
การกสมฺพนฺธนิทสฺสนํ โหติ.
กฺริยาการกสมฺพนฺโธ นาม
อตฺถโยชนายํ อตีว พหูปกาโร โหติ.
ตสฺมา ตํ สมฺมาว อาชาเนยฺยาถ.

ท่านสมาชิกมิตรรักแฟนบาลีทั้งหลายครับ นี้เป็นเพียงการแสดงกริยาการกสัมพันธ์ กล่าวคือ วิธีการเชื่อมโยงกริยากับการกะและอการกะพอเป็นแนวทางเท่านั้น ธรรมดาว่าการเชื่อมโยงกริยากับการกะและอการกะนั้นมีอุปการะมากยิ่ง ต่อการแปลความหมายภาษาบาลี จึงควรที่ท่านทั้งหลายพึงทำความเข้าใจเรื่องนั้นไว้ให้ดีครับ

๑๔. วุตฺตญฺจ โปราเณหิ:-
กฺริยาการกสมฺพนฺธํ, เย น ชานนฺติ มาณวา,
ปสูหิ เยว เต ตุลฺยา, ขุรสิงฺควิวชฺชิตาติ.

สมดังที่โบราณาจารย์ท่านใดกล่าวเตือนไว้ว่า “นักศึกษาผู้ไม่เข้าใจกริยาการกสัมพันธ์ ย่อม

มีสภาพเช่นกับสัตว์สี่เท้ามีโคกระบือเป็นต้น ที่ปราศจากกีบและเขา ฉะนั้น”

๑๕. ลิขิตปริโยสาเน ปน โภนฺตานํ เอวํ อาโรเจตุ-
กาโม โหมิ คนฺถจกฺขุ วินา โย โส, อนฺโธ โลเก
ยถา ภเวติ.

สุดท้ายนี้ผมต้องการอยากจะเรียนท่านสมาชิกมิตรรักแฟนบาลีทั้งหลายในมุมมองของนักคัมภีร์ว่า

“ผู้ใดปราศจากดวงตาพระคัมภีร์
ผู้นั้นย่อมมีสภาพไม่ต่างกับคนตาบอด”

๑๖. อลเมตฺตาวตา, สพฺพสตฺตา ภวนฺตุ สุขิตตฺตาติ.

สำหรับครั้งนี้กระผมขอจบไว้แต่เพียงเท่านี้ก่อน ขอให้ท่านสมาชิกทุกท่าน จงมีความสุขโดยถ้วนหน้ากัน สาธุครับ

ต่อจากหน้า ๑๐๙

ละเมียดวินัย ละไมธรรมะ

อีกสิ่งที่เป็นความรู้สึกต่อธรรมชาติ ธรรมดาไม่ได้หายไป มันจะเริ่มรู้สึกพร้อมกัน เปรียบเทียบเหมือนนั่งในรถไฟ มองออกไปข้างนอกเห็นทิวทัศน์ แต่มีสิ่งหนึ่งที่มองง่ายเห็นง่าย คือเงาหน้าตัวเองโฟกัสอยู่ที่นั่นแหละ ให้ธรรมชาติผ่านๆ ไป แต่การอยู่กับธรรมชาติ ไม่ใช่ว่าเราจะไม่รับรู้ต่อหน้าของเราเองในกระจก รู้ทั้งต่อหน้า รู้ทั้ง ๒ อย่าง แล้วแต่ว่าจะเน้น จะโฟกัสอยู่ที่ธรรมชาติภายนอก หรืออยู่ที่รูปเราที่ปรากฏในกระจก อย่างนี้ก็กลับไปกลับมา รู้สึกพร้อมกันได้ ด้วยสติ

วันนี้อาตมาได้มีโอกาสมาเยี่ยมเยียน วันนี้เป็นวันแรม ๘ ค่ำ เข้าพรรษามาได้ ๑ อาทิตย์แล้ว อาตมายอมรับว่า ปีนี้เข้าพรรษา รู้สึกไม่ค่อยได้ทำกรรมฐานเท่าไร แต่ก็เป็นเรื่องธรรมดามีผู้ที่ต้องการแสดงมุทิตาจิต มีความรู้สึกว่าเมืองไทยไม่ขาดมุทิตาจิต ไม่ขาดมุทิตาจิตอยู่ในใจ มีมุทิตาที่ไหน สังคมเจริญขึ้นที่นั่น ถ้าเป็นมุทิตาแท้ เป็นพรหมวิหารที่งดงามเหลือเกิน เป็นเรื่องเหมาะเจาะอย่างนี้คือ ใครแสดงมุทิตาจิตกับเรา เรารู้สึกมุทิตาในมุทิตาจิตของเขาต่างคนต่างมีมุทิตามุทิตาต่อกัน

ประทีปธรรมแห่งบาลี ตอนที่ ๒๔

ปาพิปาโมกข์

ควรทำประโยชน์เพื่อสังคม

ปธานภูโต โลกตฺโถ สพฺเพสํ หิตทายโก
สกตฺถ'มนเปกฺขาย สิชฺฌเต โส ยถิจฺฉิตํ.

ประโยชน์ของสังคม ปราชญ์นิยมว่าสำคัญ
เพราะว่าประโยชน์นั้น ให้ความสุขแก่ทุกคน
พระสอนวิธีสร้าง ว่าต้องวางประโยชน์ตน
จึงจะสัมฤทธิ์ผล สมความหวังที่ตั้งใจ

พระธรรมวชิรเจติยาจารย์ ประพันธ์กลอนไทย
พระคันธสาราภิวงศ์ ประพันธ์บาลี

โลกตฺโถ อ.ประโยชน์ของชาวโลก **ปธานภูโต** อันเป็นประธานเป็นแล้ว **หิตทายโก** เป็นสิ่งให้ซึ่งประโยชน์เกื้อกูล (**ชนานํ** แก่ชน ท.) **สพฺเพสํ** ทั้งปวง (**โหติ** ย่อมเป็น) ฯ **โส โลกตฺโถ** อ.ประโยชน์ของชาวโลกนั้น **สิชฺฌเต** ย่อมสำเร็จ **ยถิจฺฉิตํ** ตามสมควรแก่ความปรารถนา **อนเปกฺขาย** ด้วยการไม่มองหา **สกตฺถํ** ซึ่งประโยชน์ของตน ฯ

คำอธิบายโดยย่อ

๑. คำว่า ปธานภูต มีรูปวิเคราะห์ว่า

- **ปธานำ หุตฺวา ภูโต ปธานภูโต.** สิ่งที่เป็นประธาน ชื่อว่า **ปธานภูตะ** (สัมภาวนาบุรพบทกรรมธารยสมาส)

๒. คำว่า **โลกตฺถ** มีรูปวิเคราะห์ว่า

- **โลกสฺส อตฺโถ โลกตฺโถ.** ประโยชน์ของ

ชาวโลก ชื่อว่า **โลกัตถะ** (ฉัฏฐีตัปปุริสสมาส)

๓. คำว่า **หิตทายก** มีรูปวิเคราะห์ว่า

- **หิตสฺส ทายโก หิตทายโก.** สิ่งให้ซึ่งประโยชน์เกื้อกูล ชื่อว่า **หิตทายกะ** (กัมมัฏฐฉัฏฐีตัปปุริสสมาส)

๔. คำว่า **สกตฺถ'มนเปกฺขาย** ตัดบทเป็น **สกตฺถํ + อนเปกฺขาย**

๕. คำว่า **อนเปกฺขา** มีรูปวิเคราะห์ว่า

- **อเปกฺขนํ อเปกฺขา.** การมองหา ชื่อว่า **อเปกขา** (**อป** บทหน้า + **อิกฺข** ธาตุ <**ทสฺสนงฺเกสุ** = เห็น, ทำเครื่องหมาย> + **อ** ปัจจัยในภาวสาธนะ + **อา** อิตถีปัจจัย)

- **น อเปกฺขา อนเปกฺขา.** การไม่มองหา ชื่อว่า **อนเปกขา** (นนิบาตบุรพบทกรรมธารยสมาส แปลง **น** เป็น **อน**)

๖. คำว่า **สิชฺฌเต** มาจาก **สิธุ** ธาตุ (**สำราธเน** = สำเร็จ) + **ย** ปัจจัย + **เต** วิภัตติในกัตตุวาจก แปลง ธฺย เป็น ฌ แล้วซ้อน ชฺ เป็น ชฺฌ

๗. คำว่า **ยถิจฺฉิตํ** ตัดบทเป็น ยถา + **อิจฺฉิตํ** มีรูปวิเคราะห์ว่า

- **อิจฺฉิตสฺส อนุรูปํ ยถิจฺฉิตํ.** สมควรแก่ความปรารถนา ชื่อว่า **ยถิจฉิตะ** (อัพยยีภาวสมาส)

ขออนุโมทนาผู้ร่วมจัดพิมพ์วารสารนี้

๑. คุณกาญจนา เรืองจินดา
๒. คุณรัชนี ตรีพิพัฒน์กุล
๓. คุณสุวรรณา เตชะวิบูลย์
๔. คุณอภิญญา แจ้งอริยวงศ์
๕. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร และครอบครัว
๖. พลโท นรวีร์ คุณเสริมสุข ปัทมสถาน
๗. คุณสุวพร หทัยสุทธิธรรม และครอบครัว
๘. คุณมานิต คุณมาลี และคุณก้องรัฐ ศิริมิตรผล
๙. คุณพัชรพิมล ยังประภากร

เรียนเชิญ

วารสารโพธิยาลัยขอเรียนเชิญท่านผู้อ่านและผู้สนใจในการเขียนบทความ หรือกวีนิพนธ์ธรรมะ ส่งบทความที่ท่านเขียนขึ้นเอง มาให้กองบรรณาธิการพิจารณาคัดเลือก เพื่อให้ได้รับการตีพิมพ์ต่อไป ทั้งนี้เป็นการแสวงหาเพชรเม็ดใหม่มาประดับวงการหนังสือธรรมะในยุคสมัยของเรา ซึ่งนักเขียนระดับคุณภาพหายากขึ้นทุกที นับเป็นเรื่องน่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง วารสารโพธิยาลัยในฐานะที่เป็นสื่อที่มีเป้าหมายชัดเจนในการทำนุบำรุง รักษา ต่ออายุ พระพุทธศาสนา และรักษาคุณค่าอันงดงามในความเป็นไทย มีความตระหนักว่า เราควรเสาะหาบุคคลรุ่นใหม่มาทำหน้าที่อันมีความสำคัญยิ่งนี้

หากท่านสนใจ กรุณาส่งบทความ หรือกวีนิพนธ์ของท่าน กรณีเป็นบทความ ควรมีความยาวประมาณ ๑ – ๔ หน้ากระดาษ A4 ขนาดตัวอักษรประมาณ ๑๖ – ๑๘ พ้อยท์ กรณีเป็นบทกวี หรือกวีนิพนธ์ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ความยาว ๕ - ๑๒ บท อาจสั้นหรือยาวสามารถยืดหยุ่นได้

โดยส่งบทความหรือกวีนิพนธ์ของท่านมาที่ **พระครูประคุณสรกิจ email : pk.krun21@gmail.com** หรือสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมที่ email ดังกล่าวได้เช่นกัน

โปรดอย่าลังเลที่จะเขียน ที่จะทดลอง เรามีผู้เชี่ยวชาญที่สามารถให้คำแนะนำต่างๆ แก่ท่านได้ เพื่อพัฒนาการเขียนต่อไป เริ่มเขียนตั้งแต่วันนี้ วันหน้าท่านอาจเป็นนักเขียนที่ดีได้ ขอเพียงมีความพยายามและตั้งใจจริง

คำพระ-คำไทย

สังเวช, สังเวชนียสถาน

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ปยุตฺโต)

สังเวช ความสลดใจคิดได้ หรือให้ได้คิด, ความสลดใจได้คิดหักหันจิตพลิกฟื้นให้เกิดมีกำลังฮึดขึ้นมาที่จะไม่ประมาท เร่งทำการที่ควรทำให้สำเร็จ, ความรู้สึกเตือนสำนึก ปลุกสำนึก หรือทำให้ฉุกคิด, ความรู้สึกกระตุ้นใจให้คิดได้ ให้คำนึงธรรม ให้ตระหนักถึงความจริงของชีวิต และเร้าเตือนให้ไม่ประมาท หรือให้กลับตัวได้ (คัมภีร์มากหลายแสดงความหมายของ “สังเวช” ว่าเป็น สมุตเตชะ และ สัมปหังสะ คือทำให้มีกำลังฮึดขึ้นมา และฟื้นใจให้หายห่อเหี่ยว, *เช่น ปฏิ.สำ.อ.๒/๑๘๗, วิสุทธิ.ฎี.๒/๒๕)*

“สังเวช" เป็นศัพท์ธรรมคำหนึ่งที่เข้ามาในภาษาไทยแล้วในปัจจุบันได้เพี้ยนความหมายไปห่างไกลแทบจะกลับตรงข้าม กลายเป็นความรู้สึก

สลดหรือเศร้าสลด แล้วหงอยหรือหดหู่ห่อเหี่ยวไปเสีย

ตามความหมายที่แท้ «**สังเวช**» เป็นรูปกริยาของคำนามว่า "**สังเวค**" คือ "**สํ**" (พร้อม, พร้อม) + "**เวค**» (กำลังแรง, ความเร็ว) จึงแปลว่า แรงพลุ่ง, แรงเร่ง, แรงกระตุ้น หรือพลังที่ปลุกเร้า หมายถึง แรงกระตุ้นเร้าเตือนใจ ให้ได้คิดหรือสำนึกขึ้นมาได้ ให้คิดถึงธรรม หรือตระหนักถึงความจริงความดีงาม อันทำให้ตื่นหรือถอนตัวขึ้นมาจากความเพลิดเพลิน ความหลงละเลิงปล่อยตัวมัวเมา หรือความประมาท แล้วหักหันไปเร่งเพียรทำการที่ตระหนักรู้ว่าจะพึงทำด้วยความไม่ประมาทต่อไป

ความสังเวช คือความปลุกสำนึกตื่นตระหนักได้รู้ได้คิดนี้ มีคุณค่าอย่างสำคัญที่ทำให้หายมัวเมาละเลิกความลุ่มหลงเพลิดเพลิน กลับตัวได้ หันมาทำกิจหน้าที่ ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง และตั้งอยู่ในความไม่ประมาท บางคนอาจประสบเหตุการณ์กระทบใจที่ทำให้สังเวชคิดได้และกลับตัว หรือเปลี่ยนพฤติกรรมดำเนินชีวิตใหม่ที่ดีด้วยตนเอง แต่ในการศึกษา ท่านไม่รอความบังเอิญอย่างนั้น พระพุทธเจ้าและบัณฑิตผู้หวังดีนิยมเลือกหรือสร้างโอกาสที่จะกล่าวถ้อยคำบ้าง ใช้สถานการณ์บางอย่างบ้าง ที่จะทำให้บุคคลนั้นๆ สังเวช หรือเกิดความสังเวช คือสลดใจได้คิด หรือสำนึกตระหนักรู้ คิดได้หายลุ่มหลงมัวเมา และคิดที่จะทำกิจหน้าที่เร่งทำความดี ที่จะเป็นอยู่อย่างถูกต้องสมควร พูดสั้นๆ ว่า ที่จะปฏิบัติธรรมโดยไม่ประมาทต่อไป

คัมภีร์แห่งหนึ่งอธิบายไว้สั้นๆ มีใจความว่า การเกิดมานะคือลำพองใจว่า ข้านี้อายุยืน จะอยู่อีกนาน ข้าสุขสบายแล้ว ฯลฯ อย่างนี้เรียกว่า **เมาชีวิต** เมื่อเมาก็ประมาท ท่านจึงทำให้เขาเกิดความสังเวช คือได้สำนึก คิดได้ ซึ่งจะทำให้เขาเกิดอุตสาหะในสัทธรรม เพราะความสังเวชเป็นเหตุแห่งอุตสาหะ

เรื่องราวตัวอย่างในคัมภีร์มีมากมาย เช่น เมื่อพระมหาโมคคัลลานะบวชได้ ๗ วัน บำเพ็ญสมณธรรมอยู่ มัวง่วงเหงาหาวนอน พระพุทธเจ้าได้ทำให้ท่านสังเวช โดยตรัสว่า "แน่ะ โมคคัลลานะ อย่าให้ความพยายามของเธอสูญเปล่าไปเสีย" ดังนี้เป็นต้น ทำให้ท่านสังเวชแล้วแก้ความง่วงเหงาและบำเพ็ญเพียรจนได้บรรลุมรรคผลจนจบสิ้น *(ขุ.อป.อ.๑/๒๘๗)*

อีกตัวอย่างหนึ่งว่า ภิกษุรูปหนึ่งไปอยู่ในไพรสณฑ์ คราวหนึ่งขณะพักกลางวัน เธอคิดอกุศลในเรื่องของชีวิตชาวบ้าน เทวดาที่นั่นหวังดีจะให้เธอสังเวช จึงเข้ามาหาและกล่าวกะเธอว่า “ท่านปรารถนาวิเวก จึงเข้าป่า แต่ใจของท่านซ่านแส่ไปข้างนอก... ท่านมีสติ ก็จะละความเบื่อหน่ายได้ ข้าพเจ้าขอให้ท่านระลึกถึงธรรมของสันติชน...อย่าให้ธุลีกามพาเอาตัวท่านไปเสีย ภิกษุมีความเพียร มีสติ ย่อมสลัดธุลีกิเลสที่แปดเปื้อนให้หลุดไป เหมือนนกตัวเปื้อนฝุ่นสลัดธุลีที่ติดเปื้อนตัวให้หลุดได้» คำเตือนของเทวดานี้ได้ทำให้ภิกษุนั้นสังเวช คือสำนึกได้ *(สำ.ส.๑๕/๗๖๑/๒๙๐)*

คราวหนึ่ง ที่วัดบุพพาราม ภิกษุรุ่นนวกะมากรูปนั่งสนทนากันที่ชั้นบนของมิคารมาตุปราสาท เอาเรื่องไร้สาระมาคุยกัน พระพุทธเจ้ามีพระประสงค์ให้ภิกษุเหล่านั้นสังเวชแล้วจะทรงแสดงธรรมสั่งสอน จึงตรัสให้พระมหาโมคคัลลานะไปดู พระมหาโมคคัลลานะได้ใช้นิ้วหัวแม่เท้าเขี่ยยอดปราสาท ทำให้ปราสาทไหวโอนเอน ภิกษุเหล่านั้นหวาดกลัว ได้สังเวช และกลัวปราสาทจะพัง พากันหนีลงมา ออกจากปราสาท ไปยืนใกล้พระพุทธเจ้า เมื่อโอกาสเหมาะ พระองค์จึงตรัสสอนธรรมแก่พวกเธอซึ่งมีสภาพจิตพร้อมแล้วที่จะรับ *(ขุ. เถร.๒/๕๔๙)*

อีกคราวหนึ่ง ที่วัดบุพพารามนั่นแหละ พระอินทร์มาเฝ้าพระพุทธเจ้าและทูลถามปัญหาเกี่ยวกับนิพพาน ครั้นได้ฟังคำวิสัชนาแล้ว ทรงปราโมทย์ ดีพระทัย และทูลลากลับไป พระมหาโมคคัลลานะคิดว่าที่พระอินทร์ฟังเรื่องลึกซึ้งขนาดนั้นกลับไปนี้ เข้าใจจริงหรือไม่ จึงตามไปสอบถาม พระอินทร์นั้นกำลังเพลินกับทิพยสมบัติ ก็อธิบายพร่าสับสน พระมหาโมคคัลลานะจะให้พระอินทร์สังเวช จึงใช้นิ้วหัวแม่เท้าเขี่ยให้เวชยันตปราสาทหวั่นไหว ทำให้พระอินทร์ตกใจ ได้สังเวช หายประมาทแล้ว มีโยนิโสมนสิการ จึงตอบชี้แจงเรื่องนั้นได้เหมือนอย่างที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงแก่พระองค์ *(ขุ. เถร. ๒/๕๕๐)*

ความหมายของ "สังเวช" ที่อธิบายยากและมักเข้าใจกันผิด น่าจะชัดเจนขึ้น ด้วยเรื่องราวที่นำมาเล่าเป็นตัวอย่างนี้

สังเวชนั้น โดยทั่วไปเป็นความสังเวชโดยคำนึงธรรมอยู่แล้ว แต่ไม่เสมอไป สังเวชที่เป็นแรงพลุ่งขึ้นของความกลัว เป็นความตื่นภัย ทำให้รีบหนีไปก็มี เป็นแรงพลุ่งของความโกรธก็มี เป็นแรงพลุ่งของปีติก็มี ด้วยเหตุนี้ บางครั้งจึงมีการอธิบายกำกับว่า ที่ท่านผู้โน้นบอกว่า "สังเวช" นั้น หมายถึง "**ธรรมสังเวช**" เช่น เมื่ออรรถกถาแห่งหนึ่งบอกว่า พระอานนท์ถึงความสังเวช *(ที.อ.๑/๙)* ก็มีคัมภีร์ฎีกาอธิบายว่า ที่อรรถกถาว่าสังเวช ตรงนั้นเป็นธรรมสังเวช *(ที.อภินวฎี.๑/๘๙)* ดังนั้น บางที สังเวช" จึงมีคำว่า "ธรรม" กำกับนำหน้า เป็น "ธรรมสังเวช" เพื่อให้แน่ชัดลงไปและหนักแน่นยิ่งขึ้น ในที่นี้จะแสดงความหมายที่หนักแน่นของ "ธรรมสังเวช" ไว้ด้วย

ธรรมสังเวช คือความสังเวชโดยคำนึงธรรม ความปลงใจด้วยปัญญารู้เท่าทันความจริงแห่งธรรมดา พร้อมด้วยแรงใจที่จะพิจารณาปฏิบัติจัดการเรื่องนั้นให้เป็นไปตามธรรม

ธรรมสังเวชนี้ ในพระไตรปิฎกพบแห่งเดียว นอกนั้นมาในคัมภีร์ชั้นอรรถกถา-ฎีกา และมีคัมภีร์ ๕ แห่ง บอกความหมายของธรรมสังเวชไว้ตรงตามกันว่า **ธมฺมสภาวจินฺตาวเสน ปวตฺตสโหตฺตปฺปญาณ ธมฺมสวโค"** *(เช่น วินย.ฎี.๑/๔๘)*

แปลพอเข้าใจว่า "ธรรมสังเวช คือ ความตระหนักรู้โดยมีแรงเร้าใจ (ญาณพร้อมด้วยโอตตัปปะ) ซึ่งเป็นไปโดยคำนึงถึงสภาวะแห่งธรรม"

ความหมายนี้จะไม่อธิบายมาก แต่จะให้เข้าใจด้วยการได้ฟังเรื่องราวตัวอย่าง

ในพระไตรปิฎก มีคำว่าสังเวชอยู่ทั่วไปราว ๑๕๐ แห่ง แต่มี «ธรรมสังเวช» แห่งเดียว *(ในเถรีคาถา, ขุ.เถรี. ๒๖/๔๖๓/๔๖๙)* ตามเรื่องว่า สตรีผู้หนึ่ง หลังจากแต่งงาน มีบุตรคนหนึ่งชื่อว่า "วัฑฒ์" คนเรียกเธอว่า "วัฑฒมารดา" (คุณแม่ของวัฑฒ์) เธอมีศรัทธา ได้บวชเป็นภิกษุณี ต่อมาบุตรนั้นก็ได้ออกบวชเป็นภิกษุ อยู่มาวันหนึ่ง พระวัฑฒ์มาหาพระเถรีผู้เป็นมารดา โดยมา

รูปเดียว พระเถรีได้พูดตักเตือนเธอไม่ให้ปล่อยตัวมัวอยู่กับความผูกพัน ที่พาให้เป็นภาคีของความทุกข์ ขอให้ตั้งใจบำเพ็ญมรรคให้ได้ปัญญาเห็นธรรมให้สิ้นทุกข์ พระวัฑฒ์จึงถามว่า แม่ไม่มีความรักผูกพันในตัวลูกแล้วหรือ พระเถรีตอบว่าตัวท่านไม่มีความผูกพันในสังขารทั้งหลายเลยแม้แต่น้อย ท่านสิ้นอาสวะ จบพระพุทธศาสนาแล้ว พระวัฑฒ์ได้ฟังอย่างนั้น ก็กล่าวว่า แม่หวังดีเอาปฏักใหญ่แทงตัวท่าน คำสอนที่แม่ตักเตือนนั้น ช่วยให้ท่านถึงธรรมสังเวช ที่จะลุถึงเกษมธรรม แล้วพากเพียรเด็ดเดี่ยวจนได้สัมผัสอุดมสันติ

ในอรรถกถามีคำว่าธรรมสังเวชมาในหลายเรื่อง ว่าเฉพาะกรณีเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญที่รู้จักกันดี เช่น หลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ๗ วัน ขณะเตรียมการจะถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ พระมหากัสสปะพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ กำลังเดินทางจากปาวามายังกุสินารา ระหว่างทาง ท่านได้ทราบข่าวพุทธปรินิพพานจากอาชีวกที่เดินทางสวนมา เมื่อได้ทราบข่าวอย่างนั้น บรรดาภิกษุที่ยังไม่ปราศราคะได้พากันร่ำไห้คร่ำครวญไปต่างๆ "ส่วนภิกษุที่ปราศราคะแล้ว (ได้แก่พระอรหันต์และพระอนาคามี) มีสติ สัมปชัญญะ วางใจได้ว่า สังขารไม่เที่ยง จะเอาอะไรกับสังขารได้จากที่ไหน" *(ที ม. ๑๐/๑๕๕/๑๘๘)* ความเดิมในพระไตรปิฎกบาลีตอนนี้มีเท่านี้ แต่พระไตรปิฎกแปลภาษาไทยบางฉบับแปลแบบขยายความเติมคำว่าธรรมสังเวชลงไปว่า "ส่วนภิกษุเหล่าใด ปราศจากราคะแล้ว ภิกษุเหล่านั้นมีสติสัมปชัญญะ อดกลั้นด้วยธรรมสังเวชว่า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง...") (พระไตรปิฎกแปลไทยบางฉบับแปลเท่าความในพระไตรปิฎกบาลีไม่เติมคำขยายความอย่างนี้ลงไป)

เรื่องดำเนินต่อไปว่า เวลานั้น สุภัททวุฒบรรพชิตซึ่งนั่งอยู่ที่นั่นด้วย ได้พูดห้ามภิกษุทั้งหลายไม่ให้ร้องไห้เศร้าโศก บอกว่า พวกเราพ้นไปได้ดีแล้ว เพราะว่าพระพุทธเจ้าทำให้พวกเราเดือดร้อน โดยตรัสว่าการนี้ควร การนี้ไม่ควร คราวนี้ละอันใดอยากทำ พวกเราก็จะทำ อันใดไม่อยากทำ พวกเราก็จะไม่ทำ

คราวนั้น พระมหากัสสปะได้ยินคำของพระสุภัททะแล้วท่านยังไม่พูดอะไร แต่หันไปปลอบโยนเหล่าพระภิกษุให้มองเห็นความจริงของธรรมดาที่มีการเกิดดับจากพลัดพราก ซึ่งไม่เป็นไปตามใจปรารถนา แล้วนำหมู่คณะเดินทางสู่เมืองกุสินาราต่อไป เวลาผ่านไป หลังงานถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระแล้ว เมื่อถึงโอกาส พระมหากัสสปะจึงได้เล่าเรื่องราวทั้งหมดนี้แก่ภิกษุทั้งหลาย และยกคำพูดของสุภัททวุฒบรรพชิตเป็นข้อปรารภในการชวนให้สังคายนาพระธรรมวินัย *(วินย.๗/๖๑๔/๓๘๐)*

ตามความในพระไตรปิฎกบาลีที่เล่าเหตุการณ์ทั้งหมดนี้ ไม่มีคำว่า "ธรรมสังเวช" หรือแม้แต่ "สังเวช" อยู่ด้วยเลย และในตอนนี้เองที่อรรถกถาเล่าขยายความว่า พระมหากัสสปะได้ฟังคำของสุภัททวุฒบรรพชิตแล้ว ก็เกิดธรรมสังเวชว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานแค่สัปดาห์เดียวก็มีเสี้ยนหนามใหญ่เกิดขึ้นแล้ว ถ้าคนบาปร้ายได้

พวก ก็สามารถทำให้พระศาสนาเสื่อมถอยได้ คิดดังนี้แล้วท่านก็ตั้งใจว่า จะทำสังคายนา *(ที.อ.๒/๒๐๙)*

เรื่องดำเนินต่อมาอีก ก่อนสังคายนาครั้งแรกนั้น พระอานนท์เป็นพระเถระรูปเดียวที่ยังไม่เป็นพระอรหันต์ ท่ามกลางพระอรหันต์ผู้ได้รับเลือกให้เข้าประชุม ครั้นเตรียมการประชุมเสร็จแล้ว ใกล้ถึงวันเริ่มสังฆกรรม มีพระบางรูปพูดเปรยๆ ว่า "ในภิกษุสงฆ์นี้ ยังมีภิกษุรูปหนึ่งพากลิ่นคาวเนื้อโชยไป" พระอานนท์ได้ยินก็รู้ว่าเขาหมายถึงตัว จึงเกิดความสังเวช (ที่ฎีกาอธิบายว่า เป็นธรรมสังเวช) และพระอีกบางรูปก็พูดแก่ท่านว่า "ท่านอานนท์ พรุ่งนี้แล้วนะจะมีการประชุม ตัวท่านเป็นเสขะ ยังมีกิจของตัวที่ต้องทำ ซึ่งเป็นเหตุให้ไม่สมควรเข้าร่วมประชุม ท่านจงอย่าได้ประมาท" คำเตือนและความสังเวชนี้ช่วยเร่งเร้าให้พระอานนท์เพียรบำเพ็ญธรรมจนได้เป็นพระอรหันต์ทันในราตรีสุดท้ายก่อนเริ่มการสังคายนา *(ที่มา-ที่อ้างอิง บอกแล้วข้างต้น)*

ความหมายของ "สังเวช" และ "ธรรมสังเวช" คงชัดขึ้น ด้วยการเห็นตัวอย่างในเรื่องราวที่เล่ามานี้; ดู ***ธรรมสังเวช***

สังเวชนียสถาน สถานเป็นที่ตั้งแห่งความสังเวช, สถานอันเป็นที่เจริญสังเวคธรรม; ชื่อเต็มตามบาลีพุทธพจน์ว่า **"ทสฺสนียานิ สำเวชนียานิ ฐานานิ"** *(ที.ม.๑๐/๑๓๑/๑๖๓; อง.จตุกฺก.๒๑/๑๑๘/๑๖๑)* แปลว่า สถานอันเป็นทัศนีย์ที่เจริญสังเวช คือ บุญสถานอันควรไปดูไปชม

เพื่อเตือนใจให้นึกถึงความจริงแห่งธรรมดาของสิ่งทั้งหลาย อันไม่พึงประมาท และพาให้น้อมใจระลึกถึงพระพุทธคุณ ที่ทรงมีพระมหากรุณาสั่งสอนให้เรารู้ เข้าใจ เข้าถึงความจริงของธรรมนั้นได้ โดยที่เราจะตั้งใจศึกษาให้รู้เข้าใจ และปฏิบัติให้เจริญในบุญในกุศลจนเข้าถึงธรรมที่ได้ทรงสอนไว้

สังเวชนียสถาน ๔ คือ ๑. ที่พระพุทธเจ้าประสูติ คือ ***ลุมพินีวัน*** ปัจจุบันเรียก ***ลุมพินี (Lumbini)*** หรือ ***รุมมินเด (Rummindei)*** ๒. ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ คือ ควงโพธิ์ ที่ตำบล ***พุทธคยา (Buddha Gaya หรือ Bodh Gaya)*** ๓. ที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนา คือ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ปัจจุบันเรียก ***สารนาถ (Sarnath)*** ๔. ที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน คือ ***สาลวโนทยาน*** เมืองกุสินารา หรือ ***กุสินคร (Kusinagara)*** บัดนี้เรียก ***Kasia***; ดู ***สังเวช*** ๙๔๖

*จากหนังสือ *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* พิมพ์ครั้งที่ ๓๙ -ส.ค. ๒๕๖๕ (เพิ่มเติม ๗๕๙ หน้า)

“Volunteering at Bang Krachao Community” เมื่อพลังอาสาสมัครนานาชาติ ร่วมเปลี่ยนขยะให้เป็นคุณค่า

กอง บก.

เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๙ พื้นที่คุ้งบางกะเจ้าได้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้และลงมือทำ ในกิจกรรม “Volunteering at Bang Krachao Community” เนื่องในโอกาสปีสากลแห่งอาสาสมัครเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน International Year of Volunteers for Sustainable Development 2026 (IVY 2026) ณ ศูนย์การเรียนรู้สิ่งแวดล้อม วัดจากแดง

มีผู้เข้าร่วมจากคณะทูตานุทูตประจำประเทศไทย สำนักงานผู้ประสานงานสหประชาชาติประจำประเทศไทย องค์การสหประชาชาติ และกระทรวงการต่างประเทศ

จากการเรียนรู้ สู่การลงมือทำจริง

ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้แนวทางการจัดการขยะโดยชุมชน ก่อนลงมือทำกิจกรรมอาสาสมัครจริง ทั้งการนำขวด PET ใช้แล้วมาทำทุ่นดักขยะ และการนำขยะโฟมมาทำเป็นอิฐบล็อก

เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมว่า ขยะที่เราเคยมองว่า “ไม่มีค่า” อาจกลายเป็นทรัพยากรที่สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนได้อย่างแท้จริง เพราะการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน อาจไม่ได้เริ่มจากการทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ แต่อาจเริ่มจากคนหนึ่งคนที่เลือกลงมือทำ และเมื่อหลายคนลงมือทำไปด้วยกัน สิ่งเล็กๆ ก็สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับชุมชนได้

EVERY CONTRIBUTION MATTERS
ทุกการมีส่วนร่วม มีความหมาย

ข้อมูลจาก : https://www.facebook.com/share/p/1BxAeqjiHJ/

วารสารโพธิยาลัย

บก. พนิตา อังจันทรเพ็ญ

วารสารโพธิยาลัยได้เดินทางผ่านกาลเวลามานานถึงปีที่ ๑๒ แล้ว นับเป็นวาระอันเหมาะสมที่จะได้คุยกับท่านผู้อ่านอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่เคยคุยมาแล้วในฉบับครบรอบปีที่ ๑๐

ขอทบทวนอีกสักครั้งว่า วารสารโพธิยาลัยเกิดขึ้นจากคณะผู้จัดทำที่เป็นจิตอาสาทั้งสิ้น เริ่มแรกด้วยผู้จัดทำเพียง ๑ คน คือ คุณพนิตา อังจันทรเพ็ญ กับ พระ ๒ รูป คือ พระมหากีรติ ธีรปัญโญ วัดป่าบุญล้อม และพระครูประคุณสรกิจ (การุณย์ กุสลนนฺโท) วัดญาณเวศกวัน ต่อมาได้มีผู้มีจิตศรัทธามาเป็นจิตอาสาร่วมจัดทำด้วยอีกมากมาย จนกระทั่งวารสารทุกเล่มสำเร็จได้ด้วยดี มีคุณภาพในระดับที่น่าพอใจทั้งในด้านเนื้อหาที่หาอ่านได้ยาก น่าเชื่อถือ มีการตรวจทานเนื้อหาอย่างละเอียด โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีภาพปกที่สวยงาม ออกแบบโดยศิลปินในระดับประเทศ และคณะพิสูจน์อักษรที่มีคุณภาพ คณะผู้จัดทำส่วนใหญ่ร่วมทำงานกับเรามาหลายปีจวบจนปัจจุบัน เป็นเรื่องที่น่าประทับใจอย่างยิ่ง ขอขอบคุณการสนับสนุนจากทุกฝ่าย ตั้งแต่เจ้าของต้นฉบับที่ทรงคุณค่าเสริมสร้างปัญญาที่หาอ่านได้ยาก ผู้ตรวจทานต้นฉบับ ผู้ตรวจทานคำผิด เจ้าของภาพปก ผู้ออกแบบปก ฝ่ายศิลป์ที่ช่วยจัดอาร์ตเวิร์ค และโรงพิมพ์สหมิตรพริ้นติ้งที่ช่วยดำเนินการจัดพิมพ์ออกมาด้วยดี สวยงาม เป็นที่ชื่นชอบของผู้พบเห็น

ตามปกติวารสารทุกเล่ม ย่อมมีแนวทางของหนังสือว่าเป็นอย่างไร วารสารโพธิยาลัยก็เช่นกัน ดูเหมือนว่ายังไม่เคยบอกกล่าวให้ท่านผู้อ่านได้ทราบ แม้ว่าผู้อ่านบางท่านที่ติดตามอ่านประจำก็พอจะจับแนวทางได้ และก็อาจจะมีผู้อ่านจำนวนมากที่ไม่ได้สังเกตว่า หนังสือเรามีแนวทางอย่างไรกันแน่ เวลาผ่านมา ๑๒ ปีแล้ว คิดว่าถึงเวลาที่จะบอกกล่าวให้เป็นกิจจะลักษณะว่า

๑. วารสารโพธิยาลัย เนื้อหาต้องเที่ยงตรงต่อพระธรรมวินัย เพื่อเป็นการสืบต่ออายุพระศาสนาให้มั่นคงแข็งแรง ไม่ผิดเพี้ยนจากคำสอนของพระบรมศาสดา

๒. เนื้อหาของหนังสือจะไม่ว่ากล่าวติเตียนผู้ใด เป็นอันขาด เพราะถือว่ามิใช่แนวทางของเรา

๓. วารสารโพธิยาลัยจะไม่สรรเสริญเยินยอผู้ใดจนเกินงาม มุ่งให้ข้อเท็จจริง โดยให้ผู้อ่านพิจารณาจากข้อเท็จจริงนั้น

๔. ไม่มีการระดมทุนเรี่ยไรในทุกกรณี หากผู้ใดมีจิตศรัทธาอยากสนับสนุนวารสารนี้ ให้ติดต่อที่วัดจากแดงโดยตรง

๕. วารสารโพธิยาลัยจะไม่มอมเมา ยัดเยียด โน้มน้าวให้ผู้อ่านเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มุ่งเสนอแต่ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อให้ผู้อ่านพิจารณาเอาเอง

๖. วารสารโพธิยาลัยได้ถูกจัดทำอย่างประณีตพิถีพิถัน เป็นอกาลิโก ไม่เนื่องด้วยกาลเวลา สามารถอ่านได้ตลอดไป ชั่วกาลนาน เพื่อเป็นสมบัติของชาติ ที่คนรุ่นเราสร้างไว้แก่ชนรุ่นหลัง

วารสารโพธิยาลัยเกิดขึ้นได้ ด้วยความเมตตาของพระราชวัชรบัณฑิต (ประนอม ธมฺมาลงฺกาโร) เจ้าอาวาสวัดจากแดง ผู้มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกล เห็นคุณค่าของการจัดทำหนังสือ ท่านได้ให้การอุปถัมภ์ค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์ ให้กำลังใจ ช่วยแก้ปัญหาในทุกด้าน ให้การดูแลคณะผู้จัดทำด้วยความเมตตาอย่างสูง ทำให้คณะผู้จัดทำมีกำลังใจอย่างมากที่จะทำงานสำคัญนี้ให้ดีที่สุด เพื่อแสดงกตเวทิตาคุณต่อท่าน หากไม่มีการสนับสนุนจากท่าน วารสารโพธิยาลัย จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ท่านให้อิสระในการทำงานอย่างเต็มที่ คณะผู้จัดทำมีความซาบซึ้งใจในเมตตาธรรมของท่านเจ้าคุณฯ เป็นอย่างมาก จึงประสงค์จะจารึกไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คาถาถวายพระพร

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ์ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

เนื่องในวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพ
วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๙

กรกฎาคม มาสสฺส มหาวชิราลงฺกรณา-
สฺยามิกานำ มนาเป จ ภิยฺโย ปวฑฺฒตำ ตสฺส
นิทฺทุกฺโข'โสโก'โรโค จ อฏฺจวีสทิเน สุเภ
วฺหยสฺส ธมฺมราชิโน ปตฺเต วิชาตสมฺมเต
สุวตฺถิ มงฺคลาขิลำ ปชาธชายตำ จิรำ.

๒๘ กรกฎา เวียนมาถึง
เป็นวันซึ่งผองไทยใจหรรษา
วันที่พระวชิรเกล้าฯ จอมราชา
ฟ้าประทานให้มาแด่ปวงไทย
ขอพระองค์ทรงพระเจริญศรี
สรรพมงคลจงมีอย่างยิ่งใหญ่
ทรงปราศจากทุกข์โศกไร้โรคภัย
เป็นธงชัยรวมใจไทยนิรันดร์

พระธรรมวชิรเจติยาจารย์ ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๔ ประพันธ์กลอนไทย
พระคันธสาราภิวงศ์ ประพันธ์บาลี

- ถวายเป็นทิพยพยาน
- บทถวายพระกุศล : สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภาฯ
- คืออาภาแห่งห้วงนภาผืน
- ธรรมบรรยาย : ถอดรหัสอุดมการณ์ “วัดจากแดง”
- ธรรมบรรยาย : พุทธคุณ ๙ (ตอนที่ ๑)
- ธรรมเทศนา : สภากถา ว่าด้วยองค์การที่ประชุม
- วิสาขบูชา วันสำคัญสากล
- ธรรมบรรยาย : อุดมการณ์ชาวพุทธ
- ประวัติศาสตร์พุทธศาสนา : ตักกสิลา จากยุคพุทธกาลถึงปัจจุบัน ตอนที่ ๑
- บทสรรเสริญพระพุทธเจ้า : ประวัติทวัตติงสมหาปุริสลักขณะ
- ธรรมบรรยาย : โพธิปักขิยธรรม (ตอนที่ ๖) - โพชฌงค์ ๗
- ธรรมทัศนะ : ประโยชน์ที่ควรได้จากพุทธศาสนา
- ธรรมเทศนา : อาสาฬหบูชา เสมือนเป็นวันครู
- ธรรมทัศนะ : อริยสัจสี่ที่ตัวเลข
- อันเนื่องมาจากมุทิตาสักการะ : ละเมียดวินัย ละไมธรรมะ
- แนะนำสถานปฏิบัติธรรม : ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย
  บ้านแห่งธรรมของเยาวชนและครอบครัว
- สตรีในรอยธรรม : คุณแม่ ดร.สิริ กรินชัย คุณแม่ทางธรรมที่มอบแสงสว่างแก่ลูกโยคี
- วิเคราะห์เจาะลึกศัพท์บาลี : ขนมกุมมาสคืออะไร
- ในกระแสข่าว : เสาอโศก, “วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร” นครศรีธรรมราช
  ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก
- ในกระแสข่าว : บันทึก ธรรมาสน์ปาติโมกข์ อีกหนึ่งรางวัลพิเศษของสามเณรตฤณ
- คนปลูกต้นไม้ : ทำเกษตรอย่างไรไม่จน?
- ท่องไปในโลกบาลีไวยากรณ์ : ประวัติปทรูปสิทธิ ตอนที่ ๓
- วรรณคดีบาลี : สุรัสสตีนิติ ตอนที่ ๑๑ คาถา ๖๑-๖๕
- สนทนาภาษาบาลี : สนทนาภาษาพระพุทธเจ้า ตอนที่ ๓๔
- รัตนาวลี : ประทีปธรรมแห่งบาลี ตอนที่ ๒๔
- คำพระ-คำไทย : สังเวช, สังเวชนียสถาน
- ใต้ฟ้าวัดจากแดง : เมื่อพลังอาสาสมัครนานาชาติ ร่วมเปลี่ยนขยะให้เป็นคุณค่า
- ๑๒ ปีวารสารโพธิยาลัย